

Thommas Jfakob Hall

Tommas Jackob Hall

Thomas Hall

Broderen og

[illegible]

Naturhistorie

for

Ungdommen

af

P. Chr. Asbjørnsen,
Stud. Med.

Anden Deel

Fuglene.

Christiania.
Forlagt af Guldberg & Dzwonkowski.
Trykt i Forlæggernes Offiein af L. Risum.

1840.

Indledning.

Om Fuglene.

Fuglene (Aves) ere varmblodige Hvirveldyr, der aande ved Lunger, lægge Æg, som ere forsynede med en kalkagtig Skal og udruges ved Legemets Varme. Deres Legeme er bedækket med Fjære; Forlemmerne ere indrettede til Flugt, kun de bageste til at gaae eller svømme med. De forlængede Kjæver ere overtrukne med en hornagtig Beklædning, som kaldes Næbbet.

Disse ere de mest iøinefaldende Eiendommeligheder, hvorved Fuglene adskille sig fra Pattedyrene; men deres Skelet og hele indre Bygning har endnu mange flere at opvise. Fuglenes lange rørformige Knogler ere haarde, skjøre og (undtagen i den unge Alder) fordetmeste hule og uden Marv. Skelettet har kun lidet Brusk og danner fornemmelig en rummelig Brysthuulhed. Hovedet er li-

det; Hjerneskallens Been ere sammenvoxne, Ansigtets derimod ikke, og Overnebbet kan bevæges ved Hjælp af Kvadratbenet og det trekantede Been. Baghovedet har kun een rund Fremstaaenhed, der passer i en tilsvarende Fordybning i den første Halshvirvel, hvorved Fuglene sættes istand til at dreie Hovedet til alle Kanter. Halsen har fra 9 til 23 Halshvirvelbeen; dens Længde retter sig efter Antallet af Hvirvlerne, der ere meget bevægelige. Ryg- og Lændehvirvlerne ere derimod sammenvoxne, saa at de tilbyde Vingerne og deres stærke Muskler et fast Støttepunkt. Brystbenet er stort og paa Midten forsynet med en fremspringende Kam, der tjener til Befæstningspunkt for det overordentlig stærke Muskelapparat, hvorved Vingerne bevæges nedad. Tilligemed Ribbenene, der bestaae af tvende under en Vinkel sammenstødende bevægelige Stykker, stiger Brystbenet langt ned og kan ved disse sænkes og hæves som Bunden i en Blæsebælg. Til Brystet ere Vingebenene befæstede ved lange og smale Skuldreblade, stærke Nøglebeen og ved Gaffelbenet. Ved det stærke Bryst og Nøglebeen, ved Hvirvlernes Sammenvoxning faaer Fuglenes Legeme en overordentlig Fasthed, medens Brystkassen ved Ribbenenes Bevægelighed og derved at Mellemgulvet mangler, kan udvides betydeligt. Forlemmene bestaae af Overarmen, Forarmen og Haanden, hvilken sidste kun har een fuldkommen og to ufuldkomne Fingre. Naar Fuglen hviler ere Forlemmerne bøiede sammen i Form af et skjævt Z. Baglemmerne bestaae af Laaret, som altid er kort, og Læggen, der før urigtig

kaldtes Laaret. Det Been, som følger derefter, svarer til Vristen og Platfoden, og kaldes Tarsen. Det Led, hvorved dette Been er forenet med Læggebenet, kalde vi Hælleddet (fordum Knæet). Med Tarsen ere Tæerne forbundne ved Led.

I Almindelighed ere Fuglene beklædte med Fjære, den mest passende Bedækning til at beskytte dem mod Indflydelsen af de hurtige Temperaturforandringer, hvorfor de ere udsatte ved at tumle sig i de forskjellige Luftegne. Fjærbedækningen dannes af to Slags Fjær, de egentlige Fjære eller Overfjærene og Dunene. De stærkeste Fjære ere Svingefjærene eller Slagfjærene, og Hale- eller Styrefjærene.

Slagfjærene sidde i Vingerne og ligge op til hinanden ved Siderne. De ti første (Slagfjære af første Orden) ere befæstede paa Haandens Been; paa Underarmen sidde Svingfjærene af anden Orden. Dækfjære kaldes Overarmens Fjære, der sidde ved Roden af Svingfjærene og bedække hverandre tagsteensformigt. Hale- eller Styrefjærene sidde ved Siden af hinanden i Halen.

De egentlige Fjære bestaae af en trind, huul, med Luft opfyldt, Deel, som kaldes Pennepofen eller Spolen, hvori der er en tør, cellet Marv, Sjælen; Posen fortsætter sig opad i Fanen, hvis midterste Deel er fast og kantet, den kaldes Skaftet; herfra udgaae Straalerne til begge Sider; disse ere fine linieformige Pla-

der, der paa Siderne igjen ere besatte med finere Hager, som gribe ind i hinanden saaledes at alle Straalerne danne en Flade. Dunene ere finere og blødere og deres Straaler ere ikke sammenhængende.

Fjærene sidde i regelmæssige Rader fast i Huden, der lukker sig om dem. En Fjær, som endnu ikke er fuldkomment udvoxen, kan vanskelig rives ud af Huden; en fuldvoxen Fjær udrykkes derimod let. Naar Fjærene skjæres af, voxe de ikke til igjen; rykkes derimod en Fjær ud, saa udsveder Huden en Vædske, der størkner og danner en Blære, som efterhaanden forlænger sig, og omslutter den nye Fjær.

Gjennemtrængte af Luften lige ind i Benenes Huulheder hæve Fuglene sig op og bevæge sig i Luften; denne Bevægelse kaldes Flugt. Det er ved de store Svingfjære eller rigtigere ved den Modstand, hele Vingens Underflade gjør mod Luften, at Flugten bevirkes. Af Halefjærene betjene Fuglene sig som et Roer til at frembringe de forskjellige Bøininger og Svingninger under Flugten, og da de saaledes styre dennes Retning, kaldes de Styrefjære. Efter Vingernes Længde og Dannelse er Fuglenes Flugt forskjellig, enten roende eller seilende.

De Fugle, hvis Flugt er roende, have fordetmeste kortere, spidsere og smalere Vinger, som de bevæge ved

hurtige og gjentagne Slag, f. Ex. Spurve, Ænder, Skader. De, hvis Flugt er seilende, have lange, undertiden mere tilrundede og brede Vinger, som de bevæge langsommere; de ere ogsaa mere udholdende i deres Flugt, f. Ex. Ørne, Viber, Maager. Ofte flyve de i længere Tid med en kredsende Bevægelse i Luften, næsten uden at bevæge Vingerne. — Nogle have den Evne at kunne standse i Luften og holde sig stille paa et Sted ved meget hurtigt at bevæge Vingerne op og ned; f. Ex. Taarnfalken og Tærnerne.

Naar Fuglen vil flyve, gjør den en stærk Indaanding, slaaer med Vingerne og gjør et Spring; jo kortere Vingerne ere, desto høiere er Springet; nogle (som f. Ex. Kragerne) maae endog løbe nogle Skridt med udspændte Vinger for at hæve sig i Luften. Saalænge Fuglen stiger, vedbliver den at slaae hurtigt med Vingerne, bøier Hovedet opad og Halen nedad; er den kommen saa høit som den vil, holder den Legemet horizontalt og flyver med jævne Slag; de fleste trække da Benene ind under Kroppen; de langbenede strække dem bagud; ligeledes strække de fleste Halsen lige ud. Hele Legemet er da i Ligevægt og Flugten koster kun ringe Anstrængelse. Naar Fuglen vil sætte sig igjen, vender den Hovedet ned og Halen op, og synker saaledes hurtigere eller langsommere til Jorden. Svingninger og Vendinger bevirkes ved Hjælp af Halefjærene, som dreies til den modsatte Side af den Fuglen vil vende sig til. De korthalede Fugle flyve derfor usikkrest. Naar de vende sig i Flugten, dreie de Hovedet til Side, og arbeide

meest med Vingerne paa den modsatte Side. — Der gives faa Fugle, som ikke kunne flyve. Til disse hører Geirfuglen, hvis Svingfjære ere for korte, og Kassuaren og Fedtgjæssene, hos hvilke de aldeles mangle. Nogle Fugle, der opholde sig ved Havet, skulle ofte naar de ere blevne forvildede ind i Landet, tabe Evnen til at flyve, men saasnart de faae Havet at see, kunne de atter flyve. En stor Deel Svømmefugle tabe Flyveevnen i Fældingstiden, men have da istedet den samme Evne til at dykke, de havde som Unger, men hvilken de tabte, da Vingerne udvikledes til Flugt.

Fuglenes Fødder have lidet eller intet Kjød og ere fordetmeeste til Hælledet bedækkede med en ru, haard, skjællet Hud. De have to til fire Tæer, efter hvis Forhold og Beskaffenhed man adskiller forskjellige Arter af Fødder. Hos dem alle er, som ovenfor anført, Fodroden og Mellemfoden sammenvoxet til et langt Been, der fordetmeeste staaer lige op.

Naar Tæerne ere frie og adskilte og tre vende fortil, en bagtil, kaldes Foden en **Gangfod**; Benene ere beklædte med Fjær til over Hælen.

En Gangfod.

Er Mellemtaaen sammenvoxen med den yderste Sidetaa kaldes de Skridefødder f. Ex. hos Iisfuglen.

Halvforbundne Fødder eller Fødder med halvforbundne Tæer ere Gangfødder, hvis forreste Tæer ved Roden ere forbundne ved en kort Hud.

En halvforbunden Fod.

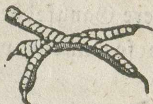
En Løbefod har en temmelig lang Tarse, to eller tre Fortæer; Bagtaaen mangler eller er saa kort, at den ikke berører Jorden, f. Ex. Strudsen, Trapgaasen, Brokfuglen.

En Løbefod.

En Klattrefod har to Tæer fortil og en bagtil, f. Ex. hos Spætter og Papegøier; dog

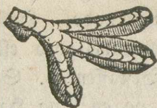
gives der mange Fugle, der klattre godt, uagtet de ikke have Klattrefødder; andre have Klattrefødder, men klattre ikke.

En Klattrefod.

Vadefoden har en lang Tarse, Benet er nøgent ovenfor Hælen, tre Fortæer og en Bagtaa, f. Ex. Sneppen, Heiren.

En Svømmefod er meget bred og skikket til at svømme med. Hver Taa kan enten være omgiven med en Svømmehud, som snart er glat og har en udeelt Rand; disse kaldes bredlappede Svømmefødder, f. Ex. hos mange Dykkere; snart er derimod Huden deelt i smaa Lapper og kaldes da smallappede, eller der er mellem Tæerne udspændt en Hinde, som aldeles forbinder dem og de kaldes da heeltforbundne eller egentlige Svømmefødder.

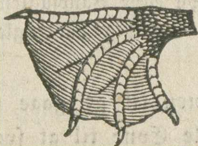
Bredlappet Svømmefod.

Smallappet Svømmefod.

Heeltforbunden Svømmefod.

Pelikanfod.

Hos Pelikanerne og nogle Dykkere ere alle fire Tæer forbundne paa denne Maade. Halsens og Føddernes Længde retter sig ialmindelighed efter hinanden og er indrettet efter Fodens Beskaffenhed. Saaledes have Sumpfuglene et langt Næb og en lang Hals, men ogsaa lange Been; thi de hente deres meste Føde op af Vand, Dynd osv. Svalerne derimod have meget kort Neb og Hals og ligeledes meget korte Fødder; thi de gribe deres Føde, der bestaaer af smaa Insekter, i Luften. Kun meget faa Fugle (Muursvalerne) have alle fire Tæer vendte fortil; nogle have tre Tæer fortil, men den yderste af disse kan vendes baade for og bagtil. Den kaldes en Vendetaa, f. Ex. hos Uglen. Ikkun Strudsen har to Tæer.

Naar Fuglene ikke bevæge sig hvile de; hvilket i daglig Tale hedder, at de sidde; men de fleste hvile staaende, enten paa et Been, som Storken, eller paa begge Been; nogle ligge, idet de trække Benene ind under sig og hvile paa Underlivet, som flere Rov- og Svømmefugle; kun nogle faa Søfugle hvile siddende. Adskillige Landfugle have den Vane at boltre sig i Støv eller Sand, idet de ryste med Fjærene, f. Ex. Hønsefuglene; den samme Lyst have Vandfuglene til at bade sig i Vandet, men ogsaa adskillige Landfugle bade sig gjerne i lavt Vand.

Foruden Evnen til at gaae og flyve have ogsaa mange Fugle Evne til at svømme eller bevæge sig paa Vandet. Denne Evne findes for-

nemmelig udviklet hos en egen Orden af Fuglene, som man derfor ogsaa har kaldet Svømmefugle; disse gaae og flyve derimod ofte slet. De fleste Svømmefugle kunne desforuden dykke, eller sænke sig ned under Vandet.

Fuglenes Muskelkraft er forholdsviis større end Pattedyrenes, og det er især i Kjæverne, Vingerne og Fødderne, at denne Styrke har sit Sæde. Rovfuglene kunne i lang Tid svæve ubevægeligt i Luften; Muur= eller Fjeldsvalen flyver næsten hele Dagen uden at sætte sig. Fuglene kunne sove staaende paa en Green, ja endog i længere Tid paa et Been; Strudsen og Kasuaren kunne slaae en Mand til Jorden ved et Slag med Foden.

Fuglene have de samme Sandser som Pattedyrene, men de fleste af Organerne udmærke sig ved en meget forskjellig Bygning. Hjernen har kun meget tynde Halvkugler og mangler Vindinger; Næsehuulheden er mindre sammensat; Øret er simplere; men Øiet derimod konstigere bygget. Synet er ogsaa hos mange Fugle overordentlig skarpt; ligeledes Hørelsen; hos mange skal ogsaa Lugten være meget fiin. Følelsens og Smagens Sands ere derimod svage.

Ligesom hos Pattedyrene, staae hos Fuglene Hjernens Størrelse og Dannelse i Forhold til Sjæleevnerne. Saaledes finder man nogle iblandt dem, der ere meget

kloge og listige, andre, der ere overordentlig lærvillige og have en udmærket Hukommelse (f. Ex. den amerikanske Spottetrost). Om Fuglenes levende Fantasi vidne deres Drømme og heftige Lidenskaber. Fuglenes Oine ere forholdsviis noget store, men kun lidet bevægelige. De ere saaledes indrettede, at Fuglene lige godt kunne adskille nære og fjerne Gjenstande; hertil bidrager sandsynligviis en foldet, sort, for Fugleøiet eiendommelig Membran, der dannes af Centralkarrene i det bageste Oiekammer og strækker sig gjennem Glaslegemet hen til Lindsen, som derved bevæges; den kaldes Viften. Den forreste Deel af Oieæblet er forstærket ved en af Beenstykker bestaaende Ring, hvilken, f. Ex. hos Uglerne er meget stor, og foruden de to almindelige Oiebryn findes der stedse i den indre Oiekrig et tredie, der ved et mærkværdigt Muskelapparat kan bedække Oiet ligesom et Forhæng. Fuglenes Ore har en ydrehudet Høregang. Oremuslingen erstattes hos de fleste ved Fjærenes kredsformige Stilling. Trommehuulheden staaer i Forbindelse med Svælget. Snekken er en svagt krummet Kegle; men de halvcirkelformige Kanaler ere store og ligge i en Deel af Hjerneskallen, hvor de paa alle Sider ere omgivne med Lufthuler, der staae i Forbindelse med Trommehulen. Ved den tynde Trommehinde sidder en liden Beensøile, der med sin anden Ende er indsat i det ovale Vindu.

Lugteorganet er skjult ved Roden af Næbbet og bestaaer fordetmeste kun af tre bruskagtige Tude.

Tungen er forddetmeste haard og bruskagtig; de synes derfor kun at have en sløv Smag, skjøndt de foretrække en Slags Næring for en anden.

Det eneste Organ, Fuglene have for Følesandsen, er Næbbet, hvis Spidse hos flere Vandfugle er overtrukket med en meget nerverig Hud. Hverken i Fødderne, eller i de øvrige Legemsdele lader der sig paavise Spor af nogen Følesands, skjøndt man ikke kan frakjende Fuglene en Forudfølelse af Veirforandringer.

Fuglenes Fordøielsesredskaber ere forskjellige efter den Føde, hvoraf de nære sig. Med Næbbet gribe, sønderslide og nedsluge de Føden, men tygge den ikke. Af Tungen betjene de sig til at befordre Nedsvælgningen af Føden, som ikke er vædet med Spyt. Svælget er vidt og Maven enten enkelt eller tredobbelt.

Hos de kjød- og insektædende Fugle er Maven hudet; de have meget tynde Mavemuskler og Føden opløses og fordøies ved Mavesaften. Hos de fleste planteædende Fugle optages Føden først i Kroen, en Udvidelse af Madpiben eller Spiserøret, hvor den opbevares i nogen Tid. Hvor Spiserøret støder til Maven, findes en Formave, hvor Føden dernæst blødes. Derpaa gaaer den over i den egentlige Mave, som hos de Fugle, der spise Frøe og Korn, er forsynet med meget tykke og stærke Muskler ved hvis Udvidning og Sammentrækning de i Maven optagne Fødemidler knuses mellem Mavens

Vægge, der sædvanlig dannes af en pergamentagtig haard og skarp Hud, og virke paa de mellemkomne Korn som et Par Møllestene. Til Sønderknusningens Befordring nedsvælge desuden de planteædende Fugle Gruus og Smaastene. Endetarmen og Uringangene ende sig i en fælles Aabning, der kaldes Kloakken.

Aandedrætsystemet er fortrinlig udviklet hos Fuglene. Lungerne ere heftede til Ribbenene og omgivne med en med store Huller gjennemboret Hud, hvorigjennem Luften trænger ind i flere Huulheder i Brystet, Underlivet, de hule Knogler og selv i Penneposerne. Paa denne Maade kommer Luften ikke alene, som hos Pattedyrene, i Berørelse med Lungernes Pulsaarer, men indvirker paa og ligesom leder Blodet rundt omkring i Legemet. Følgen heraf er, at Fuglenes Blod er meget rødere og varmere end Pattedyrenes.

Luftrøret er langt og bestaaer af hele Bruskringe. Det har oftere en Udvidning. Det øverste Strubehoved er ufuldkomment og mangler Laag; men ved Luftrørets Deling findes et andet, for Fuglene eiendommeligt Luftrørhoved, hvor Stemmen fornemmelig frembringes. Lungerne danne ikke frit nedhængende Sække, men tvende svampagtige, høirøde, af fine Celler bestaaende, og med parallele Kanaler gjennemborede Masser, hvorfra Luften gjennem hudagtige Cellerækker udbredes rundt om i Legemet.

Det er denne Mængde af Luft, som opfylder Fuglenes Legemer, der næst Fjærene sætter dem istand til at flyve; ogsaa bidrager den betydeligt til deres Stemmes Udholdenhed og Styrke. Paa Grund af Kommunikationen mellem alle Dele kan hele Fuglen saaledes opblæses gjennem Luftrøret, og hvis man paa Armpiben af en død Fugl borer et Hul og indblæser Luft, gaaer denne ud gjennem Luftrøret og Fuglen giver en Lyd fra sig, der ligner dens almindelige Skrig.

Under Forplantningstiden leve de fleste Fugle parviis (i Monogami); færre leve i Polygami, idet een Han lever med flere Hunner saaledes som Hønsene. I dette Tilfælde bekymrer Hannen sig hverken om Hunnerne eller Æggene. Hos de monogame Fugle er det meget forskjelligt. Hos nogle bekymrer Hannen sig mindre om Hunnen og sine Unger, og tager ingen Deel i at bygge Rede, ruge Æggene og made Ungerne, men opholder sig kun i Nærheden af Redet. Hos andre hjælpe Magerne hinanden i alle disse Forretninger: de dele i Alt Godt og Ondt; de bygge Reden sammen, ruge skifteviis Æggene, made Ungerne og værne om dem med forenede Kræfter.

De to Fugle, som under Forplantningstiden have havt Unger sammen, vise ogsaa i den øvrige Tid af Aaret Hengivenhed for hinanden og ved næste Parrings-

tid udgjøre disse to atter Han og Hun ved samme Rede. Ægteskabet vedvarer saaledes uafbrudt for hele Livet og indgaaes aldeles ikke blot for at tilfredsstille Kjønsdriften. „Fuglenes Parring synes at være grundet paa en ædlere Følelse, paa Ømhed, Hengivenhed og noget, der ligner Kjærlighed. Denne Følelse udtrykker sig tydelig i Magernes Yttringer for hverandre, i Hannernes Omhu for den rugende Hun og i Sangfuglenes Sang. Thi sikkert vilde denne snart vildt raske, snart overgiven glade, snart ømt klagende Sang, hvis den kunde oversættes i Menneskets Sprog og udtrykkes i Ord, indholde noget, der lignede Kjærlighedssange.“ — De fleste Fugle lægge Æg kun een Gang om Aaret, og kun naar Æggene berøves dem, lægge de til et nyt Kuld. Andre have regelmæssig to Kuld om Aaret. Her i Landet er Rugetiden fordetmeste forbi strax efter Midtsommer. Da ophører Hannernes Sang, og Ungernes Forsørgelse optager mest Fuglenes Tid. Den Kjærlighed de nære for disse, er ikke mindre end den Ømhed, de have for hinanden. Ofte styrte de sig i den øiensynligste Livsfare for at redde sine Unger. Selv Hønen aflægger sin Ydmyghed og Forknyttelse, naar det gjælder at forsvare Kyllingerne mod en Fiende.

De fleste Fugle parre sig om Vaaren. Naar Hunnen er befrugtet, drives den af Instinkt til at sørge for Fremtiden og begynder at bygge sig et Rede. Valget af Bygningsmaterialierne, hvoraf og Stedet, hvorpaa de bygge sine Reder, stemmer

altid overeens med deres Levemaade og Fornødenheder. Med Hensyn til den Maade, hvorpaa de bygge Rede, og Materialierne, hvoraf de opføre det, kan man adskille tre forskjellige Slags. 1. Nogle søge sig kun en Plads eller et Rum for Redet uden synderlig at benytte sig af fremmede Materialier, f. Ex. Spætter, Pappegøier, Strandsvaler. 2. Andre tage fremmede Materialier, hvoraf de danne et Rede. Disse ere de egentlige Redebyggere og manges Reder ere meget hensigtsmæssigt indrettede. 3. Atter Andre anvende desforuden Stoffer af deres eget Legeme til Redet.

Fugle af det første Slags have enten Reder i Træstammer eller paa Jorden. Klattrerne lægge sine Æg i hule Træer, undtagen Gjøgen, som værper i andre Fugles Rede. Strandsvalen, Iisfuglen og Alken grave Huller i Jorden, Sandbakker osv., og have derfor faaet Navn af Mineerfugle. — De egentlige Redebyggere danne deres Reder af meget forskjellige Materialier. Dagrovfuglene bygge et stort og klodset Rede af Pinde, Grene, Riiskviste osv. Kragefuglene indflette blødere Stoffer mellem Pindene. Sangfuglene danne Reden af Straae, Uld, Fjære, som de ialmindelighed sammenflette paa en meget konstig Maade. Deres Reder have ofte besynderlige Former. Pungmeisens Rede har Form af en Pung, der har en Indgang paa Siden; dette Rede hænger Fuglen op ved Straa el. desl. og

beklæder det udenpaa med Moos eller Løvarter af samme Slags, som voxe paa Træet, hvorved den bliver vanskelig at opdage. Skrædderfuglen indfletter med megen Konst Straa og Traade i sit Rede; en Art Spurv, der kaldes Republikaneren, bygger i Selskab flere Reder, der staae i Kreds rundt om en Træstamme, og ere bedækkede med en af Græs dannet Skjærm. De grovere Stoffer findes fordetmeste i Redets Ydre, medens det Indre ofte bestaaer af fine, regelmæssigt ordnede Dele. Der gives ogsaa Fugle, som forbinde Mineerfuglenes og de egentlige Redebyggeres Egenskaber, idet de først grave et Hul og siden udfodre dette med forskjellige Ting. At Ænder og andre Svømmefugle rykke Duun ud af deres Legemer, er bekjendt nok; af denne Grund er det Edderfuglens Reder, der give den fineste Edderduun; derfor findes der hos Maagerne og flere i Rugetiden een eller to nøgne Pletter paa Bugen, som kaldes Rugepletter. De, der affondre et Spyt, bygge Redet fordetmeste af jordagtige Dele, saaledes Svalerne, der med sit Spyt klæbe Dynd og Muld til Mure og Vægge. De spiselige Svalereder skulle ene og alene bestaae af saadant Spyt. Sangtrostens Rede bestaaer udvendig af Kviste, indvendig af Hvidmose og raaddent Træe, der er muret sammen med Leer og vaad Jord. Pottemagerfuglen fra Sydamerika bygger et sneglehuusformigt Rede, der alene bestaaer af Leer.

Saasnart Redet er færdigt, lægger Hunnen den samme Dag et Æg, og vedbliver dermed ind-

til det bestemte Antal er lagt. Saavel Æggenes Antal, Størrelse, Farve, som den Tid, der udfordres til deres Rugning, er meget forskjellig. Nogle lægge kun et Æg, mange to, og nogle fra ti til tyve. Adskillige blive ved at erstatte de Æg, man berøver dem. Saaledes lægger Hønen i Regelen 50 Æg, naar man vedbliver at borttage de lagte; thi den vil almindelig have 18—20 samlede.

Uddannelsen af det unge Dyr, der hos Pattedyrene fuldbyrdes i Moders Liv, bevirkes hos Fuglene ved Klækning eller Rugning af det allerede fødte Æg. Dette skeer almindeligst ved Varmen af Fuglenes Legeme, og i de tropiske Lande undertiden ved Solens. Man kan ogsaa udklække Fugleunger, f. Ex. Kyllinger, ved konstig Varme, i Gjødsel eller ved Lampeild i Udrugningsmaskiner og egne, dertil indrettede, Ovne. Den unge Fugls Næring er tilberedet i Forveien og indsluttet i en Sæk, som staaer i Forbindelse med dens Tarmkanal; det er Æggeblommen, hvoraf Ungen i Begyndelsen udgjør en næsten usynlig Deel, som den opsuger, og hvorved den ernæres og udvikles.

Naar Ungerne have opnaaet deres tilbørlige Størrelse, pikke de Hul paa Æggets Kalkskal og krybe ud. De ere da enten strax duunklædte og

kunne løbe afsted med Moderen og selv søge deres Føde saaledes som Hønsenes og Endernes; eller de ere nøgne og ufuldkomne, og maa i kortere eller længere Tid mades af Forældrene, indtil de selv kunne flyve ud, f. Ex. Duernes og Sangfuglenes. I dette Tilfælde sørge fordetmeste begge Forældrene for Ungerne. De smaa Sangfugle flyve, naar Veiret er smukt, ud efter 8 til 10 Dage; men maa mades længe efter den Tid. Men selv disse Fugles Unger faae Duun før de faae virkelige Fjær, og enhver Fugl har saaledes et Tidsrum, der gaaer forud før den faaer Fjære, hvori den er beklædt med Duun.

Ligesom enhver anden Klædning, slides Fuglenes Fjærklædning, og de ombytte den derfor idetmindste eengang om Aaret. Dette kaldes Fjærfældingen eller Mytingen, der indtræffer ved den Tid, da Hannen og Hunnen skille sig ad. Den bestaaer deri, at de forslidte Overfjære falde af, og nye komme i deres Sted. Dunene fældes ikke. Hos Rov- og Sangfuglene foregaaer Fældingen kun een Gang om Aaret; disse Fugle ere da stille og sørgmodige og æde kun lidt, inden de have

faaet deres fuldstændige Vinter- eller Reisedragt. Andre fælde to og flere Gange, f. Ex. Ryperne, og angribes ikke saameget ved denne Forandring. Ingen Fugleart fælder imidlertid Hale- og Vingefjære mere end een Gang om Aaret. Mærkeligt er det, at mange Fugle ved Fældingen ligesom glemme sine forrige Færdigheder, og derfor ofte lære om igjen; saaledes maae de afrettede Falke afrettes paa ny og Kanarifugle og andre Sangere paany øve sig i sin Sang.

De fleste, som fælde to eller flere Gange, faae ved Fældingen en Dragt, som er forskjellig fra den foregaaende. De smukkeste Fjære komme hos disse frem ved Vinterfældingen. Men ogsaa en stor Deel af de Fugle, der kun fælde een Gang om Aaret, ere meget ulige Vinter og Sommer f. Ex. Irisken og Bofinken. Disse faae om Høsten en yppigere Klædning end den, de havde om Sommeren; men dens Fjære ere fordetmeste omgivne med en bred smudsigfarvet Rand, der fældes mod Vaaren, hvorved de faae en heel anden Farve end forhen. Men der gives ogsaa hos Fuglene en Farveforandrig uden Fældning. Korsnæbberne og Konglebiten forandre regelmæssig Farve mellem Fældningerne. De unge Fugles Fjære ere somoftest meget forskjellige fra de Gamles. Fordetmeste ere de graalige eller smudsigtfarvede. Mange Fugle forandre flere Gange deres Farve, førend

de antage den, der egentlig tilkommer dem. Man maa saaledes kjende Redefuglen, den eenaarige, den toaarige og den gamle Fugl, desforuden baade Han og Hun i Sommer- og Vinterdragt, før man tilfulde kjender en Arts Farve. — Ogsaa Næbbet undergaaer hos en stor Deel Fugle Farveforandringer efter Alderen og hos en stor Deel ogsaa efter Aarstiderne. Hos mange er det om Vinteren guult, om Sommeren hornbrunt eller sort. Øinenes Farve forandrer sig efter Alderen. Rypperne fælde ogsaa aarlig Kløerne.

Enhver Art af levende Væsener, og saaledes ogsaa hver Fugleart er af Naturen bleven anviist en vis Zone af Jorden, inden hvis Grændser hvert Individ deraf lever og opholder sig, og som den aldrig med Villie og sjelden ustraffet forlader. Nogle Arter have en meget vid Tumleplads, der udstrækker sig tusinde Mile; andre en meget indskrænket.

Nogle Slægter og Arter leve kun i de tropiske Lande og udmærke sig ved de mest glimrende, pragtfulde, ofte metalglindsende Fjære, andre kun i de tempererede Zoner, og atter andre have sin Zones Grændse indenfor Snelinien, og boe altsaa enten paa Toppen af de høie snedækte Fjælde eller i Nærheden af Polen. Hos disse er Fjærenes Farvepragt og Metalglands forsvunden, ofte træder den rene, hvide Farve istedet derfor. Ogsaa i

Retningen fra Øst til Vest eller omvendt viser der sig Forskjelligheder. Vi finde saaledes en vis Gruppe af Fugle i Brasilien, en anden under samme Paralleler i det Indre af Afrika, en tredie fra disse forskjellig Fuglegruppe i Indien og en fjerde i det tropiske Australien. Mange Arter ere saa lokale, at der i den samme Øgruppe paa en enkelt Ø findes en Art, som ellers ikke findes paa noget andet Sted i Verden; dette er Tilfældet med flere Pappegøier. Ligeledes ere de amerikanske Pappegøier baade foskjellige fra de afrikanske og indiske. Kolibriterne ere indskrænkede til den nye Verden. Nogle Arter ere indskrænkede til en meget liden Udbredning f. Ex. i Vestindien, andre derimod have en meget betydelig, f. Ex. Trochilus flammifrons, der forekommer ligefra Lima til Øen Juan Fernandez og Magelhaens-Strædet. Et Beviis for denne Sætning indeholder den skotske Ornithologi; thi den skotske Rype forekommer ikke noget andet Sted i Verden end paa Bjergene i Skotland.

Der gives Fugle, der næsten udelukkende tilhøre den sydlige Halvkugle. Atter andre tilhøre begge Halvkugler, men forekomme kun i visse Egne af dem, f. Ex. Albatrossen. Andre Fugle synes at tilhøre den hele Verden. Dette skal være Tifælde med Stormfuglen, Graagaasen, Fiskeørnen, Fuglekongen o. fl. — Om at visse Fugle ere indskrænkede til visse Zoner kan man let overtyde sig ved at foretage en Vandring opad et af de Fjelde, hvis Top ligger inden den evige Snees Grændser; inden faa Timer kommer man her til de samme Fugles Nordgrændse,

som man paa en Reise i horizontal Retning ei træffer inden kortere Tid end Dage og Uger. Nordgrændsen for enhver Art bestemmes saaledes ved Afstanden fra Sneelinien (det være nu i horizontal eller vertikal Retning). De samme Love vise sig endnu tydeligere i Planteriget.

Antallet af samtlige Fuglearter anslaaes med et rundt Tal til 5000. Bonaparte opregnede i 1832 4109 Arter, men i Berlinermuseet vil man paastaae der skal findes 6000. Af disse tilhøre efter Svainson 388 Arter Europa. I Skandinavien findes 269 Arter; i Norge anfører Rasch 218, af hvilke 194 forekomme i Omegnen af Christiania.

Da Fuglene ere de Dyr, der med den største Frihed og Lethed kunne forandre Sted, er Vandringsdriften meget udviklet hos dem. En Vandring kaldes enhver Bortfjernelse fra Fuglens Hjem, naar den foregaaer paa bestemte Tider. Foregaaer den derimod kun til ubestemte Tider, er den en Udvandring, hvorpaa hos os Aarfuglen og Tiuren om Vinteren undertiden afgive Exempler. Fuglene kunne være Standfugle, saadanne som hele Aaret gjennem blive i

sit Hjem og ei forlade den Egn, hvor de ere fødte, hvor de bygge Rede og klække Unger; eller Strøgfugle, d. v. s. saadanne, der stryge om Høst og Vinter i andre Egne end der, hvor de ere blevne udklækkede, uden dog at gjøre lange Vandringer; eller Trækfugle, som gjøre saa lange Vandringer, at der ligger flere Længde- eller Breddegrader mellem deres Sommer- og Vinteropholdsted, f. Ex. Svalen, Graagaasen, Storken, Gjøgen, Lærken.

Det er vanskeligt at afgjøre, om en Fugl er Standfugl eller ikke; skal den kaldes Standfugl, maa det være de samme Individer, som blive hele Aaret (f. Ex. Hjerpen), men dette er ikke altid Tilfældet med de Fugle, der bære dette Navn. Saaledes er der flere Fugle hos os hele Aaret; men de, som ere her om Sommeren, drage om Høsten til sydligere Egne, hvorimod der kommer andre fra de nordligere, der blive Vinteren over. — Nogle Fugle drage periodisk bort fra høiere Breddegrader, for at undgaae Vinterkulden og hvad der følger med den, Mangel paa Næring, Insekter og Planteføde; Andre skulle foretage disse periodiske Vandringer, for at søge visse Næringsmidler, som de ansee nødvendige til Ungernes Opfødning, og drage til denne Ende ofte tusinde Mile bort over Oceanet. Til disse Trækfugle henregnes Vaktelen, Nattergalen, Storken, Graagaasen, Svalen

o. m. fl. — Alexander von Humboldt omtaler ligesaa regelmæssige periodiske Vandringer hos de amerikanske Søfugle, der drage fra den ene Side af Troperne til den anden, i en Zone, hvor Temperaturen stedse er eens. Her er altsaa ikke nogen lavere Varmegrad Aarsagen til Reisen. Det er heller ikke Tilfældet med en Deel af de Trækfugle, der findes hos os; thi de afreise under en Varmegrad, der er langt høiere end den, hvorunder de ankom. Derimod er der meget, som taler for, at det er en i Dyret boende Drift, der uimodstaaeligt tvinger det til at forlade sit Hjem eller vende tilbage dertil paa en vis Tid. „Instinktet viser sig her reent og ublandet; Fuglen handler uden selv at vide hvorfor, den føres af en indre Drift og gaaer derved ofte, uden ydre Nødvendighed, den øiensynligste Livsfare imøde, f. Ex. naar en liden Spurvefugl forlader Fastlandets nordligste Spidse, og styrter sig ud i Luften over det stormfulde Ocean, for efter hundrede Miles møisommelige Flugt at klække paa en liden Klippeø i Polarhavet.“ — Man seer saaledes ogsaa, at fangne og tæmmede Fugle, der hverken mangle Føde eller have Kulde at befrygte, regelmæssig vise Tegn til Uro og Reiselyst paa den Tid, da de vilde Fugle af samme Art drage bort. Imidlertid er det unægteligt, at Fuglenes Vandringsdrift staaer i nøie Forbindelse saavel med deres eget som Ungernes Velbefindende og Bekvemmelighed og ligesom er beregnet derpaa. Man kan i denne Henseende, naar man ikke blot tager Hensyn til Trækket hos de egentlige Trækfugle, men ogsaa til de Spoer af Vandringsdrift, der findes hos alle

Fugle, antage tre Slags Vandringer, 1. **Næringsvandring**, 2. **Sikkerhedsvandring** og 3. **Ynglevandring**.

1. En Næringsvandring har til Hensigt at forskaffe Fuglen de Næringsmidler, der ere nødvendige til dens Livsophold. Hos mange Fugle ere disse Vandringer meget korte og indskrænke sig til at være blotte Døgnvandringer, som hos Krager, mange Vildænder osv.; hos mange ere de meget lange, f. Ex. hos Albatrossen, der reiser fra Sydhavet over Ækvator til det okotske Hav. De fiskædende Fugle rette sig i deres Vandring efter Fiskenes Vandringer i Floderne.

Mange nordiske Søfugle tilbringe saaledes Natten roligt ude paa Havet, men saasnart det gryer ad Dag, søge de ind til Stranden og i Fjordene, hvor Vandet er lavt og hvor de lettere kunne faae deres Føde; mange af dem følge paa disse Døgnvandringer nøiagtigt den samme Vei i Luften, saaledes at man fanger dem i Flokke ved at stille Garn i Luften for dem; de følge saa nøiagtigt Landets Omrids, at de aldrig sætte over den smaleste Landtunge. De Fugle, der almindeligst fanges med Næt i de svenske Skjærgaarde, hvor denne Fangemaade er brugelig, ere Svartanden (Fuligula fusca), Isanden (F. glacialis) og Ederfuglen (F. mollissima). Saaledes fanges ogsaa Vildgjæssene, som hver Dag

gaae fra Søerne op paa de besaaede Kornmarker over de laveste Egne af Birkeskovene, af Kosakkerne; de hugge nemlig smalle Veie gjennem Skovene, hvori de opstille deres Garn. Lignende Døgnvandringer foretager Vandringsduen og andre kornædende Fugle i Nordamerika; om Dagen ødelægge de Riis- og Maismarkerne, mod Aften søge de i talløse Flokke til Skovene, hvor de holde Nattekvarteer.

2. En Sikkerhedsvandring har til Hensigt at opnaae den Tryghed og Sikkerhed, der er nødvendig for Fuglens Liv; f. Ex. naar Fuglen opsøger et Sted, hvor den kan være i Fred for sine Fiender, eller hvor den kan finde Beskyttelse mod Veirligets Indvirkning osv. Denne Drift sees tydeligst, naar Fuglene begive sig hen til affidesliggende Steder i den Tid de fælde og altsaa ere udygtige til at flyve.

Hannerne af de af vore Vandfugle, som klække inde i Landet, begive sig i Fældingstiden til de større Indsøer, der ere omgivne med Siv eller med side stærkt græs- og mosbegroede Enge, hvor de søge Skjul om Dagen; om Natten søge de derimod ud paa Vandet for at erholde Føde. — Adskillige Vand- og Rovfugle holde sig, saalænge de ere unge, affondrede fra de ældre, og søge først, naar de ere blevne yngledygtige, tilbage til disses Opholdsteder. Denne Vandring foregaaer altsaa

kun een Gang i Fuglenes Liv, og mange Egne have af denne Grund kun unge Fugle af en vis Art, saaledes seer man aldrig i Søerne i Schweitz gamle Ederfugle eller andre Andearter.

3. Ynglevandringen har Omsorgen for den kommende Yngel til Hensigt og viser sig derved, at Fuglen drager tilbage til de samme Steder, hvor den selv kom til Verden, og som mest begunstige Ungernes Dannelse og Væxt.

Disse Vandringer foretages til bestemte Tider og netop til saadanne, da disse Steder ere mest skikkede til at modtage dem. Jo længre Vinteropholdet er bortfjernet fra Fuglens Hjem, desto senere kommer den tilbage.

Den Tid af Døgnet, paa hvilken Fuglene vandre, er forskjellig. Om Dagen reise Dagrovfugle, Lærkerne, Stærren osv. En Deel af dem holde sig sammen i Skarer, begynde oftest at vandre tidligt om Morgenen, og sætte sig ned om Middagen for at hvile og søge Føde. Om Natten vandre Trosterne, Uglerne og mange Sump- og Søfugle; de bryde op mod Skumringen og sætte sig mod Morgenen; i stormfulde Nætter holde de sig stille og holde mest af Maaneskin og den stjerneklare Himmel. Baade Dag og Nat vandre Gjæssene, Storkene, Vipstjerterne o. fl. Dog er der adskillige, som kun vandre den ene Tid af Døgnet, men tage, naar de have Hastværk, den anden til Hjælp.

Nogle Fugle reise eenlige, f. Ex. Snepperne, Hærfuglen o. A., og stedse om Natten. Atter Andre i Selskab og samle sig enten først familieviis, og forene sig siden til større Flokke; eller de samle sig strax i store Flokke, ofte paa visse bestemte Steder; eller de samle sig med andre Fugle og reise i deres Selskab; saaledes reise Viben og Brokfuglen gjerne sammen. Hanner, Hunner og unge Fugle reise gjerne sammen; dog gives der herfra mange Undtagelser. Om Vaaren komme saaledes Hannerne af flere Arter, f. Ex. Bofinken, Bruushanen, Viben, den sorte og hvide Fluesnapper m. fl. 8—12 til 16 Dage førend Hunnerne og drage igjen bort, saasnart Ungerne ere flyvevoxne, medens Hunnerne først trække længe bagefter. Det samme er Tilfældet med flere Andearter. Ligeledes er det hos mange Arter almindeligt, at de unge Fugle trække for sig og de gamle for sig.

Den Orden, hvori de flyve, er ligeledes forskjellig. Nogle flyve i en uafbrudt lige Linie, den ene ved Siden af den anden, f. Ex. Kragerne; andre danne en bølget Slangelinie, som Brokfuglene; atter andre danne Vinkler eller skjæve Linier, f. Ex. Vildgjæssene. Flugten gaaer bedst imod Vinden, og mange holde sig saa høit i Luften, at de sjelden sees. Svalerne seer man saaledes næsten aldrig trække; Traner og Gjæs flyve meget høit; lavere gaae Troste og Duer, og mange Smaafugle, som Meiser og Gjærdesmutter, holde sig i de laveste Regioner; nogle amerikanske Fugle trække nogle faa Fod over Jordens Overflade. Dog er alt dette afhængigt af

Flyvemaaden. Kun faa Fugle (f. Ex. den grønfodede Vandhøne) trække gaaende eller løbende, og det er da kun korte Strækninger; naar de skulle til det egentlige Træk, tage de til Vingerne. Vandfuglene trække ei heller svømmende, men flyvende; fra Floderne og Bugterne svømme de ud i Havet, derpaa hæve de sig op i Luften og flyve; naar de atter nærme sig Land, kaste de sig ned i Vandet og naae Strandbredden svømmende.

Mange Fugle have visse Forberedelser, der gaae forud for Bortreisen. Saaledes seer man i den sidste Tid Stærren mod Aftenen med hvinende Bulder at streife om i talløse Skarer, som beskrive mangfoldige forskjellige Bevægelser i Luften. Storken forlader med sin Familie hver Dag i den sidste Uge Redet, holder sig svævende i en betydelig Høide, og vender først tilbage ved Solnedgang. Det samme er Tilfældet med Svalerne. Man antager, at Fuglene paa deres Reiser i Gjennemsnit tilbagelægge 50 geografiske Mile i Timen; understøttede af Vinden naae de altsaa inden kort Tid de varmere Isothermer. Spallanzani udregnede, at en Svale tilbagelagde 92 Miil i Timen og antog Strandsvalens Flugt for tre Gange hurtigere. Man har anslaaet Edderfuglens Flugt til 90 Miil i Timen og nogle Falkearters til 150.

I Forhold til deres Størrelse og i Sammenligning med Pattedyrene, opnaae Fuglene en meget høi Alder; man har Exempler paa, at Ørne og Pappegøier ere blevne over hundrede Aar, og Bofinker og Stilidser over fire og tyve.

I Naturens Huusholdning ere Fuglene meget vigtige Skabninger, idet de sætte Grændser for den altforstore Formerelse af mange Orme, Insekter og Planter og derimod selv tjene mange Pattedyr til Føde.

Mange Fugle udrydde saaledes Markmuus, Slanger, skadelige Insekter og Larver osv. Gribbene fortære Aadsler og befrie derved Luften i de varme Lande for skadelige Uddunstninger. Andre forplante ved deres Gjødning Frø, der ikke synes at kunne spire førend de have gaaet gjennem Fuglenes Mave. Saaledes forplantes Mistelen, der voxer paa andre Træer, alene ved Fugle; Duerne paa Banda forplante Muskatnødtræet. Mange ufrugtbare Klipper blive gjort frugtbare ved Søfuglenes Gjødning.

Af Menneskene benyttes Fuglene paa mange Maader og gavne ved sine Æg og sit Kjød, der af de fleste give en sund og velsmagende Føde, og ved sine Fjære, der danne en vigtig Handelsartikkel. — Mange tæmmes deels for at afrettes til at fange andre Fugle, Pattedyr eller Fiske, deels fordi de ved Sang eller pudseerlige Manerer forlyste sine Herrer. Nogle kunne ogsaa lære at udsige enkelte Ord. Adskillige holdes tamme alene for sine smukke og glimrende Farvers Skyld.

Fuglenes Skadelighed indskrænker sig mest til, at de ødelægge adskillige gavnlige Dyr for Mennesket, som Rovfuglene eller Heirene; eller at de fortære Frugter og Korn, som Spurve og Duer. I Nordamerika ere de

saakaldte Riisfugle, Maisædere og Vandringsduen saa skadelige, at der er bleven udsat Præmier for deres Ødelæggelse, ligesom der ogsaa anstilles hele Tog for at tilintetgjøre dem; paa Isle de France ere Hønsene meget skadelige. Kun Lammegribben, Kongeørnen og Harpyen, en Ørneart fra Sydamerika, blive farlige for Mennesket selv, idet de to første skulle bortføre Smaabørn, og den sidste vove at angribe Skabningens Herre.

Fuglene inddeles fornemmelig efter Foddernes og Næbbets Bygning i sex Ordener:

I. Rovfugle have et krumt Næb med en skarpt, nedadbøiet Hage. Fodderne ere bevæbnede med stærke Kløer. Høgen

II. Spurvefuglene omfatte mange, i Størrelse og Udseende meget forskjellige Arter, der have det tilfælles, at deres to ydre Tæer ved Roden ere forenede. Spurven

III. Klattrefugle. Deres Ydertaa kan vendes tilbage, hvilket gjør dem skikkede til den opreiste Stilling, de antage, naar de klattre opad Træstammerne. Papegøien

IV. Hønsefugle have et middelmaadigt Næb, hvis øverste Halvdeel er hvælvet. Tæerne ere i Randen tandede og forsynede med en kort Hud ved Roden. Hønen

V. Styltefuglene have langt Næb, høie, fordetmeste ubefjærede Been og Hudlapper paa Tæerne. Storken.

VI. Svømmefuglenes Tæer ere forenede ved en Hinde. Anden.

Ande

Anden Klasse.

Fuglene.

Første Orden.

Rovfugle (Accipitres).

Rovfuglene udmærke sig ved stærke, krogede, spidse Næb og Kløer, frygtelige Vaaben, hvorved de blive farlige for de fleste øvrige Fugle og de svagere Pattedyr, Amfibier og Fiske, m. fl.

Næbbet, fordetmeste kortere end Hovedet, er tykt og sædvanlig noget sammentrykt; Overnæbbet er ved Roden beklædt med en Hud, Voxhud (cera) og i Spidsen nedbøiet i Form af en Hage. **Næseborene** ere aabne, snart nøgne, snart bedækkede med fremliggende, haaragtige Fjære. **Vingerne** ere store, Flugten høi og hurtig. **Benene**, stedse fjærklædte nedenfor Knæet (egentlig Hælledet), undertiden lige til Kløerne, ere fordetmeste meget muskelstærke. **Tarserne** (de Dele, der ligge mellem Knæet og Tæerne) ere trinde og i Almindelighed korte og stærke. Alle Rovfugle have fire adskilte Tæer,

der paa Undersiden ere knortede og ujævne, hvorved de desto lettere kunne fastholde Rovet, samt bevæbnede med stærke, hvasse, tilbagetrækkelige Kløer. **Halen** er lang eller middelmaadig.

Rovfuglens ydre Sandseorganer ere stærkt udviklede: Øinene ere store, Synet skarpt, Lugten og Hørelsen fiin. Følesandsen synes at være koncentreret i den nervefulde Hud, der bedækker Næbroden.

Hjernen er i Forhold til Legemets Masse i Almindelighed mindre end hos Sangfuglene og Klattrerne, men større end hos de fleste andre. De udmærke sig heller ikke noget videre ved Konstdrift; dog flere kunne afrettes til Jagt. Rovfuglenes Mod og List er noksom bekjendt. Deres Næring bestaaer af Aadsler eller levende varmblodige Dyr, eller Amfibier og Fiske; nogle faa fortære næsten alene Insekter. Tilligemed Kjødet nedsluge de i Almindelighed saavel Skindet med Haar og Fjære, som de mindre Knogler; disse fordøie de let men Haarene og Fjærene, som de ikke kunne fordøie, opspyes siden i smaa runde Boller. De færreste drikke Vand; thi Blodet eller Saften af det Rov, de fortære, slukker deres Tørst. Blandt Fuglene ere de de stærkeste og modigste. De ere uselskabelige, leve parviis (i Monogami) og bygge Reder paa eensomme, steile og utilgjængelige Steder. Hunnen er fordetmeste større end Hannen. Blot Hunnen ruger Æggene; men baade Han og Hun bringe Rov til Ungerne, som de lægge i Redet. I Begyndelsen ere Ungerne blinde. Af denne Orden findes 26 Arter i Norge.

Man kan inddele Rovfuglene i tre Grupper: Gribbe eller Aadselfugle, Falke eller høgeartede Rovfugle (Accipitres falconini) og Ugleartede eller Natrovfugle (Accip. strigini).

Aadselfugle (Vulturinæ).

Hos Gribbene eller Aadselfuglene staae Øinene høit oppe paa Hovedet. De have et langt ret Næb, der kun i Spidsen er krummet som en Hage, og ved Roden for-

synet med en tynd Voxhud. Fødderne ere af middelmaadig Høide; Kløernes Styrke svarer ingenlunde til deres Størrelse, og de bruge ogsaa oftere Næbbet til at gribe med. Vingerne ere saa lange, at de holdes halvt udstrakte under Fuglens Gang. En større eller mindre Deel af Hovedet og Halsen er nøgen eller beklædt med Duun og hos nogle besat med kjødagtige Lapper eller Kamme. Nedenfor Halsen have de en Krave af lange Fjær.

Fordetmeste ere Gribbene store, feige, dovne Fugle, der leve i større eller mindre Selskaber og nære sig fornemmelig af Aadsler. Naar de have ædt, danner Kroen en nøgen Knude eller Sæk ved den forreste Deel af Halsen, hvilket giver dem et meget ubehageligt Udseende. Af Næseborene udflyder en stinkende Vædske. Efter nyere Undersøgelser synes det rimeligt at de opdage sit Rov ved Synet og ikke, som man forhen har troet, ved Lugten. Deres Hjem er, med Undtagelse af Nyholland, de varme Lande i alle Verdensdele, hvor de gjøre megen Nytte ved at fortære Aadsler.

Hvidhovedet Grib.

(Vultur fulvus).

Henhører til den egentlige Gribbeslægt (Vultur), hos hvilken Næseborerne sidde paa tværs ved Næbroden.

Den hvidhovedede Grib er slank af Skabning; dens Længde udgjør henved 3¼ Fod, Bredden mellem Vingespidserne 8 Fod. Farven er guulagtig graabrun, Dunene paa Hovedet og Halsen askegraae, Halskraven hvid, Hale- og Svingfjærene sorte, Næb og Kløer blaaagtige.

Dens Hjem er Bjergene i Asien, Afrika og det sydlige Europa, fornemmelig ved Middelhavet, hvorfra den undertiden forvilder sig til nordligere Egne.

Denne Grib spiser gjerne friskt Kjød, som den med Næbbet let skiller fra Benene og Skindet. Hverken denne eller de øvrige Gribbe synes at nedsluge saadanne ufor-

Den hvidhovedede Grib.

døielige Gjenstande, som de øvrige Rovfugle og opkaste desaarsag heller ingen Fjærboller. Dens Graadighed er meget stor; Udbrudet af dens Hunger skal undertiden ligne et sandt Raseri og overgaae alle Forestillinger. Naar den er mæt, er den saa træg og doven, at man kan gribe den med Hænderne, og naar den er alene, er den saa feig, at en Hare kan jage den paa Flugt.

Kondoren.

(Vultur (Sarcoramphus) Gryphus).

Slægten Kamgribbe (Sarcoramphus) har ægformige, langsstaaend Næseborer og Kjødkamme ved Næbroden. De findes i Amerika og indbefatte de største Fugle i hele Gruppen.

Til denne Slægt henhører Kondoren, en stor Fugl, hvis Størrelse dog af de fleste Reisende i Peru er bleven betydelig overdrevet. Man antog ogsaa at den fandtes i Asien og var den fabelagtige Fugl Roch, der

hyppig omtales i de arabiske Eventyr og hos Marco Polo, og som skulde kunne flyve afsted med de største Dyr, ja endogsaa Elefanter. Den er imidlertid ikke meget større end Lammegribben og tilhører kun Sydamerikas og det sydlige Nordamerikas høieste Bjergegne. Dens Længde er omtrent fire Fod, Bredden mellem Vingespidserne ni Fod. Dog gives der i det londonske Museum et Exemplar, hvis Vingebredde er tretten Fod.

Hannen har en tyk Kjødudvært over Næbbet og Hovedet, en Kjødlap under Næbbet, og et kjødagtigt Anhang over Kroen. Bag Ørene hænge nogle snorformige Kjødudværter nedefter Længden af Halsen. Fjærene ere sortblaae, Halskraven hvid, Vingernes store Dækfjære hvide med sorte Spidser. Hunnen mangler Kjødlapperne, og er graabruun med sortagtige Vinger. I Ungdommen er Kondoren askefarvet og mangler Krave.

De leve paa de høieste Toppe af Andesbjergene i Sydamerika, til en Høide af over 12,000 Fod, og synes at trives bedst ved en Temperatur af 2 til 3° under Frysepunktet. Alexander v. Humboldt, som vi have at takke for de første videnskabelige Efterretninger om Kondoren, traf den kun ved Grændserne af den evige Snee i betydeligt Antal, og de viste sig her saa lidet skye, at man kunde komme dem paa nogle faa Skridt nær, førend de fløi op for atter at sætte sig nogle Skridt længre bort.

De have sine Reder paa Klippetoppe i Nærheden af den evige Snee og naar man der seer dem mod Himmelen, see de uhyre store ud. Hunnen lægger sine tre til fire Tommer lange, hvide Æg paa den blotte Klippe og skal blive et heelt Aar hos Ungerne. Ved sin Kjækhed, ved sin uhyre Styrke i Næb, Kløer og Vinger, vækker Kondoren mere Beundring end ved sin Størrelse og Vingebredde. I Levemaade har den meget tilfælles med Lammegribben. Den lever i Selskaber af 4 til 6 Stykker. Naar to af dem forene sig, styrte de sig ikke alene paa Hjorten i Anderne, den løveagtige Puma, eller paa Vicunja, men endogsaa paa Kjør og Ungtyre; de forfølge og saare dem saalænge indtil Dyrene styrte aan-

deløse ned og udstrække Tungen, som Kondoren er meget lysten efter. Denne afrives strax; derpaa udhakker den Dyrets Øine og aabner Underlivet bagfra, for at komme til Indvoldene. Mennesker angriber den ikke.

Naar Kondoren har gjort et godt Maaltid, bliver den, som alle Gribbe, træg, sætter sig paa en Klippetop og gidder neppe flyve op, førend man kommer den meget nær. I denne Tilstand fanges den let af de Indfødte med Slynger. Naar Kondoren er hungrig, stiger den til en uhyre Høide; ofte seer man den, fornemmelig paa solklare Dage, svæve over Toppen af Chimborasso, d. e. sex Gange høiere end Skyerne over Sletterne. I Fangenskab bliver Kondoren meget tam: En, der findes i Wiener-Menageriet, svinger sig paa sin Herres Befaling op paa Vaglen, derfra sætter den sig paa hans Arm, kjæler ham med Næbbet og finder sig i alle Slags Pudserier.

Lammegribben.

(Gypaëtos barbatus)

Denne er af Nogle bleven henført til de Høgeartede, af Andre til Gribbene; men den staaer imellem begge, og danner rigtigst en Gruppe eller Slægt for sig selv, som man har kaldet Ørnegrib (Gypaëtos), og hvis Ka-

rakteer bestaaer i et tykt Næb, som i Spidsen er hageformig bøiet efterat det først er noget hvælvet opad. Næseborene ere bedækkede med stive fremadrettede Børster. og ved Roden af Undernæbbet findes der et stivt Skjæg af saadanne Børster. Fødderne ere korte og bedækkede med Fjære ligetil Tæerne.

Lammegribben er den største Rovfugl i den gamle Verden, hvis høieste Bjergkjæder den, dog kun i ringe Antal, beboer. Den er omtrent fire Fod lang, men heraf udgjør Halen næsten Halvdelen; Vingebredden udgjør ti Fod. Hovedet er hvidguult, med sorte Toiler, bedækket med korte Fjære. Halsen og de undre Dele af Legemet ere rustgule; forøvrigt er Fjærklædningen bruun eller sortagtig med hvide Fjærskafter. De Unge ere mørkere paa Hals og Bryst.

Den lever kun i Nærheden af den evige Snee. Dens Flugt er saa høi, at den forsvinder for Øiet i Skyerne. Ofte seiler den med næsten umærkelige Vingeslag om i Luften, speidende efter Bytte, og naar den opdager dette gjør den først nogle Kredse, styrter sig susende paa det i skjæv Retning, griber det i sine Kløer, og bringer det hen paa et sikkert Sted, eller styrter det ned i Afgrunden mellem Klipperne. Den angriber fornemmelig Gemser, Geder, Faar, Harer, Murmeldyr osv. De større Dyr anfalder den, naar de staae i Nærheden af en Afgrund og skrækker eller tvinger dem til at styrte ud og knuse sig; selv følger den da strax efter og æder først Øinene og Indvoldene; derpaa æder den Kjødet; det Tiloversblevne tager den til Takke med den følgende Dag. Om Vinteren, naar den har ondt for at faae friskt Kjød, gaaer den ogsaa paa Aadsel, som man udlægger paa Sneen for at skyde og fange den; paa den Tid kommer den ogsaa ned i Dalene, hvor den styrter sig paa Hunde og Ræve. En tog en Ræv og fløi op i Luften med, men blev saa heftig bidt af den, at den faldt død til Jorden, og Ræven løb sin Vei. At den angriber Mennesker er udenfor al Tvivl: i Kanton Schweitz styrtede en Lammegrib i Aaret 1778 en Hyrdedreng udover en steil Klippe

og opaad ham; en anden fløi i Kanton Appenzel bort med et Barn i Forældrenes Paasyn. Thomas Platter fortæller ogsaa, at han som Hyrdedreng i Wallis's Bjerge ofte var udsat for Angreb af Lammegribben.

Følgende Begivenhed, der findes optegnet i Kirkebogen i Sognet Habchern, fortælles af Schinz: „Anna Zurbuchen, fra Habchern i Berner Oberland, blev som et treaarigt Barn medtaget af sine Forældre, der skulde bjerge Efterslotten, og lagde sig ned ved en Lade. Barnet indslumrede snart, Faderen bedækkede dets Ansigt med en Straahat, og gik til sit Arbeide. Da han kort efter vendte tilbage med en Høbol, var det forsvundet, og Forældrene og i Nærheden værende Folk søgte det forgjæves. Ved den samme Tid gik Henrik fra Untersee paa en vild Fjeldsti til Wäggisbach, hvor han til sin Forbauselse hørte et Barn skrige. Hurtigt ilede han efter Lyden; opskræmmet hævede der sig da fra en liden Høide en Ørnegrib, der svævede udover den dybe Afgrund. Ved Randen af denne Afgrund, i hvis Dyb der bruste en rivende Bæk, hvori den ringeste Bevægelse have kunnet styrte det ned, fandt Henrik Barnet, der kun havde nogle ubetydelige Saar og Rifter paa den venstre Arm og Haand, hvorved Gribben sandsynligviis havde grebet det. Dette hendte den 12te Juli 1768. Den Høide, hvor Barnet blev funden, laae 1400 Skridt borte fra Laden, hvor det sov. Efter den Tid blev hun i Egnen kaldt Lammegrib-Anne og ægtede siden en Skrædder, Peter Frutiger i Gwaltswyl, hvor hun endnu levede i 1814.“ En lignende Begivenhed indtraf i Lauterbrunnthal i Aaret 1813.

Man har benægtet Muligheden af disse Kjendsgjerninger og sagt, at det har været Ørnen; men kan Lammegribben, som Steinmüller fortæller et Exempel paa, flyve afsted med en Rævesar af henved tredive Punds Vægt om Halsen, generes den ei af Tyngden, og kan den flyve afsted med Gjeder, Lam og Ræve, er Kløernes Svaghed ingenlunde til Hinder for at det samme kan skee med Børn. Selv Voxne staae undertiden Fare for at styrtes ned i Afgrundene af Lammegribben, dog for-

nemmelig, naar de søge at berøve den dens Bytte eller fratage den dens Unger. Lammegribben fanges i Rævesaxe og paa Aadsel. I Fangenskab bliver den øieblikkelig tam, aflægger sin oprindelige Vildhed og Glubskhed, lader sig haandtere efter Forgodtbefindende, og vover, selv naar den er hungrig, ei engang at angribe værgeløse Dyr.

Den bygger sit uhyre store Rede paa utilgjængelige Klipper, hvor den lægger to til fire Æg.

Høgartede Rovfugle.

(Falconinæ. Accipitres falconini).

De høgartede Rovfugle have fjærklædt Hoved og Hals, og Øinene paa Siden af Hovedet. Næbbet er kort og Overnæbbet ved Roden beklædt med en stor nøgen tyk, narvet Hud, hvori Næseborene ligge. Tæerne ere aldrig fjærklædte; Yder- og Mellemtaaen ere ofte forenede ved Roden ved en Hinde. Vingerne ere kraftigt udviklede. Fjærbedækningen er fast og Flugten fordetmeste høi og hurtig.

Hunnen er ofte meget større end Hannen og undertiden af forskjellig Farve. Ungerne ere fordetmeste meget ulige de Gamle; sædvanlig ere de mere plettede og spraglede.

Alle have en Kro, hvori Kjødet først opblødes, førend det kommer ind i den membranøse Mave, hvor det alene fordøies ved den kraftige Mavesaft. De ere næsten samtlige kjække Røvere, der, paa faa Undtagelser nær, leve af Pattedyr og Fugle, sjeldnere af Amfibier og Fiske, som mange gribe og dræbe i Flugten. Kun de mindre Arter fange Insekter, og nogle faae uædlere gaae paa Aadsel.

Jagtfalken.

(Falco Gyrfalco).

De egentlige Falke, Ædelfalke, ere i Forhold til deres Størrelse de modigste af alle Rovfugle, hvilket har sin Grund i Styrken af deres Vaaben og Vinger. Næbbet er kroget lige fra Roden og forsynet med en skarp Tand paa hver Side ikke langt fra Spidsen. Vingerne ere lange og spidse; den anden Slagfjær længst. De nære sig kun af levende Rov, som de kaste sig paa med saadan en Hastighed, at det hviner i Luften. Af deres Lærvillighed har man søgt at drage Fordeel ved at afrette dem til Jagt.

Jagtfalken varierer meget i Farve; sædvanlig er Grundfarven hvid, med brune Pletter og Striber, hos Hunnen er det Brune mere fremherskende, og hos Ungerne findes der næsten intet Spor af den hvide Grundfarve. Halen er stedse længre end Vingerne og tegnet med 12—14 brune eller hvide Tverbaand; Næbhuden og Benene hos de Gamle gule, hos de Unge blaae.

Jagtfalkens Hjem er vilde Bjergegne i det nordlige Europa og Asien. Paa vore norske Høifjelde er den temmelig almindelig; unge Fugle vise sig undertiden saa langt Syd som i Christianiaegnen. Dens Flugt er lige-

saa skjøn og udholdende som dens Syn er skarpt og dens Lugt fiin. Naar den jager efter Fugle, søger den stedse at vinde Høiden, og styrter sig da i Buer ned paa sit Rov, som den helst griber i Flugten med saadan Fart, at man blot seer den som en Stribe i Luften. Den er sky, forsigtig og listig.

Fugle og mindre Pattedyr udgjør dens Føde; især lever den af Harer, Aarfugle og Vildgjæs og Ryper, blandt hvilke sidste den paa Fjeldene anretter utrolige Ødelæggelser.

Sit Rede bygger Jagtfalken i steile og utilgjængelige Klipper af Riis og Kvist, og lægger deri tre Æg.

Det var denne Art, der ansaaes for den fortrinligste til Falkejagt, der fordum var en meget almindelig Fornøielse for Fyrsterne og andre høie Herrer. Til Norge og Sverige kom der i de Tider, Falkejagten var i Brug (til for omtrent 80 Aar siden), aarlig Falkefængere, der paa Dovre, Filefjeld og flere Steder dreve deres Fangst. Jo yngre Falkene vare, desto lettere vare de naturligviis at tæmme og indøve til Jagt. De opsøgte derfor helst deels selve Redet og toge Ungerne deraf, deels fangedes de udfløine Unger om Høsten; men ogsaa de gamle hvide Falke, der fangedes, kunde tæmmes. For at fange Falkene brugte man følgende Fremgangsmaade: paa en Høide, hvorfra der var vid Udsigt til alle Kanter, grov man en Grav eller Hytte, som man bedækkede med Tørv. Paa Taget havde man en levende Varfugl (Lanius Excubitor), som ved sit Skrig tilkjendegav Falkens Ankomst. Tæt ved den underjordiske Hytte stode to høie Stænger i Jorden, som i den øvre Ende var forsynet med en Tridse, hvorigjennem der gik en Line, og ved det Stykke af denne, der var mellem Stængerne, havde man bundet en levende Due, som uophørligt flagrede. Ved denne var der desforuden bundet en anden Line, med hvilken Jægeren i en Hast kunde nedtrække Duen tilligemed Falken i et nedenunder, paa Marken staaende Falkebur, der var forsynet med Slagnæt. Foruden Jagtfalken fangede man ogsaa i samme Hensigt Pillegrims-

falken, Slagfalken, Duehøgen og mange flere Arter. En til Jagt afrettet Falk kostede i ældre Tider 6 til 800 hollandske Gylden (250—300 Spd.).

Naar man vilde afrette en Falk til Jagt begyndte man med at underkue dens Vildhed og betage den Lysten til at flyve bort. Først gav man den en Læderhætte, der gik ned over Øinene, paa Hovedet; derpaa sattes den i et i en Snor frit hængende Tøndebaand. Saasnart man mærkede, at den vilde sove, gav man Tøndebaandet et Stød, hvorved den blev nødt til holde sig fast og følgelig ogsaa til at holde sig vaagen. Hermed afvexlede nogle Jægere i tre Dage og Nætter, og Falken blev da ved denne vedvarende Vaagen saa svag, at den lod sig behandle, som man fandt forgodt. Om dens Been anbragte man Læderremme, hvori der under Dresseringen fæstedes en Snor. Øinene vare bedækkede af den ovenomtalte Falkehætte, saa at Fuglen ikke kunde see sig om oftere, end man sysselsatte dens Opmærksomhed. Paa den venstre Haand trak man en tyk Læderhandske, hvorpaa man satte den, samt vante den lidt efter lidt til at æde af Haanden. Derpaa vante man den paa nogen Afstand til at flyve til Haanden og modtage det Rov, man viste den. Naar den flere Gange havde gjort dette med Lethed og uden at vise nogen Lyst til at flyve bort, tog man den (dog endnu stedse bunden med en lang Snor) ud i den frie Luft, og øvede den paa længre Afstand og vante den, ligesom Jagthunden, til at lyde en vis Appel, at komme, naar man fløitede. Endelig slap man Fuglen aldeles fri og fortsatte de samme Øvelser paa Harer, Heirer, Aarfugle, Raphøns, Ænder, Vildgjæs osv. Gjorde den Mine til at flyve bort, lokkede man den tilbage ved Fjærspillet, en med hvide Fjære beklædt Fugleskabning, som man kastede op i Luften.

Fordum var Falkejagten en af de almindeligste og mest udsøgte Fornøielser for Fyrster og andre høie Herrer. I Orienten har den været udøvet fra Oldtiden af, og er endnu meget almindelig hos de asiatiske Steppefolk og i Barbareskstaterne i Nordafrika, altsaa fornem-

melig hos velberedne Folk og i Egne, hvis øde Nøgenhed gjør det meget vanskeligt at nærme sig Vildtet.

I Middelalderen var Falkejagten en af de europæiske Stormænds almindeligste Forlystelser, hvorpaa der ofte anvendtes uhørte Bekostninger. Nu drives den i Europa kun af enkelte russiske og engelske Magnater*). Til Skandinavien synes denne Konst allerede at være bleven indført af de indvandrede Folkestammer; thi den omtales i flere af vore ældste Sagaer som en paa de Tider almindelig bekjendt og ved Fyrsternes Hof dyrket Konst. I Sverige var den endnu i Brug i Frederik den Førstes og Adolf Fredriks Tid**).

Steenfalken.

(Falco Lithofalco).

Dværgfalken eller Steenfalken er den mindste af de europæiske Falke; den opnaaer kun en Længde af ti til

*) Som en Mærkelighed kan anføres, at forrige Høst (1839) en Hollænder paa Dovre fangede Falke for at afrettes til Jagt. Tre Individer fangedes.

**) I anden Aargang af Skill.-Magaz. Nr. 93 og følg. findes en udførlig Afhandling om Falkejagt, Falkenes Fangst, Dressering m. m., af Forfatteren.

tretten Tommer. Oventil er Fjærklædningen blaagraa med sorte Streger langs Fjærskafterne; hos Hunnen og Ungerne mere mørkgraabrune end hos Hannen; Brystet og Maven rustgule med mørkere langsgaaende Striber. Halen længre end Vingerne med sorte eller guulagtige Tverstreger og hvid Spids.

Denne Falkeart tilbringer Sommeren i nordligere Egne, og bygger fornemmelig sit Rede i Bjergegne i Nærheden af Polarkredsen; men ogsaa i sydligere Egne; her i Landet er den saaledes ikke sjelden at see om Sommeren paa Ringerige. Dens Flugt er overordentlig rask; naar den søger sit Rov, der for det meste bestaaer af Smaafugle, Lærker, Finker osv., men undertiden ogsaa af Duer, Bekkasiner og Raphøns, farer den afsted med Pilens Hurtighed og griber endogsaa Svalen i Flugten. Om Høsten følger den Finkerne og andre Trækfugle til sydligere Egne. Dværgfalken bygger i Træer og Bjergrevner og lægger i den ene Ende af Redet fem til sex kastaniebrunt marmorerede Æg.

Ogsaa denne lille Falkeart har været anvendt til Jagt. Der fortælles, at Catharina den Anden af Rusland morede sig meget ved at jage med Steenfalke, hvorfor der aarligen fangedes saadanne Falke, som afrettedes til Jagt, men om Høsten, naar Jagttiden var forbi, gav Keiserinden dem atter sin Frihed.

Foruden de tvende ovenanførte findes i Norge Pilgrimsfalken (F. peregrinus), Lærkefalken (F. subbuteo), og Taarnfalken (F. tinnunculus), af hvilke den sidste er meget almindelig i Omegnen af Christiania.

Duehøgen.

(Falco (Astur) palumbarius).

Høgene (Astur) adskilles let fra Falkene; deres Næb mangler nemlig den spidse Sidetand, men har istedet

derfor en mærkelig uddragen hvas Flig i Midten af Overnæbbets Rand; Vingerne ere korte; den fjerde Slagfjær længst; Halen og Benene ere lange. De ere djærve og modige og staae i mange Henseender nærmest ved Falkene. Skjønt deres Flugt er rask, bevæge de ikke Vingerne hurtigt; ofte glide de frem næsten uden at bevæge Vingerne. Duehøgen og Spurvehøgen ere de eneste europæiske, de øvrige Verdensdele tælle over tredive Arter.

Duehøgen.

Due- eller Hønsehøgen er en af vore almindeligste og skadeligste Rovfugle. Oventil er den blaa eller brungraa med en hvid Streg over Øinene; under er den hvid eller hvidagtig med mørkebrune, enten paa Langs eller paa Tværs gaaende Streger. Hos den unge Fugl er Hovedet og Siderne af Halsen hvidagtigt rustfarvede med langsgaaende brune Streger. Halen er lang, afrundet, med fire til fem brede graae og mørkebrune Tværbaand samt hvidagtig Spids. Benene ere gule. Kløerne sorte. Fuglens Længde er 24 Tommer.

I hele Europa, det nordlige Amerika og Afrika samt i Asien lige til Persien er Duehøgen almindelig udbredt. Under Forplantningstiden opholder den sig i store og bjergrige Skove, hvor den fornemmelig bygger i høie Træer. I Slutningen af April eller Begyndelsen af

Mai lægger den 3 til 4 blaaagtigt eller grønagtigt hvide Æg, med brune Pletter og Streger. Skydes Hunnen under Ligningstiden, udruger Hannen Æggene og opføder Ungerne paa egen Haand.

Duehøgen er modig og dristig og man har derfor ogsaa afrettet denne til Jagt; men med sine kortere Vinger flyver den hverken saa høit eller saa hurtigt som Jagtfalken. Dog har den det Fortrin for denne, at den griber sit Bytte saavel paa Jorden, som i Luften, og at den med Lethed forfølger sit Rov mellem Grene og Buske. Den støder ikke, som Jagtfalken, lodret paa en flyvende Fugl, men angriber den enten i skraa Retning fra Siden eller vender sig om med ubeskrivelig Hurtighed i Luften for med opstrakte Kløer og Been at gribe sit Offer nedenfra. Der gives Exempler paa at den undertiden har angrebet Heste, ja endogsaa Mennesker. Om Sommeren opholder den sig i Skovene, hvor den gjør stor Skade paa Harer og Fuglevildt; thi af Skovfuglene er ingen sikker for den fra Tiuren til Trosten; Høst og Vaar kommer den ikke sjælden frem til Gaardene, hvor den angriber og dræber det tamme Fjærkræ.

Paa de Steder, hvor man bruger Høgebure, fanges den ofte i disse. Ogsaa har man foreslaaet at opsætte i et Træ paa en Stang en udstoppet Due eller Aarfugl, med flere tilspidsede, og med Agnorer forsynede, Staaltraade i Ryggen, hvorpaa Høgen skal spiddes, naar den støder paa Fuglen.

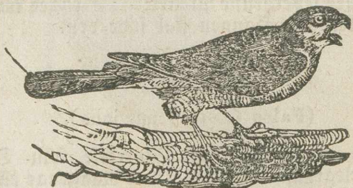
Hos os, hvor man saagodt som intet gjør for at opmuntre til Rovfuglenes Ødelæggelse og derved frede det nyttige Vildt, skydes den kun leilighedsviis.

Spurvehøgen.

(Falco (Astur) Nisus).

Omtrent en Trediedeel mindre end den foregaaende. Hannen 12 til 13 Tommer. Hunnen 15 til 16. Næbbet er sort, Næbhuden grønguul; Benene gule, Kløerne sorte.

Oventil er Spurvehøgen blaaagtig, mørkegraa eller graabruun med hvide Pletter i Nakken; under hvid med langsgaaende Linier paa Struben og paa tværs gaaende paa Brystet, Maven og Laarene; Halen lang, tver, askegraae med faa sortagtige Tværbaand og hvidagtig Spids. Hunnen er betydelig større end Hannen, og oventil mere graabruun og mindre askeblaae, end den.

Spurvehøgen.

Spurvehøgen er udbredt over hele den gamle Verden og almindelig overalt paa den skandinaviske Halvøe. Om Sommeren holder den til i Skove, der grændse nær ind til Marker. Om Høsten forlader den Skovene og følger de store Spurve og Finkeskarer til sydlige Egne. En Deel blive dog tilbage hos os. Spurvehøgens Rov bestaaer fornemmelig i Smaafugle, Lemæn og Markmuus, men den angriber og dræber ogsaa Aarfugle, Duer og tamme Høns.

Spurvehøgen er forsigtig, modig og listig. Den flyver fordetmeste lavt nede ved Marken, hvor den, fremsvævende med den største Hurtighed og uden mærkeligt at bevæge Vingerne, indjager de fleste Smaafugle Forfærdelse. Ved Synet af Røveren forstummer deres Sang og de søge at skjule sig i de tætteste Buske og krybe ind i Kroge og Huller; men selv det yder dem kun ringe Beskyttelse; thi med den største Sikkerhed forfølger og griber Spurvehøgen sit Rov i disse Tilflugtsteder,

og kan den ikke faae det fat paa anden Maade, saa hopper den efter paa Marken og trækker med Kløerne Smaafuglene ud af deres Gjemmesteder. Undertiden skal den tage Sangfugle ud af Buret og forfølge Spurvene under Taget. Ikke destomindre ere Svalerne og Linerlerne dristige nok til at forfølge den med Skrig og Spektakel.

Sit Rede bygger Spurvehøgen i høie Træer i Barskove. I Mai eller Juni lægger den tre til fem smudsighvide Æg med leverbrune Pletter. De ruges kun af Hunnen, i hvilken Tid Hannen skal føde den.

Sanghøgen.

(**Falco (Astur) musicus**).

Denne er omtrent af Størrelse som Duehøgen. Oventil perlegraa, under hvid med blaagraae eller bruunagtige Tværstriber; Svingfjærene ere sorte. Dens Hjem er det sydlige Afrika og fornemmelig nogle Landskaber i Kafferlandet i Øst for det gode Haabs Forbjerg. Den forfølger Harer og Raphøns. Det er den eneste Rovfugl, som man veed synger. Under Parringstiden sidder Hannen i Toppen af et Træ og synger Morgen, Aften og undertiden ogsaa om Natten i hele Timer.

Landørnen.

(**Falco (Aqvila) fulvus**).

Ørnene have et meget stærkt, temmelig langt Næb, der kun i Spidsen er krummet til en lang Hage. Egnen mellem Øinene og Næbbet er belagt med Børster. Hovedet og Halsen bedækkede med spidse Fjære. Benene ere meget stærke. Mellemtaaen, som er længst, forenet med Ydertaaen ved en Hud; Vingerne lange. Ørnene udgjøre de største Arter blandt de høgeartede Rovfugle. Med Kløerne gribe de levende Rov; men i Nødsfald kaste de sig ogsaa paa Aadsel. De fleste Arter leve for-

nemmelig af Pattedyr og større Fugle; andre leve fornemmelig af Fiske.

Landørnen.

Af denne Slægt have vi Landørne (Aqvila) og Søørne (Haliaëtus), der adskilles fra hinanden derved, at de første have Tarserne fjærklædte lige til Tæerne, de sidste blot til Midten.

Landørnen eller Kongeørnen, som den ogsaa kaldes, er tre til tre og en halv Fod lang; Vingebredden mellem syv og otte Fod. Hoved og Hals ere paa Oversiden brungule, under sorte, Næbbet blaaagtigt, Næseborene skjævtsiddende; Kroppen oventil mørkbruun, under sortagtig. Halen er afrundet, henved tre Tommer længre end Vingerne; til to Trediedele fra Roden er den hvid eller graaspraglet, derefter sortagtigt. Tæerne gule. Ungerne ere meget mørkere. Forøvrigt er dens Fjærklædning af meget forskjellig Farve i de forskjellige Aldere.

Kongeørnen har sit Tilhold paa høie Bjerge og i vilde, bjergfulde Skovegne i Europa, Asien og Nordamerika. I Schweitz og Tyrol er den derfor almindelig og findes ogsaa i de fleste nordligere og mere bjergige Egne af Norge. I Bergens Stift, Thelemarken, Gudbrandsdalen er den temmelig almindelig og forekommer Høst og Vinter ogsaa paa Sletlandet. Den er en overordentlig modig, glubsk og grum Rovfugl. Dens Stilling er rank og majestætisk; dens raske Bevægelse røber en overordentlig Muskelkraft. Med stærke og sikkre Slag og en vis Majestæt bevæger den Vingerne, og flyver saa høit, at den, uagtet sin betydelige Størrelse, aldeles forsvinder for det menneskelige Øie. Men dens Syn er saa skarpt, at den selv fra denne Høide opdager Harer og mindre Dyr paa Jorden og slaaer med Lynets Hurtighed ned paa sit Rov. Derfor kaldtes den ogsaa af de Gamle Himmelens Fugl og Jupiters Budbærer og afbildes af dem, førende Gudens Tordenkiler i sine Kløer. Ligesom man blandt Pattedyrene har givet Løven Kongenavn, saaledes har man formedelst dens majestætiske Ydre, høie Flugt og overordentlige Styrke kaldet Ørnen Fuglenes Konge. Buffon bemærker, at Ørnen har mange Egenskaber fælles med Løven. „Som den, er den høimodig, fordi den sjelden straffer Kragernes og Skadernes næsvise Forfølgelser; som den er den maadeholden; thi den levner fordetmeste noget af sit Rov til mindre Rovdyr og Fugle. Løven elsker Eensomhed. Sjelden finder man tvende Ørnepar i Nærheden af hinanden. De holde sig stedse i tilbørlig Afstand for at de stedse kunne have tilstrækkelig Næring. Sine Rigers Fortrin og Størrelse vurdere de kun efter den Vildtmængde, de indeholde.“ Den skal opnaae en Alder af over hundrede Aar.

Ørnen fælder fornemmelig varmblodige Dyr, som Harer, Ræve, Lam, unge Gjeder, Hjorte, Rener, Raadyr, Kalve og større Fugle, som Gjæs, Traner, Tiurer, Aarfugl osv. Med et Rov af nogen betydelig Tyngde er den ikke istand til at hæve sig fra Marken, ei fordi den

mangler Styrke til at føre det gjennem Luften, men fordi Benene ere for korte og Vingerne for lange. Naar Kløerne ere fasthugne i et Rov, kan den derfor ikke give Benene den Spændkraft, som udkræves for at hæve det saa høit fra Marken, at Vingerne noksom kunne udvikles eller faae tilstrækkelig Luft under sig. Den fortærer derfor paa Stedet saa meget, den formaaer, af de større Dyr, som den fælder, og afhugger derpaa store Stykker, hvilke den fører til sit Rede. Fordetmeste jage Han og Hun sammen, undtagen naar Hunnen ruger; thi da jager Hannen alene og bringer Føde til sin Mage. Ørnen opkaster, som de fleste Rovfugle, hver Morgen Fjærboller, hvorved Kroen renses og Appetiten skjærpes. Sin Tørst lædsker den fordetmeste i Blodet af de fældede Dyr. Naar den ei kan faae levende Dyr, gaaer den paa friskt Aadsel, hvilket især om Vinteren er Tilfældet, hvor der er udlagt Heste. Man skyder derfor ogsaa let Ørn paa Aadsel om Vinteren, naar man indretter en passende Skydehytte i Nærheden. Den skal ogsaa uden Vanskelighed fanges i Slagjærn, som udlægges ved Aaten.

Hvilken betydelig Skade Ørnen anretter, indsees let af hvad der ovenfor er anført om dens Levemaade og Fodemidler. Men man paastaaer ogsaa, at den, i de Egne, hvor den har havt sin Rede, har bortført smaa Børn. Pontoppidan omtaler i sin Norske Naturhistorie (2den Deel Side 169) en saadan Hendelse, der skal have tildraget sig Aar 1737 i Norderhougs Præstegjæld paa Ringerige. En toaarsgammel Dreng laa nøgen og legede ude paa Marken, hvor Forældrene arbeidede i Nærheden. Pludselig slog en Ørn ned fra Luften, hug Kloerne i Drengen og førte ham bort i Forældrenes Paasyn, der ei hurtigt nok kunde komme til, for at frelse Barnet. Professor Nilsson gjør imidlertid den Bemærkning herved, „at han tvivler om Muligheden af at nogen skandinavisk Ørn kunde være istand til at flyve bort med et nyfødt Barn, end sige et toaarigt.“ Et lykkeligere Udfald fortælles et saadant Ran at have faaet paa en af de orkadiske Øer: en Moder, der var beskjæftiget med at

sanke Brænde, havde imidlertid lagt sit Svøbebarn fra sig paa Marken. En Ørn slog ned, hug Kløerne i Svøbet og bortførte Barnet gjennem Luften. Ved Moderens Skrig kom fire Karle til, som strax roede derhen, hvor de vidste Ørnen havde sit Rede, og bragte Barnet uskadt tilbage. I nogle Egne vide Fattigfolk at trække Fordeel af Ørnereder, der ere i deres Naboskab, idet de, naar Ørnene ere ude at jage, borttage det ferske Vildt, der er hjembragt til Ungerne; naar disse ere blevne flyvefærdige fastbinde de dem til Redet, for at faae Ørnene til saameget længere at skatte til dem. Paa en Klippe eller i et meget høit Træ bygger Ørnen ei blot for et Aar, men for hele Livet, sit Rede. Det holder mellem to à tre Alen i Gjennemsnit og er sammenflettet af Kjæpper og tørt Riis, bedækkede med Lyng og Græstørv. I Midten af Marts lægger Hunnen to, sjælden tre, smudsighvide Æg med rødbrune Pletter. Efter en Maaned udklækkes Ungerne, der, naar de kunne flyve, uddrives for selv at at jage, og saasnart de selv kunne føde sig, faae de ei Lov at opholde sig inden Forældrenes Jagtdistrikt. At tage Ørneunger ud af Redet, inden de Gamle ere dræbte, er meget farligt.

Søørnen.

(Falco (Haliaëtus) albicilla).

Af Søørne (Haliaëtus) have vi her i Landet tvende, Søørnen og den store Havørn (Falco ossifragus), hvilken sidste dog af mange Naturkyndige ikkun ansees for en Afart af den første. Foruden at Tarserne, som vi have anført, hos Søørnene, blot ere fjærklædte til Midten, udmærke disse Fugle sig desforuden derved at Laarfjærene ere meget lange.

Søørnene leve saavel af Fiske, som af Pattedyr og Fugle. Den opnaaer hos os en Længde af noget over tre Fod og en Vingebredde af mellem syv og otte. Den gamle Fugl er graabruun; Hovedet og Halsen blegere

graae eller hvidagtige, Næbbet og Fødderne citrongule, Halen reent hvid, ei længre end Vingerne. Ungerne ere rustgraae med sorte Pletter; Hals og Hoved sortagtige, Halefjærene sorte i Spidsen og den ydre Fane, hvid i den indre; Næbbet sort.

Denne Fugl synes at være udbredt over hele Verden og opholder sig fornemmelig i Bjergene og Skove i Nærheden af Havet eller store Floder og Indsøer, men dog ogsaa ofte flere Mile inde i Landet, endskjønt de fra Havet hente sin vigtigste Næring. H. Rasch fortæller saaledes, at Præsten Mynster i Sætersdalen i en Ørnerede, der laae mellem otte og ni Mile fra Havet, fandt en frisk Makrel. Den er hverken saa modig eller livlig som Landørnen. Den jager blot i nogle Timer af Dagen; den øvrige Tid sidder den sædvanlig stille og hviler sig i Toppen af et høit Træ eller paa en Steen eller Klipppe, hvorfra den har 'en vid Udsigt. Den angriber og fortærer især større Fiske og Søfugle. Af Pattedyr blive oftest Lam, Kid, Harer og Smaagrise dens Rov. Den angriber ogsaa unge Sælhunde, der svømme i Vandskorpen; ja undertiden slaaer den ogsaa sine Kløer i de gamle, men maa for denne sin Forvovenhed bøde med Livet; thi naar Sælen mærker, at den er angreben, sætter den ned paa Dybet, og Ørnen, som ikke hurtigt nok kan slippe Taget, maa mod sin Villie følge med. Dens Lugt maa være meget fiin; thi i utrolig Afstand opveirer den Aadsler, hvormed den, naar den mangler anden Føde, tager til Takke, selv om de ere gaaede over i Forraadnelse. I Fangenskab bliver den meget tam, og man siger, at den da aldrig skal angribe det tamme Fjærkræ, selv om den gaaer løs blandt dem paa Gaarden, men tvertimod ved sin Nærværelse beskytte dem mod mindre Rovfugle. Ogsaa denne Ørn skal undertiden have røvet og bortført Børn til sine Unger.

I Begyndelsen af April lægger Søørnen to, undertiden tre hvide Æg, hvoraf dog sjelden flere end to, undertiden blot een Unge udklækkes. De Gamle bære flittigt Rov til sine Unger, for, som det synes, i Tide at

lære dem at myrde. Søørnen skydes som den foregaaende paa Aadsel, og fanger sig undertiden i Rævesaxen, naar den vil tage Lokkebiden.

Fiskeørnen.

(Falco (Pandion) Haliaëtus).

Fiskeørnen, eller som den kaldes af den norske Almue, Fiskejohn, findes næsten overalt i Verden ved Floder og Søer. Dens Næb ligner Søørnens. Kløerne ere halvcirkelformigt bøiede, næsten lige store, trinde istedetfor at de hos de øvrige Rovfugle paa Undersiden fordetmeste have en Rende. Ydertaaen er en Vendetaa og mangler Hinde ved Roden. Den anden og tredie Vingefjær er længst. Halen er kortere end de sammenlagte Vinger. Fiskeørnen er omtrent en Trediedeel mindre end den foregaaende. Hovedet er oventil mørkebruunt med guulagtig hvide Fjærkanter. Fra Næbbet gjennem Øinene løber der paa begge Sider af Halsen brede mørkebrune Baand, der hos de unge Fugle ere sorte. Alle øvre

Dele af Legemet ere brune, med Undtagelse af Nakken og Halsryggen, der ere hvidgule med langsgaaende brune Streger. Alle undre Dele hvide; paa Overdelen af Brystet og Kroen rustgule Pletter. Halefjærene ere hvidagtige i Spidsen. Næbhuden og Fødderne ere blaae. Af denne Slægt (Pandion) kjender man kun denne ene Art.

Den forekommer næsten i alle Egne af Norge, fornemmelig ved større Floder og Indsøer og den lever næsten udelukkende af Færskvandsfiske, som den opdager i Vandskorpen og angriber med Kløerne. Hvis min unge Læser ofte har faret over nogle af vore færske Vande, har Du sikkert ogsaa seet, hvorledes Fiskejohn svævende speider efter Bytte høit over Vandet, og hvorledes den, naar den med sit skarpe Syn har opdaget noget Rov, en Stund staaer flagrende over det og sigter med opadrettede Vinger og nedstrakte Been, indtil den pludselig styrter ned i Vandet, der skummende sprøiter op og for nogle Øieblikke bringer Dig til at troe, at Røveren er forsvunden, indtil den ved nogle kraftige Vingeslag ryster Vandet af, og hæver sig med sit Bytte, som fortæres i et eller andet Træ. Ofte støder den imidlertid feil og undertiden hænder det, at den hugger Kløerne i Gjedder, Orreder og Karper, der ere den for tunge, og som da trække den med sig under Vandet. Man har nogle Gange fundet dens Kløer siddende i store Fiske. Hos os er Fiskeørnen en Trækfugl, som forlader vore Kyster ved de Tider, da Floder og Indsøer fryse til, og kommer igjen om Vaaren ved Iisløsningen. Sit Rede bygger den i høie Træer i Skovene og ved Midten af Juni finder man deri to til tre, sjelden fire, guulagtig hvide, rødbrunt marmorerede Æg.

Af Glenterne (Milvus) have vi her i Landet kun een Art (Falco (M) Milvus), der hos os er meget sjelden.

Ormehøgen.

(Falco (B) Buteo).

Ormehøgene (Buteo) udmærke sig ved et stort Hoved, et svagt, lige fra Roden krummet Næb med en ubetydelig Sidetand, middelmaadige Tarser, der hos Nogle ere fjærklædte lige til Tæerne, som ere korte og plumpe, De have meget bløde Fjære paa Legemet og korte Vinger.

Ormehøgen findes meget almindeligt i hele Europa, det nordlige Asien og Amerika. I det sydlige Norge, hvor den paa nogle Steder kaldes Glente, Vaspig, er den blandt de almindeligste Rovfugle. Den varierer saa utroeligt i Farve, at man sjelden finder to, der ere hinanden fuldkommen lige. Længden er henved halvanden Fod, Vingebredden fire. Almindelig er den oventil mørkbruun; under snart mørkbruun, snart smudsig hvid med mange mørkebrune Pletter. Halen er ubetydelig længre end Vingerne, mørkbruun med ti til tolv Tværstreger; kun den øvre Deel af Tarserne ere fjærklædte; Næbbet sort, Vorhuden og Benene gule. Denne træge og dovne Fugl holder sig om Sommeren i Skove, der grændse til Enge og Marker. Dens Flugt er langsom og dorsk, dog flyver den undertiden om Foraaret høit og svinger sig i vide Kredse om i Luften. Ormehøgen er en Trækfugl, der kommer hid om Vaaren og forlader os om

Høsten i spredte Skarer paa tyve til hundrede Stykker. Den har en klagende Stemme (Gaah!). Ofte sidder den hele Timer sammenkrøben paa et Træ eller Steen og lurer paa Amfibier, Snegle, Græshopper, Regnorme, dog fortærer den ogsaa Jordrotter, Markmuus, Hare- og Fugleunger. Den gaaer ogsaa paa Aadsel.

Paa et høit Træ bygger den sig et daarligt Rede, som den udfodrer med Uld. Den lægger fire grønagtigt hvide Æg med leverbrune Pletter.

„Den Skade, den gjør paa Vildtet, opveies fuldkommen ved den Nytte, den yder ved at fortære flere for Menneskene skadelige Dyr."

Foruden de anførte høgeartede Rovfugle findes i Norge: Granfalken, **Falco Lagopus**, Hvepsefalken, **F. apivorus**, der er temmelig sjelden, Sumphøgen, **F. rufus**, Sumphøgen med Halskrave, **F. cyaneus**.

Ugleartede Rovfugle.

(Accipitres strigini).

Uglerne have et stort rundt Hoved, store runde, fortil rettede Dine, der ere forsynede med Blinkhinde og omgivne af en vid Kreds af stive lange Fjære (Sløret), af hvilke de forreste bedække den, undertiden utydelige Voxhud, ved hvis forreste Kant Næseborene ligge, de bagre bedække Dreaabningen. Næbbet er kroget lige fra Roden og for største Delen skjult mellem de fremliggende børstagtige Fjære. Tarserne ere altid og Tæerne fordetmeste beklædte med bløde Fjære. Tæerne ere adskilte lige til Roden; en rettet bagtil, tre fortil, af hvilke dog Ydertaaen er en Vendetaa. Deres Mave er mere muskuløs end Falkenes. Som disse opkaste de nedslugte Haar og Fjære i Form af Boller. En stor Deel af

Uglerne er bestemte til at færdes og søge sit Rov i Dæmringen og om Natten. Syns- og Hørelsesorganerne ere derfor, fornemmelig hos disse, fortrinligt udviklede. Øinene ere store og fremstaaende for at opsamle de svage Lysstraaler. Øreaabningerne, der kunne aabnes og lukkes ved en Klap, ere meget store samt omgivne af stive Fjære, der endnu mere udvide Aabningen og forstærke Hørelsen, saa at de fornemme den svageste Lyd i den stille Nat, og derved lede sig frem til Rovet. For at kunne bemægtige sig dette, fik de til Rovfangst udviklede Kløer og Næb, for lettere at overumple det, en myg og silkeblød Fjærklædning. Deres Flugt er saaledes let og stille men ikke meget udholdende. Blændede af Sollyset skjule de fleste sig om Dagen paa mørke og afsides Steder; men antage, naar de paa denne Tid angribes eller blive forskrækkede, en fast og lige Stilling og gjøre derfor de forunderligste og latterligste Grimasser og Gestikulationer. Alle Smaafugle have en naturlig Antipathi imod Uglerne; naar de komme frem om Dagen, forfølges de derfor med Skrig og Larm af Kråger, Skader, Spurve og allehaande Smaafugle, hvorfor man ogsaa betjener sig af Ugler til Lokkefugle forat fange eller skyde hine. Uglerne gribe oftest sit Rov, der fordetmeste bestaaer af mindre Pattedyr, paa Marken; dog gribe ogsaa endeel Fuglen i Flugten eller i Trækronerne. De hække i Bjergkløfter, hule Træer, paa Grenene og Marken og leve i Monogami. Hunnen ruger Æggene. Ungerne, der ere duunklædte og graae, antage fordetmeste allerede den første Høst de Gamles Dragt. Uglernes fæle og vilde Skrig har givet Anledning til mange overtroiske Fortællinger, naar det er bleven hørt i den mørke Nat, uden at man har seet Fuglen. Uglerne har man inddeelt i Dagugler og Natugler.

Sneuglen.

(Strix nyctea).

Daguglerne (Surnia) have en oval Øreaabning, der er af middelmaadig Størrelse og uden Klap. Øien-

kredsen er mindre og afbrudt oventil. Legemets Form er mindre og undersætsigt; Hovedet mindre; Fjærklædningen stivere. De jage om Dagen uden mærkeligt at generes af dens Lys, og deres Flugt er hurtigere og raskere end de øvriges.

Sneuglen, der paa Norsk ogsaa kaldes Qvitørn, Læmensgris, er to Fod lang og har en Vingebredde af fem Fod. Hele Fjærklædningen er snehvid, mere eller mindre tegnet med brune eller sortgraae Pletter og Tværstreger; Ansigt og Fødder ere uplettede. Benene og Tæerne ere bedækkede med yppige haaragtige Fjære, som skjule de sorte Kløer saa at kun Spidserne synes. Den øvrige Fjærklædning stivere. Halen afrundet, længre end Vingerne, Næbbet sort.

Europas, Asiens og Amerikas Polaregne er Sneuglens Hjem. I Norges nordlige og indre Egne forekommer den om Sommeren parviis hist og her paa Fjeldhederne, hvor den fordetmeste sidder paa Stene og Bjergknabber. Den er da overmaade sky og flyver høit og med raske Vingeslag, omtrent som en af de store Høge og hviler alt imellem paa høie Stene. Under sin Flugt lader den undertiden høre et gjennemtrængende Skrig: Kræ-u, Kræ-u.

Mod Vinteren gjør den Udvandring fra Fjeldene, og den viser sig da undertiden i sydligere Egne. I Vinteren **1831—32** kom flere saavel til det sydlige Norge og Sverig som til det nordlige Tydskland.

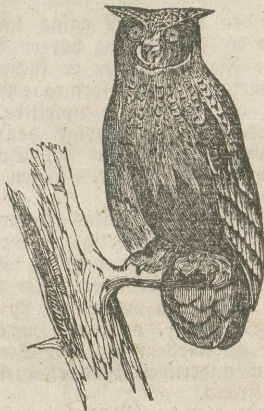
Paa Fjeldene skal den fornemmelig leve af Ryper, Harer og Læmen. Sneuglen skal ofte anstille sin Jagt i Tusmørket, men jager undertiden ogsaa om Dagen. Den skal lægge sine Æg i Klipper og Bjergkløfter.

Bjerguglen.

(Strix Bubo).

Hos Almuen her i Landet heder den ogsaa Hubro, Roper. Bjerguglen er omtrent to og en halv Fod lang, Vingebredden er fem og en halv Fod; har lange sorte

Fjærbuske paa Panden. Oventil er den sortspraglet med rustguult og graat, under rustguul med sorte langsgaaende Pletter og tversgaaende Bølgelinier. Fødderne ere lodne ligened til Kløerne, der ere store og skarpe.

Bjerguglen.

Bjerguglen forekommer temmelig almindelig næsten over hele Verden ligefra Polarlandene til det gode Haabs Forbjerg. I Norge forekommer den næsten overalt. Den holder fornemmelig til i bjergige og klippefulde, saavel nøgne som skovbevoxte Egne. Den besværes ikke meget af Dagslyset; man seer den ofte jage før Skumringen og naar den sidder om Dagen og bliver vaer noget Menneske, flyver den op paa betydelig Afstand og støder ikke an selv i den tætteste Skov. Ligesom de fleste Rovfugle er den kun lidet selskabelig, og et Par taaler almindelig ikke, at et andet opholder sig i dets Jagtdistrikt, der dog er temmelig vidtløftigt. For Vildtet er

den en af de skadeligste Rovfugle. I Tydskland betales der Præmier af en Gylden for dens Fangst, et følgeværdigt Exempel, som man imidlertid neppe kan haabe efterlignet her i Landet, hvor Menneskene, istedetfor at frede det nyttige Vildt ved at ødelægge Rovfuglene, tage Parti med dem og gjøre sig al mulig Umage for at udrydde Vildtet. Alle Fugle, især de af Krageslægten, vise Bjerguglen deres Had og Afsky. Saasnart en Krage, Skjære eller dsl. faaer Øie paa en Bjergugle, begynder den strax at skraale og larme af alle Kræfter. Alle øvrige Krager, Kajer, Korpe o. s. v., som befinde sig i Nærheden, komme strax til og trænge sig frem saalangt de vove for at haane den forhadte Røver. Seer man derfor en Mængde Krager flyve i en Kreds i Luften med Skrig og Larm over en bestemt Plet og derpaa slaae ned og atter hurtig flyve op, saa kan man være temmelig vis paa, at det er en Bjergugle tæt ved, og man bør da ile med at faae den fældet. Dens Føde bestaaer fornemmelig i Harer, Muldvarpe, Rotter og Muus; dog med de sidste tager den kun tiltakke i Nødsfald, naar større Vildt mangler. Derimod gjør den mere af Storfugl, som Tiur, Aarhane, Hjærpe, Ænder o. s. v., ligesom Kalve af Hjorte og Rensdyr ofte blive dens Bytte, ja Ræven selv er ikke sikker for den, og det hændte mere end eengang, at Mikkel, naar den var ude for at stjæle sig en Lækkerbidsken, selv maatte tjene til Aftensmad for Bjerguglen. Man har endog seet den om Vinteren seile ud paa Iisstykker efter Harer, der ogsaa streife om paa denne Aarstid. Sit Rede bygger den i Bjergkløfter, hvor Æggene, 2 — 3 (meget sjelden 4) i Antal, næsten runde og hvide af Farve, udruges i 3 Uger. Ungerne blive længe i Redet og ere meget glubske, hvorfor de Gamle netop paa denne Tid gjøre allermest Skade paa Vildtet. Man kan fange Bjerguglen med Sax eller Slagjern, som, skjult under Mos og Græs, opstilles i Nærheden af Redet; til Aate bruges Kjød, helst af saadanne Dyr, som den selv har fanget og bragt til Redet.

Bjerguglen har en gyselig Stemme; dens Hyl om Natten høres vidt og bredt omkring og har paa Afstand Lighed med et Menneskes Nødraab, som er stedt i Livsfare, eller et Barns Skrig. Den har derfor givet Anledning til mange Spøgelsehistorier og udentvivl er det dens Skrig, som i Tydskland har foranlediget Sagnet om den vilde Jæger, som ved Midnatstider skal fare gjennem Luften. Ogsaa hos os findes lignende Fortællinger og Almuen omtaler endog Hestenes store gloende Øine, der hvis det ikke er et fuldkomment Hjernespind, noksom karakteriserer Hubroen. Paa det nordlige Norges Øer og Kystbygder omtales en „Gast“ eller et Spøgelse, som man kalder Roperen, der undertiden om Natten lader sig høre fra de klippefulde Øer, i det den ængsteligt raaber til de Forbiseilende: „Baat - Baat.“ Dette formeente Spøgelse, som Fiskerne holde for en druknet Kammerat, er ingen anden end — Bjerguglen.

Høguglen, Strix funerea, og Spurveuglen, Str. passerina, høre ogsaa til de norske Dagugler.

Natuglen.

(Strix Aluco).

Natuglernes (Ulula) Øreaabning er stor, halvmaaneformig, forsynet med en Klap. Øiekredsen er stor og heel. Af Legemsbygning ere de undersætsige; Hovedet er meget stort, Fjærbedækningen blød. De herhen hørende Ugler blændes af Dagslyset, hvorfor de om Dagen skjule sig paa mørke Steder.

Natuglen mangler Fjærbuskene ved Ørerne. Den er fjorten til femten Tommer lang og har en Vingebredde af 2 Fod og 10 Tommer. Fjærklædningen er spraglet med Bruunt, Graat, Rustgult og Hvidt, med

langsgaaende mørkbrune, i Kanterne bølgeagtigt spraglede Streger, samt en stor langsgaaende hvid Plet paa Skulderen. Benene og Tæerne ere til Yderenderne beklædte med smudsigthvide Duunfjære. Næbhuden er grønagtig, Næbbet guulagtigt. Hunnen og Ungerne ere mere rødbrune end Hannen.

Natuglen.

Denne Ugle har hjemme i hele Europa og i Siberien; af vore er den den almindeligste. Om Sommeren opholder den sig fornemmelig i gamle Løvskove med gamle hule Træer, hvori den skjuler sig om Dagen. Kun i Dæmringen og Skumringen eller i snee- eller maanelyse Nætter er den ude paa Jagt. Om Vinteren viser den sig ofte i Haver og ved Huse, ja selv i de større Stæder; i Udkanterne af Christiania har jeg flere Gange hørt og seet den. I Lader og Fæhuse træffes den ofte om Vinteren, hvor den fortærer en Mængde Rotter og Muus, der udgjøre dens fornemste Føde. Den æder ogsaa Muldvarpe, Fiirbeen og Skarnbasser. Herved bliver denne Ugle, ligesom de fleste af dens Slægtninge, mere nyttig end skadelig. Undertiden tager den vel en og anden sovende Smaafugl eller en Due, men det ind-

træffer vist ikke ofte. Under Parringstiden har Hannen en tudende Lyd, der næsten klinger som en hylende Latter: Huh - huh - huh - huhuh. Hunnens Lyd er mere skrigende.

Til Rede vælger Natuglen fordetmeste et forladt Ravne- eller Krage-Rede, undertiden hule Træer, Bjerghuller o. s. v. Dens 3 — 4 hvide næsten runde Æg finder man i Begyndelsen af April.

Norske ere desforuden følgende Natugler; Hornuglen (Str. Otus), Kortøret Ugle (Str. Brachyotos), Lapuglen (Str. lapponica), der er meget sjelden, og Perleuglen (Str. Tengmalmi).

Anden Orden.

Spurvefugle (Passeres).

Benene ere fordetmeste fjærklædte til Knæleden; **Tarsen** er trind; **Tæerne** ofteſt 3 fortil og 1 bagtil. Bagtaaen er fæstet paa Tarsen i samme Plan, som Fortæerne; disse ere kløvede ligetil Roden, eller **den ydre** er mere eller mindre sammenvoxen med **Mellemtaaen**, (hos Natteravnen forenede med en Hinde ved Roden), **Kløerne** ere almindelig sammentrykte, tandre, noget retraktile.

Næbbet er kort eller middelmaadigt, fordetmeste mere eller mindre kegelformigt. **Halen** bestaaer oftest af 12 Fjære.

Hunnen er ialmindelighed mindre, og mindre smuk end Hannen. De fælde Fjære om Høsten; men en stor

Deel fælde Fjærkanterne om Vaaren, hvorved Sommerdragten bliver forskjellig fra og ofte smukkere end Vinterdragten. De fleste holde til i Skove, Lunde, Buske og Træer, andre paa Marker og Sletter og atter andre paa Klipper og Skjær. De ere ikke saa heftige som Rovfuglene, og have ikke nogen saa bestemt Levemaade som Hønsefuglene eller Sumpfuglene. Insekter, Frugter, Korn udgjør de flestes Næring. Korn og Frø æde de desto mere udelukkende, jo tykkere Næbbet er, Insekter jo tyndere det er. Nogle dræbe og fortære ogsaa mindre Pattedyr, Fugle og Amfibier. Deres Mave er muskuløs. I denne Orden findes Sangfuglene, og hos dem den mest sammensatte Bygning af det nedre Luftrørhoved. Hos den voxne Fugl har Brystbenet almindeligviis kun et Udsnit paa hver Side af den undre Rand. Imidlertid findes der ogsaa hos Iisfuglen, Biæderen og Blaaraaken to saadanne, medens de mangle aldeles hos Colibriterne og Tagsvalen. De leve i Monogami. Begge Mager bygge Redet, ruge Æggene og made Ungerne, og bære endogsaa Føde i Næbbet til dem en Tid efterat de have forladt Redet. Æggene ere 5—6, undertiden flere eller færre. Redet bygges af nogle med beundringsværdig Konstfærdighed. Her findes saavel de største Bygmestere som de bedste Sangere.

Den første og talrigste Orden indbefatter de Slægter, hvis Ydertaa er forbunden med Mellemtaaen ved et eller to Led. Den første Familie kaldes:

Tandnæbber (Dentirostres).

Hos disse har **Næbbet** et Udsnit ved Siden af Spidsen. Det største Antal insektædende Fugle findes i denne Familie. Alle æde imidlertid ogsaa Bær og andre Frugter.

Varsleren.

(Lanius Excubitor).

Næbbet er hos Tornskaderne (Lanius) keglefor-migt eller sammentykt efter hele sin Længde; og bagenfor den stærktbøiede Spidse forsynet med en skarp Tand. Tornskaderne danne en talrig Slægt (omtrent 100 Arter), hvoraf der hos os kun findes to Arter. De udmærke sig ved Mod og Rovgjærrighed og ere i Levemaade sande Rovfugle. De ere kjække og trættekjære, angribe og dræbe mindre Fugle, og forsvare sig med Dristighed mod større. De gribe Rovet med Næbbet og spidde det paa Torne. Mange, hvoriblandt den rødryggede Tornskade (Lanius Collurio), som er temmelig almindelig ved Christiania, have den Egenhed, at de efterabe andre Fugles Stemmer. Varsleren bliver hos os om Vinteren, medens den anden drager til sydligere Egne.

Varsleren er af Størrelse som en Trost, 10 Tommer lang; oventil lys askeblaa; under hvid. Har et sort Baand gjennem Dinene. Vingerne sorte med en dobbelt hvid Plet. Halen sort, hvid paa Siderne og i Spidsen; det mellemste Fjærpar fordetmeste aldeles sort.

Denne Fugl findes i hele Europa, Rusland og Nordamerika, ja endogsaa i Afrika. I Norge synes den fornemmelig at findes i de nordligere Egne, undtagen Høst og Vinter. Man seer den ikke sjelden sidde paa Toppen af et Træ og speide efter Rov, den udbreder da ofte Halen og slaaer den op og ned. Dens Flugt ligner Hakkespettenes. Varsleren har et ubegrændset Mod; selv de største Rovfugle bortjager den fra sit Opholdsted. Naar den mærker en Høg eller Falk tilkjendegiver den det ved et eget skarpt Skrig og varsler derved Smaafuglene om at redde sig. Denne Egenskab har givet den Navn og gjort den skikket til at anvendes ved Falkefangst (se foran Side 11). Selv er den i Levemaade en Rovfugl og hvis dens Styrke og Raskhed svarede til dens Mod og Dristighed, skulde den vist være en af de farligste for de mindre Fugle. Foruden større Insekter nærer den sig af Markmuus, Spurve, Finker o. s. v. Undertiden angriber den ogsaa større Fugle, men det lykkes den sjelden at bemægtige sig nogen. Sit Rede bygger Varsleren i Træer og Buske. Det er stort og bestaaer af Riis, Pinde, Straa og Mose, og indvendig fodret med Uld og Haar. Æggene, 6 — 7 ere grønagtigt hvide, marmorerede med brune og graae Streger.

Sort og hvid Fluesnapper.

(Muscicapa atricapilla).

Fluesnapperne have et temmelig **kort, stærkt, trekantet Næb**, der ved Roden er nedtrykt og bredt. **Overnæbbet** er i Spidsen lidt nedbøiet og forsynet med **et Hak**. **Mundvigerne** ere kantede med stive Børster. De ere trættekjære og modige Fugle, der fange Insekter i Luften. De findes over hele Jorden, men de fleste i varmere Lande og mange af disse have smukke Farver.

Den sorte og hvide Fluesnapper har paa Vingen en større hvid Plet. Hannen er oventil sort med hvid

Sort og hvid Fluesnapper.

Pande; under er den hvid. Hunnen er oventil graa-bruun. De to eller tre yderste Halefjære ere hvide i den yderste Fane. 5 Tommer lang. Denne Fugl er temmelig almindelig i Skove og Lunde baade i Sverige og Norge. Som Trækfugl kommer den, i Begyndelsen af Mai, til Omegnen af Christiania, hvor den er meget hyppig i Haverne Almindelig opholder Fluesnapperen sig paa Træernes laveste Grene, hvorfra den flyver ud, naar den bliver vaer et forbiflyvende Insekt, og vender oftest tilbage til samme Green. Siddende paa Luur efter Insekter løfter den tidt og hastigt paa Vingerne ligesom for stedse at være færdig til Insektjagt. Dens Sang bestaaer af nogle rene velklingende Toner. Den lever kun af Insekter. I Redet, som den lægger i hule Træer eller mellem Trærødder, finder man i Juni 4—5 meget lyse blaae Æg.

Sidensvandsen.

(Bombycilla Garrulus).

Sidensvandsernes (Ampelis) **Næb** har megen Lighed med Fluesnappernes, men er forholdsmæssig **kortere**, temmelig bredt og let

bøiet. De fælde een Gang om Aaret. Slægten tæller omtrent 30 Arter, af hvilke kun een tilhører os.

Sidensvandsen.

Sidensvandsen er en af Europas smukkeste Fugle. Med Undtagelse af Vingerne og Halen, er hele Fjærklædningen fiin, silkeblød og yppig. Hovedets Fjære ere lange og danne en Top af $1\frac{1}{2}$ Tommes Længde, som almindelig hænger ned over Nakken, men som ogsaa kan opreises. Dens øvre og nedre Legemsdele ere askegraae med et Anstrøg af Rødbruunt, der er mørkest paa Ryggen. Vingerne ere sorte med hvide og gule Pletter; de 9 første Vingefjære ere i Spidsen kantede med Guult, de følgende syv have i Yderfanens Spidse en hvid Plet med en zinnoberrød Tilsætning. Halen er ved Roden askegraa, mod Spidsen sort og ender med et bredt guult Baand. Hos meget gamle Fugle have ogsaa Halefjærene lignende zinnoberrøde Tilsætninger, som Vingerne. Den er 8 Tommer lang. Dens Opholdsted er de arktiske Egne af Europa, hvorfra den mod Vinteren gjør Udflugter til de sydligere Egne af Skandinavien; til de sydligere Egne af Rusland, til Tydskland, England, Frankrig, Italien o. s. v. kommer den kun i visse Mellemrum og spaaer

da gjerne om Snee og Kulde. Ved Christiania synes den omtrent hvert andet Aar at vise sig talrig. Almindeligen viser den sig her i Slutningen af Oktober. Paa samme Tid indfinder den sig ogsaa i store Skarer ved Stockholm og Petersburg. Saavel om Høsten, som midt under Vinteren træffer man dem i uhyre Flokke paa de Steder, hvor der er Overflod af Rognebær, der er dens fornemste Føde, hvorfor den ofte fanges i Doner, der ere udsatte for Kramsfugl. Naar Rognebærrene findes i Mængde, er dens Reiser ei saa vidtløftige og den kommer da sjelden langt. Om Sommeren lever den ogsaa af Insekter, hvilke den fanger paa samme Maade som Fluesnapperen. Den er en af de største Storædere blandt Fugle, thi den skal daglig fortære en Portion Føde, der veier ligesaameget som den selv. Sidensvandsen er dum og træg i sine Bevægelser, dog er den om Vaaren, i Marts, temmelig sky og vanskelig at komme paa Skud. Mod Vinterens Slutning vende de tilbage til de nordlige Egnes Barskove, hvor Flokkene opløses og sprede sig parviis til Forplantningen. Fuglen hækker i Skandinavien i de tætte Barskove mellen den 60 og 70° nordlig Bredde. Ligesom sin amerikanske Frænde iagttager den en beundringsværdig Taushed, hvilket i Forening med de øde tætte Skove, hvor den vælger sit Opholdsted, har været Aarsag i at man kun tvende Gange vides at have fundet dens Rede med 2 Unger i en huul Kubbe. Man har antaget, at den klækker to Gange om Sommeren. Dens Kjød er meget velsmagende og sundt. Den fanges derfor i Doner og skydes om Vinteren i Mængde i Rognetræerne, og man kan uden Vanskelighed faae en 20 til 30 Stykker i Skuddet, naar man indretter sig Skydehytter af Bar ved saadanne Træer, afplukker de nederste Bærklaser og skyder naar Fuglene styre mod Toppen af Kronen for at sætte sig. Naar Sværmen løfter sig igjen, er det ogsaa fordeelagtigt at skyde.

Tanagraerne.

(Tanagra).

Danne en Slægt af Spurvefugle fra det varme Amerika, der tæller omtrent 50 Arter. De have et næsten trekantet Næb. De have nogen Lighed med vore Spurve og æde ligesaagjerne Korn som Insekter. De fleste udmærke sig ved levende Farver og have en behagelig Sang.

Duetrosten.

(Turdus viscivorus). Dobbet-Trosten

Trosterne (Turdus) udmærke sig ved et næsten ret udad sammentrykt Næb, hvis Spidse er nedbøiet og paa hver Side forsynet med et Hul. Næseborerne ere halv tillukte med en nøgen Hud. De danne en talrig Slægt (over 70 Arter), ere udbredte over hele Jorden og yndede for den

behagelige Sang og det velsmagende Kjød. Samtlige ere Fugle af middelmaadig Størrelse, og Duetrosten er den største i Europa. De opholde sig i Lunde og store Skove og bygge der spredt og parviis, med Undtagelse af en Art, Graatrosten, der bygger i Kolonier. Sine Reder bygge Trosterne med megen Omsorg; fordetmeste er det halvkugleformigt, konstig sammenflettet af Mos og Pinde, og desforuden sammenlimet med Jord, Leer og Gjødsel og indeni saa glat som om det var dreiet. I Mai og Juni finder man i dette 4 til 6 Æg. Trosterne leve om Sommeren af Insekter, Orme og Larver, om Høsten og Vinteren af forskjellige Slags Bær. Deres Kjød er velsmagende og sundt og man fanger dem derfor om Høst og Vinter med Rognebær i Doner eller Snarer*).

Duetrosten kaldes ogsaa Dobbelttrost, Blaatrost. Er tolv Tommer lang og veier omtrent 10 Lod. Oventil er den graabruun med et Anstrøg af Olivengrønt. Under er den hvid med sortagtige Pletter, som paa Halsen ere spidse, paa Brystet ovale. Denne Art skal findes næsten overalt i Europa. Hos os er den almindeligst i Landets mellemste og nordlige Dele, og holder gjerne til i Kanterne af store Skove. En Deel forlade os seenhøstes, men størstedelen bliver her selv i de strængeste Vintre i Selskab med Graatrosten. De øvrige komme tilbage i Marts og April. Den synes at være fredelig og melankolsk. For det følende Menneske er dens Sang, som den tidligst af alle vore indenlandske Sangere, undertiden i Slutningen af Februar, lader høre fra en høi Gran eller Fyr, den mest indtagende af alle Fugles; den bestaaer af korte afbrudte Strofer i Mol, hvorved den let adskilles fra Maaltrostens, der er en klingende Durtone.

---

*) Om Kramsfuglefangsten see Skill. Mag. 4de Aargang af Forf.

Graatrosten.

(Turdus pilaris). Birk=Trosten

Denne, som ogsaa kaldes Fjeldtrost, er noget mindre end den foregaaende, med hvilken den ogsaa har nogen Lighed i Farven, kun er Hovedet og den øvre Deel af Halsen graa, Ryg og Skuldre kastaniebrune, med eller uden sorte Pletter. Den forekommer i hele Europa, ja endogsaa i Syrien, men hækker alene i Norden, og det er kun som Trækfugl den besøger sydlige Lande, som Italien og Sardinien, hvor den tilbringer Vinteren i utrolig Mængde. I Østpreussen anslaaer man den aarlige Fangst af Graatrost til en Million. Dette Tab mærkes imidlertid ikke synderligt i vore Skove; thi under Vinteren vrimle de ofte af Graatrost. De ere egentlige Strøgfugle, der Høst og Vinter i utallige Skarer stryge om i Landet fra Egn til Egn, og forekomme da fornemmelig der, hvor der er Rogn og Enebær, som i denne Tid udgjør deres fornemste Føde. Under Parringstiden leve de ofte Koloniviis i Gran= og Birkeskovene, hvor ofte flere hundrede Par have sine Reder i en liden Omkreds. Ofte hække fire til fem Par paa et Træ. Graatrosten er mindre sky end de foregaaende; men

naar Jægeren nærmer sig en Flok og først en stemmer i og tager til Vingerne, skraale de øvrige med og følge Exemplet. Denne Fugl slaaes og skjændes stedse med sine Lige og de Kragefugle, der nærme sig dens Gebet.

Maaltrosten.

(Turdus musicus).

Oventil er denne olivenbruun, under rustguul; den forreste Deel af Halsen, Brystet, Siderne og Maven ere tegnede med ovale sortbrune Pletter. Dens Længde er 9 Tommer.

Maaltrosten er temmelig almindelig i de fleste af Europas skovrige Bjergegne, og Norges Furuskove gjenlyde i de lyse Sommernætter af dens Sang. Nogle faa blive over hos os under milde Vintre; de fleste drage til sydlige Lande, men alt i Marts hører man baade Morgen og Kvæld igjen dens muntre Sang. I det høie Norden opliver den i de stille, men lyse Nætter, de tause øde Skove med sine herlige Toner, og det er denne Egenskab, hvorved den har tiltrukket sig Folkets Opmærksomhed, der har givet den de betegnende Navne Taltrost, Sangtrøst, Maaltrost, Natvake, Nordens Nattergal. Blandt Fuglene gives der neppe nogen større Fraadser end denne og Sidensvandsen; thi Vægten af af det, den fortærer om Dagen, skal, naar den efter Behag kan tilfredsstille sin Appetit, overgaae dens Legemes Tyngde. Maaltrosten finder meget Behag i at opholde sig ved Vandet, ikke saameget forat drikke eller bade sig, som for at bruge det til Speil. I halve Timer kan den staae og betragte „sit Jeg" i Vandet. Den antager forskjellige Stillinger, ligesom for at undersøge i hvilken den tager sig bedst ud. Derhos hopper og springer den omkring og synes at more sig kosteligt ved dette Tidsfordriv.

Rødvingen.

(Turdus iliacus).

Er omtrent 8 Tommer lang. Oventil er den olivenbruun. Siderne og de undre Vingefjære ere rødbrune; over Øinene har den en bred hvidagtig Streg. Den forreste Deel af Halsen er tegnet med sortagtige, Brystet og Siderne med graabrune aflange Pletter. Næbbet er sort eller mørkebruunt.

Den rødvingede Trost, som er den mindste af vore indenlandske, tilhører blot Europas nordligste Egne. Som de øvrige Troster hækker den hos os, men forekommer blot Høst og Vaar og selv da mindre talrigt end de foregaaende i sydligere Egne af Landet. I Ost-Preussen fanges ogsaa denne Art under sine Reiser om Høsten i utrolig Mængde. I Levemaade og Udseende har den meget tilfælles med Sangtrosten. Efter Rasch holde de sig om Vaaren sammen i store Flokke og opføre et Slags Koncert. „Enkelte høie og rene Fløitetoner udstødes af een eller to Forsangere rafkt efter hinanden, hvorpaa den hele Skare falder ind med en rask Kvidren."

Ringtrosten.

(Turdus torqvatus).

Dens Længde er omtrent 11 Tommer. Af Farve er den sortagtig, med en stor halvmaaneformig hvid Plet, der hos Hunnen er rustgraa paa den øvre Deel af Brystet. Næbbet er bleggult med sort Spids. — Ringtrosten skal findes paa Alperne, men dens egentlige Hjem er den subalpinske Region paa Fjeldene i det høiere Norden. Den besøger saaledes kun Vaar og Vinter sydligere Dele af Landet, som Christianiaegnen, naar den færdes til og fra varmere Lande. Den er overordentlig sky og har i Væsen og Levemaade nogen Lighed med

Ringtrosten.

Svarttrosten. Ringtrostens Sang er faatonig og melankolsk og ligner næsten Skriget af en Kylling, der er kommen fra Hønen.

Svarttrosten.

(Turdus Merula).

Svarttrosten eller Solsorten er kulsort med guult Næb og gule Been. Hunnen er sortbruun. Længden er noget over ti Tommer. Denne Fugl findes i hele Europa og hos os mest i de sydlige Egne af Landet. Paa de Steder, hvor den opholder sig, er dens Tilhold

tætte Buske i Skovkanten i Nærheden af Bække og sidlændte Enge. Som de øvrige Troster er den meget sky og færdes tyst og stille mellem de tætteste Grene. Om Vinteren er den dristigere. Dens Sang er forskjellig, undertiden slæbende og melankolsk, undertiden munter og meget fortræffelig. Den holdes i Buur og kan lære at fløite forskjellige Melodier. Den er meget lærvillig og skal kunne lære at udsige enkelte Ord.

Spottetrosten.

(Turdus polyglottus).

Er af Størrelse som Solsorten, men slankere; askegraa; under Bugen lysere med en hvid Stribe paa Vingerne. Denne findes næsten i hele Nordamerika og paa nogle af de vestindiske Øer, samt er overalt bekjendt for sin Sang, hvori den bringer megen Afvexling ved at efterligne andre Fugles Melodier og gjengive dem skjønnere, end disse selv synge dem. Den er meget almindelig i fugtige Skove og hækker paa Træer, selv i Nærheden af Plantagerne, men er meget sky og forlader sit Rede, naar man nærmer sig det. I sit Hjem holdes den for Verdens bedste Sanger, og sættes endogsaa over

Nattergalen. Ligesom denne og Maaltrosten synger den om Natten, siddende paa den høieste Top af et Træ eller en Skorsteenspibe, fra Marts til August. Den begynder med sine egne Kompositioner, efterligner siden mange andre Dyrs og Fugles Toner og repeterer og varierer til Slutning disse Toner saa konstigt og behageligt, at det vækker ligesaamegen Fornøielse som Beundring. Desuden spiller den paa en Maade Komedie. „Ligesom fortryllet af sin Sang, hæver den sig med udbredte Vinger op over det Sted, hvor den sad, falder paa Hovedet ned igjen paa det samme Sted, dreier sig om med udbredte Vinger og ledsager sine Melodier med de besynderligste Bevægelser.“ Den efterligner ogsaa andre Lyd: en, som man holdt i Buur, mjavede som en Kat, snaddrede som en Skade og knirkede som en Veirhane. Spottetrosten lever af Bær og Insekter. Dens Kjød er velsmagende.

Fossekallen.

(Cinclus aqvaticus).

Denne Slægt har kun 2 til 3 bekjendte Arter, der have et tyndt, ret, stærkt sammentrykt Næb, og udmærker sig ved en tæt fast Fjærklædning.

Fossekallen eller som den ogsaa kaldes Vandstærren er sortagtig, foran paa Halsen og Brystet hvid. Længden er omtrent 7½ Tomme. Den findes i hele Europa og Rusland i Bjergegne ved stærktstrømmende og fossende Bække og Aaer. Om Sommeren opholder den sig paa Fjeldene i det høiere Norden, hvor man næsten bestandig seer den paa Stene og Klipper i Bække og Fosse, hvis Bulder og Skum den synes at ynde. Ved Vinterens Begyndelse drage de til sydligere Egne, hvor de opholde sig ved Fosse og Kværndamme, eller andre Steder, hvor Vandet ikke fryser til. De ere der i bestandig Bevægelse, løbe og jage hverandre paa Isen, slaaes,

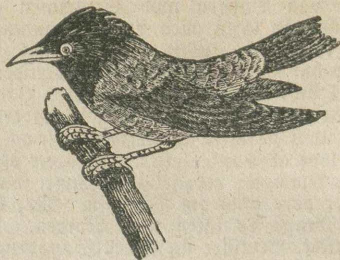
kviddre og synge. Fra Siden af det aabne Vand dykke de ned, løbe paa Bunden mod Strømmen og komme efter en Stund op igjen med en eller anden Krustacee Vandinsekt i Næbbet, uden at det synes paa deres Fjære, at de have været i Vandet. Undertiden svinge de sig høit op i Luften, styrte sig atter ned i Vandet, dykke og komme op igjen paa et andet Sted; undertiden styrte de sig midt ud i de mest skummende Fosse og komme op igjen. De leve af Vandinsekter, Krustaceer og Fiskerogn. Den har en temmelig behagelig Stemme, som man hos os ofte faaer høre midt om Vinteren. Mod Slutningen af Vinteren drage de igjen mod Norden. Fossekallen hække i Kløfter, Brokister og under Saugbrug og Møller. Redet er kegleformigt og meget konstigt sammensat, med en rund Aabning paa den ene Side. I Marts eller April lægger Hunnen 4—6 hvide Æg. Fossekallen forener altsaa Sangfuglenes Bygning med Vandfuglenes Levemaade og adskillige af deres Egenskaber.

Rosendrosselen.

(Gracula rosea).

Drosselslægten har et langagtigt, kegleformigt, sammentrykt spidst **Næb**, hvis Ryg skyder ind i Panden; **Gabet** er bredt og kløvet til lige under Øinene. I Levemaade ligne de Stærrene; de streife om i store Skarer, følge Kreaturene paa Græsgangene og fortære Insekter, sætte sig ofte paa Kreaturenes Ryg og plukke Utøi. I Sydlandene gjøre de megen Nytte ved at fortære de ødelæggende Græshoppesværme. De hække i Mur- og Klipperevner og lægge 5 — 6 Æg.

Rosendrosselen er rosenrød; Hoved, Vinger og Hale sorte med blaa-violet og Purpurglands. Nakken er forsynet med en Dusk lange, spidse, nedhængende Fjære. Dens egentlige Fædreneland er det sydlige Asiens Ørkener, hvorfra den aarlig gjør regelmæssige Streiftog til

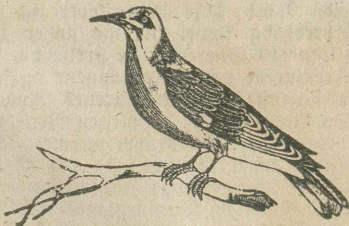

Rosendrosselen.

det sydlige Europas Lande. Meget sjelden viser en enkelt sig i Tydskland, Frankrig og England og endnu sjeldnere i Sverige. Hos os er den hidtil ikke seet.

Guldtrosten.

(Oriolus Galbula).

Næbbet ligner hos Pirolslægten (Oriolus) Trosternes, kun er det noget tykkere. Han og Hun ere for-

skjellige i Udseende. Alle Arter af denne Slægt tilhøre den gamle Verden. De opholde sig i Skove og Buskadser, om Sommeren parviis, om Høsten i Flokke. De ere overordentlig skye og de, der beboe nordligere eller tempererede Egne, drage mod Vinteren til varmere Himmelegne. Redet bygges med megen Konst.

Guldtrosten, Kirsebærfuglen eller Pirolen er omtrent saa stor som Sorttrosten, men slankere. Den er skinnende guul; Vingerne, den midterste Deel af Halen og en Streg gjennem Øinene sorte. Hunnen er oventil guulgrøn, under hvidagtig med sorte Smaapletter. Den findes paa mange Steder i Europa. I Norge har man endnu ikke, saavidt der vides, fundet den. I det sydligere Sverige er den sjelden, i det nordligere og i Finland skal den være almindeligere. Den er overalt en Trækfugl og skal overvintre i Afrika. Guldtrosten er livlig og sky, opholder sig stedse i de bladrigste Trækroner og flyver fra den ene Egn af Skoven til den anden. Dens Sang ligner Trostens, men er ei saa melodisk. Om Vaaren og Sommeren lever den af Insekter, om Høsten af Bær og gjør i den Tid stor Skade ved at opæde en uhyre Mængde Kirsebær. Den bygger et meget konstigt Rede, der er sammenflettet af fine Græsstraa, Rødder, Mos, Uld m. m. I Form ligner det en Pung eller dyb Kurv, og er befæstet i en Kløft af en Green paa et Træ eller en Busk, og fastbundet med Bast eller Græs. Udvendig er det bedækket med lav og tynd Næver og seer hvidagtigt ud. I Redet findes 4 — 5 hvidagtige Æg, der ved den tykkere Ende ere bestrøede med sortbrune Pletter og Punkter.

Steendulpen.

(Saxicola Oenante).

Næbbet er hos denne Slægt (Saxicola) noget nedtrykt og temmelig bredt ved Basis. De ere temmelig

høibenede og livlige Fugle, der alene leve af Insekter og lægge sit Rede paa Marken eller i Huller mellem Stene.

Steendulpen, Steensmækken eller Steenskvætten er paa Ryggen graa; Overgumpen og en Streg over Dinene hvide. Gjennem Dinene gaaer et sortagtigt Baand; Halen er hvid med sort Spids. Steendulpen er en af de almindeligste Fugle i Skandinavien og forekommer saavel i de sydligste som de nordligste Egne, saavel i de lavere som i de høiere Regioner, ja selv i Nærheden af den evige Snee, og paa Island og Grønland. Steendulpen er en munter og urolig Fugl, som meget hurtigt løber om for at fange Insekter. Naar man nærmer sig dens Rede, viser den sig meget urolig, flyver fra en Steen til en anden, bukker sig, udbreder Halen og skriger hit - aktaktak, hit. Som Trækfugl kommer den almindelig til Christiania mellem den 15de og 25de April. I September drager den igjen bort.

Buskskvætten.

(Saxicola rubetra).

Denne, der er den anden Art af denne Slægt, som findes i Skandinavien, er ligeledes en munter og urolig Fugl, som almindelig opholder sig i Træer og Buskadser. Oventil er den sort med rustgraae Fjærkanter; et Baand over Diet og en Plet paa Vingen, samt under Hagen og Siderne af Struben, hvide; Halsen er foran rustguul. Dens Sang, som man almindelig hører tidligt om Morgenen eller seent om Aftenen, samt efter mild Regn, er ikke ubehagelig.

Nattergalen.

(Sylvia Luscinia).

Sangerne eller Sylvierne (Sylvia) have et tyndt, sylformigt tilspidset Næb, hvis Overdeel sædvanlig er lidt nedbøiet i Spidsen og indskaaret bag samme. Af

denne Slægt findes der hos os ikke mindre end ni Arter, alle ere smaa med mere eller mindre langstrakt Krop. De opholde sig fordetmeste i Skove og Lunde paa løvrige Træer og Buske og komme sjelden paa Jorden; nogle beboe Siv og Rør ved Aaer og Indsøer. De ere alle livlige og muntre Fugle og en stor Deel af dem udmærke sig ved en skjøn og melodisk Stemme. Naar de ei blive foruroligede, ere de kun lidet skye. Deres Føde bestaaer fornemmelig af Insekter, nogle fortære ogsaa Bær. De ere alle Trækfugle, som klække en eller to Gange om Aaret og bygge et mere eller mindre konstigt Rede.

Nattergalen er omtrent saa stor som en Spurv; oventil graaagtig rødbruun, under hvidagtig med askegraat Anstrøg paa Brystet og Siderne; Halen rødbruun, Benene brunligt kjødrøde.

Nattergalen findes i de fleste Egne af det tempererede Europa og holdes for Verdens bedste og herligste Sanger. Den opholder sig fornemmelig i Haver, Lunde og Løvskove, der ere gjennemskaarne af Agre, Enge og Bække. Den elsker mest det dunkle Halvlys i løvrige Buskadser; der bygger den sit Rede. Derfra lader den ogsaa om Natten høre sin fortryllende Sang, der bestaaer af en Mængde Strofer, der snart lyde melankolskt, snart stige, snart ende skingrende, snart douce. Bechstein har adskilt 25 saadanne Strofer og søgt at udtrykke disse ved Stavelser, der alle indeholde Vokaler og en Mængde Konsonanter; hvorfor allerede de Gamle sagde om Nattergalen, at den talede Græsk og Latin. Ligesom blandt andre Sangfugle, saaledes findes der ogsaa blandt Nattergalene bedre og slettere Sangere. Den ene udmærker sig i en Henseende, den anden i en anden, og der gives ogsaa blandt dem Virtuoser, der i sin Person besidde alle Stemmens og dens Modulationers Fuldkommenheder. Man har ogsaa hos disse smaae Sangere opdaget Spoer af Avindsyge og Egenkjærlighed. Den ene vil ei lade sig overgaae af den anden. Naar flere synge i samme Egn, skrige de sig ofte hæse og det

hænder undertiden, at de under denne Væddekamp anstrænge sig saaledes, at der springer et Blodkar og de falde døde ned, ligesom rørte af et Slag. Goetze fortæller et mærkværdigt Exempel herpaa: En af hans Venner i Brunswig havde i flere Aar eiet en Nattergal, der var en af de mest udmærkede Sangere. Paa samme Sted boede en Jøde, der paa det mest Skuffende formaaede at efterligne Nattergalens Sang. Af Fuglens Eier blev denne Jøde anmodet om at synge omkaps med Nattergalen. Det gik for sig eengang, da Nattergalen sang med fuldkommen Munterhed. Jøden begyndte. Nattergalen stemte i, Jøden hævede Stemmen; Nattergalen ligesaa. Jøden tog endnu høiere og Nattergalen forsøgte, men kunde ei komme over ham. Da den mærkede, at den var overvunden, taug den stille med et, og efter et Par Dage var den død.

Den nordlige Nattergal.

(Sylvia Philomele).

Denne Nattergal, der forekommer i de østligere og nordligere Egne af Europa, medens den foregaaende fornemmelig findes i de sydlige og vestlige, er oventil

mørk graabruun med rødbruun Hale; Struben hvid med graabruun Indfatning. Brystet er graabruunt. Denne Fugl forekommer i de sydlige og østlige Egne af Sverige. Hos os findes ingen Nattergal. De, der have havt Anledning til en nøiagtig Sammenligning mellem denne og den sydeuropæiske Nattergals Sang, have fundet den sidstes renere, mere afvexlende og sammenhængende, den førstes bestaaende af mere afbrudte Strofer, hvoriblandt der forekommer nogle høie herlige Slag, men ogsaa en og anden skvattrende Lyd. Den sydeuropæiske Nattergals Sang er saaledes lifligere, jævnere og mere behagelig i Længden; den nordliges er høiere, i visse Henseender mere tonefuld, men ogsaa ustadigere og trættende i Længden. Som Trækfugl kommer Nattergalen til Skaane omtrent i Slutningen af April. Hannerne komme stedse en otte Dages Tid før Hunnerne; de opsøge da sine almindelige Opholdsteder og synge da hele Natten forat lokke de ankommende Hunner til sig. I August forsvinde de atter ubemærket. Nattergalen lever af Insekter og Larver; om Høsten fortærer den ogsaa Bær. Anviisninger til Nattergalens Fangst og Behandling i Fangenskab findes i Bechsteins og Okens Naturhistorier.

Den europæiske Skrædderfugl.

(Sylv. cisticola).

Den er meget liden; kun tre og en halv Tomme lang; paa Ryggen rødguul og sortplettet, under lysere. Halen er kileformig med hvid Spids; under er en sort Plet paa hver Fjær. Denne Fugl, der har hjemme i Italien, udmærker sig ved sit Rede, som den former af Græs eller Siv, hvis ydre Blade knækkes i Toppen og trækkes sammen, saa at de danne Redets Bund. Men det forunderligste herved er, at de ikke, som ved andre Reder flettes, men virkelig syes sammen. Med Næbbet

gjør nemlig Fuglen Huller i Randen af Bladene og forener dem ved Spindelvævtraade eller Planteuld. Den klækker to Gange om Aaret, i April og August, og bygger hver Gang et nyt Rede, af hvilke det første er grovere forarbeidet, fordi Spindelvævene da mangle.

Den indiske Skrædderfugl.

(Sylv. sutoria).

Er neppe tre Tommer lang, lysguul overalt og udmærker sig ligeledes ved sit Rede, som den danner af tvende Blade. Den syer nemlig et visnet Blad fast til et grønt ved Enden af en Green, og forener Randene

ved en Traad, saaledes at de danne en Pung, der er aaben ved Spidsen. Indeni udfores det med Duun. Paa denne Maade sikkrer den sin Afkom mod Abernes og Slangernes Forfølgelse. Æggene ere ikke større end Myrepupper.

Munken.

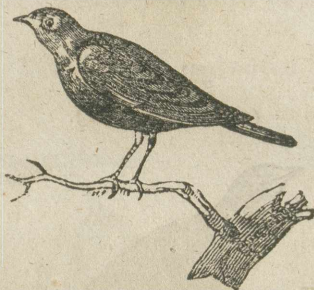
(Sylv. atricapilla).

Oventil askegraa med olivengrønt Anstrøg; Hals, Bryst og Sider lyse askegraae. Hætten hos Hannen sort, hos Hunnen rustfarvet. Den skal, skjønt temmelig sparsomt, forekomme over hele Skandinavien. Ved Christiania viser den sig Vaar og Høst. Dens Sang, som er smuk og afvexlende, har megen Lighed med Havesangerens, og Fuglene ligne hverandre ogsaa meget. Naar Munken synger, sidder den fordetmeste paa Toppen af et høit Træ, medens Havesangeren fordetmeste skjuler sig blandt de tætteste Blade, naar den synger.

Havesangeren.

(Sylv. hortensis).

Hovedet og Ryggen ere eensfarvede graabrune med olivengrønt Anstrøg; Bryst og Sider lysgraae med gulagtigt Anstrøg; Øielaagene hvide; Benene blyfarvede.

Denne er meget almindeligere end den foregaaende og forekommer i Løvskov og Haver langt mod Norden. Nilsson har skudt den indenfor Polarcirkelen. Fra Mai til Juli hører man dens muntre udholdende og smukke Sang hele Dagen. Til Christianiaegnen kommer den i de sidste Dage af Mai. Saavel denne som den foregaaende bygge sine Reder i Tornebuske.

Rodkjælken.

(Sylv. Rubecula).

De forreste Dele af Brystet og Halsen ere guulrøde; de øvrige Dele af Legemet mørkt olivengrønne; Vingerne og Halefjærene ere sortbrune med olivenfarvede Kanter.

Rødkjælken.

Denne er en af de almindeligste Sangere paa vor Halvø og i hele Europa. Som Trækfugl forlader den os sjelden førend Kulden indfinder sig, og kommer allerede tilbage ved Christiania mod Midten af April. Dens Sang er sørgelig, lav og i afbrudte korte Strofer. Rødkjælken er livlig, munter og rask i alle sine Bevægelser; bestandig flyver den fra Busk til Busk eller hopper fra Green til Green, eller springer i Havegangene, nikker, slaaer Halen op og raaber sit: sits eller sisri. Naar man har flere i samme Værelse, slaaes de ofte og bide hverandre undertiden ihjel. — Rødkjælkernes Kjød er velsmagende og sundt. — Naar man holder den som Stuefugl, renser den Værelset for Fluer og andre Insekter.

Blaakjælken.

(Sylv. Svecica).

Oventil er Blaakjælken mørkt graabruun; Halens indre Halvdeel er ruströd, dens ydre sort; det mellemste Fjærpar bruunt. Struben er hos Hannen himmelblaa med en bruunrød eller hvid Plet; hos Hunnen hvid med sort Indfatning. Denne saavelsom de fleste af dens

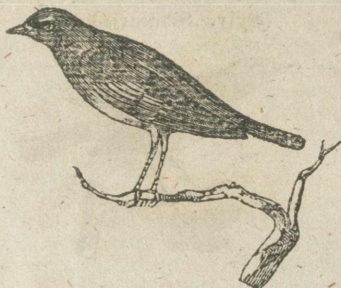
Blaakjælken.

Slægtninge er temmelig vidt udbredt og forekommer næsten overalt i Europa, hvor der er et passende Lokale. Den opholder sig helst i saadanne Egne, som ere rige paa tætte Buske, ved Floder, Bække eller andre Vande. Denne Fugl forekommer her i Skandinavien i de nordligere Fjeldegne og i de svenske Lapmarker. I de sydligere Egne forekommer den yderst sjelden eller aldrig, selv ikke paa sine Vandringer Høst og Vaar. I Levemaade har denne smukke Sanger meget tilfælles med Rødstjerten. Bechstein beskriver dens Sang meget karakteristisk paa følgende Maade: „Den har nogen Lighed med Lyden af en Lire, d. v. s., dens Grundtone er en uafbrudt Surren, hvori der blandes nogle høie, behageligt klingende Strofer; saaledes synes det som om Fuglen gav to Slags Lyd fra sig paa een Gang. Dens Sang ligner saaledes mere Linerlens og Stærrens end Nattergalens.“

Rødstjerten.

(Sylv. Phœnicurus).

Dens Hale er rustrød; det mellemste Fjærpar bruunt. Hos Hannen er Halsen foran sort, Brystet rustrødt, Pan-

Rødstjerten.

den hvid, Ryggen askegraa. Hunnen er oventil rustgraa, Halsen foran hvidagtig, Brystet ruströdagtigt. Den er omtrent 5½ Tomme lang. Rødstjerten beboer hele Europa, en stor Deel af Asien og findes i alle Landskaber af den skandinaviske Halvø, hvor den opholder sig mellem Buske og Smaaskov i Nærheden af Vandet. Under sine Reiser findes de talrigt i Haver og Lunde. Hannerne komme gjerne en Uge før Hunnerne. Rødstjerten er en munter og livlig Fugl, som bestandig er i Bevægelse, flyver og hopper. Naar den sætter sig, ryster den hurtigt paa Halen. Dens Sang bestaaer af korte Stroser og har nogle smukke, men ogsaa nogle skjærende Toner. Denne ligesom den foregaaende lever fornemmelig af Larver og Insekter; men ofte fanger den som Fluesnapperen forbiflyvende Insekter i Luften. Den fortærer ogsaa Ribs og Hyldebær. Sit Rede lægger den i hule Træer, Revner i Mure, Steenrøse o. s. v. Æggene 6 — 7, undertiden 9, ere lyst blaagrønne uplettede.

Den grønne Løvsanger.

(Sylv. Sibilatrix).

Fødderne ere smudsigt rødgule og Vingerne bedække to Trediedele af Halen. Denne lille smukke Sanger, der ikke er funden hos os, synes mere at tilhøre Europas sydlige og østlige Egne. I Sverige forekommer den dog ligetil Stockholm. Dens Sang er rask og høi. „Den ligner næsten Lyden af en Sølvdaler, som man lader løbe omkring paa Kanten og dirrende falde ned paa et Bord.“ Om Sommeren synger Hannen næsten bestandig i den Egn, hvor den har sit Rede, og tier sjelden, uden naar den fanger Insekter.

Bastardnattergalen.

(Sylv. Hyppolais).

Denne herlige Sangfugl er oventil grønagtiggraa, under lysguul; de indre Vingefjære og Halens Sidefjære med hvidgraae Kanter; Næseborene rundagtige; Benene blygraae.

Bastardnattergalen forekommer næsten overalt i Europa. Til Christianiaegnen, hvor den kun findes sparsomt, kommer den i de sidste Dage af Mai og anmelder da strax sin Ankomst ved en rask og afvexlende Sang,

hvori den paa den meſt ſkuffende Maade efterligner flere andre Fugles Synge- og Lokketoner; „ſnart troer man at høre Lærkens Triller, ſnart Stærrens og Svalens Kvidder, ſnart Toner, der tilhøre Torniriſken, Lærkefalken o. fl.“ Den er en overordentlig munter og livlig ſamt meget ſky Fugl. Blandt alle Sangere bygger Baſtardnattergalen det ſmukkeſte Rede og lægger de ſmukkeſte Æg. Redet finder man i Juni, i en Buſk et Par Alen fra Jorden, bygget i en Kløft mellem 3 — 4 Grene. Det er omvendt kegleformigt og ſammenſat med megen Konſt af tørre Græsſtraae og Rakler af Vidiearter m. m., ſamt udvendig prydet med den tynde hvide Birkenæver eller Papirſtrimler og indvendig redet med Heſtetagel. De fem blegrøde eller roſenrøde Æg ere beſtrøede med større og mindre ſorte Punkter og Streger.

Fuglekongen.

(**Regulus cristatus**).

Denne Slægt har et tyndt, ſylformigt, kort, udad ſammentrykt, ſpidſt, med en ſmal, Rygkant forſynet Næb; Mundvigerne ere kantede med børſteagtige Haar. Alle Arter ere ſmaa og herhen høre de mindſte af alle europæiſke Fugle. Hos os findes kun een Art.

Fuglekongen er tre Tommer og 6 Linier lang; den har ſafranguul Isſe; Kinderne og Egnen om Øinene ere bleggraae. Oventil er den olivengrøn; under lysgraa med olivengrønt Anſtrøg. Hos Hunnen er Isſen citronguul. Denne lille Sanger ſkal findes i den hele bekjendte Verden. Saameget er imidlertid viſt, at den findes ſaa langt mod Nord, ſom der voxer Barſkov, ja endogſaa ved Nordkap. Seenhøſtes ſlaae flere Familier ſig ſammen og ſtryge omkring; en Deel drage ogſaa til ſydligere Egne. I Væſen, Sang og Lokketoner har den overordentlig Lighed med Kulmeiſen.

Gjærdesmutten.

(Troglodytes europæus).

Gjærdesmutslægten har middelmaadig langt temmelig tyndt, sammentrykt, spidst og noget bøiet Næb. Halen er kort og bæres opret. De herhen hørende Arter opholde sig i tætte Buskadser, gamle hule Træstubber, Skigjærder m. m. Næb og Been ere mest uddannede hos dem. Den eneste norske Art bliver her baade Sommer og Vinter.

Gjærdesmutten er kun 4 Tommer lang. Oventil bruun med mørkere Tværlinier; de yderste Vingefjære have i den ydre Fane afvexlende hvide og brune Pletter. Gjærdesmutten er en munter Fugl, som bestandig er i Bevægelse, hopper og kryber gjennem alle Huller og Buske, Gjærder og mellem Stene. Den bærer stedse Halen opad og lader de korte Vinger hænge lidt ned. Den forekommer fornemmelig i det nordlige Europa og Amerika og er temmelig almindelig i alle Egne af Skandinavien, fra de sydligste ligetil Lapland. Om Sommeren opholder den sig i tætte Skovsnar, men indfinder sig om Høsten i Haverne, ved tilfrosne Bække med Fald, hvor den bliver Vinteren over. Dens Sang, som i Sammenligning med den lille Sanger er meget stærk,

hører man baade Sommer og Vinter, selv naar der er falden dyb Snee, naar blot Solen skinner. Almuen kalder den Tommeliden, Peer Nonsmat. Dens Rede er meget fast og konstigt bygget; det er kuglerundt og har paa Siden en rund Aabning, der er saa stor, at Fuglen let kan gaae ud og ind.

Linerlen.

(Motacilla alba).

Erleslægten (Motacilla) udmærker sig ved en meget lang og tvær Hale. Næbbet er ret, meget tyndt, sylformigt, trindt og Undernæbbets Kanter ere sammentrykte udad. Erlerne opholde sig fordetmeste paa aabne Marker. De bevæge bestandig den lange Hale op og ned, og løbe raskt paa Marken efter Insekter, der tilligemed Orme og Larver udgjør dens eneste Næring. Om Vaaren og Sommeren ere Hannerne forskjellige fra Hunnerne; men om Høsten faae de alle, selv Ungerne, lige Dragt. Hos os findes to Arter.

Linerlen er askegraae paa Ryggen; de to yderste Halefjære ere hvide til over Halvdelen. Bagkloven er kortere end Taaen.

Til Christiania ankommer Linerlen i de første Dage af April; 1836 kom den alt den 30te Marts. Fordet-

meste hører man dens kviddrende Lokketone i Luften forend man seer den; men man gjenkjender snart den Fremmede fra Syden paa dens bueformige Flugt og lange Hale. Den er udbredt over hele den gamle Verden. Hos os findes den til i Nærheden af Polarcirkelen. Om Vinteren skal den forekomme i stor Mængde i Senegal og i Ægypten. Overalt er den ligesom Svalen Almuens Yndlingsfugl; Linerlerne fredes og formere sig betydeligt især i sydligere Lande, hvor de klække to til tre Gange om Aaret. Uforklarligt synes det derfor, at Antallet paa de fleste Steder aarlig aftager. Linerlen er en munter Fugl, der elsker at opholde sig i Nærheden af Mennesker og Kreaturer. Naar den bliver vaer en Rovfugl, forfølger den den strax med Skrig, og bliver undertiden, skjønt sjelden, et Offer for dette Instinkt. I Oktober forlader den os.

Gulerlen.

(Mot. flava).

Gulerlen eller Saaerlen er oven olivengrøn, under guul; de to ydre Halefjære til over Halvdelen hvide, Bagkloen er længere end Taaen og kun lidet kroget. Denne lille smukke Erle viser sig i Omegnen af Christiania kun om Vaaren 3 til 4 Uger sildigere end Linerlen. I Slutningen af September drager den til sydligere Egne. En og anden bliver Vinteren over i Schweitz og Italien, men de fleste tilbringe Vinteren i Persien. Efter Rasch har den sine Klækkesteder i Vidieregionen omkring Vandene paa de lavere Fjelde. I Slutningen af Juni d. A. saa jeg den paa Krogskoven. I Flugt, Opholdsted, Lyd o. s. v. har den ikke ubetydelig Lighed med Piplærken.

Træ-Piplærken.

(Anthus arboreus).

Piplærkeslægten har et ret, tyndt, sylformigt mod Spidsen sammentrykt Næb; Kanterne ere fordetmeste indbøiede i Midten. De til denne Slægt henhørende Fugle bleve i lang Tid henførte til Lærkerne, med hvilke de kun have den graaspraglede Farve tilfælles. De adskille sig fra dem ved en tandrere Form af Legemet, ved en længere Hale, mere kroget Bagklo, spidsere Hoved og forskjellig Næbform. De leve kun af Insekter og opholde sig paa aabne Marker og ved Vandet. Kun een Art beboer Skovene. Paa Marken løbe de hurtigt ligesom Erlerne og bevæge den lange Hale op og ned. Under Forplantningstiden stiger Hannen syngende op i Luften, svinger sig der i Buer og daler fordetmeste ned igjen paa det samme Sted, hvorfra den fløi op. Dette gjentages ofte. Af denne Slægt forekommer hos os tre Arter. Skjærpiplærken (Anth. rupestris), Engpiplærken (Anth. pratensis) og Træpiplærken, der oven er olivengrønagtig graa med mørkbrune Pletter; Brystet er okkerguult og tegnet med sorte Pletter; den ydre Halefjær er hvid paa skraa i den ydre

Halvdeel; den anden har en spids hvid Plet; Bagkloen er kortere end Taaen og kroget. Denne Piplærke beboer Skovene og forekommer overalt i Europa lige til indenfor Polarkredsen. Hos os er den almindelig og opliver vore Skove ved sin smukke Sang. Træpiplærken kommer almindelig som Trækfugl til Christiania i de første Dage af Mai.

Manakin.

(Pipra manacus).

Tandmeiserne (Pipra) eller Manakinerne have et kort kegleformigt, sammentrykt Næb, der fortil er forsynet med en Tand. Halen er kort. Det er smaa Fugle, af Udseende som Meiserne, fra hvilke de dog adskille sig ved glimrende Fjære; deres Hjem er det varme Amerikas Skove.

Den almindelige Manakin er ikke mere end fire Tommer lang, sort. Nakken, Tindingerne, Struben, Bugen og et langt Skjæg under Hagen ere hvide; Hunnen er sidskengrøn. Den findes, som det synes, i hele Sydamerika, hvor den i talrige Selskaber drager om i Urskovene nær ved Jorden med en snurrende Flugt, der næsten lyder som et snurrende Rokkehjul, og en knirkende Stemme, hvorpaa der følger en Brummen, som man skulde troe kom fra et meget større Dyr. Dette har i Forening med dens Skjæg foranlediget, at Hollænderne have kaldt

den Manneken (Männchen), hvilket er bleven forvandsket til Manakin. Den snurrende Lyd frembringes ved Albueledets Bevægelse og kan endog frembringes efter Døden.

Anden Familie.

Spaltnæbbede (Fissirostres).

Denne Familie er ikke meget talrig. Den udmærker sig fornemmelig ved et meget kort Næb, der ved Roden er meget bredt og nedtrykt samt kløvet til lige under Øiet, hvorfor Gabet er overordentligt stort. Benene ere meget korte; Kløerne spidse og krogede. Vingerne fordetmeste lange og spidse.

Disse Fugle bleve dannede til at fange i Luften omflagrende Insekter. Nogle fange dem, der flyve om Dagen, andre de natlige. Hertil behøvede de intet Næb, men kun et stort klæbrigt Gab. De behøvede ingen Been, men stærke spidse Vinger, for at kunne bevæge sig hastigt i Luften. Til denne Levemaade svarer deres Organisation; Næb og Been ere traadte tilbage; Vinger og Gab ere overordentlig udviklede. Benene tjene sjelden til Gang; dertil ere de for korte; men til at sidde eller holde sig fast med. Naar de jage Insekter i Luften holde de Næbbet aabent. De leve i Monogami, fælde een Gang om Aaret og ere samtlige Trækfugle.

Taarnsvalen.

(Cypselus apus).

Taarnsvaleslægten har en kløvet Hale, der bestaaer af ti Fjære. Vingerne ere meget lan-

ge, sabelformige og spidse. Alle Tæerne ere rettede fremad.

Taarnsvalen.

Taarn- eller Kirke- ogsaa Fjeldsvale, er sortbruun med hvidagtig Strube. Til Christiania kommer Taarnsvalen en smuk Mainat i den sidste Halvdeel af Maaneden og tilkjendegiver sin Ankomst strax den følgende Morgen, ved sit skarpe, hvinende, gjennemtrængende Skrig og ved sine piilsnare Kredse i Luften. Den er udbredt næsten over den hele Verden og findes i Nord til henimod Polarkredsen. Ved Kirker, Taarne og andre høie Bygninger lever den almindelig i større eller mindre Selskaber. Taarnsvalen flyver baade saa høit og saa hurtigt, at det hviner i Luften, og der gives neppe nogen Fugl, som i Forhold til Størrelsen flyver hurtigere. Fordetmeste flyver den om i større eller mindre Selskaber og lader under Flugten høre sit gjennemtrængende Skrig. Den

hviler i sit Rede og paa Tagene; aldrig seer man den sætte sig paa Marken; thi dens lange Vinger og korte Been gjør det vanskeligt, ja næsten umuligt for den at flyve op igjen.

Tagsvalen.

(Hirundo urbica).

Svaleslægten har en kløftet Hale, der bestaaer af tolv Fjære samt lange og spidse Vinger. Tre Tæer vende fortil, en bagtil. Næbbet er trindt udad, indad er det trekantet, nedtrykt og bredt, og kløvet lige under den forreste Deel af Øiet. Svalerne tilfredsstille ikke alene sin Hunger idet de under sin lette svømmende Flugt fange Insekter; men de slukke endogsaa sin Tørst og bade sig under Flugten. De hække i Kolonier og bygge sine Reder af vaad Jord, Leer o. a. dsl. og udfodre dem indeni med Fjær. En Deel bygge Reder i Jordbakker og Klipper.

Tag- eller Muursvalen er oventil sort med blaa Glands; under og paa Overgumpen er den hvid; Halefjærene ere uplettede. Den forekommer i de tempererede og nordlige Egne af Jorden og findes om Sommeren i

de fleste Egne af den skandinaviske Halvø til i Naboskabet af Polarcirkelen. Til Christianiaegnen, hvor den er almindelig, kommer den fordetmeste i den sidste Halvdeel af Mai. Oftest byger den sit Rede udenpaa Huse under Tagskjægget, Bjælkehoveder o. s. v., men paa mange Steder bygger den ogsaa i stor Mængde i steile Klippevægge med fremragende Rand.

Foruden denne findes hos os Ladesvalen eller Huussvalen (Hirundo rustica) og Sand- eller Strandsvalen (H. riparia) som i Mængde hækker i Huller, som den graver i steile Elvebredder.

Man har fordum troet, og hos os troe mange endnu, at Svalerne ligge i en Slags Vinterdvale paa Bunden af Søer o. s. v.; men Sagen synes i den Grad urimelig og stridende mod Naturens Love, at man idetmindste har Ret til at tvivle derom, indtil det bekræftes ved sikkrere Kjendsgjerninger end man nu har. See mere herom i Skill. Mag. 5te Aarg.

Salanganen eller den indiske Svale.

(Hirundo esculenta).

Denne Svale er mindre end Gjærdesmutten; ikke fuldt 3 Tommer lang. Oventil er den bruun, under og paa Spidsen af den saxformige Hale hvid. Den findes i hele Ostindien ligetil China, Japan og paa de philippinske Øer, og hækker fornemmelig i Huler ved Kysten, men dog ogsaa 7 à 8 norske Mile inde i Landet. Det er denne, der forfærdiger de berømte kostbare, spiselige Svalereder, som nu temmelig hyppig komme til England og derfra til alle europæiske Samlinger. Man har antaget at den byggede disse af en Art Søtang; nyere Jagttagelser synes imidlertid at godtgjøre, at de næsten

Salanganen eller den indiske Svale.

alene ere dannede af Fuglens Spyt eller Mavesaft. Et saadant Rede ligner en liden paa Midten overskaaren Skaal, der ved sin lige Rand er befæstet til Klippevæggen. Denne Rand er noget over 2 Tommer lang. Redet er 1½ Linie tykt, seer aldeles ud som lys Liim, er halv gjennemsigtigt og sprødt, saa at det let brydes sønder. Hist og her seer man enkelte Sliimtraade, og hele Massen synes at være dannet ved et Næt af saadanne. De indiske og chinesiske Gurmander ansee disse Reder opløste i kogende Hønse- eller Lammekjødsuppe, for de

største Lækkerbidskener, som langt foretrækkes for Østers, Champignoner og andre Delikatesser. De skulle ogsaa være meget nærende.

Crawfurd, den grundigste Kjender af det indiske Archipelagus, beretter om denne Materie følgende: „De bedste Reder ere de, som findes i dybe, fugtige Klippehuler, og som tages, førend Fuglene have lagt Æg; fordi de da ere smukt hvide og ikke tilsmudsede af Ungerne. De samles to Gange om Aaret. Adgangen til flere af de Huler, hvori Salanganen hækker er overordentlig besværlig og Indsamlingen kan kun udføres ved Folk, der fra Barndommen af have været vante dertil. Nogle af de mærkeligste og rigeste Huler ere Karang-bolang, der ligge paa Sydkysten af Øen Java. Indgangen til dem er i en flere hundrede Fod høi Klippevæg, og til denne maa man stige op paa Bambus- eller Rattan-Stiger, svævende over det brusende Hav, der bryder sig mod Klipperne dybt nedenunder. Har man naaet Hulernes Aabning, tør man kun vove sig ind ved Fakkelskin; thi det mindste Feiltrin vilde føre Vovehalsen sin Undergang imøde i de gabende Afgrunde. Naar Rederne ere blevne tørrede i Skygge, sorteres de i tre Klasser og nedpakkes i smaa Kasser, som almindelig indeholde ½ Pikul (62½ Pd.). I Canton koster 1 Pikul (125 Pd.) af bedste Sort 3500 Spd.“ Heraf indsees let at Svalerederne ere en af de største Luxusartikler, der blot kunne nydes af de Store. Den største og bedste Deel gaaer til Peking til Keiserens Hof. Crawfurd anslaaer det Kvantum af Reder, som aarlig udføres fra det indiske Archipelagus, til 242,200 Pund til en Værdi af henimod 1,500,000 Spd. og regner at Produktions eller rettere Indsamlingsomkostningerne kun udgjøre 11 Procent af denne Sum.

Natteravnen.

(Caprimulgus europæus).

Blandt alle Svalefugle have Natteravnene det største Gab og de længste og stiveste Veirhaar

Natteravnen.

eller Børster, der endnu mere udvide Indgangen til Gabet. Næbbet er meget kort, nedtrykt og kløvet til bagenfor under Øinene. Halen er afrundet og bestaaer af ti Fjære, Vingerne lange. De ere natlige Fugle, der blot i Skumringen og Dæmringen ere paa Færde. Som Uglerne blændes de af Dagslyset og have som disse store Øine og store Øren. De have ogsaa den samme bløde, lette, graabrune plettede Fjærklædning, der udmærker alle natlige Fugle, og deres Flugt er derfor let og stille. Hannerne adskilles fra Hunnerne ved hvide Pletter paa de yderste Halefjære. Man kjender henved 40 Arter, af hvilke kun een forekommer hos os.

Den europæiske Natteravn eller som den af Almuen kaldes: Kvelknarren er oven graaspraglet med langsgaaende sorte Pletter og Streger; paa Underdelen af Legemet har den rustgule og sortbrune Tverstriber. Natteravnen opholder sig i Skovene fornemmelig paa saadanne Steder, hvor der er megen Lyng og faa Træer. Om Dagen ligger den fordetmeste mod Sydsiden paa Stene og Klipper; thi den elsker Varmen. Under smukke Mai og Juni-Aftener hører man i Skovene ofte deres forunderlige Sang: irrrrr eller urrrrr, som har nogen

Lighed med et surrende Rokkehjul. Den findes temmelig almindelig i Europa, Asia og Afrika. Hos os er den meget almindelig selv i de nordligere Egne. Natteravnen lægger sine Æg blandt Lyngen paa den blotte Jord. Den fortærer en Mængde for Skovene skadelige Insekter. Dens Kjød er overmaade velsmagende.

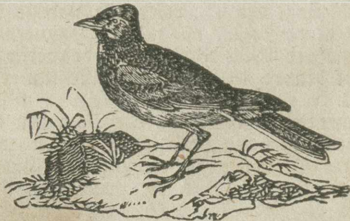
Tredie Familie.

Keglnæbber (Conirostres).

Denne Familie indbefatter de Slægter, der have et tykt, mere eller mindre keglformigt Næb med hele Kanter. Jo tykkere og stærkere deres Næb er, desto mere udelukkende leve de af Frø, Korn og Kjerner.

Lærken.

(Alauda arvensis).

Lærkerne (Alauda) udmærke sig ved et middelmaadigt, ret, kegelformigt, trindt Næb, der ved Roden er mere bredt end høit, men fornemmelig ved Bagtaaens Negl, som er meget lang og ret.

De fleste Arter opholde sig paa Marken hele Aaret igjennem. Under Parringstiden stiger Hannen syngende næsten lodret op i Luften, samt opholder sig der med flagrende Vinger i længere Tid. De ere hos os Trækfugle.

Lærken er paa Overdelen af Legemet rustgraa med sortagtige Pletter, under guulhvid med mørkere Pletter paa Brystet; de yderste Halefjære ere hvide til over Midten, den følgende er hvid i Spidsen og den ydre Fane. Denne almindelig bekjendte Fugl, hvis Sang i Vaar- og Sommermaanederne opfylder Luften, er meget almindelig i alle tempererede Egne af den gamle Verden og gaaer næsten heelt op til Polarkredsen. Hos os savnes den dog i Kystegnene og de trange Dale i det Indre af Landet. Til Christiania kommer den ialmindelighed i Marts; undertiden endogsaa i Februar. Den lægger sit Rede mellem Sæden eller Græsset paa Marken. Kjødet er velsmagende og sundt; og i andre Lande f. Ex. Tydskland, hvor Lærkejagten drives i det Store, fortæres der en uhyre Mængde Lærker; paa een Maaned skal der til Leipzig være indført 404,304 Lærker. Foruden denne findes hos os:

Trælærken.

(Alauda arborea).

Den er noget kortere og tykkere og udmærker sig ved et hvidt Baand, der gaaer over Øinene og omkring Nakken, ved en kort tvær Hale, hvis tre yderste Fjære have hvid Spids.

Den adskilles fra Sanglærken ved sin bueformige Flugt og korte Hale. Om Sommeren opholder den sig i Skovene.

Kulmeisen.

(Parus ater).

Meiserne have et kort, ret, smalt, keglformigt Næb, hvis Rod er bedækket med fremadliggende,

Kulmeisen.

haarattige Fjære. De herhen hørende Fugle ere alle smaa af Vært og mere eller mindre brogede. Naar de puste sig op eller sove, træde deres fine, silkeagtige og lasede Fjære frem over Vingerne og Fuglen seer da ud som en rund Fjærbold. De opholde sig alle i Skove, Buskadser og Træer. De ere smaa, meget livlige og kun lidet skye. Bestandig ere de i Bevægelse, hænge sig ned under Kviste og Blade og undersøge dem paa alle Kanter og i alle Retninger. De leve deels af Insekter og Pupper, deels af Frø, Bær og Frugter, men æde ogsaa Kjød, Talg o. s. v. og undertiden angribe de syge Smaafugle, som de gjerne hugge Hjernen ud af, eller Fugle, der ere komne i Snarer. De klække fordetmeste i hule Træer og lægge et stort Antal Æg, almindelig 8 til 12. De ere Strøgfugle, der efter Forplantningstiden stryge om fra en Skov til en anden, fra en Hauge til en anden.

Kulmeisen er sort paa Hovedet og den forreste Deel af Halsen med en stor hvid Plet paa Siderne og en mindre i Nakken; Ryggen er askeblaa, Brystet hvidt. I de nordlige Egne af den gamle og nye Verden forekommer Kulmeisen, og findes hos os fornemmelig i Naaleskovene og de mellemste og nordligste Egne af Landet.

„Om Høsten og Vinteren træffer man temmelig almindelig i Haverne ved Christiania saavel denne som Sumpmeisen i Kompagni med Fuglekongen og Tagmeisen, hvilken sidste synes at være det blandede Selskabs Anfører; dens Kommandoraab, en trillende Lokketone, holder Skaren samlet.“ Af Almuen benævnes saavel denne som Sumpmeisen med Navnene: Tite, Hængetite.

Blaameisen.

(Parus cœruleus).

Isſen er blaa, Panden hvid; Kroppen oven olivengrøn, under guul.

Blaameisen ligner sine øvrige Slægtninge i Levemaade. Den forekommer, skjønt sjeldnere, i Skandinavien, Tydskland, Rusland og skal i December undertiden endogsaa vise sig i Persien.

Langhalet Meise.

(Parus caudatus).

Halen er kileformig og meget længere end hele Legemet; Hovedet, Halsen og Brystet hvide, Ryggen sort,

Langhalet Meise.

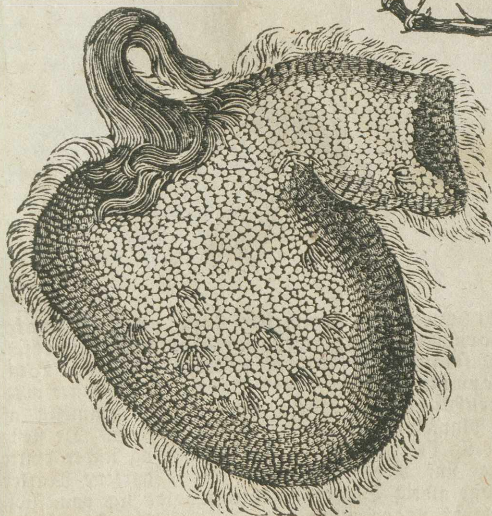
Skuldrene og Undergumpen rødagtige. Denne Meise findes i hele Europa, i Rusland og Siberien. „Den er den uroligste af Meisearterne og opholder sig mest i Asp- og Oreskove. Om Høsten streifer den meget omkring og forekommer da almindeligere, ogsaa i Haverne. Foruden disse findes endnu hos os følgende Meiser: Kjødmeisen eller Talgoxen (Par. major), Sumpmeisen (Par. palustris), Topmeisen (Par. cristatus) og den siberiske Meise (Par. sibericus).

Pungmeisen,

(Parus pendulinus).

hvis Hjem er det sydlige og østlige Europa, udmærker sig ved sit konstige Rede. Det har Form af en Pung og bestaaer af Græsstraa, Trævler af Nælder og Planteuld, der er sammenvævet til et tæt Filt. Oventil har det en halsformig Indgang; det hænger frit ned

Pungmeisen og dens Rede.

fra et Rør eller en Vidiegreen, hvortil det er befæstet ved en ordentlig Snor, et Par Fod over Vandet og indeholder 6 sneehvide Æg. Pungmeisen er rødbruun; Hoved og Hals ere askegraae, Struben hvid, Tindingerne sorte; Spring- og Halefjærene ere sortagtige med hvide Baand.

Guulspurven.

(Emberiza citrinella).

Spurvene ere temmelig store og føre Fugle, som fornemmelig udmærke sig derved, at Overkjæven er smalere end Underkjæven. Næbbet er kort, kegleformigt, sammentrykt; Ganen er forsynet med en Beenknude. Spurvene nære sig fornemmelig af melede Plantefrø, men fortære ogsaa Insekter. De fleste opholde sig i Skove, især blandt Buske, i og under hvilke de bygge sine Reder; nogle faa beboe dyrkede Marker og besøge aldrig Skovene; nogle opholde sig paa Fjeldene blandt nøgne Klipper. De ere alle Sangfugle; men deres Sang er kort og faatonig. En Deel Arter af denne og den følgende Slægt myte kun een Gang om Aaret, men fælde om Vaaren Fjærkanterne, hvorved de mere livligt farvede Fjære komme tilsyne. De fleste ere Trækfugle.

Guulspurven. Hovedet er hos Hannen guult, hos Hunnen olivenfarvet, sortplettet; Struben og Maven ere gule; paa de to yderste Halefjære er der i den indre Fane ved Spidsen en hvid kileformig Plet.

Guulspurven er udbredt over hele Europa og det nordlige Asien og er hos os fornemmelig hyppig søndenfor Dovre. Om Sommeren opholder den sig fornemmelig i Lunde, Buskadser og Kanten af Skovene, men flytter om Høsten ud paa Marke og Enge, indfinder sig paa Gaarde og Gader, hvor den lever i Selskab med Huusspurven. Skjønt dens Sang er faatonig, er den dog velklingende. Man hører den fornemmelig mod Aftenen om Sommeren; den bestaaer af følgende Toner: titti - titti - titti - ty - y!

Dens Kjød er som de fleste øvrige Spurves overmaade velsmagende. Saavel denne, som flere andre Spurve- og Finkearter skyder og fanger man i Mængde om Vinteren. Naar Marken er bedækket med Snee, blotter man en Plads ved en Lade eller paa en Gaard og udstrøer derpaa Avner og Korn. De samle sig da i stor Mængde og man kan fange et betydeligt Antal med Slagnæt eller ved at skyde blandt dem med de fineste Spurvehagel (Dunst). Over det udstrøede Korn kan man ogsaa opstille et Sold, som man opstiller med en Pinde, hvori man har bundet en Snor, hvorved Soldet kan nedtrækkes, naar der har indfundet sig et tilstrækkeligt Antal under det. Paa udlagte Liimpinder fanges de ogsaa let.

Sivspurven.

(Embr. Schœniclus).

Oventil sort med rustgule Fjærkanter, under hvid med brune Streger paa Siderne; Hovedet og den forreste Deel af Halsen hos Hannen om Vaaren sorte. Hos Hunnen er Hovedet sortagtigt med rustgraae Fjærkanter. Denne har omtrent samme Udbredning som foregaaende; men opholder sig om Sommeren mere i de mellemste og nordlige Egne af Norge. I Fjeldegnene

Sivspurven.

findes den talrigt til op i Birkeregionen. Om Høst og Vaar er den temmelig almindelig i Christianiadalen.

Sneespurven.

(Embr. nivalis).

De mellemste Vingefjære og de tre yderste Halefjære hvide, hos Hannen med en sort Plet i Spidsen. Snee=

spurven er en arktisk Fugl, der tilbringer Sommeren paa vore Høifjelde og i Lapland. Mod Vinteren i Novemb. og December indfinder den sig i sydligere Egne af Skandinavien i store Skarer, og træffes da paa Marker og Veie ofte hele Vinteren over. Undertiden komme de i kolde Vintre til Tydskland og vise sig i Thüringen og Østerrige. I milde Vintre viser den sig sjelden i sydligere Egne. I Marts drager den tilbage til Fjeldene. Dens Sang skal have megen Lighed med Lærkens.

Foruden de anførte Spurve findes her i Landet Ortulanen (Emb. hortulana) og Lapspurven (Emb. lapponica).

Væverfuglen.

(Fringilla Textor).

Finkerne (Fringilla) have et kort, fuldkommen kegelformigt Næb. Overnæbbet er bredere end Undernæbbet. De ere smaa kraftige Fugle, af hvilke de fleste beboe Skove, som grændse til Marker, andre opholde sig i Nærheden af Mennesker, i og ved deres Boliger. De myte om Høsten, men fælde om Vaaren

Fjærbræmmerne. Deres fornemste Føde er Plantefrø, som de iforveien afskalle med Næbbet. En Deel fortære desforuden om Sommeren Insekter og opføde sine Unger dermed. De hække i Træer, Buske eller Huller og bygge ofte sine Reder med overordentlig Konst. De opføde almindelig flere Kuld Unger om Aaret. Om Høsten samle de sig i store Flokke og stryge mere eller mindre vidt omkring. De lade sig let tæmme, og de fleste synge smukt. Man kjender over 150 Arter.

Væverfuglen er guul med bruunplettet og sort Hale. Den har tillige med flere af sine Slægtninge faaet Navn af den Maade, hvorpaa den bygger sit Rede, idet den nemlig sammenfletter forskjellige Gjenstande. Den samme Trang til at væve viser sig ogsaa, naar de ere fangne. Have de da ingen Traade eller Haar, indflætte de fældede Fjær eller Duun; have de derimod Traad eller a. dsl., saa tillukke de inden faa Dage deres Buur ved en tæt og uigjennemtrængelig Væv. Denne Fugl findes i Senegal.

Riistyven.

(Fringilla Qviscala).

Riistyven er ti Tommer lang, sort med blaa Glands. Den findes i Vestindien, Cayenne, Brasilien og Paraguay,

hvor den i uhyre Skarer herjer Riismarkerne. Ved at ødelægge en utallig Mængde Insekter gjengjælder den imidlertid for en Del den Skade, den ellers stifter.

Kirsebærfuglen.

(Fringilla Coccothraustes).

Denne Fugl, der fornemmelig har hjemme i de sydligere tempererede Lande, er meget sjelden hos os. I Sverige synes den at være almindeligere. Ved Christiania er den skudt en eneste Gang i Tøienhaven. Kirsebærfuglen er meget undersætsig og har et Næb, der i Forhold til dens Størrelse er tykkere og stærkere, end hos nogen anden europæisk Fugleart. Paa Ryggen er den bruun. De mellemste Vingefjære ere i Spidsen

brede og kantede, Vingefjærene have indvendig og Halefjærene i Spidsen en hvid Plet. Den er især skadelig for Haverne, hvor den ødelægger en Mængde Kirsebær.

Graaspurven.

(Fringilla domestica).

Den træffes fordetmeste altid i Nærheden af Menneskers Boliger og har derfor ogsaa faaet Navn af Huusspurv, Huuskal. Hos Hannen er Hovedet oventil askeblaat, hos Hunnen bruungraat; over Vingerne have de et hvidt eller hvidagtigt Baand. Fra Alperne og Pyrenæerne saalangt mod Nord, som Agerbruget trives, findes Graaspurven ved Byer og Gaarde. I det nordlige Asien forekommer den ligeledes overalt, hvor der drives Agerbrug. I de nordlige Egne er den dog mindre talrig. Om Vaaren fortærer Graaspurven fordetmeste Insekter og føder ogsaa dermed sine Unger. Om Sommeren æder den forskjellige Haveplanter, som Ærter, Bønner m. m. fl., saasnart de komme op af Jorden, og desforuden mange Slags Bær, f. Ex. Kirsebær, Ribs o. s. v. Naar Kornet begynder at modnes, indfinder den sig paa Agrene og fortærer i Mængde de modne Korn. Om Vinteren nærer den sig af Korn og Frø, som den

opsøger paa Gaarde, Gader, Lader o. s. v. Skjønt nu Spurvene fortære en Mængde nyttige Værter, gjøre de dog ogsaa nogen Nytte ved at rense Frugttræerne og Marken fra en Mængde skadelige Insekter og Larver, og det tør vel hænde, at denne fuldkommen opveier den Skade, de gjøre; thi paa flere Steder, hvor man aldeles har ødelagt dem, har Følgen været, at man ingen Frugt har faaet, da Insekterne uhindret har formeret sig og angrebet Træerne, og man har igjen maattet sætte Spurve paa. Den forstandige Landmand bør imidlertid søge at forhindre deres altfor stærke Formerelse. Foruden de under Guulspurven anførte Skyde- og Fangemaader, kan man fange Spurve ved følgende Fremgangsmaader. I Lader og Stalde, hvor man veed, de have Tilhold, stiller en Person sig om Natten i en Krog med en Lygte, som kun har Glas paa den ene Side; en anden driver med en Stang Graaspurvene frem af sine Gjemmesteder. De flyve da efter Lysskinnet, og en tredie Person griber dem. Paa Liimpinder skal man efter Professor Nilsson kunne fange dem i stor Mængde: Man tager et Træ eller en Green af tre til fire Alens Længde med mange udstaaende Smaagrene og Kviste. Disse afskjærer man en Tomme fra deres Udspring og tilspidser Stubbene. Derpaa tager man nogle Aarsskud af Hyld eller et andet Træ, som har stor Marv, skjærer dem i Stykker af en Tommes Længde, og sætter et Stykke paa hver af de tilspidsede Ender efter de bortskaarne Kviste. Siden fastsættes det hele Træ paa en Gaard eller et andet Sted, hvor Spurvene pleie opholde sig. Derpaa tager man rette tynde Pilekviste af 10 til 12 Tommers Længde, tilspidser dem i den tykkere Ende, bestryger dem med stærk Fugleliim*) og sætter dem meget fast i de omtalte Hyldetræstykker. Nu driver man Spurvene sagte mod Træet, og det lykkes fordetmeste at faae en eller anden til at sætte sig derpaa. Der behø-

*) Anviisning til at lave Fugleliim findes i Skill. Mag. 1ste Aarg. Ny Række.

ves ei mere end een; thi saasnart denne vil hoppe fra den Kvist, hvorpaa den har sat sig, og mærker at den sidder fast, skriger den strax af alle Livsens Kræfter og flagrer med Vingerne. De øvrige Spurve, som høre dens Nødraab ville vide hvad der mangler Kammeraten, og samle sig om ham paa Træet. Enhver som sætter sig bliver siddende fast og begynder strax ilige Maade at skrige af fuld Hals. Inden faa Minuter samles alt, hvad der findes i Naboskabet af Graaspurve, Guulspurve o. s. v. Det græsselige Skrig lokker ogsaa Krager og Skjærer til, der efter Evne bidrage til at forøge Spektaklet. Naar Liimpindetræet er saa fuldt af Spurve, at der ei rummes flere, tager man det ind og vrider Halsen om paa Skraalerne. Kjødet, især af de yngre Spurve, er velsmagende.

Bjergfinken.

(Fring. montifringilla).

Struben, Brystet og Skuldrene ere rustgule; Overgumpen, Maven og en skraa Streg over Vingerne, hvide. Bjergfinkens Hjem er i Birkeregionen paa de skandinaviske Fjelde. Om Høsten og Vinteren streifer den om og tilbringer Vinteren i Tydskland og Frankrige fornemmelig paa saadanne Steder, hvor der findes Bøgolden i

Mængde. Høst og Vaar vise de sig undertiden i Christianiadalen i store Skarer. Dens kvækkende Stemme har skaffet den Navn af Kvækkeren.

Bogfinken.

(Fring. Coelebs).

Bogfinken kjendes paa en dobbelt hvid Plet over Vingen; Overgumpen er grønagtig. Den beboer hele Europa, forekommer paa Madeira og i de nordlige Egne af Afrika. Paa den skandinaviske Halvø findes den fornemmelig i de mellemste og sydligere Egne, hvor alle Skove, Lunde og Haver i Vaarmaanederne gjenlyde af dens muntre og raske Sang. Formedelst denne hører den til de mest yndede Buurfugle og kan om Vaaren fanges paa Liimpinde med Lokkefugl. Den lægger almindelig ligesom den følgende to Kuld om Aaret.

Tornirisken.

(Fring. cannabina).

De ydre Vinge- og Halefjære ere sorte med hvide Kanter; hos den gamle Han er Brystet blodrødt, hos Hunnen graabruunt med sortbrune Pletter. Dens Hjem

Torniriſk.

er ſtørſte Delen af Europa, Rusland og Nordamerika. I Norge træffes den neppe længer mod Nord end til Dovre. Ved Christiania er den hyppig og ſees i milde Vintre hele Aaret rundt.

Graaſiſik. iriske

(Fring. Linaria).

Isſen er karmoſinrød, Struben ſort; Bryſtet og Overgumpen hos Hannen roſenrøde; hos Hunnen ſmud=

figt guulagtige, bruunplettede; over Vingerne har den to hvide Tverstreger. Graasisiken har egentlig hjemme i de nordligste Egne af Europa, Asien og Amerika, men drager om Høsten og Vinteren til sydligere Egne i uhyre Flokke. Her i Landet har den mange Navne: Moirisk, Sneefugl, Rødkop.

Sisik.

(Fring. Spinus).

Denne almindelige Fugl er oventil grønagtig med mere eller mindre mærkelige sortagtige Pletter; Hannen har sort Hue. Sisiken findes i hele Europa ligetil nordenfor Trondhjem. Om Sommeren opholder den sig parviis i Naaleskovene, om Høsten og Vinteren stryger den om i store Skarer. Det er en kjælen og lærvillig Fugl, der let bliver tam og er derfor af den norske Almue yndet som Buurfugl; dens Sang er kun et behageligt Kvidder. Den er en af de Fugle, som man om Høsten og Vinteren kan fange paa Liimpinde med Lokkefugl. Undertiden slaaer da en heel Flok ned paa Liimpindene. Om Vaaren drives denne Fangst her, men man faaer da kun enkelte.

Stilitsen.

(Fring. Carduelis).

Panden, Kinderne og Struben ere karmosinrøde. Vingerne sorte med en stor høiguul Plet over Midten. Stilitsen findes i de fleste Egne af Europa ligetil Dovre, ja den skal endog forekomme i Finmarken. Ligeledes findes den i Siberien ved Aleppo og paa Madeira. Det er en skjøn, munter Fugl, som bestandig er i Bevægelse og let lader sig tæmme og bliver fortroelig med Mennesker. Den kan uden synderlig Møie oplæres til mange artige Konststykker. Dens Sang er høi, fyldig og behagelig og fortsættes i Buur under alle Aarstider, undtagen naar den fælder. Man kan ogsaa lære den at fløite Visemelodier o. dsl., dog ei med den Lethed, som Kanariefuglen og Graasisiken. I Buur underholdes den med Valmue- og Hampe-Frø, hvorhos man undertiden giver den lidt Grønt, som Salat, Kaal, Karse, Æbleskiver. Med Kanariefuglen frembringer Stilitsen frugtbar Afkom. De Unger skulle blive bedst, der frembringes af Kanariehun med Stilitshan. De ere ofte overmaade smukke og synge meget godt. Om Vinteren fanger man Stilitsen paa Liimpinde med Lokkefugl. Man fanger den ogsaa paa Liimpinde, som udlægges paa Burer og Tidseler, hvor denne Fugl pleier indfinde sig, samt i al-

mindelige Fuglefælder med Burre- og Tidselhoveder til Lokkemad.

Foruden de her som norske anførte Finker findes hos os Piilfinken (Fr. montana), Svensken (Fr. Chloris) og den guulnæbbede Irisk (Fr. flavirostris).

Kanariefuglen.

(Fring. canaria).

Denne bekjendte Buurfugl er i vild Tilstand oventil graagrøn, under guulgrøn; men i Fangenskab er den guul, hvid med mangfoldige Afændringer. Dens egentlige Hjem er de kanariske Øer og fornemmelig Madeira, hvorfra den alt for flere Aarhundreder tilbage bragtes til Europa formedelst sin herlige Sang. Her forplante de sig meget let i Fangenskab, og frembringe atter med mange beslægtede Arter, Bastarder, der igjen for en Deel kunne forplante sig, f. Ex. med Hannen af Stilitsen, Sisiken, Torniriske̲n, Svensken, Dompapen, o. fl. De synge eller slaae, som bekjendt, hele Aaret rundt. De

kunne ogsaa lære at eftersynge Nattergalens, Trælærkens og andre Fugles Sang, samt Stykker efter Fløite og Orgel. Ogsaa lære de allehaande Konster, at lægge sig død, at affkyde Pistoler og selv at sammensætte Bogstaver til Ord. Man føder dem fornemmelig med det saakaldte Kanariefrø, men dette bør blandes med Valmuefrø, Vinterrapsæd, Hampefrø, skraaet Havre, og desforuden bør de stedse have noget Grønt, som Kaal, Salat o. a. dsl. Hannen samler Materialierne til Redet, Hunnen ordner dem og lægger hver Dag et grønagtigt Æg med brune Prikker og Streger. Sædvanlig lægger den sex Æg 3 — 4 Gange om Aaret og ruger dem i 13 Dage. Efterat Ungerne ere udkrøbne, giver man de Gamle blandt Føden smaahakkede haardkogte Æg tilligemed noget i Melk opblødet Hvedebrød, hvormed Ungerne mades. Først efter fire Uger æde de alene. Men førend Ungerne ere fjorten Dage gamle, lave alt de Gamle til et nyt Rede. Naar Ungerne ere flyvevoxne, afretter man dem til at synge. De ere underkastede mange Sygdomme, men skulle ved omhyggelig Behandling kunne blive over tyve Aar gamle. I mange Egne, fornemmelig af Schwartzwald, i Schweitz og Tyrol udklækker og oplærer man en Mængde Kanariefugle, der som Handelsartikel afsættes paa mange Steder, fornemmelig i England, Rusland og Konstantinopel.

Dompapen.

(Pyrrhula vulgaris).

Denne Slægt (Pyrrhula) har et meget kort og tykt Næb, der er trindt, kegleformigt og hvælvet paa alle Sider. Overnæbbet er noget længere

Dompap.

og nedadbøiet i Spidsen. Hunnerne ere meget forskjellige. De leve af Frø og Kjærner, som de fordetmeste skalle med Næbbet. I sin Levemaade have de meget tilfælles med de foregaaende. Hos os findes kun den anførte Art.

Dompapen har sort Hoved, Vinger og Hale; Ryggen er askegraa, de underste Dele af Legemet hos Hannen røde, hos Hunnen graae. Den forekommer i Bjergegne i hele Europa og Rusland. Om Sommeren opholder den sig hos os i de bjergige Barskove, men kommer om Høsten og Vinteren ved Sneefald og Kulde ned i Haverne og ind til Husene. Dompapen er ikke meget sky. I Fangenskab bliver den let tam og lærer let at fløite Melodier efter. Den fanges paa almindelig Liimpinde med Lokkefugl, men i Mangel af denne kan man lokke dem ved at efterligne deres Lokketone, som man let kan fløite med Munden. I Sverige skydes de med Pusterør, et Instrument, hvormed man kan fælde mange Smaafugle.

Grankorsnæbben.

(Loxia curvirostra).

Næbbet er hos Korsnæbbene (Loxia) middelmaadigt, stærkt, paa Siderne sammentrykt, oventil og under hvælvet. Saavel Over- som Undernæbbet ere bøiede, saaledes at Spidserne krydse hinanden. Hannerne ere meget forskjellige fra Hunnerne og Ungerne ulige de Gamle. De fælde ei mere end een Gang om Aaret, men undergaae betydelige Farveforandringer uden Fælding. De opholde sig om Sommeren saalangt mod Nord, som der voxer Barskov. Om Høsten og mod Vinteren stryge de familieviis omkring i sydligere Egne. De leve næsten alene af Furu- og Granfrø. De hække paa ubestemte Tider, saavel midt om Sommeren, som midt om Vinteren. Grankorsnæbben, den mindre Korsnæb, den norske Papagøie ere Navne, man har givet denne Fugl. Næbbet er ikke saa høit, som Undernæbbet er langt; dettes opadbøiede Spids staaer ialmindelighed høiere end Overnæbbets Ryg. I Farve varierer den betydeligt i forskjellige Aldere og Kjøn. De unge Hanner ere rødagtige, de gamle grønne eller grøngule. Hunnen er oventil graabruun med grønne

Fjærkanter paa Hoved og Ryg; de undre Dele af Legemet ere graae med gulgrønt Anstrøg. Den er almindelig i Europas, det nordlige Asiens og Amerikas Granskove. I Christianiaegnen, hvor Granen er almindeligst, er den ikke sjelden. Den lever fornemmelig af Granfrø.

Den større Korsnæb, Furukorsnæbben (Loxia pytiopsittacus), som ogsaa findes her i Landet, lever af Furufrø.

Oxehakkeren.

(Buphaga africana).

Oxehakkerne danne en liden Slægt, der have et Næb, som er opsvulmet i Spidsen, hvormed de sammentrykke Bylderne paa Hornkvægets Hud og klemme Bremselarverne ud deraf.

Den almindelige Oxehakker er saa stor som en Trost. Den er bruunagtig og har zinnoberrødt Næb, hvori den har en overordentlig Styrke. De findes ved Senegal, ved det gode Haabs Forbjerg og i Namakernes Land, hvor de gjerne i et Antal af 6 — 8 indfinde sig ved

Kvæg- og Gazelhjordene, og befrie Dyrene for de besværlige Bremselarver, som de udklemme saa at Blodet udflyder derefter.

En anden mindre Art (Buphaga erythrorhyncha) findes i det hele østlige Asien, ledsager regelmæssig Karavanerne, og befrier Kamelerne fra Hyppopopus-Fluerne og deres Larver. Den har koralrødt Næb og Dieringe (Iris).

Maistyven.

(Cassicus Qviscala).

Maisæderne eller Trupialerne (Cassicus) have et stort kegleformigt Næb, der ved Roden er meget tykt og i Enden skarpt tilspidset. De ere amerikanske Fugle, der i Levemaade have megen Lighed med Stærrene. De bygge deres Reder i Nærheden af hverandre og vise derved megen Konstfærdighed. De leve af Insekter og Korn og anrette stor Skade paa Agrene. Deres Kjød er slet.

Denne Plyndrer er enhver Landmand i de nordlige og mellemste Stater af Nordamerika bekjendt. Den er en Fod lang, Hoved og Hals glindsende sorte med violet og grøn Glands, Ryggen, Overgumpen og Bugen

kobberrøde, Vingerne og Halen staalblaae, Hale og Vingedækkerne rødviolette. Den har et stærkt en Tomme langt Næb, der indvendig er forsynet med en skarp Fremstaaenhed, hvormed den knuser sin Føde. I Marts Maaned komme de fra Syden til Pensylvanien i smaa Flokke og ødelægge da en utroelig Mængde Insekter og Larver, ligesom de i Forveien ville erstatte den Skade, de siden gjøre. I April hække de 10—15 Par paa Træer i Nærheden af Gaarde og Agre, som de da begynde at plyndre. Maismarkerne er det fornemmelig de hærje. Saasnart Maisen begynder at spire, oprykke de under fornøiet Skrigen Hjertebladene. I August, naar den skyder Ax, gjøre de i Selskab med en anden nærbeslægtet Fugl (Cassicus phoniceus), det andet Angreb; i umaadelige Skarer styrte de sig som sorte Uveirskyer ned over Agrene og plyndre dem. Den Larm, de gjøre, ligner et stort Vandfalds Brusen. Godseierne ved Floderne Delaware og Schuylkill regne en Fjerdedeel af deres Høst for de stæragtige Fugle, og blandt disse tage Maistyvene det meste. Under Plyndringen anrette vel Bøsserne et stort Blodbad iblandt dem, men dette har ikke nogen anden Virkning end, at de flytte sig til en anden Ager; den næste Dag komme de igjen. Hærjningen vedvarer ligetil November, da Fuglene drage mod Syden for at tage Vinterqvarteer i Virginien, Carolina og Georgien. Der forsamle de sig i Skarer paa Millioner, der formørke Luften ved deres Mængde. Ved Bredderne af Roanoka hæve de sig fra Klipperne med en Larm, der ligner Tordenens Rullen. Ligesaa talrige finder man dem i Kentucky og Missisippi.

Stærren.

(Sturnus vulgaris).

Næbbet er hos Stærslægten (Sturnus) ret, langagtigt, keglformigt, nedtrykt fornemmelig i

Spidsen; Mundvigerne ere nedadbøiede. De ere selskabelige Fugle, der ofte hække koloniviis i hule Træer, Mure, under Tage o. s. v. Efterat Ungerne ere udfløine, samle de sig i store tætte Skarer, som sværme omkring og drage til sydligere Lande.

Stærren.

Den almindelige Stær er sortagtig med purpurrød, grøn og blaa Metalglands; oventil bestrøet med smaa blegt rustfarvede Pletter. Ungerne ere før Fældingen graabrune uden Pletter. Stærren synes at være udbredt over hele den gamle Verden; thi den forekommer lige fra det gode Haabs Forbjerg til Salten og Island. Den findes i de fleste Egne af Norge og fornemmelig i stor Mængde paa Vestlandet. Man freder dem der paa flere Steder ligesom Svalen og Linerlen og opsætter „Holker," hvori de klække. I Juli, naar Ungerne ere blevne voxne, sværme de om i store Skarer paa Markerne, og man seer dem da ofte hele Dagen søge sin Føde blandt Kreaturerne. Stærren er livlig og munter, bliver i Fangenskab let tam, og kan lære at eftersige Ord og fløite Melodier. Af sig selv efterligner den ogsaa andre Dyrs og Fugles Stemme og Sang. Dens naturlige Sang bestaaer af adskillige surrende og fløitende Toner. Stærrene gjøre megen Nytte ved at fortære en Mængde skadelige og besværlige Insekter.

Korpen.

(Corvus Corax).

Ravneslægten (Corvus) indeholder en Deel store Fugle med et stærkt og hvælvet Næb, hvis Næseborer ere bedækkede med Børster. De leve næsten alle i store Flokke, undtagen i Forplantningstiden, og mange hække ogsaa i Kolonier. De ere altædende, thi de fortære baade Dyr- og Planteføde, saavel Korn, Frugt, Grønt, som Insekter, Orme, mindre Pattedyr og Fugle. De have en overordentlig fiin Lugt, hvorved de paa lang Afstand opdage Aadsler. De fleste have det besynderlige Instinkt, at gjemme alt hvad som glimrer; endogsaa gloende Kul bære de hen til sine Gjemmesteder. De udmærke sig ved List, Klogskab og Lærvillighed, hvilke Egenskaber ogsaa gjøre dem skikkede til at modtage en Slags Opdragelse. Nogle Arter kunne ogsaa temmelig tydeligt lære at fremsige Ord.

Korpen eller Ravnen er purpurglindsende sort; Halen er stærkt afrundet; Dens Sidefjære kortere end Vingerne. Der gives ogsaa Korpe, der for en Deel eller ganske ere hvide; men disse er som hvide Spurve og andre Albinosvarieteter meget sjeldne. Naar undtages det sydlige Asien, findes Ravnen i de fleste Egne af den

gamle Verden og i Nordamerika. I Norge forekommer den overalt, saavel i Skovegne som paa de nøgne Klippeøer. Af alle Ravnefugle skal den have den fineste Lugt. Dens Flugt er høi, seilende og skjøn. Saavel unge som gamle kunne lære at udtale forskjellige Ord. Man underholder undertiden tamme Korper paa Værtshusene i Tydskland for at more Gjæsterne med Prat og skjælde dem Huden fuld. Man har mange bekjendte Anekdoter om tamme Korper, som have kunnet tale. Følgende er maaske mindre bekjendt. Paa en Amtmands Gaard etsteds i Tydskland var der en Korp, som ofte tog sig en Spadseertour i det lange Græs i Haven for at samle Regnorme. Hønsehunden kom ogsaa engang ind i Haven, mærkede, at der var noget Levende i Græsset og begyndte at følge dens Spoer. Da den kom nær ved Ravnen stod den, efter Sædvane, ligesom for en Flok Raphøns. Men Korpen, som kjendte den, traadte kjækt frem og sagde: „Wer bist Du? Schelm! Spitzbube!“ Hunden blev saa forskrækket over at høre Ravnen tale, at den løb bort, saa hurtigt den kunde. Mod Rovfuglene fører Korpen en bestandig Krig, og naar flere Korper i Forening gjøre Angreb, maae selv større og modige Rovfugle vige. Selv er den ogsaa af rovgjerrig Natur og tager ofte Duer, Kyllinger, Hareunger o. s. v. Man vil paastaae, at denne Fugl skal blive over hundrede Aar gammel.

Kragen.

(Corv. Cornix).

Denne almindelige Fugl er askegraa; Hoved, Vinger og Hale ere sorte. Kragen er almindeligst i de nordligere Egne af Asien og Europa og skal ogsaa findes i Nordamerika. Her i Landet er den en Strøgfugl, og vel ogsaa for en Deel en Trækfugl, der om Sommeren hyppigst opholder sig i det Indre af Landet, om

Kragen.

Vinteren samler sig ved Stæderne og Søkysterne. Kragen lever ialmindelighed af alle de Ting, hvoraf Dyr og Mennesker tage sin Føde. Aadsel og raadden Fisk synes at være dens lækkreste Kost. Paa Agre og i Haver gjør den vel nogen Skade ved at æde Bær og Havefrugter samt Æg og Ungfugl, men ødelægger ogsaa en Mængde skadelige Larver og Insekter. Kun sjelden opplukker den det udsaaede Korn.

Blaakragen.

(Corvus frugilegus).

Den er sort med stærk staalblaa Glands; Næbbet er tilspidset og næsten ret; paa Halsryggen ere ingen Fjærskafter synlige. Dens Hjem er Europa; dog gaaer den ikke længer mod Nord end til de sydlige og maaskee mellemste Egne af Skandinavien. Ved Christiania viser den sig Høst og Vaar. Den hækker i Kolonier, opholder sig helst paa aabne Marker og slaaer sig om Høsten sammen med andre Kragefugle.

Blaakragen.

Kajen.

(Corv. Monedula).

Den har sort Kalot; Nakken og Tindingerne ere askegraae. Kajen findes i Siberien, Persien og i Europa lige til Dovre. Den lever almindelig hele Aaret i Kolonier i Taarne, i Lunde og Bygninger. Paa nogle Steder her i Landet er den i stor Mængde. Ligesom sine Slægtninge er Kajen en sky og forsigtig Fugl, men

ialmindelighed er den meget livligere end disse og hurtigere i alle sine Bevægelser. Næsten bestandig hører man dens klagende: jaah, jaah; og der, hvor mange boe sammen, istemme de ofte paa een Gang et forfærdeligt Skrig. Naar en Rovfugl viser sig i Nærheden af deres Opholdsted samle de sig og forfølge den langt bort. Kajen har det Instinkt fælles med alle Kragefugle, at opsnappe og gjemme alt glindsende, som den kan bære bort. Man har saaledes i Tydskland ofte fundet ældgamle romerske Mynter i Kajereder. Kajen bliver let tam og fatter Hengivenhed for den, som mader den. Man kan lære den at udtale visse Ord, at komme, naar man kalder den ved Navn o. s. v.

Skjæren.

(Corv. Pica).

Er oventil sort med blaa og grøn Glands; Skuldrene, Nederdelen af Brystet og Maven hvide; Halen lang og kileformig. Skjæren eller Skaden er en af de smukkeste og almindeligste europæiske Fugle. Den forekommer overalt i det beboede Europa, fra det nordligste Asien til Japan og i Nordamerika. Ogsaa Skaden kan blive meget tam, viser sin Herre megen Hengivenhed og kan lære at eftersige Ord. Dens sladdrende Stemme er noksom bekjendt; dens Flugt er tung og langsom,

hvilket kommer af Vingefjærenes eiendommelige Beskaffenhed og den lange kileformige Hale. Alt i Februar begynder Skaden at bygge sit Rede, som den oventil beskytter mod Uveir og Rovfugle ved et Tag af tagget og tornet Riis. Om Vinteren lever Skjæren af alleslags Affald, Aadsel, Gjødsel, Rogn- og Enebær o. s. v. Insektpupper, Rotter og Smaafugle. Om Sommeren fortærer den Larver, Jordfrugter, Korn, Kirsebær, Æbler, og naar den finder mere Føde, end den kan fortære, gjemmer den det Overflødige til den atter bliver hungrig. Skjønt Skjæren næsten altid opholder sig i Nærheden af Mennesker, er den dog sky og mistroisk, saa at den sjelden lader Skytten komme i Hold, hvis han ei skjuler sig. For at formindske Skjærernes Antal paa de Steder, hvor de gjøre Skade, bruger man flere Midler, der ogsaa kunne anvendes mod Krager, Korpe og Kajer. Man udhænger i de Træer eller paa de Steder, hvor de pleie sidde, smaa Fiskekroge med Kjødstykker paa. Man fanger dem ogsaa i Doner, da man bruger Kjød til Lokkemad. Naar man om Vinteren udkaster Levninger af slagtede Dyr, samle de sig derpaa, og man kan, da de ofte sidde tæt sammen, fra et passende Skjul skyde mange. Ved at blande Ulvegift (Strychnos Nux vomica) blandt de ovennævnte Lækkerbidskener, kan man ogsaa dræbe dem. Man bruger ogsaa paa de Steder, hvor de pleie indfinde sig, i Sneen eller Jorden at nedstikke Kræmmerhuse, som indvendig ere bestrøgne med Fugleliim; paa Bunden af dem lægges et Stykke raat Kjød. Naar Fuglen med Næbbet vil optage dette, bliver Kræmmerhuset siddende fast paa dens Hoved, saa at den ikke kan see. Den flyver da fordetmeste lige op og falder ret ned igjen, samt findes fordetmeste død.

Nøddeskrigen.

(Garrulus glandarius).

Hos Fuglene af denne Slægt (Garrulus) er Næbbet kortere end Hovedet, aflangt kegleformigt;

Nøddeskrigen.

i den ydre Spidse er Overnæbbet lidt nedbøiet. Hele Fjærklædningen er yppig og silkeblød. Skrigerne opholde sig om Sommeren parviis i tætte og vilde Skove, De ere ikke Trækfugle, men stryge under Forplantningen om i Skovene med sine Unger i Skarer. De ere livlige og urolige Fugle, som bestandig ere i Bevægelse. De leve saavel af Olden og Bær, som af Insekter, Orme, Fugle og mindre Pattedyr og synes i det hele at være mere rovgjærrige end foregaaende Slægt.

Nøddeskrigen er rødbruunnagtigt graa med sort Hale, hvid Over- og Undergumpe samt blaae Vingedækker med sorte Tværstreger. Den forekommer i hele Europa og under samme Bredegrader i Asien. I Skandinavien er den almindelig i de sydlige Skove, sjeldnere nordenfor Dovre. Den har noget Eiendommeligt i sit Udseende, hvorved den adskiller sig fra Kragerne. Dens Flugt er svævende og stille. Naar man nærmer sig den, flyver den bort med et skurrende Skrig, men sætter sig snart igjen. Den kan tæmmes og lærer da ligesom Skjærerne at efterligne Ord.

Nøddekraaken.
(Caryocatactes guttatus).

Næbbet er hos denne Slægt (Caryocatactes) længere end Hovedet, ret, næsten trindt og ender med en nedtrykt stump Spids. Som Hakkespætterne sætte de sig paa Træerne og slaae og bore i Barken med Næbbet. De leve af Insekter, Nødder, Kjærner og Frugter, og bygge i hule Træer. Om Høsten streife de ligesom Skrigerne om i Skovene i større Skarer.

Nøddekraaken er bruun, bestrøet med hvide draabeformige Pletter; Vinger og Hale ere sorte; Halespidsen og de nedre Dækfjære hvide. Hele Fjærklædningen er yppig og silkeblød. Den findes i Europa ligetil Throndhjem og maaskee endda nordligere, i det nordlige Asien og Nordamerika. Om Sommeren beboer den de tætte Barskove, om Høsten streifer den flokkeviis omkring fornemmelig i Ege- Bøge- og Hasselskove. Om Sommeren æder den Insekter og Larver, om Høsten forskjellige Slags Frø, Olden og Nødder, hvilke den først svælger hele og opfylder Kraaen med; derpaa flyver den hen med dem til et sikkert Sted, hvor den atter kaster dem op og gjemmer dem enten til Vinterføde eller knækker dem, opæder Kjærnerne og svælger Skallene, der tjene til Knusningsmiddel. Den skal fortære Fugleunger

og Æg og opæde Fugle, der sidde i Snarer. Man faaer den ligesom foregaaende undertiden i de for Kramsfugl udsatte Doner.

Blaaraaken.

(Coracias garrula).

Denne Fugleslægt (Coracias) har et stærkt sammentrykt, ret, Næb; Overnæbbet er i Spidsen nedbøiet nedenfor Undernæbbet. Mundvigerne ere kantede med stive Børster. De hertil henhørende Fugle opholde sig parviis i gamle Skove og ere vilde og rædde. Deres Føde bestaaer fornemmelig af store Insekter, som Skarnbasser. De lægge sine Æg i hule Træer. Deres Fjæres Farver ere smukke og lysende.

Blaaraaken er blaagrøn, med bruunrød Ryg og sorte Vingefjære. Denne smukke Fugl tilhører fornemmelig det mellemste Europa, men forekommer ogsaa i Sverige; hos os er den meget sjelden. Den drager i September til Italien og Barbariet. Blaaraaken har lange og spidse Vinger; dens Flugt er derfor hurtig og har nogen Lighed med Duens. Ofte tumler den sig omkring i Luften med sine Kammerater og lader da bestandig høre sit stærke og skurrende Skrig: Rakk, Rakk, Rakk.

Den almindelige Paradiisfugl.

(Paradisea apoda).

Paradiisfuglene (Paradisea) have et lige sammentrykt Næb, og udmærke sig ved sine Fjæres

Den almindelige Paradiisfugl.

Blødhed, Rigdom og Skjønhed. Næseborene ere bedækkede med bløde fløielsagtige Fjære. Fjærene paa Legemets Sider ere overordentlig lange og fine og skjule ofte Halen; desuden have de forskjelligtdannede Halefjær og Topfjær. I andre Henseender have de Overeensstemmelser med Ravnene. De leve paa Nyguinea og de tilgrændsende Øer, i Skovene og nære sig af aromatiske Frugter, Insekter o. s. v. De skulle leve i Polygami, og bygge Reder paa Træerne. Naar de flyve, udspændes de talrige fine Sidefjære, og de faae saaledes Skikkelse af en Fjærbold. Imidlertid er det kun Hannerne, der have denne prægtige metalglindsende Dragt; Hunnerne have meget uanseelige Farver. Forresten ere de kun lidet bekjendte. I Størrelse variere de mellem en Lærke og en Skrige.

Den almindelige Paradiisfugl er bekjendt fra Oldtiden af. Af Størrelse er den som en Trost; den er guulbruun; Hovedet og Halsen citronguult; Panden og Struben ere smaragdgrønne; de korte, flagrende Sidefjære ere gule, de lange hvide. Kun Hannen af denne Art har de lange gule flagrende Halefjære, som Damerne og de indiske Sultaner bruge til Pynt. De hække kun paa Nyguinea, men forekomme som Trækfugle i Skarer paa 30 til 40 Stykker paa de østlige Molukker. De Ind-

fødte fange dem med Liimpinde og skyde dem med stumpe Pile. De flaae dem og tage Fødderne af dem, hvorfor man i lang Tid i Europa troede at denne Art manglede Been, og at Fuglen bestandig holdt sig svævende i Luften ved de lange Sidefjære. De opholde sig paa Træerne; Hannerne ere sjeldne og enkelte, medens man ofte paa et Træ træffer tyve Hunner. Uagtet de lange Sidefjære er Flugten hurtig og bølgeformig og Lesson, Naturforskeren paa den Dupereyske Reise, blev saa henrykt, da han saa den første flyve, at han glemte at skyde; han sammenligner den med et glimrende Meteor. Lesson saa tvende levende hos en kinesisk Kjøbmand, hvilke bleve fodrede med kogt Riis; de havde alt været 9 Maaneder i Fangenskab; de aad ogsaa orientalske Kakkerlakker.

Fjerde Familie.

Tyndnæbber (Tenuirostres).

Disse indbefatte de øvrige Spurvefugle af den første Afdeling, med et tyndt, langt, snart lige snart mere eller mindre bøiet Næb uden Skaar eller Tand.

Nøtvækken.

(Sitta europæa).

Denne Slægt har middelmaadigt langstrakt, kegleformigt Næb, som oventil og under er lige tilspidset. Nøtvækkerne eller Spætmeiserne klattre paa Træerne i alle Retninger. I Levemaade nærme de sig deels til Hakkespætterne, deels til Meiserne. De leve i Skovene, hække i hule Træer og lægge et stort Antal Æg. Hos os findes kun een Art. Nøtvækken er oventil graablaa med en sort Streg gjennem Øinene, under

hvidagtig. Halefjærene ere sorte med en hvid Plet bagenfor den graa Spidse; de to mellemste ere blaagraae. Den er saa stor som en Lærke. Dens Hjem er det nordlige Europa og Asien. Den bliver hos os hele Aaret og opholder sig om Sommeren fornemmelig i gamle Løvskove; om Høsten og Vinteren er den almindelig i Haverne. Denne Fugl er aldeles ikke sky. Den samler sig Forraad af Olden og Nødder i hule Træer. Som Spætterne opsøger den Insekter i Træernes Bark. Sit Rede bygger den i hule Træer og tilklæber Indgangen, naar den er for stor, saa tæt med Leer, at der kun bliver en ganske snæver Aabning, hvorigjennem den kan passere.

Trækryberen.

(Certhia familiaris).

Trækryberne (Certhia) have et temmelig langt og tyndt Næb, som er mere eller mindre bøiet. Tungen er noget bruskagtig og udeelt. Halen bestaaer af 12 stive spidse Fjære. De ere alle temme-

lig smaa Fugle, hvoraf mange have smukke Farver. I de varme Lande findes en Mængde herhen hørende Smaafugle, der ere bekjendte under Navne af Honningfugle, Blomstersuger o. s. v. fordi mange have en rørdannet Tunge, hvormed de udsuge Honningsaften af Blomsterne; dog leve de fordetmeste ogsaa af Insekter.

Trækryberen er oven plettet af Bruunt, Rustguult og Hvidt; under er den hvid eller sølvgraa; over de udbredte Vinger er et guulagtigt hvidt Tværbaand. Den har omtrent samme Hjem, som den foregaaende, og skal kun opholde sig i Egne, hvor Lønnen voxer og Hveden bliver moden. Som den foregaaende indfinder den sig om Høsten i Haverne. De fleste blive hos os om Vinteren. Den klattrer med overordentlig Lethed og er saa lidet sky, at man kan gaae lige hen til det Træ, hvorpaa den kryber om. Denne lille Fugl fortærer mange for Skovene skadelige Insekter.

Den almindelige Kolibri.
(Trochilus colubris).

Kolibrierne (Trochilus) ere smaa, lette og hurtige Fugle med et langt, tyndt og spidst Næb og en dybt spaltet Tunge. De flyve med hurtige og siirlige Bevægelser som Svalerne, og have som disse lange og spidse Vinger, korte og svage Fødder og en bred Hale. Til denne Slægt høre de mindste og skjøn-

neste Fugle. Nogle ere ikke større end Humler; og medens de ligesom disse sværme om Blomsterne og udsuge deres Safter, see de ud som funklende Ædelstene; de nære sig ogsaa af smaa Insekter. Kolibrierne ere modige og hidsige Fugle, der i den Tid, de sørge for Æg og Unger, angribe enhver Fugl, der nærmer sig deres Rede, og saare dem farligt i Øiet med det spidse Næb. Med Fugle af sin egen Art kjæmpe de i Parrings- og Rugetiden med stor Hidsighed og megen Larmen, og vedblive uden at lade sig forstyrre selv af Pladskregn, saalænge til den ene eller begge styrte udmattede til Jorden. Naar de ere vrede eller bange, blive deres Bevægelser saa heftige og deres Flugt saa hurtig, at man neppe formaaer at følge dem med Øiet. De danne et meget siirligt halvkugleformigt Rede af Bomuld eller deslige og lægge to Æg, der omtrent ere af Størrelse som Ærter. Man kjender omtrent 100 Arter af Kolibrier, som alle findes i den nye Verden.

Den almindelige Kolibri findes fra Meriko lige til Georgien i Nordamerika. Hals, Ryg og Haledækfjære ere guldgrønne; Struben ildfarvet rubinrød; hos Hunnen hvid. Den bliver 3 Tommer lang. Om Sommeren ere de meget hyppige i Skovene, og man træffer ofte hele Dusin sammen. De ere ikke skye og komme selv til Blomster, der staae i eller udenfor Vinduerne. Om Sommeraftnerne seer man dem skyde ud fra en Green og snappe de i Luften dandsende Insekter.

Hærfuglen.

(Upupa Epops).

Denne Slægt (Upupa) udmærker sig ved en Fjærkam paa Hovedet og et langt, tyndt, noget bueformigt, trekantet sammentrykt, spidst Næb og en kort Tunge. Hærfuglene opholde sig mere paa Jorden end paa Træerne; paa fugtige Enge i Skove søge de sin Føde, som bestaaer af Insekter og Larver. Om

Sommeren leve de parviis i Skovene, om Høsten træffes de familieviis under sine Reiser til sydligere Lande.

Hærfuglen.

Hærfuglen har en rustguul Fjærkam med sorte Spidser. Ryggen og Vingerne ere sorte med guulagtig hvide Tværbaand; Halen er sort med et hvidt Tværbaand. Hærfuglen findes i Europa, Asien og Afrika. I Norge er den meget sjelden. Den er urolig og sky. Paa Marken løber den meget hurtigt, og naar den bliver vred eller bange, slaaer den Fjærkammen op. I Tydskland, England og Sverige, hvor den er hyppigere, hører man ofte i Skovene dens Lyd: Opp - opp - opp, som den tit gjentager, og da man sjelden faaer see Fuglen, som, naar man nærmer sig, flytter sig bort og lader samme Lyd høre fra en anden Kant, saa har denne Fugl undertiden uskyldigviis givet Anledning til Spøgelsehistorier, og er ei sjelden bleven regnet blandt onde Forbud for Krig og Dyrtid. Herfra skriver sig ogsaa dens norske Navn Hærfugl.

Syndactyli.

Dette er den anden Afdeling af Spurvefuglene, der indbefatter dem, hvis Ydertæer ere ligesaa lange som Mellemtaaen og som ere sammenvoxne med denne lige-til det næst yderste Led. Af disse dannes kun een Gruppe, der indbefatter fem Slægter, af hvilke vi her kun anføre tre.

Biæderen.
(Merops Apiaster).

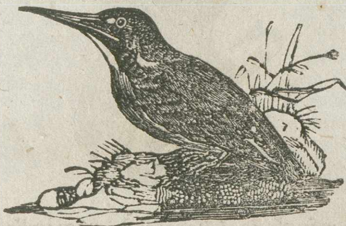
Næbbet er hos denne Slægt (Merops) temmelig langt, bøiet, kløvet til under Øiet, spidst og forsynet med Rygkant. De leve af Bier, Hvepse og andre Insekter, hvilke de ligesom Svalerne fange i Luften.

Biæderen har bruunrød Ryg og Vingedække; Struben er guul omgiven med Sort; Kroppen under blaagrøn. Den er saa stor som en Trost. Denne Fugl tilhører egentlig de varmere Lande i Europa, Asien og Afrika. I Syd for de store Bjergkjæder, Alperne o. s. v. er den almindelig. Mindre almindelig er den i Tydskland og Frankrig. I Sverige hører den til de sjeldneste Fugle, og her i Landet er den kun seet een eneste Gang, i Tøienhaven ved Christiania. Overalt i Europa

er den Trækfugl, der mod den kolde eller regnfulde Aarstid drager til sydligere Lande. Dens Flugt er høi og meget rask, og har nogen Lighed med Taarnsvalens. Den flyver fordetmeste i Flok og lader under Flugten høre en skarp pibende Lyd. Ligesom Strandsvalen gjør den for sit Rede horizontale Huller i Brinker ved Aaer og Elve.

Jisfuglen.

(Alcedo Ispida).

Isfuglenes (Alcedo) Næb er langt, ret, næsten firkantet, kløvet til lige under Øiet, udad stærkt sammentrykt, i Spidsen skarpt. Dens Been ere meget korte.

Langs Ryggen er Jisfuglen skjønt asurblaa; de nedre Legemsdele og et Baand gjennem Øinene rustrøde. Den er almindeligst i det sydlige Europa og Rusland, men forekommer ogsaa i England, Holland, Tydskland og de danske Hertugdømmer. Saavidt man veed er den hverken skudt i Sverige eller Norge, men kun seet der nogle faa Gange. Jisfuglen lever af smaa Fiske, som den griber med sit lange Næb, i det den svæver over Vandet.

Næshornfuglen.

(Buceros Rhinoceros).

Næshornfuglene (Buceros) udmærke sig ved det uhyre tykke, tandede Næb, der hos de gamle Fugle har en Udvæxt ligesom Begyndelsen til et andet Næb. Saavel Næbbet som denne Udvæxt er let og af en cellet Substants. Medens Næbbet bringer dem i Forvandtskab med Tukanerne, nærme de sig i Væsen og Ydre Ravnene, men deres Fødder ere Biæderens og Iisfuglens. De leve i Afrika og paa Sydsøerne og nære sig af Aadsler og Frugter.

Den almindelige Næshornfugl (B. Rhinoceros), Calao, er saa stor som en Kalkunshane; Næbbet er henved en Fod langt. Fjærene ere sorte; Halen hvid med sorte Baand; Næbbet er ligeledes hvidt, og det uhyre opad krummede 8 Tommer lange og 4 Tommer brede Horn, er snart sort, snart rødt. Den findes paa Molukkerne

og Philipinerne, stinker og seer afskyelig ud, fordi den fornemmelig lever af Aadsel.

Tredie Orden.

Klattrefugle (Scansores).

Klattrefuglene udmærke sig derved at deres **Ydertaa** ligesom Tommeltaaen er rettet bagtil; herved sættes de istand til lettere at holde sig fast paa Træstammerne, hvorpaa mange af dem klattre. Undertiden er den en Vendetaa. **Næbbet** er meget forskjelligt i Form og Udseende. Hos nogle er det hageformigt, hos nogle krummet fra Roden af, deels ret, mangekantet eller trindt, deels bøiet og sammentrykt, deels kileformigt.

Fuglene af denne Orden hække sædvanlig i Huller i gamle Træer; deres Flugt er middelmaadig; deres Næring bestaaer, ligesom Spurvefuglenes i Insekter og Frugter. Mange af de herhen hørende Fugle klattre uagtet de have Klattrefødder, meget slet eller aldeles ikke, medens mange andre Fugle, der have Gangfødder, som Nøtvækken og Trækryberen, klattre meget godt. Forresten ere de indbyrdes meget forskjellige og inddeles i mange mindre Grupper.

Sortspætten.

(Picus Martius).

Spætterne (Picus) have et langt eller middelmaadigt, ret, kantet mod Spidsen kileformig tilspidset Næb. Næseborene ere bedækkede med fremadliggende Børster. Tungen er ormformig, i Spidsen hornagtig, forsynet med haarfine Agnorer.

Sortspætten.

Hakkespætterne opholde sig fordetmeste parviis i store Skove, hvor der findes gamle omstukne og raadnende Træer, opad hvilke de klattre, forat bortplukke og fortære Insekter og Larver, og hertil synes deres hele Bygning at være bestemt; Næb, Fødder og Hale ere fornemmelig udviklede. **Halen**, der bestaaer af ti stive elastiske, noget nedbøiede og tilspidsede Fjære, er dem et sikkert Støttepunkt, naar de klattre paa Træerne og forøger ved sin Elasticitet Styrken af deres Slag med Næbbet. **Næbbet** er stærkt, skarpt og dannet til at hugge i morkne Træer. Den tynde, spidse og klæbrige Tunge, der ved en egen Indretning kan udstrækkes meget langt, bruges til at fange Insekter med. **Benene** ere korte; **Kløerne** spidse

og stærke. De hugge runde Huller paa Siden af morkne Træer. Naar de mærke, at der er noget Insekt under Barken, hugge de med Næbbet til Insektet enten kommer ud, eller til de have hakket Hul paa Træet. Insektet gjennembores da med den spidse Tunge, eller bliver klæbende fast derved. Hakkespætterne leve i Monogami, lægge sine Æg i de Huller, de hakke i Træerne, og ruge dem vexelviis. Ved at hugge hurtigt paa en tør Green, frembringe Hannerne under Parringstiden en surrende Lyd, der har nogen Lighed med en Hvirvel paa Tromme. Spætterne have megen Lighed med hinanden i Form, skjønt de afvige betydeligt i Farven, og man kjender dem igjen ved første Diekast. De fleste have rød Hue. De ere ikke Trækfugle, men mod Vinteren streife de fleste vidt omkring. Da de kun hakke i fordærvede Træer gjøre de ingen Skade, men ødelægge derimod en Mænge for Skovene skadelige Insekter.

Sortspætten er den største af de europæiske Spætter. Den er henved 18 Tommer lang, sort; hos Hannen er hele Huen, hos Hunnen blot Nakken karmosinrød. Det er denne, der kaldes Gjertrudsfugl. Dens Hjem er Europas og det nordlige Asiens Naaleskove. I kort Tid hugger den store Huller i Træerne, forat søge Insekter, forat lægge sine Æg deri eller for at have et Tilflugtssted om Natten og i Uveir. Naar den flyver fra et Træ til et andet eller fra en Skov til en anden lader den ofte høre en knirkende Lyd: tirr, tirr, tirr; og siddende paa en Træstamme, raaber den undertiden ængstligt: kli-æh, kli-æh, kli-æh; eller klih, klih, klih. Om Vinteren hakker den undertiden Hul i Myretuerne, forat faae fat paa Myrerne og deres Pupper. Den er den skyeste af alle Hakkespætter og meget vanskelig at komme i Skud. Undertiden lykkes det dog at lokke den til sig, naar man skjuler sig mellem Buskene og banker med en Kniv eller Nøgle paa Bøssestokken. Dog bør man ikke skyde den uden til videnskabeligt Brug.

Grønspætten.
(Pic. viridis).

Den er omtrent tretten Tommer lang, grøn med karmosinrød Hue og sort Dieregion; paa de undre Dele af Legemet er den graagrøn. Denne forekommer mere i Løvskovene og ved enkeltstaaende Træer paa Marken end den foregaaende og er især almindelig i Aspeskov. Hos os er den almindelig i Dalene til langt mod Norden. Den flyver hurtigt i lange Buer. Om Høsten streifer den familieviis omkring og forekommer da ogsaa i Haverne. Af Almuen bruges den som Middel mod Guulsot og er i stor Anseelse som Veirprofet, da man vil paastaae, at den skal spaae Veiret indtil tre Døgn i Forveien. Har den en lav eenstonig Lyd, bliver det smukt Veir; skriger den stærkt, kommer der Regn og Uveir; kommer den ind til Husene og skriger, bliver det endda værre. Ved Romernes Auspicier havde Grønspæt-

ten den første Rang. Kjødet af de Unge er spiseligt og smager som Kyllingsteg. Denne Fugl gjør undertiden Skade ved at ødelægge Bikuberne.

Flagspætten.

(Pic. major).

Er sort og hvid broget; Ryggen og Overgumpen sorte; en stor hvid Plet paa hver Skulder. Hovedet er oventil sort, Nakken hos Hannen karmosinrød. Brystet og Maven hvidagtige, uplettede. Længden 10 Tommer. Den skal her i Landet være den almindeligste af hele Slægten og forekommmer i alle gamle saavel Løv- som Naaleskove. For at aabne Nødder eller plukke Frøet ud af Kongler, sætter den dem fast i en Sprække i et Træ.

Foruden de anførte findes hos os den lille Grønspæt (P. canus), hvidrygget Hakkespæt (P. leuconotus), den lille Hakkespæt (P. minor) og tretaaet Spæt (P. tridactylus).

Vendehalsen.
(Jynx Torqvilla).

Hos denne Slægt er Næbbet noget kortere end Hovedet, ret, trindt, spidst, nedtrykt ved Roden, sammentrykt udad. Tungen er lang, spids og klæbrig, men mangler Agnorer. De herhen hørende Fugle ligne Spætterne, men have en tilrundet Hale med bløde Fjære. De klattre ikke saameget og søge fordetmeste sin Føde paa Jorden. Den hos os forekommende Art er Trækfugl.

Vendehalsen er oventil graa med sorte, hvide og rustfarvede Streger og Punkter; under er den rustguulagtig med sorte Tværlinier og trekantede Smaapletter. Længden er 7 Tommer. Europa og Asien er dens Hjem. Paa det sidste Sted skal den findes ligefra Kamschatka til Persien og Indien. Til Christianiaegnen kommer den i Slutningen af April eller Begyndelsen af Mai og er der meget almindelig. Under Parringstiden lader Hannen ofte høre sit gjennemtrængende Skrig: gi, gi, gi! Denne Fugl har en besynderlig Vane, som har givet den det latinske Navn Torqvilla. Den bestaaer deri at Fuglen forlænger Halsen, vender Hovedet om, saa at det kommer til at ligge bag paa Ryggen og vender ud og ind paa Øinene. De lange Fjære paa Hovedet kan Fuglen reise som en Top.

Gjøgen.

(Cuculus canorus).

Denne Slægt (Cuculus) **har et Næb, der er kortere end Hovedet, udad er det sammentrykt, noget nedbøiet og har bueformig Ryg. Tungen er kort, glat og uden Agnorer. Benene ere korte; Bagtæerne aldeles adskilte; den yderste en Vendetaa.** Gjøgene leve adspredte i Skovene samt ere meget vilde og sky. Deres Flugt er hurtig og let, de klattre ikke, men hoppe mellem Grenene, og leve af Larver og Insekter. Hos dem finder man en egen Mærkværdighed, nemlig den, at de aldrig selv bygge Rede eller udklække Unger. Gjøgen har gule Been; Brystet og Maven ere hvidagtige med sorte Bølgelinier. Halen sortagtig med hvid Spids og hvide Pletter. Gjøgen forekommer næsten overalt i Europa og i Asien. I Skandinavien træffes den i alle de Egne, hvor der voxer Skov og Buske. Til Christianiaegnen kommer den mod Midten af Mai og Hannen tilkjendegiver snart Ankomsten ved sin bekjendte Sang eller Galen. De Gamle forlade os i Slutningen af Juli, de Unge først i Begyndelsen af September. Hunnen lægger sine Æg i fremmede Smaafugles Reder og overlader Omsorgen for at udklække Æggene og opføde Ungerne til Eierne af disse Reder. Den lægger

ialmindelighed et Æg i hvert Rede. Man har gjort sig megen Umage for at udfinde Grunden til at Gjøgen lader sine Æg udruge af andre Fugle og man har antaget at det er den, at Fuglen i 6 til 8 Uger kun lægger 4 til 6 Æg, altsaa er der et Mellemrum af otte Dage eller derover mellem hvert Æg; det første vilde saaledes være raaddent naar det sidste blev lagt. Blandt de Fugle, der overtage Udrugnings- og Opfostringsomsorgen for Gjøgen, kunne anføres Erlen, Buskskvætten, Sangerne o. fl. Undertiden formaae ikke to at tilfredsstille Gjøgeungens umættelige Hunger, og de faae da undertiden Hjælp af andre Smaafugle. Fosterforældrene vise den samme Omsorg og Ømhed, som om den var deres egen Afkom; ja de lade sine egne Unger tilintetgjøres, de udmavre sig selv, og døe undertiden af Anstrængelse og Hunger, for at kunne opføde en fremmed Unge, der er langt større og glubskere end de begge ere tilsammen. Denne sidste Omstændighed har sikkert givet Anledning til den feilagtige Tro, at Gjøgen skal dræbe og opæde sin Fostermoder. Man har ogsaa troet, at Gjøgen ud paa Høsten skulde blive forvandlet til Høg. Anledningen hertil er formodentlig den tilsyneladende Lighed, den paa nogen Afstand har med Spurvehøgen. Men med sit svage Næb og sine svage Fødder kan Gjøgen ingenlunde være Rovfugl og forvandles kan den ligesaalidt som nogen anden Fugl. Gjøgen fordøier hurtigt og æder meget; dens Mave er stor og indvendig besat med regelmæssige Rader af Haar, der skulle hidrøre fra de haarede Insektlarver, som den fortærer, og hvis Haar gaae løs og sætte sig fast i Maven.

Loppeæderen.

(Crotophaga).

Loppeæderne kjendes let paa deres tykke, sammentrykte, bøiede Næb, der mangler Takker; oventil er det hvælvet og forsynet med en skarp Kant

Loppeæderen.

Man kjender to Arter af dem; der begge findes i de fugtige varme Egne i Sydamerika. De have sorte Fjære, høie og stærke Fødder og lang tilrundet Hale. De bygge sammensatte Reder, der benyttes af flere Hunner, som ogsaa i Fællesskab made de udklækkede Unger. Disse Fugle sidde ofte tæt ved hverandre paa Grenene og lade sin sladdrende Stemme høre, hvilken Indbyggerne sammenligne med Lyden af en kogende Gryde.

Tukanen.

(Ramphastos Toco).

Tukanen eller Peberfuglen udmærker sig ved sit overordentlig store Næb, der hos adskillige er

ligesaalangt som Kroppen; det bestaaer af en let, cellet Substants, og er takket i Randen. De leve i Sydamerika i smaa Flokke, og ere af rovgjærrig Natur; forøvrigt ere de altædende og kaste Byttet i Veiret og gribe det med Næbbet. Naar de hvile, hænger Næbbet ned paa Brystet, sove de, ligger det tilbage paa Ryggen. De opsøge og æde andre Fugles Æg og Unger. Den store Tukan (R. Toco) er to Fod lang, hvoraf Næbbet og Halen udgjør Halvdelen. Struben og Overgumpen ere hvide, Undergumpen blodrød. Næbbet er rødgult. I det østlige Sydamerika findes den i Mængde, og flyver der fra Skovene til Plantagerne, hvor mange skydes. Næbbet er aldeles uforholdsmæssigt, 2½ Tomme høit og ½ Tomme bredt; Næbroden er sort, tandet. De hække i Huller af Træerne. Skjønt de have Klattrefødder hoppe de meget klodset paa Træerne.

Arapappegøien.

(Psittacus Macao).

Pappegøierne (Psittacus) have et kort, tykt, hvælvet Næb, hvis Overkjæve er krummet nedover den budte Underkjæve. Næbbet er ved Roden bedækket med en Voxhud, hvori Næseborene ligge. Pappegøierne leve i store Flokke i de varme Lande, hvor de med megen Lethed klattre om paa Træerne, af hvis Frugter de nære sig, og i hvis hule Stammer de bygge Reder. Deres hele Bygning er indrettet til Klattren, og foruden Fødderne betjene de sig hertil ogsaa af Næbbet; paa Jorden bevæge de sig vanskeligere, da de udspærrede Tæer gjøre Gangen besværlig, og det store Hoved og korte Legeme ikke let kunne sættes i Ligevægt. De have vanskeligt for at flyve og kun en Art er Trækfugl. Da deres Tunge er tyk, rund og kjødagtig, og deres temmelig sammensatte nedre Luftrørhoved er forsynet med flere eiendommelige Muskler, kunne de med Lethed efterligne den menneskelige Stemme og udtale adskillige Ord ganske

Arapappegøien.

tydeligt; forøvrigt have de ubehagelig og skrigende Stemme. Næbbet eller Kjæverne bevæges hos disse Fugle ved flere og stærkere Muskler, end hos Andre, og er derfor ogsaa bevægeligere. Fødderne bruge de som Hænder, idet de tage Føden med Kløerne og bringe den saaledes til Næbbet. I Fangenskab røbe Pappegøierne megen Klogskab og Lærenemhed; de lade sig let tæmme, men ere temmelig lumske og ondskabsfulde. De skulle kunne opnaae en høi Levealder. Man pleier sammenligne dem med Aberne. — Naar Ungerne komme til Verden ere de, som alle Redeliggere, aldeles nøgne og Kroppen synes kun ubetydelig i Sammenligning med det uhyre Hoved; først efter to til tre Maaneder ere de fuldkommen befjærede. Man har havt Exempel paa, at de have forplantet sig i Europa. Pappegøierne have pragtfulde og pralende Farver: Grønt, Rødt, Blaat og Guult, Hvidt, Sort, Lasurblaat; men fine Tegninger seer man ikke hos dem. Efter Wagler findes der i Amerika 83 Arter, i Asien 43, i Australien 66 og i Afrika kun 10. Disse inddeles i flere Slægter.

Araerne have fjærløse, nøgne Kinder og en meget lang og spids Hale. De ere store Fugle, der have hjemme i Amerika. Herhen hører den ovenanførte (P. Macao), der er karmosinrød med asurblaa og grønne Vinger og Hale. Med Halen er den 1½ Alen lang. Den er en af de skjønneste Pappegøier og har hjemme i hele det østlige Sydamerika. Ved Oronoco holdes disse Pappegøier af Indianerne som andet Fjærkræ paa Gaardene, hvorfra de ligesom Duerne flyve ud i Marken og Skovene for at søge sig Føde. De ere en Pryd for Urskovene, hvor de opholde sig og hvor de leve af visse Palmefrugter. Deres Skrig har nogen Lighed med Ravnens. Azara fortæller et rørende Exempel paa denne Fugls Hengivenhed. En Miil fra Hovedstaden, i Paraguay, skjød En en saadan Fugl og bandt den bag sig paa Hesten; dens Mage fulgte ham midt ind i Staden, og kastede sig, da han var kommen hjem, i Gaarden ned til den døde Fugl, længe sad den paa Muren og ved Siden af sin døde Kammerat, hvor den lod sig fange og blev siden tam i Huset.

Kakaduen.

(Ps. cristatus).

Kakaduerne udmærke sig ved en Fjærbusk paa Hovedet, som de kunne reise op og lægge ned. De findes i sumpige Egne af Nyholland og Ostindien og tæmmes meget let.

Den almindelige Kakadu (Ps. crist.) har ligesom de øvrige faaet Navn af sin Stemme. Den er 16 Tommer

lang og sneehvid, undertiden med et guult Anstrøg. Fjærbusken bliver 4—5 Tommer lang. Kakaduen lærer vel at pluddre noget, men lærer lettere Betydningen af Ord, som man siger til dem, og rette sig derefter; man kan afrette dem til paa Befaling at reise og nedlægge Fjærbusken og dermed hilse de Personer, som betegnes dem af deres Herre, for hvem de vise stor Hengivenhed. De ere mindre ubehjælpelige paa Jorden end de andre Pappegøier og hoppe bestandigt omkring.

Jaco.

(Ps. erithacus).

De egentlige Pappegøier, hvortil denne henhører, have hele Ansigtet beklædt med Fjære og en kort firkantet Hale.

Jaco eller den graae Pappegøie er askegraa med rød Hale og hvidagtigt Ansigt. Den er saa stor som en Due, kommer fra Afrika og lærer let at tale. Den er derfor høit i Pris i Europa, hvor den holdes i Buur; den lever en heel Menneskealder og hækker endogsaa i Fangenskab.

Fjerde Orden.

Hønsefuglene (Gallinæ).

Hønsefuglene ere undersætsige, og kjødfulde Fugle med lidet Hoved, kort og tyk Hals og temmelig lave Been. De have et kort eller middelmaadigt **Næb.** Overnæbbet er hvælvet og forsynet med skarpe udadgaaende Kanter. **Næseborene** ere fordetmeste bedækkede med en bruskagtig Hud. **Benene** ere undersætsige og lave, idetmindste fjærklædte til Knæledet. De tre Fortæer ere forenede ved Roden med en større eller mindre Hinde. **Vingerne** ere fordetmeste korte, afrundede, skaalformige, hos Duerne temmelig lange. **Halen** bestaaer af 12—18 Fjære. Alle Hønsefugle have en Kro, hvori de opbløde Næringsmidlerne, der fordetmeste bestaae af Frø og Korn, førend de gaae over i den stærke muskuløse Mave, mellem hvis Vægge Føden knuses; for at lette Knusningen sluge de Gruus og Smaastene tilligemed Fødemidlerne. De fortære ogsaa Insekter, og disse udgjøre fornemmelig Ungernes Føde. De fleste leve i Polygami og udklække sine Unger paa Marken; disse komme saa udviklede ud af Ægget, at de undertiden løbe afsted med Stykker af Æggeskallet paa Ryggen. De følge Moderen, der oftest viser dem Føden. De bade sig i Sand, Muld eller Vand. De fleste fælde ei mere end een Gang om Aaret og ere lige Sommer og Vinter; nogle faa myte Vaar og Høst, men fælde ogsaa Fjære hele Sommeren over. Disse skifte ogsaa Kløer. Med sine korte afrundede Vinger flyve de fordetmeste tungt, blot korte Strækninger og selv dette med Anstrængelse, tætte Vingeslag og Bulder. Derimod løbe de hurtigt. Vingerne ere altsaa kun lidet udviklede, men Benene desto mere. Det modsatte gjælder om Duerne, der danne den sidste Slægt i denne Orden. Vi have af denne Orden faaet det meste tamme Fjærkræ og den forsyner os

ogsaa med det meste og bedste Vildt. Man kan inddele den i tre Grupper: Egentlige Høns, Skov- og Markhøns eller Skovfugle, og Duer.

De egentlige Høns

nedstamme næsten alle fra de varme Lande. De fleste have lange og stærkt udviklede Halefjære, især Hannerne. Herhen høre Hokko, Paafuglen, Kalkunen, Perlehønsene og Fasanerne.

Hokko.

(Crax Alector).

Hokkoerne ere store, til Sydamerika indskrænkede Hønsefugle med lang Hale, lange nøgne Fødder, uden Sporer, og kort Næb. Luftrøret gjør flere Bøininger førend det træder ind i Brystet. I Udseende have de nogen Lighed med Kalkunerne.

Den almindelige Hokko (C. Alect.) er sort med hvid Bug og guul Voxhud. Den opholder sig i Bjergegne, hvor den stiger op paa Træerne. Den er meget tam, og synes at nære Tillid til Mennesker, derfor kan man ogsaa let fange eller nedlægge flere, førend de øvrige

fjerne sig. De tæmmes ogsaa let og Sonini saae i Cayenne hele Skarer løbe om i Gaderne, der ikke vidste den ringeste Frygt, men sorgløse gik ind i Husene og sprang op paa Bordene, for at faae Mad. Kjødet er meget velsmagende.

Paafuglen.

(Pavo cristatus).

Hos denne Slægt er Næbbet middelmaadigt, kegleformigt, noget kroget og nøgent ved Roden. Hovedet er prydet med en Fjærkam. Halen bestaaer af 18 Fjære. De øvre Haledækfjære ere hos Hannen meget lange og brede og kunne opreises som en Vifte. De faa bekjendte Arter af denne Slægt leve i vild Tilstand i det østlige og sydlige Indien. En af disse Arter er det, der findes tamme i Europa.

Den tamme Paafugl er 3½ Fod lang fra Spidsen af Næbbet til Enden af Halefærene. Fjærkammen er 2 Tommer høi og kan af Fuglen reises eller nedlægges efter Behag. Hovedet, Halsen og den øvre Deel af

Brystet er skjønt indigoblaat med violet og guldgrøn Glands. De øvre Haledækfære ere dog Fuglens største Pryd, naar de opreises og udslaaes som en Vifte. De ere længre end Halen, og undertiden over to Alen lange, prydede med Speile eller Øine og de mest glimrende Farver. Hunnen er mindre og har kortere Haledækfjære uden Øienpletter; Kroppen er askegraabrun med nogle grønne Smaapletter paa Hovedet.

Hos den vilde Paafugl er Halsen mere guldgrøn end blaa, og de skjælformige Fjære paa Ryggen ere grønnere; de mindre Vingedækfjære, der hos den tamme ere rustfarvede eller sorte, ere glindsende mørkgrønne med guldgrønne Kanter; de store Dækfjære ere metalglindsende sortgrønne med brede purpurbronzefarvede Rande. De ti første Svingfjære ere rustbrune; de øvrige glimrende bronzefarvede med grønne Kanter; de undre Dele ere sorte med guldgrøn Glands. Halen er endnu pragtfuldere end hos den tamme Paafugl. Den vilde Paahøne adskiller sig fra den tamme ved sin af tæt besatte gyldengrønne Fjære bestaaende Krone, ved den gyldengrønne Hals og ved sin grønne Bug. Med Rette anseer man Paafuglen for en af de skjønneste Fugle; og dens stolte Anstand synes ogsaa at antyde, at den selv er sig denne Skjønhed bevidst. Med Omhu bærer den bestandig sin skjønne Hale vandret, for ikke at tilsmudse den, og elsker derfor at opholde sig paa ophøiede Steder som Grene o. s. v. Over alle øvrige Høns fører den Herredælde, og ingen af dem vover at æde, førend den har ædt sig mæt. I Parringstiden slaaer Hannen Haledækfjæren ud som en Vifte. Hønen lægger 8—12, i sit Hjem 20 Æg, som man almindelig lader udklække af Kalkunhøns. Lader man Paahønen selv lede Ungerne, maa man forsyne dem paa et varmt Sted om Aftenen, da den som oftest flyver op og sætter sig uden at tage Ungerne med. Paafuglen tiltrak sig alt i de ældste Tider Menneskenes Opmærksomhed. Salomons Skibe hentede den fra Ofir; Alexander bragte den til Grækenland. Derfra kom den til Rom, hvor de fraadsende Romere først nøde den som

Steg ved deres Gjæstebude; men siden fortærede de blot Tungen og Hjernen. Lækkermundene Vitellius og Heliogabalus lode ofte servere med hele Fade af ragouserede Paafugletunger. Nu er Paafuglen udbredt over hele Europa, og findes endogsaa paa enkelte Steder her i Landet. I sit Hjem findes den vilde Paafugl i Mængde i Skovene, hvor den efterstræbes af Tigeren, som holder meget af dens Kjød. Paa Grund heraf er Paafugljagten, som i Indien ansees for en af de kosteligste Fornøielser, forbunden med megen Fare.

Kalkunen.

(Meleagris Gallopavo).

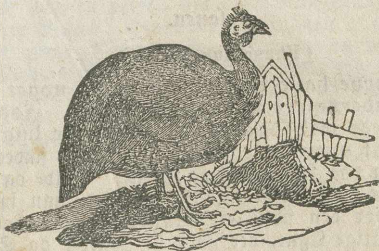

Kalkunslægten har et kort, hvælvet Næb, der ved Roden er beklædt med en bar nedhængende Hudlap. Hovedet og Halvdelen af Halsen ere nøgne og besatte med kjødagtige Vorter. Hannen har en Haardusk paa den nederste Deel af Halsen, og Sporer paa Benene. Halen bestaaer af 12 til 18 Fjære, der kan opreises og udbredes i en Cirkel. Den vilde Kalkun, hvorfra den tamme nedstammer, er meget større end denne. Hannen er henved 4 Fod, Hønen 3. De forreste Vinge-

fjære ere hos denne sortagtige med hvide Baand; Halefjærene ere 18 rustfarvede, kantede med Sort og forsynede med et sort Baand ved Spidsen. Hannens Farve afvexler fra sort til skinnende Kobberfarve. Hunnen og Ungerne ere mørkgraae med ringe Metalglands. De tamme variere, som alle Huusdyr, betydeligt i Farve. Kalkunens Hjem er Nordamerika, hvor den forekommer til den 50de Breddegrad. Hos os forekommer den kun tam. I England og Tydskland findes den i en Deel Parker i halvforvildet Tilstand. Hannens latterlige Bevægelser og Udseende i Parringstiden og letvakte Vrede ere noksom bekjendte.

Perlehønen.

(Numida Meleagris).

Denne Slægt har nogen Lighed med Kasuaren. Hovedet og den øverste Deel af Halsen er beklædt med Kjødvorter. Paa Panden hænger en Kjødlap; de have undertiden en beenagtig Hjelm paa Hovedet. Benene mangle Sporer. Halen er kort og rettet nedad. Man kjender fire Arter, der kun findes i Afrika. De ere larmende, trættekjære Fugle, der leve i Polygami og i store Flokke.

Den almindelige Perlehøne har en askegraa, med hvide Punkter bestrøet, Fjærklædning. Hovedet og den nøgne Deel af Halsen ere graablaae; paa Issen har den en kegleformig Hjelm. Fuglen har længe været kjendt i Europa. Grækerne og Romerne fik den fra Nubien. I størst Mængde synes den at forekomme i det sydlige og vestlige Afrika. I tam Tilstand findes den udbredt over en stor Deel af Europa. Den er sjelden i Norden. Den æder med de almindelige Høns, men er besværlig ved sit gjennemtrængende Skrig, og ligger i bestandig Strid med de øvrige Høns. Den er meget livlig og urolig samt flyver op i Træer og paa Tage. En eneste Høne kan Sommer og Høst lægge indtil 70 Æg, der ere langt mere velsmagende end almindelige Hønseæg. Kyllingernes Kjød er ligesaa velsmagende som Fasaner og Raphøns.

Fasanen.

(Phasianus pictus).

Fasanerne have et kort, stærkt og noget bøiet Næb. Kinderne ere fordetmeste nøgne. Fødderne ere forsynede med Sporer. Halefjærene ligge tagsteenformigt over hverandre. Fasanerne findes i det sydlige Asien paa Fastlandet og Øerne. Guld- og Sølvfasanen samt den almindelige Fasan har man indført i Europa, hvor den sidste er forvildet. De opholde sig gjerne i buskrige Egne, der støde til Marker og Sumpe. De flyve meget ugjerne og kun naar de sætte sig op om Aftenen eller ved en sig nærmende Fare, som de ikke kunne undløbe. Deres Gang er værdig og gratiøs, Halen bære de lige ud eller noget opad. De ere temmelig sky og enfoldige, leve af Korn, Bær, Løgværter, Insekter og Frøer. Deres Kjød er bekjendt som det mest velsmagende af alle Høns.

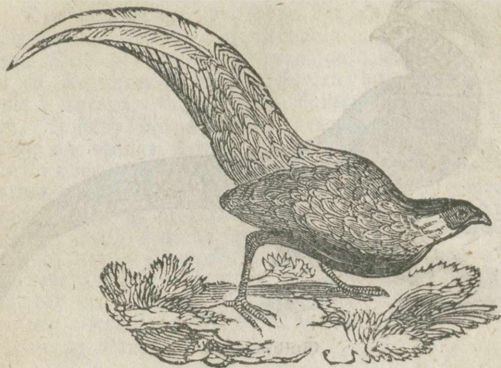
Guldfasanen

er ildrød med en høirød Fjærbusk, orangeguul Halskrave med sorte Baand; Overdelen af Ryggen er grøn, Overgumpen guul; Vingerne ere rustbrune og prydede med en skjøn blaa Plet. Hunnen er graa og brunspettet. Denne Fugl holdes i Fasanerier mere til Pryd end Nytte og aflægger sjelden sin Frygtsomhed, hvis man ikke faaer den som ganske ung og bestandig lader den være i Nærheden af Mennesker. Den er uimodsigelig en af de skjønneste Fugle. Dens Hjem er China. Efter Cuvier synes det, at den Beskrivelse, Plinius giver over Fuglen Fønix, er udkastet efter Guldfasanen.

Sølvfasanen.

(Ph. Nycthemerus).

Den er hvid med fine sorte Streger paa hver Fjær. Bugen er sortviolet. Sølvfasanen er den stærkeste af sin Slægt og den, der lettest bliver tam. Dens Hjem er det nordlige China, hvorfra den næsten er udbredt i alle Egne af Europa og forplanter sig godt i Fasanerierne.

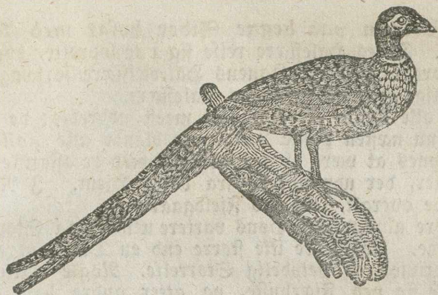

Sølvfasanen.

Da dens Hjem er koldere end den almindelige Fasans, saa vilde den vistnok kunne udholde Vinteren under aaben Himmel i det sydlige Europa. Hanen faaer i April 6 Høner, som, hvis man lader dem fri i 26 Dage, omhyggeligt ruge sine 8—18 Æg.

Den almindelige Fasan.

Hannen har paa Baghovedet to smaa Fjærbuske. Hoved og Hale ere mørkegrønne. Den øvrige Fjærklædning er guldglindsende rødguul. Denne Fugl skal ved Argonauterne være bragt fra Kolchis eller Mingrelien, fra Egnen om Floden Phasis til Grækenland, hvorfra den er udbredt over Europas varme og tempererede Egne, og holdes deels i Fasanerier, deels er den aldeles forvildet, hvilket fornemmelig er Tilfældet i flere Egne i Tydskland ved, Donau og Rhin. Vild findes den i

Den almindelige Fasan.

Mængde ved det kaspiske Hav, paa Kaukasus og undertiden i Kirgisersteppen. Den holder mest af at opholde sig i buskrige Egne ved Floder, paa Marker og Agre, og lever af Korn, Frø, Bær, Frugter, Orme og Insekter.

Huus- eller Kamhønsene
(Phasianus Gallus domesticus)

danne en Underafdeling af Fasanerne og udmærke sig ved en vertikal tandet Kjødkam; Undernæbbet

er desforuden paa begge Sider besat med Kjødlapper. Deres Halefjære reise sig i to lodrette, hverandre berørende Flader. Hanens Haledækfjære forlænge sig bueformigt over de egentlige Halefjære.

Af alle Fugle ere disse de meest udbredte; de forekomme nu næsten i alle Lande og blandt alle Folkeslag og de synes at være blevne udbredte med de asiatiske Folkestammer, der udvandrede fra deres Hjem. I Norge findes de overalt, selv ved Fjeldgaardene.

Vore almindelige Høns variere uendeligt i Størrelse og Farve. Nogle ere ikke større end en Due, andre opnaae derimod en betydelig Størrelse. Nogle Varieteter udmærke sig ved Fjærbuske, og atter andre have gjennem flere Generationer fem, ja sex Tæer. Temmink anseer Bankivahønsene, der leve vilde i Skovene paa Sumatra og Java, for Stamarten til vore tamme Høns; Bankivahanen har en tandet Kam og gyldenrøde Halsfjære. Huus- eller Kamhønsenes oprindelige Fædreland er Sundaøerne og kun een Art lever vild paa Indiens Fastland. Deres Tæmning taber sig i den fjerneste Oldtid og Udbredningen kan kun have gaaet for sig ved Mennesker, da Fuglen selv formedelst sine korte Vinger er Standfugl. Som bekjendt leve de i Polygami og Hanen bevogter Hønsene med Argusøine. Den fører og leder dem, lokker dem, naar den har fundet Føde og æder sjelden førend Hønsene have begyndt at æde; den advarer dem for Farer, men straffer dem ogsaa, eller tilkjendegiver dem sin Uvillie i det den farer omkring dem med Vingerne slæbende paa Jorden. Hønen lægger mange Æg, som ruges i 21 Dage ved en Varme af 32° R. Alt i de ældste Tider har man prøvet at udklække Æggene ved kunstig Varme og det er fornemmelig i China og Ægypten dette er drevet. Forhen skal der i Ægypten være udklækket 100 Millioner Hønseæg om Aaret, men nu kun 30 Millioner. Klækningen gaaer for sig i egne Ovne, og Ægypterne vidste ved Øvelse at vedligeholde en jævn Varme, uden Thermometer. Hanernes Kamplyst har givet Anledning til Hanekampene, der, udgangne

fra Indien, hos nogle Nationer vække lidenskabelig Deeltagelse. De skulle dog nu være i Aftagende blandt dannede Nationer. I England giver man Kamphanerne Staalsporer paa Tarserne, i China Lancetter og Kampen er saaledes paa Liv og Død.

Skovhønsene

udgjøre vort væsentligste Fuglevildt; de leve af Træernes Knopper, Blade, Bær og haarde Frugter; de fleste have en nøgen Plet under Øinene. De findes især i de tempererede og kolde Lande. Rederne bygge de paa Jorden; de flyve fordetmeste lavt og kort med en roende Flugt og gjøre temmelig megen Larm under Flugten. Til denne Gruppe høre Aarfuglene, Rypperne, Vagtelen og Agerhønsene.

Tiuren.

(Tetrao Urogallus).

Aarfugleslægten har et kort tykt, og oventil hvælvet Næb, høirøde med høie Vorter tæt besatte Øienbryn. Tarserne ere enten aldeles, eller

idetmindste til ned over Midten fjærklædte. Halen bestaaer af 16—18 Fjære. De herhen hørende Fugle ere vilde og sky; de opholde sig fordetmeste i store og tætte Skove; de fleste leve i Polygami og Kjønnene søge hverandre kun i Parringstiden. Ungerne følge Moderen lige til den følgende Vaar, og de leve saaledes familie- eller flokkeviis. Kjønnene ere forskjellige i Farve, Hannerne ere størst. Aarfuglene gjøre, ligesom Egernet og Lemæunen, til ubestemte Tider Udvandringer i Masse.

Tiurens Tarser ere fjærklædte ligetil Tæerne, Halen er afrundet. Hannen er sortvatret; paa Halsen har den askeblaa, paa Vingerne rødbruun Grundfarve. Hønen, der kaldes Røi, er spraglet af Sort, Rustgult og Hvidt. Tiuren bliver indtil 3½ Fod lang, med Vingebredde af 4 Fod og 3—4 Tommer. Her, i det sydlige Norge, faaer man Tiurer, der veie 20—26 Mærker. Røien veier omtrent det Halve af den anførte Vægt. Tiuren er for Nordeuropas og Asiens Skove, hvad den vilde Kalkun er for de nordamerikanske. Foruden de anførte Steder findes Tiuren i bjergige Skovegne i Ungarn, Tydskland og Schweitz; i Frankrig er den sjelden; i Italien, Holland og det brittiske Rige er den bleven udryddet, en Skjæbne som den for en Deel ogsaa gaaer i Møde i Skandinavien, hvis ikke vor, som andre Landes Regjering, vil søge at frede denne nyttige Fugl i Forplantningstiden; thi fra alle Egne hører man Beretninger om, at den, formedelst ufornuftig Fangst, aftager Aar for Aar, og paa flere Steder er den endogsaa allerede aldeles forsvunden. Tiuren opholder sig i dybe Naaleskove, hvor den om Sommeren tilbringer Dagen paa Marken og Natten i Træernes Kroner. Seenhøstes flokker den sig og gjør Udflugter til Løvskovene. Tiuren er sky, men tung og ubekvem; dog løber den hurtigt. Den er stærk og arrig; og anstiller under Legtiden blodige Slagsmaal med sine Lige. Provsten Eckstrøm fortæller endogsaa et Exempel paa, at tvende Tiurer var i en saa ivrig Kamp paa et Fladbjerg i Skoven, at de bleve grebne af tvende Drenge, der skulde hugge Ved. Naar Tiuren opfødes fra Unge af,

bliver den undertiden i Fangenskab tam, men aldrig saa spag og hengiven som Aarfuglen. Sjælden taber den aldeles sin arrige Natur, men løber ligesom Kalkunen efter Folk for at hugge dem. Selv i vild Tilstand glemmer den undertiden sin medfødte Skyhed, bliver folkevon og angriber de Mennesker, der nærme sig dens Opholdssted. Exempler herpaa fortælles fra Sverrige og Tydskland, hos Nilsson, Eckstrøm og Brehm, og fra Aadalen, Annex til Norderhaug, kjender jeg et lignende. Røien er spagere og mere fredelig. Tiuren holder tidlig om Vaaren, medens Sneen endnu ligger i Skovene, men efterat der er bleven blidere Veir, Leg eller Spil i Nærheden af Moser eller Søer, hvor der findes grov Skov og Fladbjerge. Legen bestaaer i at Fuglen under gravitetiske Bevægelser, der have nogen Lighed med Kalkunens, spiller eller lader høre forskjellige eiendommelige Lyd, slaaes med sine Kammerater eller Rivaler og samler flere Røier omkring sig, med hvilke den parrer sig paa Jorden og gjør derunder ofte mandshøie Hop. Tiuren begynder sit Spil med Knæpningen: pellep=pellep=pellep, efterat den har fremstrakt Halsen, sænket Vingerne og udbredt Halen. Derpaa gjør den et stærkere Slag, Klunken: klikkop, hvorpaa umiddelbart følger Skjærpningen: hede hede hede hede, der bestaaer af flere efter hinanden følgende hvæssende Toner. Under disse er den stokdøv, trækker Blinkhinden frem og tilbage over Dinene og synes at være i den høieste Extase. Da er det dens Liv er i størst Fare for Krybskytten, der for hver Skjærpning springer nogle Skridt og saaledes nærmer sig den aldeles ubemærket. Spillet er imidlertid lavt og høres selv ved stille Veir neppe længre end 3—400 Skridt bort, og det er denne Omstændighed, der i Forening med Røiens Aarvaagenhed, giver noget Haab om at Tiuren maaske for længre Tid i vore store og øde Skove kan undgaae den Skjæbne, der, som ovenanført, har rammet den paa flere andre Steder, aldeles at ødelægges. Efter fuldendt Parring lægger Røien fra 6 til 15 Æg paa Marken.

Aarfuglen.
(Tetrao Tetrix).

Halen er kløvet. Hannen er sort med blaa Glands og har en dobbelt hvid Streg over Vingerne. Halens og Vingernes undre Dækfjære ere hvide. Hønen er spraglet med rustgule og sorte Tværstreger. Aarhanen er 21—22 Tommer lang. Aarhønen er meget mindre. Aarfuglen findes i det nordlige Europas og Asiens Skove. Hos os findes den næsten i alle Skove og er langt almindeligere end Tiuren, især paa saadanne Steder, hvor der findes Overflod af Birk. Den opholder sig gjerne i Kanten af Skovene, i Havnegange, Lunde og Buskadser, der støde til Græsgange og beboede Steder. Den opholder sig ogsaa paa Lyngheder, hvilket fornemmelig er Tilfældet i Jylland. Aarfuglen er vild, sky og listig; den har et skarpt Syn, fiin Lugt og Hørelse og overgaaer i disse Egenskaber alle andre Hønsefugle. Skjøndt buldrende er dens Flugt ei saa tung som Tiurens eller Hjerpens. Ofte seer man den flyve baade høit og hurtigt. Om Vinteren samler den sig undertiden med sine Lige i større eller mindre Flokke, som streife om i Skovene. Undertiden lader den sig nedsnee, og nedgraver sig i Sneen. Den skal altid tilbringe Natten paa Marken. Aarfuglen lever af Birkeknop og Frø, spæde Blade, Bær, som Blaabær, Tytebær, Enerbær, samt af Insekter og

Larver. Tidlig om Vaaren begynder Aarhanen sit Spil, almindelig i Midten af Marts, og fortsætter det til Midten af Mai. I Lapland og paa enkelte Steder her i Landet, hvor den findes i Mængde, samler den sig under Legtiden i et Antal af 40—100 Stykker og undertiden derover, paa en slet Mose eller paa noget andet slet Sted i Skoven; ogsaa paa tilfrosne Kjærn og Søer pleie de at lege. De indfinde sig i Egnen om Aftenen; i den første Dæmring slaae de næsten paa eengang ned paa Legen, hvor de strax begynde at blæse, hoppe om hverandre, slaae Vingerne ned paa Benene, samt opreise og udbrede Halen. Undertiden buldre de ogsaa og lade, naar de blive vrede eller mærke nogen Fare, høre en egen knurrende Lyd, som kan udtrykkes med kroketekarre. Træffes to Haner, bliver der strax Slagsmaal, hvorved de omtrent forholde sig som Huushanerne. Der indfinde sig ogsaa Høner paa Legen, som løbe omkring med langt udtrukne ynkelige Næsetoner. Undertiden indfinder der sig ogsaa Røier og Lirypper. I Solopgangen slaae de paa Toppen. Efter Kl. 5—6 om Morgenen er Legen forbi.*) Aarhanerne flyve da bort fra Legen, hver til sin Kant, og hver ledsaget af sine Høner. Parringen gaaer enten for sig tidlig om Morgenen i Skovkanten ved Legstedet eller ogsaa mellem tætte Buske efter endt Spil. Naar Aarhønerne ere befrugtede, fjerne de sig fra Legen og sprede sig enkelte i tætte Buskadser o. s. v., hvor de lægge 8—12 Æg, som udruges i 3 Uger. Saavel Aarfuglen som Tiuren jages og skydes paa mange forskjellige Maader: for Raphønshund, for Støver eller saakaldt Fuglehund, paa Leg eller Spil om Vaaren, ved Lokning, for Blus, med Rifle seenhøstes; de fanges i Snarer, Stokke og Næt. Eiendommelige Fange- og Skydnings-

---

*) Det er ingen Sjeldenhed tidligt om Vaarmorgnerne at høre Aarfuglen spille ved Christiania, naar man staaer paa Agershuus ellerTøienhaven; udover mod Frogneraasen, Greffsenaasen og Ryenbjergenene hører man den da stedse i godt Veir.

methoder for Aarfuglen er Fangsten i Buur og med Aartene, samt Skydningen for Bulvan. Disse sidste ere imidlertid ikke bekjendte her i Landet, og bør heller ikke blive det, da de, som de fordeelagtigste af alle Fangemaader, i ufornuftige og egennyttige Hænder ville foraarsage større Ødelæggelse blandt Vildtet end der allerede finder Sted. I høi Grad uforsvarlig, grusom og ødelæggende er Skydningen og Fangsten i Stok og Snarer paa Legene om Vaaren, samt Lokningen i Sommertiden. Tusinder af unge Fugle omkomme derved til Ingens Nytte eller blive et Bytte for allehaande Rovdyr.

Knivtiuren.

(Tetrao hybridus, Urogalloides).

Man antager ialmindelighed, at denne er en Bastard af Røien og Aarhanen, hvorfor den ogsaa i Smaalenene kaldes Halvkok, men da den oftest træffes blandt Aarfuglkuldene er det, som Falk anfører, sandsynligt at den ogsaa fremkommer ved Tiurens Parring med Aarhønen. Dens Hale er kløvet men har kun lidet udadbøiede eller rette Sidefjære; Tarsen er 2—2¼ Tomme, medens den hos Aarhanen kun er 1⁶⁄₈—1⁵⁄₈ Tomme. Hannen er sort eller sortagtig med skjøn Purpurglands. Over Armhulen er en hvid Plet; de underste Haledækfjære ere hvide. Længden er 2 Fod og 3 Tommer. Hunnen er spraglet, med sorte og rustgule Tværbaand; Brystet er mørkere, rustbruunt. Den er 1 Fod og 9 Tommer lang.

Rypeaarren.

(Tetrao, hybridus, Lagopoides).

Denne besynderlige Fugl, som man uden nærmere Undersøgelse, naar man seer den udstoppet, kunde troe var sammensat af en Rype og en Aarfugl, forekommer meget sjelden og kun i saadanne Egne, hvor der opholder

sig baade Aarfugle og Lirypper. Den er saavidt man veed, kun skudt 6 Gange i Sverrige og Norge og er et Produkt af Rypernes Besøg paa Aarfugllege. Den har kløvet sort Hale; Fødderne ere aldeles fjærklædte, hvide; Tæerne ere blot paa den ydre Halvdeel tandede og belagte med Ringe. Tarserne ere 1⁶/₈ Tomme.

Hjærpen.

(Tetrao Bonasia).

Fjærene paa Issen ere forlængede. Naar undtages de to mellemste, have Halefjærene et bredt sort Baand foran den graa Spidse. Tarserne ere blot fjærklædte lidt nedenfor Midten; den øvrige Deel og Tæerne ere nøgne. Struben er hos Hannen sort, hos Hunnen rustguul. Hannen er 14—14½ Tomme lang. Hunnen 1—1½ Tomme kortere. Hjærpen findes i de fleste tætte Bjergskove i Europa, men er især talrig i de nordlige Egne af den skandinaviske Halvø. Dog gaaer den hverken saa høit mod Norden eller saa høit op i Fjeldlierne som Aarfuglen og Tiuren. Man savner den allerede længe førend man naaer Granens Værtgrændse. Dens Flugt er meget buldrende, og den flyver aldrig langt ad Gangen. Hjærpen lever i Monogami. Dens Parringstid indtræffer samtidig med Tiurens og Aarfug-

lens. De lokke da hverandre med en egen sørgelig fløitende Tone, der kan efterlignes med en Hjærpepibe af Been, Metal eller en Grankvist. Om Høsten kalder Hunnen Ungerne med den samme Lyd. I Rugningstiden holder Hannen sig ene. Hunnen lægger 10—12 Æg i en Hule i Moser. Naar Ungerne ere flyvevorne slaaer Hannen sig igjen sammen med dem og hele Familien træffes da sammen under Høsten og Vinteren. Den Egn, de engang have taget til Opholdssted, forlade de sjælden. Man finder aldrig at flere Kuld forene sig til een Flok. Mod Vaaren adskille de sig igjen parviis og Legen begynder. Man fanger Hjærpen i Stok og Snarer, skyder den med Kugle og Haggel og lokker den om Vaaren og i September. Den er ikke synderlig sky og ei engang bange for Skud. Den største Vanskelighed ved Jagten efter den, bestaaer for den Uøvede i at opdage dem i Trækronerne. Træffer man flere i et Træ kan man let skyde dem alle, naar man blot begynder med den nederste. Hjerpesteg ansees for det lækkreste, sundeste og fineste af alt Vildt, men den er dog tørrere end Bekkasinsteg.

Lirypen.

(Lagopus subalpina).

Rypeslægten, Snehønsene eller Fjeldfuglene have et kort, tykt, oventil hvælvet Næb, Øienbry-

nene nøgne, røde, næsten glatte, men oventil forsynet med en tandet Kam. Tarser og Tæerne ere om Vinteren tæt bedækkede med Fjær. Om Sommeren ere Tæerne mere eller mindre blottede og belagte med smaa rundagtige Skjæl uden Kamtænder. Kløerne ere om Sommeren halvtrinde om Vinteren lange, brede, udhulede, skarpkantede; Halen bestaaer af 16 Fjære, af hvilke de 14 altid ere sorte, de to mellemste, som ligge over de øvrige, hvide eller spraglede. Rypperne opholde sig paa høie skovløse Fjelde eller i Nærheden af dem blandt Buske og Smaaskov; sjælden forekomme de i tætte Skove. De leve i Monogami. Om Høsten, naar Ungerne ere udklækkede, slaae flere Familier sig sammen og sværme om under Vintertiden i store Skarer. De sætte sig sjælden i Træer. Deres Føde bestaaer af Blade, Bær og Frø samt Urter og Græs. De fælde to eller flere Gange om Aaret og forandre derved Farve; Vinterdragten er meget forskjellig fra Sommerdragten. De skifte aarlig Kløer, om Høsten og rimeligviis ogsaa om Vaaren.

Lirypen har en Tarse, der er 1½ Tomme lang; den femte Vingefjær er længre end den anden; Næbbet er tykt hvælvet; Overnæbbet nedtrykt mod Spidsen. Vinterdragten er snehvid med sort Næb og 14 sorte Halefjære. Sommerdragten Hovedet og Halsen rødbrune hos Hannen eller rustgule hos Hunnen med sorte Pletter; Ryggen er sort og spraglet med rødbrunt eller rustgult. Hannen er 15½—16 Tommer lang; Hunnen er en halv Tomme kortere. Den findes paa de tydske og schweitziske Alper, Pyrenæerne, i Rusland, Sibirien og i den subalpinske Region paa de skandinaviske Fjelde. Enkelte Par klække paa Krogskoven, Hadelandsaasen og Skreibjergene ved Mjøsen. Rypernes Flugt er buldrende, og Hannen lader, naar den flyver op, høre en kaglende, næsten leende Lyd: errakkakkak-kah. Den flyver ei langt, og naar den har kastet sig igjen, raaber den fordetmeste kawau, kawau. Efterat Ungerne ere udklækkede, træffes hele Familien sammen og om Vinteren samle sig flere Familier til store Flokke. Stærk Frost og dyb Snee drive dem under-

tiden ned i de lavere Egne, og de vise sig da ogsaa, skjønt sjælden, i Christianiadalen. I den sidste Halvdeel af Mai indfalder Rypernes Legetid. Omtrent Kl. 1 om Natten begynder Hannen at raxe, d. e. at lade høre sit høitlydende prrr, pakk, prr og sit lavere kawau, kawau. Hunnen svarer med et lavere njau, njau og disse Lyd afvexle ofte, hvorunder Kjønnene nærme sig hverandre. Hvis man paa denne Tid efterligner Hunnens Lyd, faaer man snart Svar af Hannen, og skjuler man sig da bag en Buske, kommer den snart løbende og flyvende i Skudhold. Den standser iblandt, reiser Halen op som en udspredt Vifte, slaaer Vingen ned paa Benet, slaaer Nakken tilbage og raaber: kawau, kawau! Undertiden har den Hunnen med sig. Naar Parringen er forbi lægger Hunnen i et konstløst Rede 10 til 12, undertiden flere Æg under en Vidiebuske. Hannen opholder sig i Nærheden og søger at forsvare den rugende Mage mod Rovdyr og Rovfugle, som nærme sig. Nilsson fortæller, at han har seet den ved Skrig og List lokke selv Ræven bort derfra. Naar Ungerne opskræmmes skrige de næsten som Hønsekyllinger og sprede sig næsten til alle Kanter. Der hvor de kaste sig igjen, trykke de sig haardt blandt Græsset eller Mosen, og har man lagt Mærke til Stedet, kan man let tage dem levende med bare Hænder. Ryperne leve fornemmelig af Blade, Knopper og Frø af forskjellige Fjeldplanter, fornemmelig af Dværgbirken og den almindelige Birk. Om Sommeren skydes sjelden Ryper. De skydes kun paa Leg om Vaaren og om Vinteren paa Sneen, naar de have flokket sig. Med Snarer fanges en utrolig Mængde i Fjeldbygderne. En Mand udsætter ofte 500—1000, ja endnu flere Snarer. De skudte eller fangne Ryper forvares paa et koldt Sted, til der indfinder sig en Fuglehandler, og naar denne har samlet et tilstrækkeligt Antal, hvilket i de nordlige Egne undertiden beløber sig til 40 til 50,000 Stykker, afsætter han disse saavel i de nordligere som sydligere Stæder i de skandinaviske Riger. I Christiania sælges og opspises hver Vin-

ter en umaadelig Mængde Ryper; og selv til Lund, Malmø og Kjøbenhavn transporteres de undertiden.

Fjeldrypen.

(Lagopus alpina).

Tarsen er 1¼ Tomme; den anden Vingefjær længre end den femte; Næbbet er mindre tykt og Overnæbbet sammentrykt mod Spidsen. **Vinterdragten** er hvid; Hannen har sorte Tøiler. **Sommerdragten**: hos Hannen ere Hoved, Hals, Ryg og Overbryst sorte, mere eller mindre plettede med hvidt og fiint spraglede med Rustgraat. Hunnen er tegnet med sorte Pletter og blegt rustgule Bølgestreger. **Høstdragten** er blaagraa, fiint vatret med Sort. Fjeldrypen opholder sig i Skandinavien paa alle egentlige Fjelde eller saadanne Bjerge, der stige op over Trægrændsen, i den alpinske Region. Den beboer saaledes om Sommeren Fjeldene derfra, hvor Birken ophører til deres med Snee, Stene eller Gruus bedækkede Top. I Begyndelsen af Juni, da deres Legetid indtræffer, finder man dem om Dagen parviis paa og mellem Sneedrivene. Tidlig om Morgenen begynder Hannen at lade høre sin knurrende Stemme, som man har sammenlignet med et snorkende Menneskes. Hunnen svarer den med et fiint pibende iiakk, iiakk. Hannen flyver da for at opsøge den. Naar Jægeren skjuler sig bag en Steen og efterligner Hunnens Stemme, lader den sig let lokke og kommer flyvende lige til den Plet, hvor den hører Lokningen; ja den slaaer ogsaa undertiden ned paa Ryggen af Skytten. Efter Parringen tilbereder Hunnen sit konstløse Rede i Vidieregionens øverste Grændse og lægger deri 10—12 Æg. Hannen træffes stedse i Nærheden under Rugningen; men saasnart Ungerne ere udklækkede forlader Hannen dem og begiver sig høiere op paa Fjeldene, hvor den i Forening med andre sine Lige streifer om i Skarer paa 30—50 Stykker. I August flytter Moderen efter med Ungerne. Saaledes streife de

om familieviis hele Høsten; men ved indtræffende Snee og Kulde slaae de sig sammen i store Flokke, og begive sig ved heftig Sneefog og meget stræng Kulde ned fra Fjeldene paa de lavere Aase og undertiden ned mod Bygderne. Fjeldrypen flyver ofte høit og meget hurtigt, hvilket man let mærker, naar den forfølges af Jagtfalken; thi skjønt denne er den hurtigste af alle Fugle, har den undertiden vanskeligt nok for at gribe den. Saavel Fjeldrypen som Falken søge da at vinde Høiden og begge forsvinde snart i Skyerne. Den fanges og skydes paa samme Maade som Foregaaende; men dens Kjød er ei saa godt som Lirypens.

Raphønen.

(Perdix cinerea).

Hos denne Slægt er Næbbet ved Roden forsynet med Næbhud. Øienbrynene ere fjærklædte, men bagenfor Øinene ligger en nøgen vortet Plet. Tarserne og Tæerne ere nøgne. Halen er kort, tilrundet, nedbøiet og bestaaer af 14—18 Fjære. De Fugle, der henhøre til denne Slægt, opholde sig paa Agre og Enge og sætte sig aldrig i Træer. Deres Føde bestaaer af forskjellige Slags Sæd, Frø, Urter, spæde Blade, Orme og Insekter. De leve i Monogami og begge

Magerne træffes sammen hele Aaret rundt. Hunnerne lægge et stort Antal Æg. De fælde kun een Gang om Aaret. Om Vinteren leve de familie-eller flokkeviis; om Sommeren parviis.

Hos de almindelige Raphøns ere Panden, Oienbrynene, Siderne af Hovedet og Struben blegt ruströde; Halsen og den forreste Deel af Brystet graae, vatrede; Skuldrene og Vingedækkerne have hvidgule langsgaaende Streger; Halens Sidefjære ere bruunrøde. Raphønsene ere meget almindelige Fugle i alle Egne af det mildere Europa, Rusland og Sibirien. I Skandinavien ere de egentlig fremmede, der for 300 Aar siden skulle være indførte i det sydlige Sverige, hvorfra de have udbredt sig lige til Værmeland og Herjedalen og til Christianiaegnen, hvor de for nogle Aar siden vare hyppige. Raphønsene ere Standfugle, der om Vinteren søge Ly i Buske, i Hække og Skovkanter. I skovløse Egne blive de ofte et Rov for Hunger og Kulde. De ligge almindelig stille om Dagen; men ere i Bevægelse Morgen og Aften. Hunnen lægger i en Ager eller Eng i Mai 12—20 Æg, som den ruger i 3 Uger. Ungerne kunne løbe, saasnart de ere krøbne ud af Æget. Raphønen er den egentlige Agerhøne, og hvad man her i Landet pleier kalde saaledes er Agerriren (Gallinula Crex). Raphønsene skydes for Hønsehund om Høsten, fanges i Drivgarn, Ryse og paa flere Maader. Kjødet er fortrinligt.

Vagtelen.

(Perd. Coturnix).

Vagtelen har en bleggul Streg langs Issen og et lignende Baand over hvert Oie. Kroppen er oventil rustbrunn eller rustgraa med sorte Pletter og guulagtige langsgaaende Streger. Hos Hunnen er Kraaen og Brystet tegnet med talrige rundagtige, sorte Smaapletter. Vagtelen findes i det tempererede Asien, Europa, det nordlige Afrika og Ostindien. I Skandinavien forekommer den

Vagtelen.

i de sydlige Egne; enkeltviis i Christianiaegnen. Den er den eneste Trækfugl blandt vore Hønsefugle; i September drager den bort og vender tilbage i Mai. Om Vinteren trækker den, uagtet sine korte Vinger, over Middelhavet til Afrika; dog skulle ogsaa mange omkomme paa dette forvovne Tog. Naar den træt af Reisen er kommen tilbage til Italien og de italienske Øer, dræbes den i stor Mængde paa Strandene. Vagtelen er en munter urolig og sky Fugl, der flyver hurtigt, men kun korte Strækninger ad Gangen; fordetmeste søger den løbende at undgaae de Farer, der nærme sig den. Vagtelen lever i Monogami og lægger 8—12 Æg.

Duerne

(Columba)

have et kort, tyndt Næb, som ved Roden er blødt og i Spidsen noget bøiet. Ved Roden er det bedækket med en nøgen og opsvulmet Hud. Tarserne ere korte, Fortæerne adskildte og Bagtaaen liggende i samme Plan. Vingerne ere temmelig lange. Duerne opholde sig fordetmeste blandt høie Træer eller bratte Klippevægge ved Stranden, hvor de bygge Rede. De lægge kun faa Æg, men flere Gange om Aaret. De leve af Bælgfrugter, Korn og Træfrugter, som de

udbløde i Kroen. Ungerne fødes nøgne, blive i Redet til de ere flyvevorne og mades af begge Mager af Kroen. Duerne leve i Monogami, men slaae sig om Høsten sammen i store Flokke og stryge om paa Markerne. Hos Duerne ere Vingerne mere udviklede end Fødderne; de flyve derfor godt, men løbe daarligt. To af de tre Arter, som findes hos os, ere Trækfugle. Man kjender henved 100 forskjellige Arter af Duer.

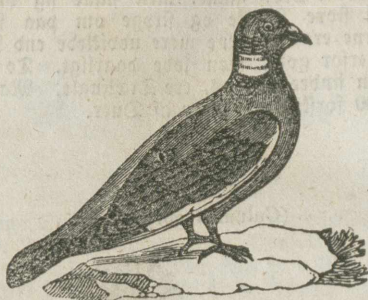
Kronduen.

(Columba coronata).

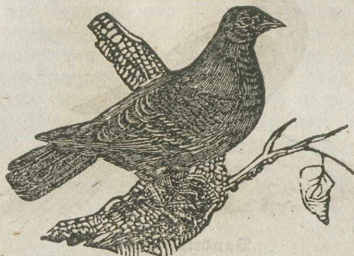
Denne Due, der opnaaer en stor Hanes Størrelse, er skiferblaa. Gjennem Øinene gaaer en sort Streg over Vingerne en hvid. Paa Hovedet har den en fra Siden af sammentrykt stor Fjærbusk. Denne skjønne Fugls Hjemland er Molukkerne. Tam kommer den undertiden til Java og derfra til Europa, fornemmelig til Holland, hvor man forgjæves har gjort sig megen Umage for at forplante den.

Ringduen.
(C. Palumbus).

Ringduen er blaagraa med en hvid Plet paa hver Side af Halsen, en hvid Kant langs Vingen og et hvidgraat bredt Baand under den lange Hale ovenfor dens sorte Spids. Ringduens Hjem er fornemmelig det tempererede Europa og Asien. Her forekommer den til nordenfor Dovre. I Christianiaegnen er den hyppig og kommer dertil i April. Om Sommeren opholder den sig fornemmelig i Naaleskovene og slaaer sig, naar Ungerne ere flyvevorne, sammen i store Flokke, som gjøre Besøg i de sydligere Løvskove og derfra indfinde sig paa de indbjergede Rug-, Hvede- og Werteagre. De indfinde sig ogsaa paa de tilsaaede Rugagre og gjøre megen Skade ved at opplukke de udsaaede Korn. Paa de Agre, hvor en Flok har faaet Vane, indfinder den sig regelmæssig to Gange daglig, Kl. 8 om Morgenen og omtrent Kl. 4 om Eftermiddagen. Foruden Korn o. s. v. fortære Ringduerne Furu- og Granfrø, Regnorme, Insekter, Bær og Bøgeolden. Den lægger 2 hvide, glindsende Æg. Det første Kuld lægges i Mai, det andet i Juli. Ungerne ere, stegte, meget møre og velsmagende.

Klippeduen.
(C. livia).

Den er blaagraa; Halsen med metalgrøn og Purpur-Glands. Den bagerste Deel af Ryggen er hvid; to sorte Baand over de sammenlagte Vinger.

Dens Hjem er Klippeøerne i Middelhavet og det vestlige Europa. I Norge findes den paa nogle Øer ved Stavanger og klækker fornemmelig paa Rennesø. Den findes der i stor Mængde, flyver i Flokke og har sine Reder i utilgjængelige Fjeldkløfter. Den er Standfugl. Den er ikke sky og kommer ofte lige frem til Husene. Fra denne vilde Art synes de fleste Artforandringer af vore tamme Duer at nedstamme. Bechstein har opregnet og beskrevet ikke mindre end 136 Varieteter af tamme Duer; her ville vi kun nævne nogle af de almindeligste: Maanedsduen (C. domestica), Kropduen (C. gutturosa), Tummelten (C. gyratrix), Slagduen (C. Percussor), Jakobiner- eller Parykduen (C. cucullata) og Postduen (C. tabellaria).

Vandringsduen.
(C. migratoria).

Hovedet, Ryggen, Dækfjærene og Overgumpen ere askeblaae, Nakken guldgrøn. Struben og Brystet rødbrune

Vandringsduen.

og Bugen hvid. De mellemste Halefjære ere sorte, Kanterne hvide. Den er 16 Tommer lang. Denne Fugl er, paa Grund af den uhyre Skade, den tilføier Sæden, en af de allerskadeligste Fugle. Den findes i Nord- og Sydamerika paa denne Side Rockybjergene lige til Atlanterhavet og mod Nord til Hudsonsbugten. Den er udbredt over hele Canada, ved Missouris Fossefald, i Louisiana, ved den mejikanske Bugt. De ere saavel i Hækningstiden som paa Vandringerne sammen i saa umaadelige Flokke, at intet lignende forekommer blandt alle Jordens bevingede Skarer. Sine Vandringer synes den at foretage mere formedelst Mangel paa Føde, end formedelst Kulden; thi ved Hudsonsbugten ligge de lige til December og samle Bøgeolden under Sneen. I visse Egne vise de sig ikke i flere Aar, og atter til andre Tider i utallig Mængde.

I Pensylvanien, Tennessee og Virginien sætte deres Tog i Forbauselse, og dog er det kun Streiftog i Sammenligning med de Millioner, som man træffer i de vestlige Skove ved Ohio, Kentucky og Indiana, hvor de finde sin Yndlingsføde, Bøgeolden, i Mængde. Have de fortæret disse i en større Skovegn, saa flyve de hver Morgen

10—12 Mile hen til en anden Skov og vende om Aftenen igjen tilbage til sit gamle Sovested. Saadanne Pladse see frygteligt ud. Jorden er vidt og bredt flere Tommer høit bedækket med Møg; alt Græs og al Underskov er ødelagt; Overfladen er bedækket med store Grene, der ere afbrudte ved Tyngden af de ovenpaa hverandre siddende Fugleklumper; og Træerne selv paa over 1000 Morgen Land visne og fortørrede. I mange Aar voxer der ikke et Straa paa saadanne Skuepladse for Ødelæggelsen. De flyve med en overordentlig Hurtighed og tilbagelægge uhyre Strækninger i kort Tid. I Newyork skjød man Vandringsduer med ufordøiet Riis i Kroen; denne voxer først i Georgien eller Carolina, og da den fordøies i 12 Timer, saa maa de i sex Timer have fløiet 50 norske Mile, hvilket omtrent udgjør ¼ Miil i Minuttet. I et Par Dage kunne de gjøre Reisen til Europa, og i 1826 skjød man ogsaa virkelig en Vandringsdue i Skotland. I Høsten 1813 traf Audubon paa en Reise fra Ohios Bredder til Louisville uhyre Skarer, der fløi fra Nordost mod Sydvest; han forsøgte at tælle Flokkene og saae i 21 Minutter 163 Flokke trække forbi. Jo længere han reiste desto flere saadanne Flokke saae han. Luften var, bogstavelig talt, opfyldt dermed og Jorden fordunkledes som ved en Solformørkelse. Møgen faldt ned i saadan Mængde, at man kunde sammenligne det med Sneefog og Larmen af Vingeslagene virkede ganske bedøvende. Meget skjønne vare deres Svingninger, naar en Høg viste sig: de dannede pludselig en fast, solid Masse, idet alle trængte sig mod Midten. Man saae dem da snart flyve i Zikzak for Høgen, snart styrte sig tæt ned til Jorden med Lynets Fart, snart stige lodret op i Høiden og beskrive Spirallinier. I tre Dage varede Trækningen. Hele Befolkningen stod ligesom under Gevær og beskjød fra alle Kanter Sværmene, der især ved Bredderne af Ohio fløi meget lavt, og der blev nedundret en utroelig Mængde. Man har tilnærmelsesviis søgt at beregne Antallet af disse Duer og den Qvantitet Føde, de daglig fortære; og man har for en Flok faaet

ud den umaadelige Sum af 1,116 Millioner Fugle, der daglig efter ½ Pægl fortære en Masse af 557 Millioner Pund Fødemidler. Om Dagen flyve de undertiden meget lavt og forsvinde pludselig mellem Træerne, hvor de sætte sig paa Jorden og vende hvert Blad for at søge Bogeolden. Den sidste Deel af Sværmen flyver stedse frem over de ædende og dette gaaer saa hurtigt. at man skulde troe at alt endnu var i Bevægelse. Paa denne Maade rense de Jorden saa fuldkommen for Bogeolden, at det ikke kan falde noget Menneske ind at søge den der, hvor Duerne have været. I Middagstiden hvile de paa Træerne, men mod Aftenen flyve de ofte 15-16 Mile bort til sine natlige Hvilesteder. Audubon besøgte oftere en af disse Samlingspladse. Det var en Skov af høistammede Træer ikke langt fra Bredderne af den grønne Flod i Kentucky. Dens Bredde var henved ½ Miil og Længden 7 norske Mile. Da han besøgte den første Gang havde Duerne havt Natteleir der i 14 Dage. Det var omtrent 2 Timer før Solnedgang og man saae endnu faa Duer, men en stor Mængde Mennesker, med Heste og Vogne, vel forsynede med Geværer og Ammunition, havde opslaaet sin Leir ved Skovkanten. To Jordegodseiere fra Egnen ved Russelsville, omtrent 15 Miil borte, havde medbragt en Hjord af 300 Sviin, for at mædske dem med Duekjød. Hist og her sad Folk, der vare beskjæftigede med Ribning og Nedsaltning, mellem umaadelige Hobe af disse Fugle, der afgave et foreløbigt Beviis paa, hvilken Mængde af Vandringsduer her maatte overnatte. Træerne og Skoven vare saa afstumpede ved Vægten af de talløse Duer, at det saa ud som der skulde have raset den frygteligste Orkan. Imidlertid rustede alle Mand sig til Jagten: nogle havde Svovl i Jernkar, andre forsynede sig med Tyrifakler, mange med Stænger og de øvrige med ladede Skydegeværer. Allerede var Solen gaaet ned og endnu var ingen Due kommen, da det pludselig lød fra alle Kanter: „der komme de.“ Alt i det Fjerne lød det som en skarp Søvind, der farer gjennem Takkelagen paa et Skib, der ligger med beslaaede Seil.

Da Duerne fløi over os, følte vi tydeligt en stærk Strømning i Luften. Med Stængerne vare snart Tusinder nedslagne; men Duerne kom stedse i større og større Masser. Ildene bleve antændte, og nu viste der sig et prægtigt og forunderligt Skuespil. De i millionviis ankommende Duer nedlode sig den ene efter den anden, til de dannede uhyre, som Biesværme, sammendyngede Masser, der overalt hang paa Træerne. Tykke Grene brødes knagende af, og dræbte i Faldet Hundreder af lavere siddende Duer. Det Hele var isandhed en frygtelig Scene af Tummel og Forvirring. Ingen kunde høre den Andens Stemme og man mærkede kun at Geværerne vare afskudte ved at de bleve ladede igjen. Knaldet mærkede man ikke. Ingen vovede sig ind i Skoven, hvor denne gruelige Forvirring fandt Sted; selv Svinene holdtes indspærrede. Det Nederlag, der af Menneskene anstilledes paa Duerne, indskrænkede sig saaledes kun til den yderste Rand af Skoven; men i det Indre bevirkede Mængden indbyrdes en saadan Ødelæggelse, at Forstyrrelsen der ikke var mindre. Opsamlingen af de dræbte og saarede Duer opsatte man til den følgende Morgen. Man bemærkede ingen Aftagen paa de ankommende Skarer førend efter Midnat, og hele Natten varede Larmen, der, som Audubon ved udsendte Folk underrettede sig om, hørtes i en Afstand af 1½ Miil. Først mod Daggry indtraade der nogen Stilhed og Larmen aftog mærkelig; men en Stund efter begyndte Duerne at trække bort ad en ganske anden Kant, end de vare komne og ved Solens Opgang var der ikke mere nogen Due igjen, der kunde bruge sine Vinger. De Rovdyr, der havde gjort sig tilgode i Nattens Mørke, skjulte sig nu, og Gribbe, Falke og Ørne indtoge deres Sted, for at nyde Frugterne af denne Nat. Men alle Tilstedeværende beskjæftigede sig med at opsamle de dræbte og saarede Duer, indtil enhver havde saa mange, som han paa nogen mulig Maade kunde føre med sig og da bleve Hundene og Svinene løsladte for at gjøre en Efterhøst. Man skulde maaskee troe, at Arten stod Fare for at udryddes

ved saa frygtelige Blodbad; men naar man betænker, at hvert Par frembringer 2—4 Unger, saa kan først da nogen betydelig Formindskelse indtræde, naar Skovene ved den stedse tiltagende Befolkning lysnes formeget.

De her anførte Data ere saa exempelløse, saa overordentlige og afvigende fra alt, hvad vi i vore Egne have Anledning til at erfare, at sikkert Mange, der ikke kjende noget til den nye Verdens Produktivitet saavel i vegetabilsk som animalsk Henseende, ville tvivle om Sandheden af vor Skildring. Men det er de tvende mest udmærkede amerikanske Ornithologers Beretning, vi have fulgt, og de stemme fuldkommen overeens, saavel indbyrdes som med alle Andres, der have skrevet om denne Materie. Vi anføre til yderligere Bekræftelse Kilderne: Wilson V. S. 102. Audubon Ornitholog. Biographi I. 319. Temminck Monographie des Pigeons I. p. 346. Oken Allgemeine Naturgesch. $^7/_1$. S. 296.

Femte Orden.

Styltefugle. (Grallæ).

(Fordum Sumpfugle).

Disse Fugle have faaet Navn af sin Levemaade og af den Bygning, hvoraf denne er betinget. Man kjender dem paa deres fordetmeste høie, trinde, smækkre **Been**, der ere nøgne mere eller mindre høit op over Knæledet; **Bagtaaen** sidder fordetmeste høit oppe; undertiden mangler den; **Fortæerne** ere enten aldeles adskilte eller ved Roden forenede med en større eller mindre Hinde, eller kantede med Lapper eller Flige. **Næbbet** er almindelig langt, enten ret eller bøiet. **Vingerne** ere, undtagen hos Strudsen og Kasuaren, lange eller mid-

delmaadige. **Halen** er enten kort eller middelmaadig og bestaaer af 12—20 Fjære.

Styltefuglene ere, paa faa Undtagelser nær, mere eller mindre spinkle Fugle med lang Hals, sammentrykt Legeme og høie Been. Oftest er Hunnen større end Hannen, dog finder ogsaa undertiden omvendt Forhold Sted. Kjønnene ere fordetmeste lige i Farve og fælde en eller to Gange om Aaret; Ungerne ere almindelig forskjellige fra de Gamle. De fleste opholde sig ved Breddene af Floder og Søer, ved Kjærn og Moser; kun nogle beboe tørre, sterile Sandheder, andre opholde sig ved Søkysterne, atter andre opholde sig mest i Vandet udenfor Kysterne, hvor de fordetmeste vade, undertiden ogsaa svømme, dog kun kortere Stykker. Styltefuglene leve af Insekter og Orme; nogle æde ogsaa Frø og Planter. De fleste bygge en simpel Rede paa Marken og udklække dunede Unger. Med Undtagelse af Strudsene have de fleste en let og udholdende Flugt, hvorunder de strække Benene lige bagud, for at holde Ligevægt med den lange Hals. Alle Arter ere her i Norden Trækfugle, der paa bestemte Aarstider drage bort i store tætte eller spredte Flokke. De, som ere af forskjelligt Kjøn og Alder, trække almindelig til forskjellig Tid. De fleste kunne spises og nogle ansees for Lækkerbidskener. Vi inddele Styltefuglene i fem Familier.

Første Familie.

Kjæmpefugle.

Kortvingede. (Brevipennes)

Skjønt de i det Hele stemme overeens med de øvrige Styltefugle, have de dog langt kortere Vinger, hvilken Omstændighed berøver dem Evnen til at flyve. I Næb og Levemaade have de megen Lighed med Hønsene. Som en Følge af Vingernes ringe Udvikling danner deres Brystbeen kun et enkelt Skjold, der mangler

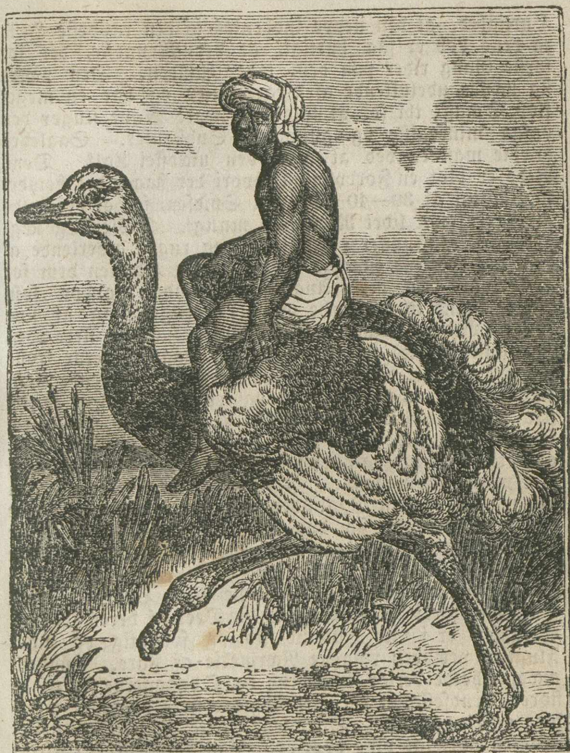
den fremstaaende Kam, som findes paa Brystbenet hos alle andre Fugle. Brystmusklerne ere naturligviis ogsaa tynde; men hvad de forreste Extremiteter have tabt i Kraft, have de bageste vundet: Beenmusklerne ere af en overordentlig Tykkelse. Naar undtages een Art, mangle de Tommeltaa.

Strudsen.

(Struthio Camelus).

Næbbet er hos Strudsene temmelig langt, nedtrykt, stumpt i Enden. Næseborene staae henimod Spidsen af Næbbet. Vingerne ere besatte med slappe Fjære. Fjærenes Faner gribe ikke i hinanden, men hænge frit ned som Haar. Blandt Fuglene have de den største Lighed med Pattedyrene; denne Lighed viser sig ogsaa i deres indre Bygning. Foruden Brystbenets Kam mangle ogsaa de smaa Tværbeen, der hos andre Fugle forene Ribbenene; de have heller intet Gaffelbeen, men derimod Pungbeen ligesom Pungdyrene. Tungen er kjødagtig, Øienlaagene forsynede med Øiehaar, og hertil kan man endnu føie, at de ere de eneste Fugle, der have Spoer til ydre Øre, og de eneste, der have en særegen Udgang for de flydende Exkrementer, som hos de andre blandes med de faste. De løbe med overordentlig Hurtighed og understøtte Løbet ved at udspænde Vingerne. Til Forsvar bruge de saavel Næbbet og Vingerne som Benene og have i alle disse Lemmer en overordentlig Styrke. Strudsene ere de største Fugle i Verden. De findes paa Sletterne i de varme Lande, mest mellem Vendekredsene og leve almindeligst i Polygami.

Strudsen opnaaer en Længde af 7—8 Fod og en Vægt af 80—90 Pund. Hovedet er kun besat med enkelte Fjære, Halsen nøgen. De store Vinge- og Halefjære med slappe Faner ere hvide eller sorte og hvide; det er disse, der fra Oldtiden af ere blevne anvendte til Prydelse; det øvrige Legeme er sort. Den har kun to Tæer, af hvilke den ene er forsynet med en Nægl eller

Den afrikanske Struds.

Hov. Strudsens Hjem er Afrikas og Arabiens Sandør-kener, hvilke den gjennemløber med en saa overordentlig

Hurtighed, at den neppe indhentes af den rappeste Hest; ja dens Løb er saa hurtigt, at det Menneske, der for første Gang rider paa den, taber Aanden. Den nærer sig næsten udelukkende af Vegetabilier og har en meget sløv Smag; thi for at fylde sin uhyre Mave sluger den ogsaa mineralske og animalske Substanser. Saaledes dræbte man en ved at give den ulædskei Kalk. Dens Rede er blot en Fordybning, hvori der staaer det betydelige Antal af 30—40 Æg paa Spidsen, for at de skulde indtage et saa lidet Rum som muligt. Disse Æg lægges af flere Hunner i Fællesskab og ruges afvexlende af dem om Dagen; kun om Natten ruger Hannen dem for at forsvare dem mod Angreb af mindre Rovdyr, som den er istand til at dræbe med et kraftigt Slag af sine vældige Been. Rundt om Redet lægges endnu flere Æg, som skulle hakkes itu af de Gamle, naar Ungerne krybe ud, for at tjene deres svage Maver til en nærende Kost. Æggene ere meget nærende og et er nok til at mætte fire hungrige Personer. Efter Levaillant o. fl. spises, selv de befrugtede Æg, stegte i Skallene med Faarefedt, af Hottentotterne, og Lichtenstein fandt en saaledes tillavet Ret meget velsmagende. I Fangenskab viser Strudsen ikke megen aandig Dygtighed og, skjønt man kan ride paa dem, lade de sig dog ikke styre. Naar de have samlet sig i Flokke, jage Araberne dem tilhest, idet de trætte dem saalænge, til de søge at skjule sig eller gjøre Stand; man siger at de da skulle skjule Hovedet, sandsynligviis fordi det er den svageste Deel af deres Legeme. Strudsen er i vild Tilstand sky og forsigtig og tager Flugten ved den ringeste Nærmelse af Fare. Instinktmæssig holde derfor Zebraerne og Qvaggaerne sig til de store Strudseflokke, der ofte udgjøre flere hundrede Stykker, og tage, naar Strudsene sætte sig i Bevægelse, Flugten uden at vide hvorfor. Paa flere Steder i Afrika holdes Strudsen som Huusdyr, for de fine kostbare Vinge- og Halefjæres Skyld. De, der sendes til Europa, ere af saadanne tamme Strudse; de af de vilde ere mere eller mindre beskadigede og slidte. Man tager dem tre

Gange i to Aar og river dem ud, de bedste kjendes derfor paa de blodige Penneposer; Hannernes Fjære have Fortrinnet for Hunnernes.

Den amerikanske Struds.

(Nandu, Rhea americana).

Denne Slægt har et tykkere Næb med Næseborer ved Roden; Fødderne ere forsynede med to Tæer. Den amerikanske Struds er 5 Fod høi. Den fanges tilhest med Lasso. Fjærene kunne kun bruges til Børster. Denne Fugl bliver meget let tam. Dens Hjem er Sydamerika.

Kasuaren.

(Casuarius indicus).

Disse Fugle have ingen Svingfjære eller kun nogle faa Fjærskafter uden Faner. Fødderne have tre Tæer.

Den indiske Kasuar har fem Vingefjærskafter, og en beenagtig Hjelm paa Hovedet. Alle dens andre Fjære ere som Haar. Den lever i Flokke paa Øerne i det indiske Hav. Næst Strudsen er Kasuaren den største Fugl, da den bliver 6 Fod høi. Dens Fjære ere sorte, de nøgne Lapper paa Halsen blaa og røde. Den er ligesaa hurtig som Strudsen, skjønt dens plumpe Legeme ikke synes at antyde det. Dens Fødder ere saa stærke og kraftige, at den med et Slag af dem slaaer en Mand til Jorden; den slaaer ligesaagodt frem som tilbage.

Emu.

(Casuarius Novæ Hollandiæ).

Denne mangler Hjelm og har ingen Fjærskafter. Emu lever i smaa Flokke paa Nyholland og kan blive meget tam og fortroelig; Sommeren 1840 vare tvende tamme Individer at see i Christiania.

Dronten.

(Didus ineptus).

Næbbet er meget tykt, sammentrykt, i Spidsen bøiet. De korte rudimentære Vinger bestode af bløde korte, til Flugt uduelige Fjære. Med Vished kan man kun henføre en Art til denne Slægt, der er forsvunden af de levende Skabningers Række. Imidlertid burde vistnok saavel denne, som en nærstaaende Art af en anden Slægt, Apteryx australis, som nogle have gjort, henføres til en egen Orden.

Dronten er en af de besynderligste Fugle. Man kjendte den kun af de første hollandske Søfarendes Efterretninger, af et Oliemaleri fra den samme Tid og af et daarlig opbevaret Hoved og nogle Fødder i to engelske Museer, indtil Desjardins i den nyeste Tid under Lavalagene paa dens foregivne Fædreland Isle de France opdagede Beenlevninger, der satte dens tidligere Tilværelse udenfor al Tvivl. Efter Levningerne sluttede Blainville, at Dronten havde hørt til Gribbene og Cuvier troede i Næbbet at finde Lighed med Alkerne, i Fødderne med Pingvinerne. Den var af Størrelse som en Svane; efter Afbildningerne vare Fjærene graae, men Vinger og Hale vare hvide. Den sidste, hvis det ikke er at skrive paa Malerens Regning, har havt en besynderlig Stilling. Dens Ubehjælpelighed og maaske ogsaa Naturrevolutioner synes at have udryddet den*).

En ligesaa besynderlig, hidtil kun ved et Exemplar bekjendt Slægtning af Dronten, er den ovennævnte Apteryx australis, der sandsynligviis endnu existerer paa Nyholland. Og da denne Fugls Bygning synes at forraade lige saamegen Træghed og Ubehjælpelighed som Drontens, gaaer den rimeligviis samme Skjæbne imøde.

---

*) En Afbildning af denne Fugl findes i Skill.-Mag. 1 A. Nr. 19.

Anden Familie.

Brokfugle (Pressirostres).

Denne Familie indbefatter langbenede Slægter uden Tommeltaa, eller hvis Tommeltaa dog er for kort til at berøre Jorden. Deres middelmaadige Næb er imidlertid stærkt nok til at ophakke Jorden og søge Insekter deri; de Arter, hvis Næb er svagere, søge sin Føde paa Enge og i nypløiet Jord. De, hvis Næb er stærkere, æde tillige Korn og Planter.

(Trappen.)

(Otis tarda).

Næbbet er kort. Overnæbbet let hvælvet. Mundvigene gaae langt tilbage. Næseborene ligge ved Midten af Næbbet. Benene ere høie og nøgne til ovenfor Knæerne. Løbeføddernes Tæer ere forenede ved en kort Hinde. Bagtaaen mangler.

Halen bestaaer af indtil 20 Fjære. Trapperne danne et Mellemled mellem Hønse- og Styltefuglene og nærme sig ved Næbbets Form og den forherskende Udvikling af Fødderne til Strudsene. De ere undersætsige, kjødfulde og tunge; de løbe overordentlig hurtigt, men flyve mindre let. De ere meget skye og vilde, leve i større eller mindre Selskaber paa høilendte og tørre Sandheder, Havre- og Boghvede-Agre. De leve af Korn, Frø, Planter og Insekter. De leve i Polygami og lægge faa Æg. Hannerne udmærke sig fremfor Hunnerne ved en Prydelse paa Hovedet eller Halsen.

Stortrappen er paa Hovedet og Halsen lyst askegraa, Fjærklædningen forøvrigt grovspraglet paatværs med Sort og Rustgult. Det er den største europæiske Fugl. Dens Længde er 3½ Fod. Den skal kunne veie over 24 Pund. Hannen adskiller sig fra Hunnen ved sin Størrelse og de ved Næbroden siddende Haar eller børsteagtige Fjære. Stortrappen findes i Europa og Asien, fra Grækenland til Skaane, fra Syrien til det nordlige Rusland. De ere Strøgfugle, i nordlige Egne vel ogsaa Trækfugle. Den løber med saa stor Hurtighed, idet den udspænder Vingerne, at selv Vindhunde eller Mynder neppe indhente den. Før den flyver, maa den tage et meget langt Tilløb. Om Sommeren flyver den sjælden, om Efteraaret og Vinteren derimod mere og bedre. Jagten efter den er temmelig møisom og vanskelig. Man jager den med Vindhunde og Parforceheste eller et større Selskab forener sig til en Kjedejagt, d. e. de omringe Flokken paa alle Kanter og trække sig sammen til den flyver op, da man ialmindelighed kommer til at gjøre fordeelagtige Flugtskud; thi den flyver ikke høit. I Parringstiden bryste Hannerne sig og slaaes som Kalkunerne. Hunnerne lægge 2—3 Æg af Størrelse som Gaaseæg, i en Ager. Ungerne løbe, saasnart de ere krøbne ud af Ægget.

Brokfuglen.

(Charadrius apricarius).

Brokfuglene have et Næb der er kortere end Hovedet, ret, sylformigt, ved Spidsen sammentrykt, oventil noget tykkere. De ydre Tæer ere forenede ved en Hinde. Bagtaaen mangler eller er meget liden.

De herhenhørende Fugle opholde sig om Sommeren parviis fordetmeste paa høie tørre Steder, ved Myrer og Strande. Hos os er de alle Trækfugle der trække flokkeviis eller familieviis. De Gamle trække før Ungerne. De løbe hurtigt og rykviis, flyve let og hurtigt og nære sig af smaa Orme og Insekter. De leve i Monogami og lægge i en Hule paa Marken, omtrent 4 plettede Æg, som Han og Hun ruge vexelviis; de vise megen Omhu for Æg og Unger. Deres Lyd er pibende eller fløitende.

Brokfuglen, som hos os almindeligst kaldes, Fjeldhjerpe, Fjeldplistre, Heilo o. s. v. er oventil sortagtig, bestrøet med guldgule eller blegtgule Pletter. Paa Halen har den talrige hvidagtige Tverstreger. De lange Fjære under Vingerne hvide. Denne Fugl er udbredt over Europa, Asien, Afrika og Amerika, den forekommer saavel i det høieste Norden, som i Kina Syrien og ved det gode Haabs Forbjerg. Her i Landet opholde Brokfuglene sig fornemmelig om Sommeren i Vidieregionen paa de høiere Fjelde ovenfor Skov- og Birkeregionen. Som Trækfugl kommer den til Christianiaegnen i Slutningen af Marts eller i April og forlader os igjen i August, September og Oktober. Vinteren tilbringer den i det sydlige Europa og er paa denne Aarstid meget almindelig i Egnen om Rom og paa Sardinien. — I stille Veir kommer man Brokfuglflokkerne let i Skud, naar man ikke gaaer lige mod, men til Siden af dem. Naar man seer en Flok i Luften og skjuler sig, eller kaster sig ned paa Marken og efterligner dens Lyd, kan man undertiden lokke den til at flyve over eller slaae ned i Nærheden.

Pommerantsfuglen.

(Ch. Morinellus).

Den har et hvidt Baand over Øinene, der gaaer lige til Nakken; Bryst og Sider ere ruſtrøde; de forreſte Vingefjære ere ſortbrune, den yderſte med hvidt Skaft. Denne Fugl har fornemmelig hjemme i de nordligſte Egne af Europa og Aſien. Her i Landet beboer den kun de høiere Fjeldheder, hvor den træffes parviis til indenfor den evige Snees Grændſer. Den er mindre talrig end den foregaaende. Som den foregaaende har den en melankolſk fløitende Lyd, ſom den fornemmelig lader høre mod Regn. Foruden de anførte Brokfugle findes i Norge Strandrylen, (Ch. minor), hvidbryſtet Ryle (Ch. cantianus) og Kyſtbrokfuglen (Ch. helveticus).

Viben.

(Vanellus cristatus).

Næbbet er ſom hos foregaaende Slægt; men Viberne udmærke ſig ved en kort Bagtaa, der ſidder høit og ei naaer til Marken.

Viberne opholde ſig om Sommeren paa ſumpige Enge. Naar Ungerne ere flyvevoxne ſlaae de ſig ſammen og flyve om paa Enge og nypløiede Agre. Lidt ef-

Viben.

ter lidt trække de sig til Havet, langs hvilket de drage til sydlige Lande. De løbe hurtigt og flyve høit og let. Viben har i Nakken en lang smal Fjærtop; Kraaen og den øverste Deel af Brystet ere sorte, Maven og den inderste Halvdeel af Halen hvide. Viben findes i de fleste Egne af Europa og forekommer lige fra Island til Ægypten og Persien. I Christianiaegnen viser den sig sparsomt om Vaaren, men paa Lister og Jædderen findes den i stor Mængde. Den er den første af Sumpfuglene der vender tilbage til os om Vaaren. Viben er en meget livlig Fugl, der medens den tumler sig i Luften ofte lader høre sin eiendommelige Lyd. De brede Vinger og de underste Legemsdeles blændende hvide Farve gjøre under dens overordentlig lette Bevægelser i Luften, særdeles Effekt. Magerne opholde sig i Hækketiden almindeligviis sammen og ofte hække flere Par i samme Kjær.

Steendreieren.

(Strepsilas collaris).

Næbbet er hos Slægten Strepsilas næsten af Hovedets Længde, langagtigt kegelformigt, haardt

sammentrykt ved Roden, udad trindt, lidt opadbøiet, Spidsen ret ligesom afhuggen. Næseborene ligge i Næsefuren, der næsten strækker sig til Midten af Næbbet. Benene ere temmelig korte. Fortæerne ere adskilte ligetil Roden. Bagtaaen sidder høit og naaer til Marken med Spidsen. Man kjender af denne Slægt kun den ovennævnte ene Art, som forekommer saavel i Europa som Amerika.

Kjælden.

Hæmatopus ostralegus.

Næbbet er hos denne Slægt længere end Hovedet, haardt, udad meget sammentrykt, ret og med kileformig tilskjærpet Spids. Næseborene ligge i en Fure, der omtrent naaer til Midten af Næbbet. Benene ere tretaaige. Ydertaaen er forenet med Mellemtaaen ved en Hinde.

Kjældene eller Strandskaderne opholde sig gjerne ved Kysterne af Havet og ved Skjærene. De leve i Monogami, ere livlige og muntre, løbe og flyve hurtigt, advare andre Fugle ved sit gjennemtrængende Skrig for Krybskytter, flyve almindeligt i Rækker og leve af Skaldyr og Muslinger, hvis Skaller de aabne med sit haarde skarpe Næb.

Kjælden er sort; Maven, den indre Halvdeel af Halen den bageste Deel af Ryggen og et Baand skraas over Vingerne hvide. Længden er 16 — 17 Tommer. Næbbet og Benene ere hos de ældre røde. Den er meget udbredt, findes ved de amerikanske, asiatiske og europæiske Søkyster, ved det kaspiske Hav, Nyholland og flere Steder. Ved vore Kyster er den meget almindelig og kommer undertiden til de større Søer inde i Landet. Kjælden er slu og forsigtig og særdeles sky, naar den mærker at den forfølges, ellers er den ikke bange. Den svømmer med Lethed, og dykker endogsaa. Den flyver let og svinger sig undertiden meget høit op i Luften.

3die

~~Anden~~ Familie.

Heirer (Cultrirostres).

De have et tykt stærkt Næb der er længere end Hovedet, det er ret sammentrykt og fordetmeste spidst og skjærende. Halsen er lang og Benene høie. Hos flere Arter har Luftrøret forskjellige Bøininger. Denne Familie indbefatter fordetmeste store Fugle, hvis Gang er langsom og gravitetisk, hvis Flugt er høi og jævn. De der have korte Tæer holde sig mere paa Marken, de der have dem lange, opholde sig i Sumper. De leve i Monogami. De hække paa Træer, Huse eller i Sumpe mellem Siv og Busker. Begge Mager made Ungerne, der hos de fleste Arter blive i Redet til de ere fuldkommen fjærklædte.

Tranen.

Traneslægten har et lige Næb. Næsefuren er bred og strækker sig fra Roden til noget over Midten. Mundvigerne ere under den forreste Deel af Øiet. Den lille Bagtaa sidder meget høit og naaer neppe til Jorden.

Tranen.

Tranen er graa med sorte Vingefjære og en stor hvidgraa Plet paa Siden af Hovedet og Halsen. Længden er 4 Fod. Om Sommeren opholder den sig i de nordlige Egne af Asien og Europa, om Vinteren i de sydligere. I Norden forekommer Tranen mere i de østlige end i de vestlige Egne. Den er saaledes temmelig sjælden i Norge. Tranen er en af vore stateligste Fugle. Naar den staaer opreist, naaer den en voxen Karl til Brystet, og dens Vingebredde udgjør 7 Fod. Den er Trækfugl, som kommer i April og reiser i August eller September. Undertiden gaaer Toget saa høit, at man kun hører Tranernes stærke gjennemtrængende Trompetstemmer ned fra Luften, men ei seer Skaren, skjøndt hvert Individ indtager et ikke ubetydeligt Rum. Stemmen forstærkes ved en egen Indretning af Luftrøret. Tranerne flyve altid i to under en spids Vinkel sammenstødende Rækker, der danne et fuldkomment <. Ved stærk Vind eller naar de foruroliges af en Ørn, danne de en Kreds. Tranen er sky og aarvaagen og ud-

sætter altid Vagter, naar den hviler eller søger Føde. Desuagtet bliver den i Fangenskab let tam og er da overmaade morsom og pudseerlig.

Storken.

(Ciconia alba).

Hos denne Slægt er Næbbet meget længere end Hovedet; Næbryggen er næsten jævnhøi med Panden. Mundvigene gaae hen under Øiets forreste Kant. Næseborene udgjøre en smal Sprække i selve Hornsubstantsen og ligge nær ved Næbroden. Øinene ere omgivne med en nøgen Plet, der ikke strækker sig til Næbbet. Bagtaaen naaer Marken med en Trediedeel.

Den hvide Stork har et ret Næb; den nøgne Plet om Øinene er liden og glat. Hele Kroppen er hvid, Vingerne sorte den er $3\frac{1}{2}$ Fod lang. Næbbet og Benene ere røde. Med Undtagelse af de nordligste Egne er Storken udbredt næsten over hele den gamle Verden. I Norge er den meget sjælden; almindelig derimod i det sydlige Sverrige og Danmark. Den opholder sig saavel i skovløse som skovbegroede Egne. Med sagte og afmaal-

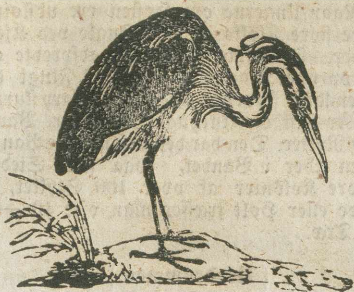
te Skridt spadserer den i Moradser, paa sidlændte Agre og Enge. Da den fredes overalt, er den kun lidet sky og flyver sjælden op, førend man er tæt ved den. Dens Flugt er høi, og den flyver undertiden lange Stykker uden at bevæge Vingerne. Svage Unger udkaste Storkene af Redet eller ihjelhugge dem før Afreisen. Inden denne gaaer for sig, samle alle Storke i Egnen sig, og efter at have opholdt sig sammen i nogen Tid, bryde de paa een Gang op til den lange Luftreise. De flytte til forskjellige Steder i Afrika og Asien, hvor de tilbringe Vinteren. Storken lever i Monogami og Magerne ere hinanden oftest meget hengivne. Dens Føde bestaaer af Orme, Fiirbeen, Frøer, Fugleunger, Æg og Skalinsekter. Sit Rede bygger den paa Mønningen af et Huus, paa en Skorsteenspibe eller et afstumpet Træ. Hvor man seer den vil bygge pleier man at lægge op et Vognhjul til Underlag. Hunnen lægger 3 — 5 Æg, som udruges i noget over tre Uger. Ungerne opfødes omhyggeligt af Forældrene, der flittigt bære Frøer, Muldvarpe, Rotter o. s. v. til dem. Man holder for at de gjøre megen Nytte ved at fortære Amfibier og Rottearter.

Den sorte Stork (Ciconia nigra) er, saavidt vides, kun skudt en eneste Gang i Norge, nemlig ved Frederikstad. Dens Hjem er det østlige Europa og Siberien, hvor den lever ved store Myrer og Kjærn.

Heiren.

(Ardea cinerea).

Næbbet er langt eller middelmaadigt. Fordybningen for Næseborene er liden, men fortsættes udad i en smal Fure eller Rende. Næseborene, der ligge i denne nærved Næbroden, ere halvt tillukkede af dens Hinde, Øinene ere omgivne med en nøgen Plet, som hænger sammen med Næbbet. Bagtaaen sidder i samme Plan som Fortærne og kommer under Gangen i Berørelse med Jorden

Heiren.

efter sin hele Længde. Halsen er lang, men kan sammentrækkes, saa at Nakken ligger paa den forreste Deel af Ryggen. Heirerne adskilles let fra andre Styltefugle ved den eiendommelige Bøining af Halsen og ved fire med uldagtigt Duun bevoxne Steder, nemlig et paa hver Side af Brystet og et paa hver Side af Overgumpen over Haleroden.

Heiren er oventil askegraa, under hvid. Tarsen er meget længere end Mellemtaaen. Længden er 3 Fod og 3 Tommer; Vingebredden 5 Fod 4 Tommer. Heiren er den almindeligste Fugl i hele den Gruppe, hvortil den hører, og findes i den hele gamle Verden ligetil Trondhjem. Paa Vestkysten af Norge er den almindelig og bliver der endogsaa Vinteren over. I Christianiaegnen er den sjælden, men viser sig dog næsten hvert Aar paa Voldene i Dieren og ved Steensfjorden paa Ringerige. Den er en Trækfugl, som kommer i Marts og April, og forlader os i September og Oktober. I Frankrig og det sydlige Tydskland træffes den hele Aaret rundt og i Italien Høst og Vaar. Heiren er en sky og forsigtig Fugl, der alt paa lang Afstand flygter for Mennesker, og den vælger derfor oftest sit Opholdsted langt borte fra Menneskers

Boliger. Naar Ungerne om Høsten ere udfløine, faaer man ofte see store Flokke af disse Fugle ved Kjærn, Moser og Floder. Fordetmeste vade de adspredte omkring i Vandet til op over Knæerne. Heirens Flugt er høi og let, og Fuglen lader flyvende ofte høre en skarp skurrende Lyd. Dens Føde er Fisk og Fiskeyngel, Amfibier, Vandinsekter, Molusker og Rotter. Den har den besyndelige Vane at dyppe alt hvad den æder i Vandet, Paa flere Steder hækker Heiren i store Kolonier af over 100 Stykker, og i saadanne Lunde eller Holt træffer man ofte 10 — 12 Stykker paa et Træ.

Rørdrummen.

(Ard. stellaris).

Den er bruun og sortspraglet samt plettet. Halsefjærene ere lange, ligesom opblæste. Vingefjærene ere tegnede med sortagtige og rustgule Tverbaand. Dens Hjem er det tempererede Europa og det varme Amerika. I Norge findes den ikke, men i det sydlige

Sverrige. Om Høsten drager den til Italien og Afrika. Det er en ensom Fugl, der lever i Monogami. Om Dagen holder den sig rolig paa et Sted, men færdes fornemmelig om Natten og lader da høre et underligt vraalende Skrig, som høres meget langt. Den er meget arrig og forsvarer sig tappert med sit spidse Næb. Saavel denne som den foregaaende jagedes fordum med Falke.

Skeegaasen.

(Platalea Leucorhodia).

Denne Slægt nærmer sig i sin hele Bygning Storkene; men Næbbet, hvoraf de have faaet Navn, er langt fladt, bredt, og ender sig oftest i en skeeformig Skive. Den hvide Skeegaas (Pl. Leucorhodia) har et tværfuret Næb, der er sort med guul Spidse. Den nøgne Øieregion og Strubeposen ere blegt gule. Fødderne sorte. Forøvrigt er Fuglen hvid; dog findes der undertiden paa Brystet noget Guult. Dusken i Nakken bestaaer af flagrende Fjære og faaer derved Udseende af en Man. Den er meget hyppig i Holland og er nogle faa Gange skudt i Norge.

Sort Ibis.

(Ibis Falcinellus).

Ibisslægten har et meget langt, tyndt, ved Basis tykt og firkantet, udad sammentrykt, bueformigt Næb. Overnæbbet er forsynet med en dyb Fure paa hver Side fra Næseborene til Spidsen og Undernæbbet med en lignende paa Undersiden. Ansigtet og Hagen ere nøgne. Benene ere høie Fortæerne ere ved Roden forenede ved en Hud. Bagtaaen er saa lang som den halve Mellemtaa og ligger under Gangen med sin bageste Halvdeel paa Marken. Ibisfuglen opholder sig i de varme Lan-

de og gjør paa bestemte Tider uhyre Reiser. De besøge næsten alle Egne af Jorden. Af de gamle Ægypter ansaaes de for hellige.

Hos den sorte Ibis ere de øvre Legemsdele sortgrønne med Metalglands. Den er en af de Fugle der yderst sjælden forekomme hos os, thi den er kun skudt to Gange her. Den tilhører egentlig det sydlige Asien, hvorfra den aarlig gjør Udvandringer til det sydlige og sydostlige Europa. Disse Udvandringer foregaae, naar Ungerne ere blevne flyvevoxne i August. Efter denne Tid indfinde de sig i Ægypten, og det er ogsaa efter denne Tid, eller i Høstmaanederne at en eller anden, fordetmeste ung Fugl, forvilder sig langt bort og kommer lige til vort Norden.

Fjerde Familie.

Snepper (Longirostres).

Næbbet er hos alle disse Fugle langt eller middelmaadigt, tyndt, blødt, svagt. Ansigtet fjærdækt, Halsen middelmaadig. Bagtaaen sidder hoit oppe paa Tarsen og naaer blot Jorden med Spidsen; undertiden mangler den. Vingerne ere spidse, middelmaadige. Halen bestaaer af 12 — 16 Fjære. De beboe Kjær, Moradser, sumpige Enge eller Strande og Bredder af Søer og Floder. Ingen Art opholder sig i Hækningstiden ved Havet, men samle sig der i Flokke i Trækningstiderne. De fortære Insekter, Orme, Molusker og Krustaceer, som de med Næbbet opsøge i Vand og Dynd. De leve i Monogami, hække paa Marken og lægge fordetmeste fire pæreformige, plettede Æg. Begge Mager ruge Æggene og pleie Ungerne, som løbe fra Redet og søge sig Føde, saasnart de ere udklækkede.

Storspoven.

(Numenius arquata).

Næbbet er meget langt, bøiet og trindt. Overnæbbet er langt og gaaer foran Undernæbbet. I Spidsen er det stumpt tilspidset. Det har nær ved Kanten en smal Fure til $2/3$ af sin Længde. Tæerne ere forenede ved en bred Hinde, hvormed de ogsaa ere kantede. Storspovens Hoved er oventil sortagtigt med bleggraae Fjærkanter. Overgumpen og de lange Armhulefjære hvide, oftest plettede. Den er saa stor som en Krage, 22 Tommer lang. Forekommer fornemmelig i de nordlige Egne af den gamle Verden. Paa de fleste store Moser i det sydlige og mellemste Norge og Sverrige forekommer Storspoven temmelig almindelig, men ikke saa talrigt som paa Vestkanten. Paa Øerne ved Vestkysten seer man den til indenfor Polarcirkelen. Som Trækfugl kommer den i Begyndelsen af April og tilkjendegiver snart sin Nærværelse, ved sin høie og pibende Stemme, som den næsten stedse lader høre. Den er meget sky og forsigtig. Af Spovslægtet findes hos os, foruden den anførte, ogsaa Smaa-

spoven, (Num. Phæopus), der ligner meget ovennævnte, men er kun 16 — 17 Tom. lang og kjendes let paa et hvidgraat Baand over Issen.

Den foranderlige Strandvibe.

(Tringa alpina).

Næbbet er nedtrykt ved Enden, og Næsefuren meget lang, men i Regelen er Næbbet ikke længere end Hovedet. Benene ere temmelig smale og middelmaadig høie. Fortæerne ere adskilte ligetil Roden. Bagtaaen er saa lille at den neppe naaer til Marken. De fælde to Gange om Aaret og undergaae derved betydelige Farveforandringer. Om Sommeren opholde Strandviberne sig ved side Enge, Kjær og Moser, saavel inde i Landet, som i Nærheden af Havet. Her leve de parviis og lægge 4 pæreformige Æg, der ruges vexelviis af begge Mager. Under Forplantningstiden findes ingen ved Havet, men naar Ungerne ere flyvevorne, streife de familieviis omkring og de fleste Arter søge da den nærmeste Søkyst, hvor de forene sig med andre af sine Lige og danne ofte store Skarer, der drage mod Syden.

Den foranderlige Strandvibe har et stort, sammentrykt i Spidsen nedtrykt Næb, der er lidt bøiet og ubetydelig længere end Tarsen, der er en Tomme lang; de øvre Halefjære ere sortagtige, de der ligge ved Siderne hvide; Halen har et dobbelt Indsnit. Denne Fugl er saavel i Norge som i Sverige den almindeligste af hele Slægten. Om Sommeren træffer man den parviis paa side og tuede Enge saavel i det sydlige Skaane som i Norges og Laplands Fjeldegne. Den viser sig fornemmelig om Høsten i talløse Flokke paa lave Strandbredder.

Foruden denne findes hos os Fjæremusen (Tringa maritima), den krumnæbbede Strandvibe (Tr. subarqvata), den brednæbbede Strandvibe (Tr. platyrhyncha),

den lille Strandvibe (Tr. minuta), Temmincks Strandvibe (Tr. Temminckii), den islandske Strandvibe (Tr. islandica).

Sandløberen.

(Calidris arenaria).

Næbbet er af Hovedets Længde, tyndt, mygt, sammentrykt ved Roden: ved Spidsen er det tykkere, kluntet. Overnæbbet er noget længere, forsynet med en Næsefure. Benene ere tynde, middelmaadig høie, med tre Fortæer, der ere aldeles adskilte, ved Randen kantede. Bagtaaen mangler. De to mellemste Halefjære ere spidse og meget længere end de øvrige. Af denne Slægt kjender man een Art: den foranderlige Strandløber, (Calidris arenaria).

Strandsnipen.

(Totanus hypoleucos).

Denne Slægt har et tyndt, rundt, tilspidset, fast Næb, hvis Overkjæve krummer sig en Smule henimod Spidsen. Benene ere høie, Mellemtaaen forenet med Ydertaaen ved en Hinde. Bagtaaen sidder saa høit, at den kun berører Marken med Spidsen. Strandsnipen er oventil bruungraa med sorte Streger og Pletter, alle undre Dele ere hvide, upletede; Næbbet er af samme Længde som Tarsen. Denne Fugl er her i Landet almindelig ved alle Bække, Elve og Indsøer og forekommer ogsaa langs med Strandene af Christianiafjorden. Den er livlig, munter og hurtig i sine Bevægelser. Foruden denne findes hos os Harlekinsneppen (Tot. fuscus), den rødbenede Sneppe eller Graakjælden (Tot. Calidris), den graabenede Sneppe (Tot. ochropus), den grønbenede Sneppe (Tot. Glareola) og Glutsneppen (Tot. Glottis).

Langnæbbe.

(Limosa).

Næbbet er lige, lidt opadbøiet og endnu længere end hos Bekkasinerne. Næsefurerne gaae næsten lige ud til den stumpe noget nedtrykte Spidse. Fortæerne ere kantede, og Ydertaaen forenet med Mellemtaaen ved en Hinde til det første Led. Bagtaaen naaer Jorden med en Trediedeel. Af denne Slægt har man hidtil hos os kun truffet en Art: den ruströde Langnæbbe (Limosa rufa).

Holtsneppen.

(Scolopax rusticola).

Bekkasinslægten (Scolopax) har et langt, ret, ved Enden fortykket Næb, som er beklædt med en blød nerverig Hud, der efter Døden bliver rynket. Næsefuren er meget lang. Øinene ere store, ligge langt tilbage, tæt under Issen. Tærne ere adskilte lige til Marken. Bagtaaen, der er kort og høitsiddende, naaer til Jorden med Spidsen. Bekkasinerne ere natlige Fugle, som almindelig ligge stille om Dagen, og ere i Bevægelse i Skumringen og Dæmringen, ja endogsaa om Natten. De opholde sig i Moser og paa sumpige Enge, eller blandt Buske i Skovene. De opholde sig om Som=

ren i Norden, men drage til sydlige Egne mod Vinteren. Ved sin Holdning og sit Udseende erindre de om Hønsene; de løbe hurtigt, skjule sig paa Marken og trykke for Hunden. Hos de fleste Arter er Hunnen større end Hannen og har længre Næb. Deres Flugt er hurtig og hos nogle i Zikzak, hvorfor der udfordres megen Færdighed til at skyde dem. De trække i adspredte Flokke, og Hannerne komme om Vaaren førend Hunnerne. De nære sig af Matker, Insekter og Larver. Kjødet er bekjendt som overordentlig velsmagende. Skjøndt de her i Landet findes i stor Mængde, skydes der dog kun faa.

Holtsneppen, Waldsneppen, eller Rugden er 14 Tommer lang. Hovedet er bagtil sort, med 3 rustgule Tværbaand. Oventil er den bruun og sort spraglet, med fire langsgaaende Striber paa Ryggen og fire Tverstriber paa hver af Vingerne; under er den hvidguul med brune Bølgestreger. Halespidsen er oventil graa, under sølvhvid. Holtsneppen forekommer og klækker om Sommeren fra Lapland og Siberien, hvor den findes i stor Mængde, til langt mod Syden, men hvor den ei er saa talrig. Om Vinteren træffes den i største Mængde i Italien og Taurien, ja trækker endogsaa over til Anatolien og Afrika. Ogsaa i England, Frankrig og Tyskland overvintrer den. Til Christianiaegnen, hvor den er hyppig, kommer den i de sidste Dage af Marts eller i Begyndelsen af April og synes, efter Rasch, ikke at forlade os førend Kulden noder den dertil. Den opholder og fortplanter sig helst i bjergige Skovegne, hvor der er meget fugtig Mose. Holtsneppen er en sky Fugl, der ligger stille om Dagen. Det besynderlige Instinkt hos den, at den i Skumringen og Dæmringen flere Gange flyver frem og tilbage over den samme Egn, kalder man i Sverrig Morkull-sträck ɔ: Holtsneppedrag, Rugdetræk. Rugden trækker fornemmelig om Vaaren under Parringstiden; men naar Ungerne er blevne flyvevorne, trækker hele Familien. Under Draget eller Trækningen, lader den høre en egen Lyd, som omtrent kan udtrykkes med: ort, ort, pist! Holtsneppen skydes paa Drag og kan lokkes som Tiur

og Aarfugl. Kjødet er af en fortrinlig Smag, og Fuglen steges og spises med Indvoldene i.

Enkelt Bekkasin.

(Scol. Gallinago).

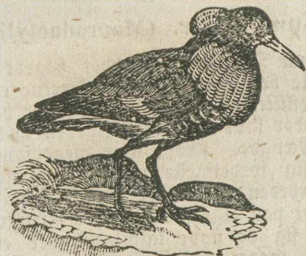
Halen har 14 Fjære, der ere rustgule med sorte Baand og hvid Spidse. Den yderste Vingefjær er hvid i Yderfanen, Brystet og Maven ere uplettede hvide. Den findes fornemmelig i de nordlige Lande. Her forekommer den til indenfor Polarkredsen. Som Trækfugl, viser den sig ved Christiania i April og Mai og drager bort i August, Septb. og Oktober. Den er meget almindelig i alle Moser i Fjeldegnene. Naar man nærmer sig den, flyver den op med Lynets Fart i Zikzak, hæver sig høit op i Luften, flyver almindelig langt og kaster sig som en Piil ret ned i et Kjær. Under Parringstiden ligner dens Stemme en Gjeds Bræge, hviket har givet den norske Almue Anledning til at kalde den Raajeit, Mækregauk, Horsegauk, Skoddeføll o. fl. Ligesom de øvrige Bekkasiner fanges den i Garn og skydes for Raphønshund; men denne Jagt udkræver en udmærket Flugtskytte.

Foruden de anførte Bekkasiner forekomme i Norge: den dobbelte Bekkasin (Scol. major), der især findes i

Mængde paa de flade Øer i Øieren, og Smaabekkasinen (Sc. Gallinula).

Bruushanen.

(Machetes pugnax).

Næbbet er af Hovedets Længde, noget sammentrykt ved Roden; ud ad er det trindt, ved Spidsen nedtrykt. Overnæbbet er noget længere end Undernæbbet, og dets Spids noget bøiet over Undernæbbets. Næsefuren er lang. Bagtaaen sidder høit og naaer Marken med Spidsen. Fortæerne ere kantede; Ydertaaen forenet med Mellemtaaen ved en bred Hinde. Hannerne ere betydelig større end Hunnerne og meget forskjellige fra dem. Hannerne ere om Vaaren prydede med en lang smuk og yppig Fjærkrave og have Ansigtet fuldt af røde Vorter. Farven varierer i det Uendelige.

Bruushanen eller Kamphanen har sortagtige Vingefjære; det første Vingefjerskaft er hvidt; de tre ydre Halefjere ere graae, fordetmeste uden tydelige Pletter. Tarsen er 1⅝ — 2⅛ Tomme. Den forekommer i det tempererede Europa og Asien og det nordlige Afrika. I Norge forekommer den almindeligst ved Kysterne ligetil de nordlige Egne af Landet. Om Høsten viser den sig

ikke sjælden paa sidlænte Enge ved Christiania og paa Øerne i Øieren. Skjøndt Bruushanerne ere selskabelige Fugle, slaaes de dog uafladelig i Parringstiden. Hunnerne, der opholde sig ved eller iblandt dem, ere af langt fredeligere Gemytsbeskaffenhed.

Femte Familie.

Sumphøner. (Macrodactyli).

Hos denne Familie er Næbbet haardt sammentrykt og fordetmeste høit og tilspidset. Tæerne ere meget lange, smale, adskilte, med eller uden Lapper paa Siderne; Bagtaaen sidder lavt og berører Jorden med $1/3$ eller $1/2$ Deel af sin Længde. Kroppen er meget sammentrykt. — De opholde sig fordetmeste mellem Græsset i Kjær og Moser i Nærheden af Vandet; nogle opholde sig ogsaa blandt Kornet paa Agrene. De løbe hurtigt og have let for at skjule sig og flyve ialmindelighed ei op, førend man er dem meget nær. De leve i Monogami og Hunnen lægger et stort Antal Æg. Ungerne løbe ud af Redet saasnart de ere udklækkede.

Vandrixen.

(Rallus aqvaticus).

Hos denne Slægt er Næbbet længere end Hovedet, smalt spidst, noget nedbøiet og sammentrykt

efter hele sin Længde. Næsefuren gaaer ud til over Halvdelen af Næbbet. Halen er kort. De herhen hørende Fugle løbe hurtigt og kunne i Nødsfald svømme, men flyve ei gjerne og vise sig sjelden for Mennesker. Deres Føde bestaaer af Orme, Insekter og Frøe. Der findes blot en europæisk Art, der i alle kolde og tempererede Lande er Trækfugl. „Paa Island er den dog Standfugl; sandsynligviis fordi den ei kan trække over det vide Hav og komme derfra. Men hvorledes den er kommen did er ikke let at begribe.“

Vandrixen er oventil olivenbrun med sorte Pletter. Mavens Sider ere sorte med hvide Tværbaand. Længden er 10 Tommer; dens Hjem er Europa. Dog er den meget hyppigere i de sydligere Egne. Hos os synes den kun at forekomme spredt og i ringe Mængde, især paa Vestkysten. Den er fornemmelig i Bevægelse om Natten, for at søge sin Føde.

Agerrixen.

(Gallinula crex).

Hos denne Slægt, Gallinula, er Næbbet kortere end Hovedet, høit og sammentrykt, ret, oven og nedenunder lige tilspidset; Næbroden er oventil mere eller mindre bar. Benene ere store med heelt kløvede Tæer. Bagtaaen sidder høit og berører Marken med den yderste Trediedeel. Halen er meget kort og fordetmeste skjult under Dækfjærene. Sumphønerne opholde sig fordetmeste paa Steder, som ere bevoxte med Græs eller Siv, eller og i Nærheden af aabent Vand, hvori de svømme og dykke fortræffeligt. Dog undtages herfra Agerrixen, som ikke svømmer, og ofte opholder sig langt borte fra Vandet. De løbe hurtigt.

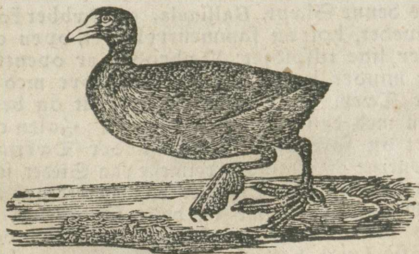
Agerrixen er henved 10 Tommer lang. Vingernes Grundfarve er bruunrød. — Den er temmelig hyppig lige fra det sydlige Norge til indenfor Polarkredsen, men forekommer overalt sporadisk eller flækkeviis. Den op-

holder sig mellem høit Græs og Korn paa fugtige Steder. Som Trækfugl kommer den til Christianiaegnen i Midten af Mai og drager bort i September. Om Natten, og efter Regn ogsaa om Dagen, lader den høre sit høitlydende skurrende Arp — snarp eller rax — krax, som gjentages i lange Rækker. Den flyver slet og ugjerne og fordetmeste kun naar den bliver opskræmt, og selv da, kun korte Strækninger. Man faaer sjelden see Agerrixen; thi den skjuler sig fordetmeste iblandt Kornet eller Græsset, og man kan udentvivl antage at ikke En af Hundrede af dem, der have hørt den, have faaet den at see.

Den anden Art Sumphøne (Gal. porzana) er ogsaa skudt i Norge. Den er mindre end foregaaende og bestrøet med hvide Punkter.

Blishønen.

(Fulica atra).

Hos denne Slægt er Næbbet kortere end Hovedet, tykt, ret sammentrykt efter hele sin Længde, oven og nedentil lige tilspidset; Næbryggen stræk-

ker sig tilbage paa Panden og udvides der til en ophøiet Plade. Alle Tæer ere lange; Fortæerne ere paa begge Sider kantede med en bred fliget Hud; Bagtaaen, der næsten efter hele sin Længde er i Berørelse med Marken, er kantet med en heel Hinde. — Blishønen opholder sig i Færsktvand og besøger kun Havet i Trækningstiden. De svømme og dykke med overordentlig Færdighed. Om Dagen skjule de sig blandt Siv og Græs, men færdes om Natten og ere meget vanskelige at komme iskud. De leve i Monogami og begge Mager ruge Æggene og passe Ungerne. Blishønen har hvid Pandeplade; Fjærbedækningen er sortagtig; de underste Haledækfjære sorte, den yderste Vingekant hvid. Den er meget almindelig i det tempererede Europa, Rusland og Ostindien og forekommer temmelig hyppig i Skaane; i nordlige Egne er den mindre almindelig, skjøndt den findes til nordenfor Dovre. Til sine Klækkesteder skal den ankomme i April og Mai. Noget før denne Tid viser den sig i smaa Flokke paa Havet. Om Sommeren opholder den sig fordetmeste parviis ved de sivbegroede Bredder af Moser og Indsøer. Paa Landet viser den sig sjelden; thi den gaaer ugjerne og blot kortere Stykker. Ligesaa ugjerne flyver den. Bliver den skræmt og vil hastig afsted, flagrer den hurtig med Vingerne og slaaer mod Vandet med Fødderne. Men er den først kommen op, flyver den temmeligt raskt. Den trækker bort i September.

Svømmesneppen.

(Phalaropus).

Denne Slægt indbefatter smaa Fugle med et middelmaadigt, tyndt, ret eller nedtrykt, spidst Næb. Begge Kjæver ere furede langs Kanten fra Roden og have indbøiede Spidser. Benene ere middelmaadig høie, nøgne til over Knæerne. Bagtaaen berører blot Marken med Spidsen. Fortæerne ere forenede til Midten og derpaa kantede med en fliget Hinde. Af denne Slægt

findes hos os to Arter: den brednæbbede Svømmesneppe (Ph. fulicarius) og den smalnæbbede Svømmesneppe (Ph. hyperboreus).

Avocetten.

(Recurvirostra Avocetta).

Næbbet er meget langt, tandert og fladtrykt under hele sin Længde; den ydre Halvdeel, er bøielig og krummet opad; Næseborene ligge i Næsefurerne, nærved Kanterne af Næbbet. Benene ere smale, lange, sammentrykte paa Siderne og nøgne til høit op over Knæerne. Fortæerne ere meget kortere end Tarsen, forenede ved en indringet Hud til lige ud mod de rette Kløer; Bagtaaen er meget kort, sidder høit og naaer ei Marken. — Fuglen træffes parviis og nærer sig af Insekter, som den plukker op af Vand eller Dynd.

Denne besynderlige Slægt er ulig alle andre Vandfugle. Den staaer allene og danner ei tilligemed nogen anden Slægt en naturlig Gruppe. Den Art, som vi her ville beskrive, nærmer sig, ved sine lukkede Fødder og ved sin tætte ved Bunden meget duunfulde Fjærklædning, samt derved, at den ofte svømmer, til Svømmefuglene og danner derfor en passende Overgang til disse.

Avocetten, der i Danmark kaldes Klyde, er hvid; Kalotten og Vingerne ere sorte; paa Skuldren er en stor hvid Plet. Den opholder sig under alle Aarstider nær ved Havets Strande, løber paa side Enge ved Stranden, vader i grundt Vand og svømmer i det dybere. Dens Hjem er fornemmelig Sydeuropa; dens Nordgrændse er ved Skandinaviens sydligste Strande; i Norge er den ei bleven skudt, førend i dette Aars September, (1840), da et Exemplar fældedes ved Ellinggaard i Smaalehnene.

Sjette Orden.

Svømmefugle. (Palmipedes s. Anseres).

Svømmefuglene ere Fugle, hvis hele Organisation er indrettet for et Ophold paa og i Vandet.

Svømmefødderne vise sig her under tre forskjellige Former. De ere enten **egentlige eller heeltforbundne Svømmefødder**, hvor de 3 Fortæer ere forenede ved en Hinde, og Bagtaaen er fri eller mangler; eller **Aare- eller Pelikanfødder**, hvor alle fire Tæer ere forenede, eller endelig **Lappefødder**, hvis Tæer ikke ere forenede, men omgivne med en hindeagtig Rand. *) **Næbbet** er kort eller middelmaadigt, sammentrykt og spidst, eller trindt, eller bredt og stumpt. **Vingerne** ere lange og spidse, eller middelmaadige og stumpe, eller korte. **Halen** bestaaer af 12 — 20 Fjære eller mangler aldeles.

Vandet er Svømmefuglenes egentlige Element, og paa dette tilbringe de sin meste Tid og hente deraf sin meste Føde. Svømmeevnen er derfor fortrinlig udviklet hos dem, og deres hele Legemsbygning er indrettet derefter. Benene ere korte, med trind eller fladtrykt Tarse, og sidde langt tilbage under Kroppen. Fjærene ere tætsluttende og bløde og holdes stedse glatte og olieagtige ved en Vædske, som afsondres i en Kirtel paa Overgumpen og indgnides med Næbbet. Paa lange Vandringer svømme Fuglene, som vi alt paa et andet Sted have omtalt, ikke, da selv de bedste Svømmere paa denne Maade ikke kunne tilbagelægge en Miil i Timen. Alle Svømmefugle ere i større eller mindre Grad fortrolige med sit Element. Alle kunne hvile paa Vandet, de fleste ogsaa

---

*) Saavel de egentlige Svømmefødder som Lappefødderne forekomme ogsaa hos enkelte Fugle af Styltefuglenes Orden, f. Ex. Svømmefødder hos Flamingo, Lappefødder hos Blishønen og flere.

svømme og i denne Stilling med Næbbet og Hovedet søge sin Føde deri. Med Svømmeevnen er tillige hos de fleste Svømmefugle forenet Evnen til at dykke, eller sænke sig ned under Vandets Overflade. **Dykkerne** ere enten **Svømmedykkere,** naar de kunne nedsænke sig, i det de hvile paa Vandet. **Styrtedykkere,** naar de blot kunne sænke sig under Vandet ved at nedstyrte sig fra Luften.

Svømmedykkerne dykke paa forskjellige Maader: Nogle slutte Vingerne tæt sammen og gjøre et lille Spring, hvorved de komme ned paa Hovedet: under Vandet svømme de blot med Fødderne. Andre brede Vingerne halvt ud og svømme under Vandet med Vinger og Fødder. — I Anvendelse af Dykkeevnen vise de ogsaa nogen Forskjel: Nogle dykke baade efter Føden og for at undgaae en Fare; andre dykke efter Føde, men søge at undgaae deres Fiender ved at flyve, atter andre dykke kun i Fældingstiden, naar Flyveevnen er dem berøvet; men istedetfor Dykkeevnen have de da Evne til at kunne stille sig paa Hovedet og ophente Føden fra Bunden af udybt Vand. — Mange Svømmefugle kunne ikke dykke forend de have faaet Fjær; saalænge de ere i deres Duunklædning komme de ikke i Vandet, men næres paa Landet af de Gamle; andre begynde at svømme og dykke saasnart de ere udklækkede.

Styrtedykkerne anvende allene denne Evne, forat gribe det Bytte, som de i Forveien have opdaget under Vandet. Naar de nemlig under Flugten bemærke et passende Bytte, holde de stille og bevæge sig med udspændte Vinger mod Vandet, bevæge derpaa Vingerne nogle Gange, for at gjøre Faldet kraftigt, og styrte sig saa ned. — Ingen Styrtedykker anvender dette Middel for at undgaae Farer, og ingen Svømmefugl er baade Svømmedykker og Styrtedykker. De fleste Styrtedykkere svømme kun lidt, men hvile derimod ofte ud paa Vandet.

De fleste Svømmefugle leve i Monogami. Denne er tre Slags. Hos nogle tage baade Hun og Han Deel

i Redebygningen, Æggenes Udrugning og Ungernes Ernæring og Beskyttelse; disse ruge alle ved Havet. Hos andre ruge baade Han og Hun, og begge beskytte Ungerne; derimod fodre de dem ikke, men føre dem strax til Vandet, hvor de selv søge Næring: disse ruge ved de færske Vande. Atter hos andre er det Hunnen, som bygger Redet, ruger Æggene, leder og beskytter Ungerne, men ingen af Magerne fodre dem; ogsaa disse klække ved færskt Vand. De her anførte Bestemmelser taale imidlertid adskillige Indskrænkninger. — De fleste Svømmefugle bygge et meget konstløst Rede, som de dog fordetmeste udfodre med bløde Duun, hvilke de plukke af sit eget Legeme. Størstedelen bygge paa Marken, andre i Jordhuler, Bjergkløfter og hule Træer. De fælde fordetmeste to Gange aarlig. — De koldere Lande ere Svømmefuglenes egentlige Hjem; de findes der i en talløs Mængde, og blive der ved sit Kjød, Æg og Fjær uundværlige for disse Landes Beboere. I de varme Lande findes der forholdsviis meget faa Svømmefugle. De ere meget selskabelige; og ikke allene mange Fugle af samme Art, men ogsaa en Mængde forskjellige Arter yngle imellem hverandre paa samme Steder, de søge især til klippefulde Strandbredder og enkeltstaaende Klipper i Havet som de besætte fra øverst til nederst. Disse Klipper kaldes Fugleøer eller Fuglebjerge. — Denne Orden indbefatter fire Familier: Maager, Gaasefugle, Pelikaner og Dykkere.

Første Familie.

Maager (Longipennes).

Vingerne ere lange og spidse, Tarsen trind eller sammentrykt, Bagtaaen er fri eller mangler; Fortæerne ere forenede ved en heel eller indringet Svømmehinde Næbbet er aldrig tandet men sammentrykt og spidst; i Spidsen ret eller nedbøiet. Hos disse sidde Benene om-

trent midt under Kroppen. Alle flyve høit og let og nogle Arter flere hundrede Miil fra Land. En Deel gaae, løbe og svømme med Lethed, andre næsten aldrig. De fleste ere Styrtedykkere. Alle vise de Tilbøielighed til at bygge koloniviis; hække ved Havet. De have mange Egenskaber tilfælles med Rovfuglene og man har derfor kaldet dem Rov-Svømmefugle.

Makreltærnen.

(Sterna Hirundo).

Hos Tærnerne er Næbspidsen ret, uden nogen Hage, Svømmehuden udringet, Vingerne meget lange, sabelformig spidse, Halen mere eller mindre kløvet. De opholde sig bestandig over og ved Vandet og flyve mere end de svømme; og af deres lange Vinger og smaa svage Fødder kan man allerede slutte sig til, at de mere opholde sig i Luften end i Vandet. Deres Føde bestaaer i Fiskeunger, Vandinsekter, og Krustaceer. De lægge sine Æg paa den bare Sand eller Straa. Begge Mager bære i Næbbet Føde til Ungerne, selv efterat de kunne flyve.

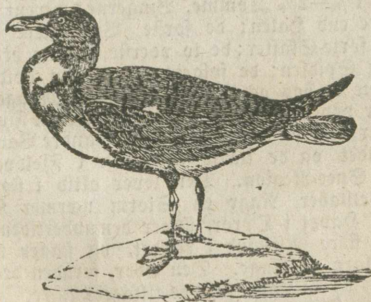
Makreltærnen har et rødt Næb med sort Spids; Benene ere røde; Hovedets Sider og Struben ere reent hvide. Den findes ved Kysterne af alle Have i det nord-

lige og tempererede Europa, Asien og Amerika og forekommer ogsaa temmelig hyppig ved de større Floder og Ferskvandssøer. Ved Norges Kyster er den meget hyppig og er maaske den eneste af Slægten, som forekommer der. Mod Vinteren drage Tærnerne noget sydligere, om Sommeren sees de til langt nordenfor Polarkredsen. Næsten stedse seer man den med lette Vingeslag svæve lavt over Vandet; naar den bliver vaer en Fisk eller et Vandinsekt holder den sig stille paa eet Sted med flagrende Vinger og skyder derpaa ned med Pilens Hurtighed, for at fange sit Rov.

Skyder man en Tærne i Luften, og den falder vingeskudt paa Vandet, samles der almindelig en Mængde skrigende Kammerater, til hvem der ogsaa slaae sig Maager, over den. De følge Makrelstimerne, forat opsnappe de Insekter, Krustaceer og Smaafiske, som disse jage op.

Fiskemaagen.

(Larus canus).

Maagerne adskilles meget let fra den foregaaende Slægt ved sit mod Spidsen til en Krog bøie-

de Overnæb og den tværtafskarne af lige lange Fjær bestaaende Hale. Næbbet er i det Hele stærkt, og Underkjæven har henimod Spidsen en fremstaaende Vinkel. I Legemsbygning og Levemaade have de nogen Lighed med Krager og Gribbe. De forekomme fordetmeste i større eller mindre Selskaber ved Kysterne af Havet; kun faa leve ved færskt Vand. Med Hensyn til Flugt og Dykningsevne have flere Arter Lighed med foregaaende Slægt; men Benene ere som Bevægredskab mere udviklede end hos Tærnerne, hvorfor de kunne svømme paa Vandet og gaae og løbe paa Landet. De ere alle meget glubske, og deres Føde bestaaer fornemmelig af levende og døde Fiske, Aadsler, som flyde paa Vandet, Fugleunger, Æg o. s. v. Muslinger og andre Skaldyr, sætte de undertiden fast i Klipperevner, hakke dem itu med Næbbet og udtage saaledes Dyret; undertiden flyve de høit op i Luften med dem, slippe dem ned paa ujevne Klipper og knuse dem saaledes. De lægge 2—4 Æg, oftest paa en Klippe, paa et Underlag af Tang eller Græs.

Fiskemaagen har askeblaa Mantel (Ryg og Vinger); Tarsen er 1⁷/₈—2¹/₈ Tomme, Vingerne omtrent to Tommer længre end Halen; de første Vingefjære ere udtil sorte med sorte Skafter; de to yderste med et bredt hvidt Bælte bag Spidsen; de følgende have kun hvide Spidser. Denne er hos os den almindeligste Maageart; den forekommer ved alle Kyster, ligefra Næsset til Finmarken. Man træffer dem ogsaa ved Indsøer og andre Vande langt inde i Landet og de klække endogsaa i Fjeldvandene i den evige Snee-Region. Den lever altid i større eller mindre Selskaber. Naar en Storm nærmer sig eller alt har sat Havet i Oprør, flyver den undertiden i utallige Flokke flere Miil ind i Landet, og slaaer ned paa lavlendte Agre og Enge. Den æder, foruden de anførte Fødemidler, ogsaa Korn paa de tilsaaede Agre.

Foruden Fiskemaagen findes hos os Lattermaagen (**Larus ridibundus**), Hvidmaagen (**L. eburneus**), den retaaede Maage eller Krykjen (**L. tridactylus**), den store

Graamaage (Larus argentatus), den islandske Maage (L. glaucus), Havmaagen, (L. marinus), og Sildemaagen (L.fuscus).

Rovmaagen.
(Lestris).

De ligne Maagerne men have det i Spidsen stærkt krummede Næb ved Roden beklædt med en Vorhud ligesom Rovfuglene. Rovmaagerne opholde sig i de nordlige Have og i Skjærgaardene omkring den skandinaviske Halvø; de forekomme fordetmeste enkelte eller parviis undtagen i Klækketiden, da de leve i Kolonier. Deres Næring er Fisk, de ere glubske, djærve og dristige; men da de aldeles ikke ere Svømmedykkere og slette Styrtedykkere, saa kunne de ei selv fange meget Fisk i Vandet. De passe derfor paa, naar andre Vandfugle fornemmelig en Tærne eller Maage, blandt hvis Skarer de opholde sig, have fanget noget Rov; de angribe den da strax i Luften, klemme og hugge den saalænge til den maa udkaste den undertiden alt nedsvælgede Fisk, hvilken de da med beundringsværdig Hurtighed opsnappe inden den naaer Jorden eller Vandfladen. De hække paa Myre og Sandbanker ved Færskvand. — Af denne Slægt forekommer hos os tre Arter: Havkummeren eller Skua, (Lestris catarrhactes) Bredstjertet Jo (L. pomarina) og Tyvejo, Trulort eller Maageskidt (L. parasitica).

Albatrossen.
(Diomedea exulans).

Denne Slægt, der især tilhører den sydlige Halvkugles Have, har et stort tykt Næb, der er forsynet med en Hage, aldeles adskilte og til Siderne liggende Næseborer og intet Spor af Bagtaa.

Slægten indbefatter de største Søfugle, der nære sig af Fiskerogn, Molusker, Aadsel af Hvaler, Sepier o. s. v.

Albatrossen er meget større end en Svane, henved fire Fod lang med en Vingebredde af 10—12 Fod. Den er hvid med sorte Striber; Svingfjærene ere sorte, Næbbet gulagtigt, Fødderne kjødfarvede. Den findes fornemmelig hiinsides Vendekredsen, ved det gode Haabs Forbjerg, ved Kap Horn og i det hele store Verdenshav. Imidlertid synes de at foretage store Reiser; man træffer dem ofte flere hundrede Mile fra Land og saalangt nord som ved Kurilerne og Kamtschatka. De forekomme næsten stedse i store Selskaber, der skrige som Æsler og ere meget graadige. De forfølge fornemmelig de flyvende Fiske. Æggene skulle være 4 Tommer lange.*)

Stormfuglen.

(Procellaria glacialis).

Næbbet er af Hovedets Længde; Overnæbbet er ved Spidsen nedbøiet; Undernæbbet danner en Rende og er nedenunder forsynet med en Vinkel. Næseborene danne en afskaaren Tubus og aabne sig midt paa Næbryggen i en fælles med Skillevæg forsynet Aabning. Fortæerne ere lange med stor Svømmehud. Bagtaaen danner blot en liden spids Klo. Stormfuglene ere af middelmaadig Størrelse og træffes almindelig ude paa det vide Hav eller blandt Klipper og Forbjerge og nærme sig sjælden Kysterne. De ere mest i Bevægelse under eller mod stormfuldt Veir. De svæve frem med ubevægelige Vinger over Bølgerne, hævende og sænkende sig med dem. Deres Føde bestaaer mest af Aadsel af Hvaler, Sælhunde og andre Sødyr. De byg-

*) Som en Mærkelighed kan anføres, at en sjelden Art af denne Slægt, Diom. chlororhyncos, som ellers aldrig pleier vise sig nordenfor Æqvator, blev Høsten 1837 fanget paa Eger, ei langt fra Kongsberg.

ge intet Rede, men klække i store Flokke paa Klippeafsatser ved det aabne Hav. Hannen og Hunnen made sine Unger af Kraaen ved at indkaste de halvfordøiede Fødemidler i deres Gab.

Stormfuglen er saa stor som Fiskemaagen, oventil askeblaaagtig, under hvid; Næbspidsen og Kløerne ere hvide, Vingefjærene mørkegraae. Denne Art synes kun at tilhøre de nordligste Have; i de sydligere Egne og den sydlige Hæmissære forekomme flere andre Arter af Slægten. Stormfuglen viser sig ikke sjelden ved Kysterne af det nordlige Norge, naar det blæser stærkt; den pleier der følge efter Baadene. Den hækker paa de yderste ved Havet liggende Holme og Klipper udenfor Finmarken og Nordlandene og i Mængde paa Beeren-Eiland. Ved Grønland, hvor den kaldes Malemukke, og paa nogle Øer ved Island klækker den i saadan Mangfoldighed, at Antallet Aar for Aar forøges, uagtet man aarlig borttager en 20,000 Æg og Unger. Foruden de ovenanførte Fødemidler fortærer den ogsaa Meduser og Kokleare. Paa steile Klippeafsatser lægger Hunnen eet stort hvidt Æg, der ruges vexelviis af begge Mager.

Stormsvalen.

(Thalassidroma pelagica.)

Hos denne Slægt er Næbbet kortere end Hovedet, temmelig tyndt og svagt, meget sammentrykt;

Overnæbbet er i Spidsen nedbøiet; Undernæbbet har ingen Vinkel nedentil; Næseborene ere som hos foregaaende, Benene ere temmelig høie. Bagtaaen dannes alene af en liden spids Klo. Arterne ere smaa, og denne Slægt indbefatter de mindste Fugle med lukkede Fødder. Stormsvalerne træffes ude paa det vide Hav i stor Afstand fra Landet, De ere næsten natlige Fugle, der paa klare Dage skjule sig i Jordhuler og Klipperifter, men ere i Bevægelse paa Havet i Skumringen samt paa mørke og stormfulde Dage. De leve af smaa Sødyr, klække i Kolonier paa steile Klipper, samt føde sine Unger af Struben ligesom Svalerne. Deres Flugt er hurtig men de flyve altid lavt over Vandfladen og staae undertiden med trippende Fødder og udbredte Vinger paa Vandet. Den eneste Art, som findes hos os, er den oven anførte, den lille Stormsvale (**T. pelagica**).

Skrabben

(Puffinus Anglorum)

eller Liren er den eneste Art, som forekommer her af Slægten **Puffinus**. Hos denne Slægt, som man ogsaa kalder Stormdykkere, **er Næbbet længere end Hovedet**, temmelig smalt, næsten trindt, udad sammentrykt; begge Kjæver ere randede noget opadbøiede, og derpaa pludseligt nedadbøiede samt spidse; Undernæbbet uden Vinkel. Benene ere middelmaadige, Tarsen sammentrykt; Tæerne temmelig lange. Bagtaaen dannes blot af en meget liden spids Klo. De dykke efter sin Føde og naar de angribes, søge de at undkomme ved Dykning eller Flugt. Ligesom Lunden grave de med sine lange spidse Kløer Gange under Jorden, hvori de lægge sit Æg. Ungerne ere bedækkede med lange myge Duun og blive i Redet til de have opnaaet Forældrenes Størrelse.

Anden Familie.

Gaasefugle. (Lamellirostres).

Hos Gaasefuglene er **Næbbet** beklædt med en fiin nerverig Hud, i Spidsen forsynet med en haard Negl og i Randen med Tagger eller Tænder, **Næseborrene** mere eller mindre fjernede fra Panden, ere til Halvdelen bedækkede med en flad Hinde. Tungen er kjødagtig og paa Siderne forsynet med Fryndser, Halsen er lang, tynd, Kroppen undersætsig, fladtrykt. **Benene** sidde temmelig langt tilbage under Kroppen og ere fjærklædte næsten lige til Knæet, Tarserne ere korte eller middelmaadige, **Fortæerne** ere forenede ved en heel Svømmehud, **Bagtaaen** er høi med eller uden Hudlap. **Vingerne** ere middelmaadige og spidse med haarde Vingefjære. Halen er fordetmeste kort og bestaaer af 12—20 Fjære.

Hannen er almindelig større og smukkere end Hunnen, og hos en Deel Arter er denne Forskjel meget betydelig. Ungerne ere forskjellige fra de gamle, men ligne Hunnen mere end Hannen.

Gaasefuglene opholde sig fordetmeste Høst og Vinter flokkeviis ved Havets Kyster; men mod Hækketiden fordele de sig parviis og begive sig til de færske Vande inde i Landet for at klække der. Kun nogle faa Arter blive ved Havet og klække paa Holme og Skjær. De lægge sine Reder paa bar Mark, i Jordhuller, Bjergkløfter eller hule Træer. De lægge et stort Antal eensfarvede Æg, der ruges af Hunnen alene. Ungerne svømme og dykke saasnart de ere krøbne ud af Ægget; Moderen mader dem ikke, men anviser dem blot Føden og beskytter dem indtil de kunne flyve. Hos en Deel Arter slaae Hannerne sig sammen, efterat Parringen er udført og forlade Hunnerne, og man seer dem ikke hos disse igjen førend Ungerne ere flyvevoxne. Disse ere ikke forplantningsdygtige, førend i det andet eller tredie Aar. Af denne Familie ere mange blevne Huusdyr; deres Æg og

Kjød ere velsmagende og deres Fjær og Duun høre til de bedste af Svømmefuglenes.

Svanen.

(Cygnus Olor).

Svaneslægten har et Næb, der er længere end Hovedet og ved Foden mere høit end bredt; Neglen indtager ikke hele Næbspidsen; Egnen mellem Øinene og Næbbet er hos de Ældre nøgen. Halsen er smal og længere end hele Kroppen, Tarsen kortere end Mellemtaaen. De ere de største Fugle i denne Familie. Fjærklædningen er overordentlig tæt og fældes ei mere end en Gang om Aaret. Svanerne ere egentlig ei Trækfugle, men de fjerne sig blot for Isen. Naar de svømme, bære de Vingerne oppustede paa en egen Maade og benytte sig undertiden af dem som Seil; den lange Hals føres mere eller mindre S=formigt, hvilket giver dem et prægtigt Udseende. Dykningsevnen er ubetydelig; men paa grundt Vand stille de sig ofte ligesom de tamme Ænder med Halen opad og naae med den lange Hals til Bunden. De svømme fortrinligt, men gaae slet og fjerne sig derfor heller ikke langt fra Vandet. De have vanskeligt for at flyve op; men først

opkomne i Luften er deres Flugt baade høi og udholdende. De leve fordetmeste af Plantekost og Frøer.

Den tamme Svane er hvid; Panden er forsynet med en Knold, der tilligemed Trakten mellem Øie og Næb og Neglen paa Næbspidsen ere sorte; det øvrige Næb er guulrødt; Neglen er aflang; Tænderne staae ned under Kanten. Saavel i vild som tam Tilstand forekommer denne Art om Sommeren paa Indsøer og store Damme og andre ferske Vande i det sydlige Sverrige, Dannemark, England, Nordtyskland, Polen, Rusland, i Lilleasien, Persien, ved det kaspiske Hav o. s. v. Efter Klækningstiden seer man dem hvert Aar i store Flokke udenfor Skaanes sydlige Kyster. Naar den svømmer er den overordentlig skjøn og er unægtelig den skjønneste Pryd paa en stille Sø ved Skove og Lunde; den udslaaer Vingerne som et hvælvet Seil og udvikler i sin simple snehvide Dragt en overordentlig Pragt.

Sangsvanen.

(Cygnus musicus).

Fjærklædningen er hvid, Panden glat, uden nogen Knold; Næbbet sort, ved Roden guult; Næbneglen bred tilrundet; Tænderne ere ikke synlige under Næbkanten. Deres Hjem er de nordlige Egne af Europa, Asia og Amerika; i Norge hække de rimeligviis i Fjeldvandene i Finmarken. Seenhøstes og om Vinteren forekommer den hist og her ved aabne Steder i Elve og Indsøer, og man har paa den Tid skudt og fanget flere i Christianiafjorden. Mod Vinteren trække de ud til Havet og sydligere Egne; dog synes det mere at være Isen end Kulden, som fordriver dem; thi mange tilbringe Vinteren udenfor Nordlandenes og Finmarkens Kyster. Om Høsten og Vaaren er det man fornemmelig hører Svanens herligt klingende Sang. Den bestaaer vel kun egentlig af tvende Toner; men hørt ved reen klar Luft paa en af de første friske Vinterdage eller en skjøn Vaardag er den me-

lodisk skjøn, især naar man, hvilket ofte hænder, faaer høre flere af forskjellig Alder, og hvis Stemmer altsaa er af forskjellig Finhed, paa en Gang. Professor Nilsson siger, at den, hørt i Luften i det Fjerne, ofte har forekommet ham som skjønne Valdhorntoner; Andre sammenligne den med Lyden af fjerne Basuner. Denne Lyd frembringes ved en eiendommelig Indretning af Luftrøret.

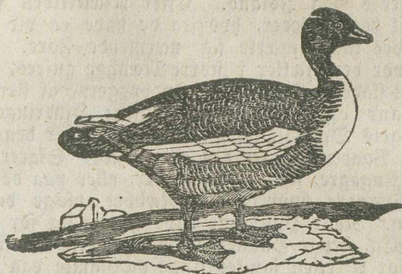
Vildgaasen.

(Anser cinereus).

Næbbet er hos Gjæssene af samme Længde eller kortere end Hovedet, kegelformigt afrundet, nedtrykt mod Spidsen Neglen er ophøiet, bred og indtager hele Næbspidsen. Benene staae næsten midt under Kroppen; Bagtaaen, der mangler Svømmehinde, naaer til Marken med Spidsen. Gjæssene leve fordetmeste i Flokke og opholde sig paa lave, sumpige Enge eller Agre i Nærheden af Vandet. De leve fordetmeste af Græs- og Kornspirer, som de afbide med sine skarpe Tænder. De svømme sjelden og dykke aldrig undtagen inden de kunne flyve og i Fældingstiden. Benenes Stilling og Længde bevirker, at de gaae bedre end Svaner og Ænder. De ere skye og slue. Naar de græsse eller sove, udsætte de Vagt, som giør Allarm ved paakommende Fare. De leve i Monogami. —

Vildgaasen har et tykt og stort rødguult Næb med hvidagtig Negl. Benene ere blegt kjødfarvede; de sammenlagte Vinger kortere end Halen. — Vildgaasen, som er Stamarten til vor tamme Gaas, tilhører de mere østlige og nordostlige Egne af den gamle Verden. De klække i Mængde i Indsøer i det nordlige Sverrige, tilbringe Vinteren i Sydeuropa.

Graagaasen.
(Anser segetum).

Graagaasen, „Gavla“, har sort Næb med et guulrødt Tværbaand, Benene ere rødgule, Vingerne længere end Halen; Hovedet mørkbruunt. Graagaasen forekommer og klækker i de nordlige Egne af Europa, Amerika og Asien. Om Vaaren drager den i store Skarer langs Elve og Vanddrag gjennem det sydlige Norge mod Norden. Over Christianiadalen trække de i temmelig Mængde i Slutningen af April, til de flade Øer i den nordre Ende af Øieren, der er deres fornemste Hvileplads. I September og Oktober trække de tilbage men holde sig da mere til Søkysterne. Omtrent ved samme Tid om Høsten ankommer den i Skarer paa mange Tusinde til England, Frankrig, Holland og Tydskland, og tilbringer der Vinteren paa Agre og Enge, der ei ligge langt fra Vandet. I Sveitz og Egnen om Rom opholde de sig i stor Mængde fra Januar til Februar og Marts. Naar Vaaren kommer, bryde de op mod Norden og standse ikke, idetmindste ikke for længere Tid, førend de ere komne indenfor Polarkredsen. De trække Nat og Dag og tilbringe Natten paa en Indsø eller et andet større Vand. Deres Skrig under Flugten har man udtrykt med følgen-

de Stavelser: daddadat keia jyyiaaa aaarrrbeiiram. Paa Holmerne og Øerne udenfor Helgelands, Saltens og Finmarkens Kyster klækker denne Gaaseart i Mængde og ligeledes paa Island. Efter Klækketiden søge de gjerne til høie Steder, hvorfra de have en vid Udsigt, og saaledes kunne mærke sig nærmende Fare. I disse Egne, hvor den klækker i større Mængde ansees, den for en meget skadelig Fugl, som Indbyggerne af flere Egne i Helgeland og Salten regne blandt Hindringerne for Agerbrugets Opkomst og Blomstren. Naar den ankommer om Vaaren, slaaer den ned i store Skarer paa de grønne Rugagre, som den afgnaver, eller paa de nys tilsaaede Bygagre, hvor de med Næbbet opsøge de udsaaede Korn. Naar Hunnerne have fjernet sig for at klække sine Æg, stryge Hannerne om og hærje Agrene. Om Høsten før Afreisen samles Unge og Gamle paa de modne Kornagre, som ligge ved Kysten af Havet eller ved andre Vande. Kornmarkerne hjemsøges saaledes fra Vaar til Høst af disse graadige Gjæster. — De ere overordentlig skye og forsigtige og saaledes vanskelige at komme paa Skud. — Naar de fælde kunne de som andre Gaasarter ikke flyve, men de dykke derimod med megen Færdighed. Under denne Tid opholde de sig fordetmeste paa Havet, hvor de søge at undgaae Forfølgelser ved at svømme og dykke. Ofte blive de dog eftersatte i Baade af Fiskerne og dræbte med Aarerne. I de svenske Lapmarker driver man i Fældingstiden en meget fordelagtig Jagt efter dem med Hunde.

Stokanden.

(Anas Boschas).

Enderne have et bredt, nedtrykt og but Næb. Overnæbbet, der er meget bredere end Undernæbbet ender med en smal indbøiet Negl og er paa Siderne forsynet med sammentrykte lamelformige Tænder. Benene sidde næsten midt under

Stokanden.

Kroppen. Ænderne ere middelmaadige eller mindre Svømmefugle med lidet Hoved, smal Hals, der oftest er af Kroppens Længde, og lang bagtil affmalnende Krop. De fælde to Gange om Aaret og Hannen undergaaer derved betydelig Farveforandring. Hos de fleste Arter findes paa Vingerne en metallisk glindsende Plet, som man kalder Vingespeilet. Luftrøret er, hvor det deler sig mere eller mindre opsvulmet til en been- eller bruskagtig Blære. Ænderne opholde sig til alle Tider helst paa sivbegroede Vande, der ere saa grunde, at de kunne naae Bunden med Hovedet. De leve af Vandplanter, Korn, Frø, Orme og Insekter. Paa Landet gaae de daarligt. Deres Flugt er let, rask og hvinende. De dykke ialmindelighed ikke, undtagen i Fældingstiden, og førend Vingefjerene ere udvoxne hos Ungerne. I Parringstiden leve de parviis, men naar Hunnen begynder at ruge, samle Hannerne sig i Flokke og indfinde sig ei igjen hos Familien førend Ungerne ere flyvevoxne. Hunnen lægger næsten altid sine 8—16 Æg paa Marken yaa et Rede af tørt Græs og omgiver dem med Duun. Saasnart Ungerne ere krøbne ud af Æggene, begive de sig i Moderens Selskab til Vandet, hvor de søge sin Føde.

Stokanden, Vildanden eller Græsanden har blaat Vingespeil, der paa begge Sider er indfattet med en sort og hvid Streg samt oventil begrændset af Sort.

Stokanden, der er den vilde Stamart til vore tamme Ænder, indtager en meget betydelig Zone af Jorden saavel fra Øst mod Vest som fra Syd mod Nord; den findes nemlig i det hele nordlige og tempererede Europa, Asien og Amerika. Den klækker saavel i det sydligste som nordligste Norge og er overalt meget almindelig. Om Høsten træffes den om Dagen i Flokke paa Havet, men trækker om Aftenen op i Kjærn og Damme, hvor den tilbringer Natten. Mod Vinteren trække de fleste mod Syd, men en Deel blive dog tilbage og træffes under den kolde Aarstid ved aabent rindende Vand. I Juli indtræffer Hunnernes Fælding; de store Flokke opløse sig da, og hvert Individ søger omhyggeligt at skjule sig mellem Siv og Græs, fornemmelig i Juli, da Vingefjærene fældes og de ei kunne flyve. De skydes for Hund paa Drag, for Vætter (malede eller udstoppede Ænder) og i Vaagerne paa Isen; de fanges i Garn, paa Krog og mange andre Maader.

Den tamme And.

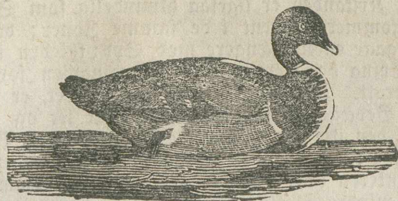
(A. Boschas domestica).

Er kun forskjellig fra den vilde i Farven. Fra umindelige Tider af er den bleven Huusdyr saavel formedelst Kjødet, som for Æg og Fjære. Om Aaret kan en And lægge 80 Æg.

Moskus Anden.

(Anas moschata).

Man kalder denne urigtigt den tyrkiske And, den findes baade vild og tam i Brasilien og Paraguay, hvorfra den er bleven overført til Europa, i hvis tempererede sydligere Egne den temmelig almindelig findes tam. Egnen om Næbbet og Nakken er hos denne And besat

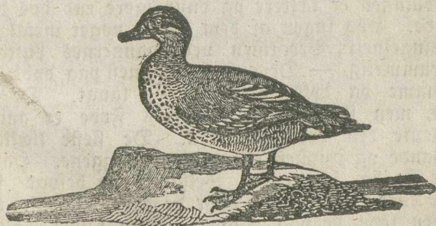

Moskusanden.

med Vorter. Benene ere røde, Kroppen fordetmeste sortgrøn med Metalglands; Vingespeilet er hvidt; Hovedet, Halsen og de andre Dele ere hvidplettede. Den er af Størrelse som en liden Gaas. Hannen, der lugter stærkt af Muskus, parrer sig med den almindelige And, og frembringer ofte Bastarder, der dog ei skulle være frugtbare.

Krikanden.

(A. crecca).

Vingespeilet er i Midten prægtig grønt, oven og nedentil indfattet med Sort. Vingefjærernes Skafter ere

brune. Krikanden er ligesaa almindelig som Stokanden og forekommer omtrent i de samme Zoner; dog synes den at gaae endnu længere mod Syd; thi den findes lige til China og Persien. I Skandinavien forekommer den overalt. Den ligger høit paa Vandet, er rask i alle sine Bevægelser samt flyver meget let og stille op. Dog er den ikke skye og man kommer den uden Vanskelighed paa Skud. Den er Trækfugl og ikke en eneste bliver Vinteren over hos os. Om Vaaren komme de tilbage i mindre Flokke, men fordele sig snart parviis.

Edderfuglen.

(Fuligula mollissima).

Denne Slægt adskilles ved første Diekast fra de foregaaende, derved **at Bagtaaen er forsynet med en Hudlap. Næbneglen indtager hos de fleste hele Spidsen. Kroppen er mere** kluntet og undersætsig end hos de foregaaende; Hovedet tykt, oftest med opblæste Fjære; Halsen er meget kortere end Kroppen. Skinnebenet, der for en Deel er omgivet med den almindelige Bedækning, har ovenfor Ledet en spids Udstaaenhed, ligesom hos de egentlige Dykkere. Hannen er hos denne Slægt ulig Hunnen. De fælde to Gange om Aaret. Fjærklædningen er tættere og duunrigere end hos de foregaaende. Hos ingen af dem findes noget metalglindsende Vingespeil; Beenkisten ved Hannernes Luftrør er meget rummelig. — De opholde sig mest paa dybe Vande, svømme og dykke fortrinligt og langt. De gaae daarligt, men flyve hurtigt. Deres Føde er animalsk og de hente den ved Dykningen. De fleste klække ved færske Vande og Hunnen ruger alene Æggene. Hannerne slaae sig da sammen i Selskaber og besøge større Strande eller fjerne Søer, hvor de fælde. Udenfor Klækningstiden leve de paa Havet. Man kalder Slægten Dykænder.

Edderfuglens Næb affsmalner udad, er forsynet med to i Panden langt opgaaende nøgne spidse Vinkler

og en mellem disse liggende udadgaaende fjærklædt, der er meget kortere end de fjærklædte Sideflige, der gaae frem under Næseborene. Panden har aldrig nogen Knold. Hannen er hvidbroget, Hunnen graaspraglet. Denne for sin fine elastiske Duun saa berømte Fugl, findes i de nordlige Egne af de tre Verdensdele. Den forekommer ved alle Skandinaviens Kyster og enkelte Par klække ogsaa hist og her, endogsaa i Skaane og paa Hvaløerne i Christianiafjorden; men findes dog ingensteds i den uhyre Mængde som i de norske Skjærgaarde indenfor og i Nærheden af Polarkredsen, hvor den fredes og hvor Ægningen skeer sparsomt og med Forstand. Saadanne fredlyste Skjærgrupper kaldes Ægvær eller Fuglevær. Edderfuglen opholder sig altid i det aabne Hav eller blandt de nøgne Skjær udenfor Kysterne. De flyve aldrig af egen Drift langt fra Havet; selv naar den trækker fra den ene Viig til den anden, tager den neppe nogensinde Kursen selv over den smaleste Landtunge, men følger nøiagtig Omridset af Kysten. Naar Edderfuglen om Vaaren af Storme kastes ind i Landet, saa den taber Havet af Syne, skal den tabe Flyveevnen og blive saa forvirret at den kan gribes med Hænderne. Om Vinteren sværmer den vild og sky omkring i store Skarer, men fordeler sig mod Vaaren parviis og indfinder sig i April ved Skjær og Holme, hvor de gamle Hunner opsøge sine forrige Klækkesteder; de yngre vælge sig nye. Naar Parringstiden er forbi og Ligningen begynder, begive Hannerne sig flokkeviis ud i aaben Sø. Naar Ungerne ere fuldvorne, i Midten af August, forene flere Familier sig og Hannerne støde da til dem lidt efter lidt. I Begyndelsen af Mai og Juni finder man deres Æg — 5 til 6 — i en Kløft eller Hul paa Steenhellerne nær ved Vandet. Underlaget bestaaer af tørre Straae eller Tang, hvorpaa der ligger en Seng af Duun, som Fuglen har plukket af sig og som ogsaa danner en Krands om Æggene. Hunnerne ere paa de beboede Holmer, hvor man længe har fredet dem, saa tamme, at de lægge Æg

inde i Baadnøstene og undertiden inde i Kjøkkenet hos Fiskerne. Naar de ruge kan man røre ved dem, klappe og stryge dem, uden at de gjøre Mine til at flyve; ja, man kan endogsaa løfte dem op fra Æggene uden at de ytre sin Misfornøielse derover ved andet end en hvæsende eller knurrende Lyd. Edderfuglen er en af Norges nyttigste Fugle, og kunde blive endnu langt mere indbringende, end den er, hvis man fredede og omgikkes huusholderisk med den overalt i Landet. Inden kort Tid vilde den da uden Tvivl forøge sig talrigt og give en betydelig forøget Indtægt af Æg og Duun. Dunene ere under Navn af Edderdun verdensbekjendte for sin Lethed og Elasticitet.

Fiskanden.

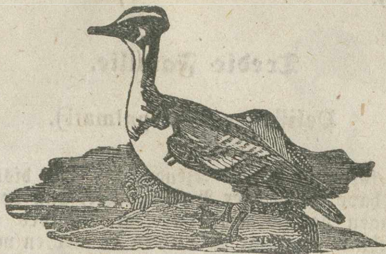
(Mergus Merganser).

Fiskænderne, (Mergus) have et smalt og spidst Næb, hvis Kanter ere forsynede med spidse, fordetmeste tilbagerettede, saugtakkede Tænder; Overkjævens bestaaer af en nedbøiet stump Negl. Paa Hovedet har den nogle opblæste Fjære; Halsen er lang; Skinnebenet meget indtrukken i Kroppen; Tarsen sammentrykt, Bagtaaen, der sidder høit, er forsynet med en bred Hudlap; Halen er tilrundet, bestaaende af 11—20 Fjære. Hunnen er ulig Hannen. De fælde en Gang om Aaret og Vinterdragten ligner Sommerdragten. Fjærklædningen er meget tæt og haard. Ved Hannens Luftrør er der en Beenkiste. De leve saavel paa Salt- som Færskvand, ialmindelighed flokkeviis undtagen i Forplantningstiden. Medens Hunnen alene ruger, klækker og opføder Ungerne, danne Hannerne Flokke paa andre Steder. — De ere meget graadige og leve næsten udelukkende af Fisk. De svømme dybt og dykke langt, men gaae daarligt og i opret Stilling. Flugten er høi og udholdende. Kjødet er tranet og slet.

Den store Fiskand (M. Merganser) har hvidt Vingespeil; Benene og Undernæbbet røde; Afstanden fra Næseborene til Næbspidsen er neppe længere end den halve Ydertaa; Fjærdusken i Nakken er tyk; hos Hunnen mindre mærkelig. Hannen er fornemmelig sort og hvid; under svovlguul; Hunnen er oventil askegraa med rødbruunt Hoved og hvid Nakke. Denne store og smukke Fugleart er vidt udbredt saavel i den nye som i den gamle Verden. Sin Nordgrændse synes den at have noget indenfor Polarkredsen og udbreder sig derfra ulige langt i forskjellige Lande. Saavel ved Havet som ved Floder og Indsøer i hele Skandinavien til den angivne Grændse mod Norden forekommer og klækker den. Mod Vinteren udbreder den sig langt mod Syden og træffes da talrigt paa Frankrigs, Hollands og Tydsklands Kyster, samt i de større Floder, Elben, Rhin o. s. v. Under Vinteren seer man den ogsaa paa Søerne ved Schweitz og i Egnen ved Rom. Et og andet Par bliver ogsaa Sommeren over ved de høiere Fjeldvande i Schweitz og klække der; men de fleste drage naar Vaaren nærmer sig tilbage til Norden, hvor de gamle Fugle indfinde sig ved første aabne Vand og ligge langs Iiskanten i Vaagene. De synes ikke at vige for Kulden men for Isen. De Unge taale derimod mindre Kulde og vende først meget senere tilbage. Den større Fiskand er en af de skyeste af vore Svømmefugle; dog kan man undertiden nærme sig den med Baad midt paa Dagen, naar den ligger paa en Klippe og bader sig i Solskinnet. Den synes af alle vore Søfugle at være den, der først lægger Æg. Man finder dem alt i Midten af April. Den skal inden den begynder at ruge dem, lægge indtil 15 Æg, helst i en huul Træstamme 3—5 Favne fra Marken. Underlaget bestaaer af Fjære og Æggene omgives med Duun. Saasnart som Ungerne ere udklækkede, flytter Moderen strax med dem til Vandet; men det er vanskeligt at forestille sig hvorledes dette gaaer til, da Redet ofte er 12 til 14 Alen fra Marken og 600 til 1000 Alen fra det nærmeste Vand. Det er almindelig bekjendt, at naar den sto-

re Fiskeand mærker nogen Fare efterat den er kommen i Vandet med sine spæde Unger, samler den dem paa sin Ryg og svømmer hurtigt bort med dem. Men om den paa lignende Maade fører dem til Vandet eller om den tager dem i Næbbet er endnu ei afgjort, skjønt Fiskerne fortælle begge Dele i de Egne, hvor Fuglen klækker.— Til Mærkværdighederne i Fiskandens Historie hører den eiendommelige Maade, hvorpaa den fisker om Høsten. Hele Flokke af dem forene sig da paa fiskrige Vande, danne enslags Fiskenod ved at formere en krum Linie og trække sig under Dykken og Slaaen med Vingerne sammen til en grund Vig eller Strand; herved drive de Fisken sammen og opsluge den i Mængde. Have de ikke faaet nok, gjøre de et nyt Nodvarp. Dette Instinkt skal man i de svenske Skjærgaarde have draget Fordeel af ved paa saadanne Steder at udsætte Ryser og bygge Fiskehuse under Vandet. (Vet. Akad. Handl. for 1749 Side 190). Ogsaa paa en anden Maade veed man at drage Fordeel af denne Fugl. Paa de Steder, hvor den klækker udsætter man Holker (hule afsaugede Furustokke med en Bund i hver Ende og et Hul paa Midten) paa Træstammer nær ved Stranden. I disse lægger Fiskanden Æg, af hvilke man borttager de fleste tilligemed en Deel Duun. Paa denne Maade har man ofte nødt Fuglen til at lægge over 20 Æg. Har man adskillige saadanne Fugle bliver Fordelen ikke ubetydelig, og naar Beskatningen skeer med Forstand og Maadehold kan den ei heller synderlig skade Fuglen. Billigt synes det ogsaa at være at den yder nogen Erstatning for den Skade den tilføier Fiskevandene; thi den er meget graadig og lever alene af Fisk. Som et Exempel paa dens Gradighed og Fordøielseskraft anfører Prof. Nilsson, at han engang skjød en Fiskand, som i Svælget havde en Aalekvabbe (Zoarces viviparus) af 12 Tommers Længde og en dertil svarende Tykkelse. Fiskens Hale stod den lige op i Næbbet, medens Hovedet, som var sjunket ned i Fuglens Mave, for en stor Deel var fordøiet.

Den lille Fiskand.
(Mergus albellus).

Vingespeilet er sort med en hvid Tværstreg over Midten og en bagtil. Denne Fugl tilhører fornemmelig Rusland, Siberien og det østlige Ocean samt de tilgrændsende Dele af Nordamerika, og er temmelig sjelden i Skandinavien, hvor den kun synes at forekomme i de sydlige Dele. Den viser sig saaledes undertiden om Vinteren i det østlige Skaane og er i Norge skudt i Sigdal, ved Christiania og ved Frederikstad. Den forekommer almindelig i Selskab med Knipanden og gaaer med denne ligetil Schlesien og Italien. Dens Bevægelser i Vandet ere meget livlige og den dykker med megen Færdighed.

Foruden de anførte Gaasefugle findes i Norge: Blisgaasen (Anser albifrons), Fjeldgaasen (A. leucopsis), Gaul (A. torqvatus); Fagergaasen (Anas Tadorna), Skovlanden (A. clypeata), Spidsanden (A. acuta), Bruunnakken ell. Pipanden (A. Penelope), Topanden (Fuligula cristata), Bjerganden (Ful. Marila). Svartanden, Sjøorren (Ful. fusca), Skjæranden, Hvinanden eller Knip-

anden (Ful. Clangula), Stellers And (Ful. Stelleri), Jisanden eller Havellen (Fulig. glacialis), Ærkongen, (Ful. spectabilis) og Siilanden eller Fiskanden (Mergus Serrator).

Tredie Familie.

Pelikaner (Totipalmati).

Det første og sikreste Kjendetegn paa disse Fugle er at de have Aare- eller Pelikanfødder, paa hvilke baade Bagtaaen og Fortæerne ere forenede ved en eneste Svømmehinde, samt at **Struben** danner en mere eller mindre nøgen Sæk, der kan udvides. Det første antyder, at de bevæge sig med overordentlig Lethed i Vandet; det andet, at de kunne sluge større Rov. — De ere store eller midelmaadige Fugle med temmelig langstrakt Krop, lang eller midelmaadig **Hals**, korte undersætsige **Been**: Halen bestaaer af 12—14—20 meget stive Fjære.— Kjønnene ere lige i Farve, men Ungerne ere meget ulige de gamle. Det er en næsten udelukkende Eiendommelighed for disse Svømmefugle, at de, uagtet sine fuldkomne Svømmefødder, kunne sætte sig i Træer og gribe om Grenene med Tæerne. De ere alle fortrinlige Dykkere, der ved Dykning hente sin Føde, som mest bestaaer af Fisk, op fra Havdybet; men nogle ere blot Styrtedykkere, de øvrige Svømmedykkere. De opholde sig paa Klipper i Havet; men nogle Arter trække langt og træffes undertiden i Trækningstiden midt inde i Landet. De hække koloniviis paa Klipper, i Bjergkløfter, i Skove og Lunde nær ved Havet: de leve i uindskrænket Monogami: begge Mager ruge vexelviis og bringe Mad til Ungerne i Strubesækken. De lægge et lidet Antal hvide eller hvidagtige Æg.

Havsulen.

(Sula Bassana).

Hos denne Slægt, (Sula), er Næbbet langt, stærkt, sammentrykt og danner en langagtig Kegle; det har en noget krummet Spidse. Overnæbbet er forsynet med en stor langsgaaende Fure, og bag Spidsen med en mere eller mindre mærkelig Tand, Ansigtet og Struben ere nøgne. Havsulerne ere større Fugle, som bestandig opholde sig ved Havet. De ere Styrtedykkere, der fare ned med en saadan Fart, at de trænge flere Favne ned i Vandet. De gaae paa Tæerne men daarligt; de svømme godt og flyve tidt og udholdende. De hvile og sove paa Vandet. De lægge et Æg. Maden kaste de ved Redet og af Strubesækken og føde Ungen paa denne Maade til, den er flyvevoxen. Ved Redet kan man gribe dem med blotte Hænder.

Havsulen er henved 3 Fod lang. Vingefjærene af første Orden ere sorte med Fjærskafter, der nedentil ere hvide, Ansigtet er blaaagtigt. Den skal forekomme i hele Nord- og Jishavet og selv i den sydlige Hemisfære;

man har saaledes truffet den ved det gode Haabs Forbjerg. De klække i umaadelig Mængde paa de Øer og Skjær, som ligge omkring Island, Skotland, Færøerne og Grønland. Ved Norges Kyster viser Havsulen sig ikke saa sjelden under Vintersildefiskeriet. Den flyver meget høit, staaer undertiden stille i Luften og styrter sig derpaa som en Piil ned i Vandet.

Havsulernes Flugt er høi og skjøn; ofte kredse de omkring i Luften ligesom Storkene, ofte svæve de lavt nede ved Bølgerne. Naar de have ædt sig mætte, hvile de flydende paa Vandet, og sove undertiden saa haardt, at Skibe kunne seile tæt forbi dem uden at de vaagne. Ei sjælden hænder det, at denne Fugl driver død til Kysterne; saaledes fandtes i 1834 en drivende død i Christianiafjorden mellem Drøbak og Christiania, hvor den ellers yderst sjælden viser sig. Indbyggerne af de Øer, ved hvilke Havsulen klækker, anvende dens overordentlig fede Unger til Vinterføde.

Storskarven.

(**Phalacrocorax Carbo**).

Næbbet er langt med hele skarpe Kanter. Spidsen af Overnæbbet er foran Undernæbbet nedbøiet til en Hage. Øiekredsen, Kinderne, Mundviger og Underhage ere nøgne. Mellemtaaens Klo er paa Indsiden kamformig indskaaren. Halen, som er afrundet, bestaaer af 12—14 faste elastiske Fjære. Skarverne ere store eller middelmaadige, oftest sortagtige Fugle, der fordetmeste opholde sig og klække koloniviis paa Skjær og Klipper, undertiden ogsaa i Træer, i eller nærved Havet. Om Vinteren trække de undertiden, og komme da tilfældigvis til Steder langt borte fra Havet, hvor de sætte sig paa Kirketaarne og andre høie Steder, som de i det Hele synes at gjøre meget af. De staae lige op og støtte sig derhos paa den lange stive Ha-

Storskarven.

le som til et tredie Been, og vifte derhos med Vingerne, for at tørre Fjærene. De dykke dybt og langt forat fange Fisk, som de først svælge ned naar de ere komne op. De lægge 3—4 uplettede Æg. Ungerne opfødes af begge de gamle, fra hvilke de adskille sig i Dragt. Han og Hun ere blot forskjellige i Størrelse.

Storskarven kaldes ogsaa Kvitlaaring, Aalekraake, Kormoran. Den er sortbrunn og af Størrelse som en Gaas. Næbbet er længere end Tarsen. Halen bestaaer af 14 Fjære. Storskarven findes i begge Verdensdele, men opholder sig fornemmelig i Skjærgaardene, især udenfor de nordlige Kyster af Norge, hvor man ofte seer den i meget betydelig Mængde paa adskillige høie og lodrette Klipper, der ere ligesom hvidkalkede af Fuglens Exkrementer. Den er sky og vanskelig at komme iskud. Naar man nærmer sig det Skjær, hvorpaa den staaer, gaaer den enten sagte ned til Havet og svømmer bort eller og styrter den sig hovedkulds ned og dykker. Den flyver ugjerne, men svømmer og dykker med stor Færdighed. I China bruger man en Art af Kormoranen, der synes at

være forskjellig fra vor, til at fiske. Man trykker den en Ring om Halsen, hvorved den hindres i at sluge Fiskene. Naar den er bleven træt heraf, tager man Ringen af og lader den fiske for egen Regning, eller giver den en Deel af de fangede Fiske.

Den anden Art af Skarv, som findes her i Landet, er Smaaskarven eller Topskarven (Phalacrocorax cristatus).

Pelikanen.

(Pelicanus onocrotalus).

Pelikanerne have et Overnæb, der gaaer ud over Kanterne af Undernæbbet; ved Undernæbbets svage bøielige Grene, hænger en voluminøs Sæk, der kan udvides. Fjærene ere hos de fleste Arter hvide. Halen er afrundet. — De ere store Fugle, der klække i Sumpe og lægge 2—3 Æg. Endnu værre Fiskerøvere end de Foregaaende, samle de, fornemmelig i den Tid de have Unger, i Kroen og Stru-

besækken et betydeligt Antal Fiske, som de gylpe op igjen til Ungerne, hvorfra rimeligviis Fabelen om at den opriver sit Bryst og nærer Ungerne med sit eget Blod er kommen. Pelikanerne skulle, ligesom Fiskænderne, forene sig og gjøre lignende Nodvarp som disse. Deres Flugt er høi og skjøn, især naar de ere komne op til en betydelig Høide.

Den almindelige Pelikan er noget større, fornemmelig tykkere end Svanen og 20—25 Pund tung, svagt rødagtighvid; Næbbet er guult, i Spidsen rødt. Nakken, Øinene og Strubesækken ere gule, Svingfjærene sorte; paa Baghovedet har den en liden Kalot. Den er 5½ Fod lang; men heraf udgjør Næbbet og Halen ½ Fod. Vingebredden er 8½ Fod. Pelikanens egentlige Opholdssted er de varme Lande i den hele Verden, med Undtagelse af Amerika. Meget hyppig er den i det tempererede Asien, ved det sorte og kaspiske Hav. I Grækenland, det sydlige Rusland og Ungarn forekommer den ogsaa i temmelig betydelige Skarer. I det mellemste Europa forekommer den sjelden, men den viser sig dog der undertiden som i 1768, da man fra Lindau ved Bodensøen saae 130 Pelikaner. Skjønt dens Vinger i Forhold til Legemet ikke ere store, saa flyver den dog ret godt; thi Luften trænger næsten ind i alle dens Been og selv ind i Cellevævet under Huden, hvilket gjør dens Legeme meget let. Kaster man Føde til den, saa griber den samme i Luften. — Fra de ældste Tider har man anført denne Fugl som et Symbol paa moderlig Kjærlighed og ogsaa fortalt mange andre fabelagtige Historier om den.

Fjerde Familie.

Dykkere (Brachypteri).

De Fugle, som man har henført hertil, stemme overeens deri, at de alle ere fortrinlige Svømmedykkere, samt

at de ved Dykningen skaffe sig Føde i Vandet. **Benene** sidde langt tilbage ved Siderne af Gumpen og ere fordetmeste bøiede udad. De gaae derfor meget daarligt og de fleste støtte sig tillige paa hele Bagsiden af Tarsen. **Tarsen** er sammentrykt, kortere end Mellemtaaen; **Fortæerne** ere lange og forsynede med heel eller deelt Svømmehud; **Bagtaaen** er fri og forsynet med Hudlap, eller ogsaa mangler den. **Næbbet** er kort eller middelmaadigt, mere eller mindre sammentrykt og haardt, spids og ret, med nedbøiet eller ret Spids. **Halen** er meget kort, bestaaer af 12—20 Fjære eller ogsaa mangler den og der sidder en Dusk af Duun istedet. De svømme og dykke bestandig eller ogsaa staae de i lige Stilling paa Stranden eller Klippen. Deres Vinger ere meget korte og smale, hos en Deel spidse, hos andre tilrundede. Naar de dykke eller svømme under Vandet bruge de baade Vinger og Been som Finner og skyde paa denne Maade frem med en forbausende Hurtighed. De første Slægter i denne Gruppe flyve baade høit og temmelig let; men af de sidste findes Arter, som aldeles ikke kunne flyve og som saaledes for stedse ere bundne til Havet. Deres Føde bestaaer fornemmelig i Fisk og Krustaceer; nogle fortære ogsaa Vandplanter. — De lægge et lidet Antal Æg. Ungerne ere ulige de Gamle og disse, som fælde to Gange om Aaret, ere meget forskjellige i Sommer- og Vinterdragt.

Toplom.

(Podiceps cristatus)

Hos denne Slægt (Podiceps) er Overnæbbets Spids ubetydelig bøiet; Undernæbbet har en svag Vinkel. Tøilerne ere bare. Tarserne ere meget sammentrykte, Fortæerne lange, nedtrykte, forenede ved Roden, udad kløvede, men kantede med en bred Svømmehinde. Bagtaaen er sammentrykt og for-

Toplommen.

synet med en Hudlap; Kløerne danne brede fladtrykte Negle. Halen mangler. Dykkerne tilbringe hele Sommeren paa færske Vande; da de gaae slet, seer man dem sjelden paa Stranden, men de opholde sig næsten bestandig paa Vandet, hvor de endogsaa sove. De svømme og dykke med overordentlig Færdighed, og ligge dybt i Vandet, især naar de mærke nogen Fare; naar Vinden kruser Vandfladen, seer man neppe mere af dem end den smale Hals med sit ligesaa smale Hoved, der staaer op af Vandet som en Pinde. Skyder man paa dem, eller de mærke nogen anden pludselig Fare, styrte de sig hovedkuls som en Piil under Vandet og komme ei op, og flyve ei heller op førend de ere udenfor Skudvidde. De bygge af Vandplanter et Rede, der flyder paa Vandet, og befæste det til Siderne. De leve i Monogami, og begge Mager ruge Ungerne, og saasnart disse ere udklækkede, føre de Gamle dem strax med sig ud paa Vandet.

Toplommen eller den hvidstrubede Dykker er den største af sin Slægt og har den længste Hals. Den er 20 Tommer lang. Den er mørkebruun. Halsen foran og de nedre Legemsdele ere hvide. De Gamle have en yppig rødbruun sortkantet Halskrave. I Nakken har den en lang tvedeelt Fjærbusk, der oftest er sort. Denne Dykker er sjelden hos os, men forekommer og klækker i Mængde i Tydskland, Holland, England, Frankrig, i hele Rusland, Siberien og det Indre af Nordamerika. Om Vinteren forekommer den i Schweitz og Italien. Toplommen er sky og forsigtig, især der, hvor den har været udsat for nogen Forfølgelse, og dens skarpe Syn og fine Hørelse advarer den betimeligen for enhver Fare. Den flyver sjelden uden i Fortplantningstiden.

Af Dykkere forekomme desforuden i Norge: den graastrubede Dykker; (Podiceps rubricollis), den nordiske Dykker (Pod. arcticus) og den lille Dykker (Pod. minor).

Den almindelige Lom.

(Colymbus arcticus).

Lomslægten udmærker sig ved et middelmaadigt, langt, sylformigt, næsten ret, stærkt sammentrykt Næb, der har indbøiede Kanter og en ret, meget hvas Spidse. Næseborene, der ligge paa Siden, ere oven og bagtil omgivne med en Hinde. Pandeskjellet har en foroven indgaaende Vinkel. Hovedet er stort, tilspidset fortil; Tøilerne fjærklædte. Benene ere temmelig store og ligge langt tilbage ved Siderne af Halen, med sammentrykte Tarser og lange med heel Svømmehud forenede Fortæer. Bagtaaen er kort og forsynet med Hudlap. I Levemaaade have Lommene megen Lighed med Dykkerne: de dykke og svømme med overordentlig Færdighed, føre Kroppen dybt i Vandet og opholde sig om Sommeren paa Indsøer og andre Færskvande. Om Vinteren opholde Lom-

mene sig paa Havet og trække da til blidere Himmelstrøg. De flyve sjelden ved andre Tider end Forplantningstiden; men da er deres Flugt baade høi og hurtig. Deres Skrig er skarpt og gjennemtrængende og Nordboen spaaer efter det Veirforandringer.

Hos den almindelige Lom er Næbbet oventil noget mere hvælvet end under; Næbsømmen er noget nedbøiet; fra Vingeleden til Spidsen er 13 — 13½ T. Hovedet og Halsen er oventil askegraa; Struben og Halsen fortil sorte med violet Glands. Ryggen, Skuldrene, Vingerne, Overgumpen og Siderne ere reent sorte. Brystet, Maven og de nedre Legemsdele reent hvide. Denne Lom opholder sig i Sommertiden paa Indsøer og andre stille Vande i hele Skandinavien, dog meest i det Indre af Landet. Den nærer sig fornemmelig af Fisk, som den fanger ved Dykning og fortærer naar den er kommen op. Den lægger sine to Æg nær ved Vandet. Ofte udklækkes ei mere end det ene Æg, og undertiden døer den ene Unge nogle Dage efter Klækningen. Den gjenlevende opfødes med særdeles Omhu af Forældrene, som, naar de forfølges, eller i Storm ville sætte over et større Vand, tage Ungen paa Ryggen og føre den med sig. I Lapland, hvor man fanger Lommen i Slagjern, spises Kjødet og Skindet af Halsen bruges til Huebræm. Her bruger man Lommeskind til Jagttasker. Foruden den almindelige Lom have vi Iislommen eller Havimmern (Colymb. glacialis) og Smaalommen (C. septentrionalis) i Norge.

Lomvien.

(Uria Troile).

Næbbet er ret op, temmelig smalt og ligesaa bredt som høit; Overnæbbet er hvælvet og i Spidsen noget nedbøiet; Undernæbbet har en mere eller mindre tydelig Vinkel, Fortæerne ere temmelig lange med heel Svømmehud; Bagtaaen mangler.

Lomvien.

Kløerne ere hvasse og krogede. Fuglene af Slægten Uria opholde sig altid paa og ved Havet. De svømme og dykke fortrinligt, staae opret og gaae paa hele Tarsen, det sidste med Besværlighed. De leve i Monogami, hække koloniviis i Steenure og lægge et eller to Æg, uden noget Underlag, paa den blotte Steen. Han og Hun ruge Ungerne vexelviis og bære Smaafisk til dem i Næbbet.

Artsmærket hos Lomvien eller den spidsnæbbede Alke er, at Vingefjærene af anden Orden ere hvide i Spidsen; for Øvrigt ere Vingerne ensfarvede; der gives ellers af denne Art en heel Række af Former, hvis Extremer ere saa ulige, at de af de fleste ansees for forskjellige Arter og beskrives under forskjellige Navne.

Lomvien forekommer ved de fleste nordlige Kyster ligetil Skandinaviens sydligste. Saaledes forekommer den om Høsten meget hyppigt i Christianiafjorden, hvor den gjerne viser sig før Alken (Alca torda) og skydes, efter Rasch, tilligemed denne af Byens Jægere og Ikkejægere til et Antal af 3 — 4000. I størst Mængde hækker den indenfor Polarkredsen blandt Maager, Alker

og Lunnefugle og man seer dem der samlede i saadanne Masser, at de bedække en stor Deel af Havfladen. Her finde vi Noget, der, rigtignok i mindre Maalestok, erindrer os om Amerikas umaadelige Landfuglesværme. Boie fortæller i sin „Reise gjennem Norge“, om et Træktog af disse Fugle og Alker (Alca Torda) ved Mostafjeldet paa Lofoden, der havde den uhyre Udstrækning i Længde, at han ti Gange kunde lade og affkyde sin Dobbeltbøsse inden hele Sværmen, som var mindst 1000 Skridt bred, var kommen over ham. Man seer sjelden eller aldrig disse Fugle gaae; enten svømme, dykke eller flyve de; paa Klipperne staae de lige op og ned, støttende sig paa hele Tarsen og Fodsaalen, og man seer ofte Skjærene aldeles bedækkede af dem. Naar de ville flyve op, kaste de sig hovedkuls i Luften fra Klipperne.

Foruden Lomvien findes i Norge ogsaa Teisten, eller Peer Drikker (Uria Grylle). Den er sort med hvid Plet paa Vingen og røde Been. Længden 13 Tommer.

Alkekongen.

(Mergulus Alle).

Næbbet er hos Slægten Mergulus meget kort, tykt, oventil hvælvet, ved Roden ligesaa bredt som høit, nedad noget sammentrykt med indbøiede Næbkanter. Over- og Undernæbbet ere lige lange; Næbsømmen er bøiet. Næseborene ere halvdækkede ved en nøgen hvælvet Hud. Benene ere korte og sidde langt tilbage; Fortæerne ere lange med heel Svømmehud. Indertaaen er omtrent halv saa lang som Yder- og Mellemtaaen, Bagtaaen mangler. De herhen hørende Fugle opholde sig i Havet omkring Nordpolen, hvor de klække i Kolonier. Om Høsten, naar Drivisen samler sig om deres Fødested, drage de mod Syd. De ere korte og undersætsige Fugle, der dykke med megen Færdighed og flyve hurtigt og udholdende.

Alkekongen er sort og hvid; nogle hvide Streger paa Skuldrene og den anden Ordens Vingefjære i Spidsen hvide. Ved Spidsbergen, Grønland og de øvrige nordligste Dele af Amerika forekommer Alkekongen i største Mængde; men allerede Jisland ligger sydenfor dens egentlige Zone. Under sin sidste Opdagelsesreise til Nordpolen, saa Kapt. Parry saa umaadelige Skarer af disse Fugle, at de deels siddende paa Jisstykkerne og Vandet, bedækkede store Strækninger deraf, deels flyvende formørkede Luften. De vare saa lidet skye, at man kunde dræbe dem ved at kaste Stene iblandt dem. To og tredive Stykker bleve skudte i et Skud, og med tre Bøsser fældedes paa 5—6 Timer 1263 Stykker. Ved Skandinavien klækker Søkongen, saavidt man veed, ingensteds, men kommer blot til vore Kyster som Strøg- og Trækfugl under Vinteren. „Naar den egentlige Alkejagt er forbi, og Kulden begynder at krave de inderste Bugter af Christianiafjorden, viser denne lille Søfugl sig undertiden i stor Mængde. Undertiden forvilder den sig ogsaa paa Indsøerne og Floderne dybt inde i Landet".

Lunnefuglen.

(Mormon arcticus).

Hos denne Slægt er Næbbet kortere end Hovedet meget høit, og stærkt sammentrykt, og furet paatværs. Ved Roden er Overnæbbet kantet med en punkteret Svulst. Tarserne ere kortere end Tæerne; Bagtaaen mangler. Kløerne, fornemmeligpaa Indertaaen, ere stærkt sammentrykte, krogede og spidse. De leve i Kolonier i de arktiske Have, hvor de bedække Skjær og Holme. De hække i Huller, som de selv grave i Jorden mellem Steenurene og lægge et eneste Æg. De gaae bedre end Lomvier og Alker; thi de støtte sig blot paa Fodsaalen. De dykke og svømme fortrinligt. Deres Føde er Krustaceer, Mo-

Lunnefuglen.

kuſker og Smaafiſke, ſom de ogſaa bringe i Næbbet til ſine Unger.

Lunnefuglen er oventil ſort, under hvid og har en ſort Halsring; Hovedets Sider ere graae. Foran Næſeborene er der (hos de Fuldvorne) idetmindſte tre Tværfurer. Denne Fugl tilbringer Sommeren alene i Polarhavet; der opholder den ſig og hækker koloniviis i umaadelige Skarer paa Siderne af høie og bratte Klippeøer. Saadanne Fuglebjerge ere ved Norge: Lovunen og Fugleøen ved Nordlandene, Sølandsnuppen m. fl. i Lofoden, Fugleøen og Sværholt ved Finmarken. Ved disſe Steder ſkal Fuglen viſe ſig i Mai, men den gaaer et i Land, førend al Sneen er bortſmeltet. Derpaa opſøger den ſine gamle Klækkeſteder i Steenuren. Blandt de fra Bjergene nedraſede Stene, der ere mere eller mindre bedækkede med Jord, grave Fuglene ſig Gange og Huller, der undertiden ere over en Alen lange, og i det Inderſte af disſe lægger Fuglen et eneſte ſmudſigt hvidt Æg af Størrelſe ſom et Andeæg. Endſkjønt den hækker flokkeviis og flere undertiden klække i ſamme Jordhule, lever den dog i Monogami og Magerne hjæl-

pes ad ei blot med at udruge Æggene, men ogsaa med at bære Mad i Næbbet til Ungerne. De føde dem fordetmeste med Smaasild, som de fange ved Dykning. Hermed ere de fornemmelig sysselsatte i Juli Maaned, da man hele Dagen seer dem flyve frem og tilbage, mellem Havet og Rederne. Naar man nærmer sig det Bjerg hvori Kolonien hækker, hører man en ved Fuglenes Frem- og Tilbageflyven foraarsaget uophørlig Susen i Luften ligesom af en stærk Vind, og Solen fordunkles af deres Skarer. Dog ere ei alle i Bevægelse i Luften. Klipper og Skjær ere ogsaa bedækkede, og rundt omkring paa Havet ligger utallige spredte. I Midten af August ere Ungerne flyvevoxne og forlade først da Redet. I Slutningen af Maaneden skulle de trække bort mod Sydvest. Senere paa Høsten viser der sig unge Individer af disse Fugle i Christianiafjorden. I de Egne, hvor Lunnefuglen klækker, udgjør den en af Indbyggernes fornemste Næringskilder og et af Vilkaarene for deres Tilværelse der. Saavel Kjødet som Fjærene anvendes; og Kjødet af de Unge er ogsaa ret godt. Indbyggerne nedsalte dem i Tønder og anvende dem til Vinterføde. Dunene ere næsten af samme Værdi som Edderduun. De jage Fuglen med Hunde. af hvilke hver Bonde holder 6—12 Stykker, der have nogen Lighed med almindelige Fuglehunde. Almindelig sendes en Dreng eller en Pige hen i Uren Kl. 3 om Morgenen. Derpaa lader hun Hundene adsprede sig. Naar en Fugl vender tilbage med Mad til sin Unge og har styrtet sig ind i et Hul, stiller Hunden sig paa Luur ved Aabningen og saasnart Fuglen kommer tilbage fra Redet, tager Hunden Tag i den. Ofte trækker Fuglen sig tilbage, naar den bliver Hunden vaer. Denne kryber da, hvis den kan, ind og dræber Fuglen i Redet. Ofte hugger denne sig fast i Hundens Snude med sit skarpe Næb og rakker den slemt til. Pigen, der følger Hundene, optager hvad der fanges, vrider Halsen om paa hver Fugl, stikker Hovedet under et Baand, som hun har omkring Livet, og har paa denne Maade inden kort en Krands af Lunnefugle omkring

sig. Ved at bære sin Fangst paa denne Maade har hun Armen fri til at bruge den Kjæp hun bærer, og i hvis ene Ende der er fæstet en Krog, som anvendes til at gribe og udtrække Fugle af Uren med.

Alken.

(Alca Torda).

Næbbet er hos denne Slægt middelmaadigt; dets underste Halvdeel er bedækket med Fjær; dets ydre høiere, stærkt sammentrykt og furet paa tværs; Overnæbbet er i Spidsen stærkt kroget foran Undernæbbet. Næseborene ere bedækkede med en fjærklædt Hud. Benene sidde meget langt bag; de tre Fortæer ere forenede ved en heel Svømmehud; Bagtaaen mangler. — De hække koloniviis i bratte Klippesider og tilhøre fornemmelig de nordlige Have. De svømme og dykke fortrinligt men gaae slet (paa Tarsen); nogle flyve skarpt men kort; Andre kunne ei flyve. De leve af Fisk o. s. v. De lægge blot et Æg og made Ungerne, selv efterat de have forladt Redet. —

Alken, den krumnæbbede eller brednæbbede Alke, er sort, under hvid; de sammenlagte Vinger naae over Halerođen og ere dannede til Flugt. Halen er kileformig, spids og bestaaer af 12 Fjære. — Alken forekommer saavel i Nordsøen som Østersøen; men dens egentlige Hjem er Skjærene indenfor Polarkredsen, hvor den hækker i umaadelige Skarer tilligemed Lunnefuglen og Lomvien. Om Høsten og Vinteren drage en stor Deel sydligere og sees da ved Skaanes og Tydsklands Kyster. I October og November skydes de i Mængde i Christianiafjorden. Alken svømmer og dykker med udmærket Lethed, og, skjønt Kroppen er klodset og Vingerne smaa, flyver den dog temmelig hurtigt. Naar den ei er beskjæftiget med at fiske, sidder den paa Skjærene i opret Stilling og hviler sig. — Ungerne fanger man ved at trække dem frem af Redet med en Krog. Paa nogle Steder i de norske og svenske Skjærgaarde skal man bruge at fange Fuglen i Garn, som udspændes i Luften mellem Klipper.

hvor den pleier flyve. Alken skal være en Yndær af Musik og de svenske Skjærgaardskarle bruge derfor, naar de ville komme den paa Skud, roende at istemme en Sang, der lidt efter lidt stiger til det frygteligste Skraal, hvorover Fuglen fortryllet bliver liggende stille og skydes.

Geirfuglen.

(Alca impennis).

Geirfuglen, den vingeløse Alke, er sort, under er den hvid; Vingerne ere meget korte og uduelige til Flugt; Halen er kort, tilrundet, og bestaaer af 16 Fjære. Geirfuglen er saa stor som en Gaas og den sjeldneste Fugl i Norge. For ti til tolv Aar siden troede man, at den var aldeles udryddet, men den forekommer nu igjen udstoppet hos Naturaliehandlerne til uhyre Priser. Vinteren 1837—38 dræbtes et Exemplar ved Fredriksstad og samme Aar blev et fanget i Jylland. Den er aldeles forsvunden fra Island og Færøerne, hvor den fordum fandtes talrigt. Efter ældre Forfatteres Forsikringer forekom den fordum i Havet udenfor Norge og benævnedes af Fiskerne med forskjellige Navne; den gik sjelden i Land, men viste sig paa det aabne Hav og ved de yderste Øer; den skal da undertiden have viist sig i Kattegattet. Ved Grønland og andre Dele af det nordligste Amerika synes den dog endnu at forekomme. Den svømmer og dykker med utrolig Hurtighed, men kan aldeles ikke flyve. Mest opholder den sig paa det aabne Hav; paa Skjærene, som den undertiden med megen Møie klattrer op paa, staaer den ret op og ned og synes kun at være lidt skye. Den lever af Fisk og Krustaceer og lægger paa eensomme af stærke Brændinger omgivne Skjær i Huler eller Kløfter et eneste stort aflangt, hvidagtigt med sorte og brune Pletter tegnet Æg. Dunene skulle være fortrinlige og Kjødet ganske velsmagende. Denne mærkværdige Fugl, som i ingen Alder og til ingen Aarstid kan flyve, danner Overgangen til den sydlige Halvkugles Pingviner eller Fedtgjæs, hvorved Fuglenes Kjæde forenes med Amfibiernes.

